

JUSTITIEOMBUDSMANNENS
ÄMBETSBERÄTTELSE

afgifven vid lagtima riksmötet år 1913;

samt

Tryckfrihetskommitterades berättelse.

STOCKHOLM
IVAR HEGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A. S. B.
1913

INNEHÅLL.

Justitieombudsmannens ämbetsberättelse.

	Sid.
Inledning	1
Redogörelse för åtal, anställda mot:	
1) häradshöfdingen A. Reuterskiöld, för ärekränkning emot part	2
2) borgmästaren K. H. Hallerström, för försummelse i fråga om röstlängds tillhandahållande	2
3) t. f. byråchefen B. Silfverhielm, för obehörigt expeditionssätt i syfte att uttaga högre ersättning än i förordningen om expeditionslösen är medgifvet	3
4) t. f. kronofogden Hj. Nyman, för fel vid verkställighet af utslag angående fordran	3
5) auditören B. de Maré m. fl., för felaktig dom	6
6) kamreraren E. H. G. E. Wickström m. fl., i anledning af bristande kontroll vid ett riksbankens afdelningskontor	6
7) polisöfverkonstapeln C. E. Schwang m. fl., för obehörigt införande och kvarhållande å polisstation	7
8) häradsskrifvaren O. Ågren, för fel vid röstlängds upprättande	7
9) distriktslandtmätaren N. R. Appelgren, för felaktig vägdelning	11
10) borgmästaren K. H. Hallerström, för försumlighet i fråga om uppsättande af dombok m. m.	21
11) majoren E. Hammarberg m. fl., för felaktig dom	23
12) öfversten W. Bergenstråhle, för felaktigt beslut om afdrag å dagaflöning	27
13) länsmannen A. Lidström, för underlåtenhet att väcka åtal	32
14) häradshöfdingen K. Mellén, för målsägares hörande som vittne m. m.	39
15) kronofogden D. V. Ljungmark, för fel vid röstlängds upprättande	44
16) häradshöfdingen H. Wisstrand, för felaktiga åtgärder och beslut rörande mellankommande part	49
17) t. f. landssekreteraren G. Hellgren, i fråga om lagligheten af ett förbud emot en handlings offentliggörande	58
18) extra landtmätaren E. O. Janson, för obehörig tjänstutöfning	68
19) poststationsföreståndaren P. M. Mattsson, för underlåtenhet att i postsparbanksbok anteckna ett lyftadt belopp	74
20) landtbruksingenjören B. E. Hildebrand, för felaktigt ämbetsbevis	77
21) stadsfiskalen E. Sandell, i fråga om obehörig häktning	85

Rödogörelse för vissa ärenden, som icke föranledt åtal:

1. Felaktig affattning af bevis, afseende befrielse från att erlægga revisions- skilling	95
2. Utskrifvande af protokoll öfver konkursansökning	96
3. Dröjsmål med uppsättande af protokoll	100
4. Bevis obehörigen tecknade å arrende- eller köpekontrakt, som för härads- skrifvare uppvisats för anteckning i mantalslängd	102
5. Obehörig utmätning	103
6. Vårdslöshet i afseende å förande af in-teckningsbok	106
7. Länsman rättegångsombud för svarande i brottmål	108
8. Värnpliktigas dagaföning	109
9. Fråga om oriktig tillämpning af bestämmelserna om skeppsmätning	109
10. Förbud emot hållande af föredrag	117
11. Oriktigt förfarande af pastor i afseende å jäf emot lysning	119
12. Oriktigt förfarande vid tillsättande af lärartjänst vid samskola	121
13. Obehörig frånvaro från tjänstgöringsort	122
14. Böter ådömda annan person än den, som begått brottet i fråga	126
15. Fråga om obehörigt förbud emot utskänkning af spritdrycker m. m.	127
16. Underlåtenhet af stadsfogde att föra kassajournal	131
17. Felaktigt förfarande i afseende å val af fjärdingsman	132
18. Oriktig hänvisning för fullföljd af talan emot underrätts utslag	134
19. Dröjsmål med fördelning af köpeskilling för exekutivt såld egendom	135
20. Felaktigt beslut i fråga om rätt att föra talan samt oriktig hänvisning för fullföljd af talan emot underrätts utslag	137
21. Oriktigt tjänstgöringsbetyg	138
22. Fråga om tolkning af 3 § i fiskeristadgan	139
23. Felaktighet vid exekutiv försäljning af fast egendom	145
24. Fråga om återbekommande af för högt erlagdt stämpelbelopp	147
25. Försummelse af rådstufvurätts ordförande att till behandling upptaga en framställning om förnyad handläggning af mål, som förklarats hvilande	149
26. Barns insättande i skyddshem efter fyllda 15 år	150
27. Straffarbete ådömdt i bråkdelen af månad	152
28. Felaktigt bestämdt bötesbelopp	153
29. Fråga om avslutande af konkurs	154

Framställningar till Kungl. Maj:t angående:

1) ändring i lagen angående villkorlig straffdom, i syfte att sådan dom må kunna brukas äfven i afseende å förbrytelse efter strafflagen för krigsmakten	156
2) ändring i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, in-teck- ningar och andra ärenden den 16 juni 1875	157
3) ändring eller förtydligande af bestämmelserna i 16 § af lagen angående handels- register m. m. den 13 juli 1887	158
4) ändring af 16 § i förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883	165
5) ändring i uppbördsreglementet den 19 maj 1911	167
6) brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län	169
7) öfverflyttning af vårdnaden å förmynderskap vid förändring i närgränsande domkretsars områden	172

8) tillägg till gällande bestämmelser om anteckning i röstlängd för kyrkostämma om dem, hvilka rösträtt ej tillkommer	178
9) bestämmelser om skyldighet för arf- eller testamentstagare efter utländsk undersåte, som i Sverige efterlämnat fast egendom, att till svenska staten utgifva arfsskatt	179
10) hofrätten öfver Skåne och Blekinge	182
11) ändring i förordningen angående expeditionslösen m. m.	185
12) ersättning för syn å klockarboställe	187
13) ändring af förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908	189
14) utmätning för krono- och kommunalutskylder m. m.	192
15) ändring i lagarna om villkorlig straffdom och villkorlig frigifning samt i bestämmelserna om förlust af medborgerligt förtroende	194
16) ändring af 13 § i förordningen angående expeditionslösen	200
17) ändring i gällande bestämmelser om häradsnämnd	202
18) delning af Västerbottens västra domsaga m. m.	220
19) tillämpning af förordningen om tingsammanträden den 17 maj 1872 i Piteå tingslag	226
Anmärkningar angående lagskipningen m. m.	
1. Några spörsmål i fråga om straffbestämning vid sammanträffande af tjufnadsbrott	227
2. En person, som dömts till straffarbete och till fullo undergått detta straff, varder öfvertygad att före domen hafva begått brott, som förskyller böter. Skola böterna, där de ej kunna gäldas, förvandlas till straffarbete?	232
3. Innebörden af bestämmelsen i 8 kap. 3 § giftermålsbalken	234
4. Vid likvid af köpesskillingen för exekutivt försäld fastighet har i afseende å en bevakad löpande inteckning, hvilken till såväl kapital som fordrad ränta kan gäldas med erlagda köpesskillingen, visst belopp, motsvarande af gäldenären bestridd ränta, afsatts såsom tvistigt. Äger inteckningshafvaren under återopande däraf, att hans anspråk på grund af inteckningen sålunda ännu icke blifvit i sin helhet slutligen pröfvadt, motsätta sig, att densamma utlämnas till köparen?	238
5. Kan fullmakt brukas vid val af borgmästare?	239
6. Bör domstol, då inteckning sökes till säkerhet för skuldebref, taga hänsyn till därå förefintlig anteckning om afbetalning?	243
Redogörelse för den vidare behandlingen af åtskilliga af justitieombudsmannen hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar:	
1) Skyndsammare redovisning för verkställigheten af bötes- och vitesbeslut	244
2) Åtgärder till förekommande af obehörigt bötfällande af värnpliktiga för utelämnande från inskrifningsförrättning	244
3) Förstärkning af arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen	244
4) Stämpelafgift för afhandling om skogsafverkning	245
5) Ändrad affattning af bestämmelse, som af Kungl. Maj:t i samband med inkorporeringsbeslut meddelas i afseende å vårdnaden af förmynderskap	245
6) Skyldighet för förrättare af exekutiv auktion å fast egendom att om auktionen underrätta inteckningshafvare och öfriga rättsägare	246
7) Ändring i banklagstiftningen i fråga om rösträtt vid bolagsstämma för aktie eller lott, å hvilken icke fullgjorts föreskrifven inbetalning	246

8) Befrielse för svarande och förklarande i hofrätt från skyldighet att utlösa dom eller utslag	246
9) Platsen för revision af kyrko- och skolråds räkenskaper	247
10) Effektivare medel för framtvingande af renovationsskyldighetens fullgörande	247
11) Aföningstitlarna ortstilläggs och bostadsförmåns inverkan vid beräkning af stämpelafgiften för fullmakts eller annan handling, hvarigenom tjänst tillsettes	248
12) Järnvägsstyrelsens rätt att pröfva tvistiga skadeståndsanspråk mot statens järnvägars personal	253
13) Ändring i aföningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.	259
Framställning till Riksdagen angående ändrad lydelse af gällande stadgande om brotts åtalande efter angifvelse	260
Framställning till Riksdagen angående vidtagande af åtgärder för ernående af en snabbare rättsskipning i högsta domstolen	262
Ämbetsresor m. m. år 1912	278
Handlagda klagomål och anställda åtal	278
Angående lagförklaring enligt 19 § regeringsformen	279
Angående förteckningar öfver Riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t	280

Berättelse af kommitterade till tryckfrihetens värd	281
---	-----

Bilagor till justitieombudsmannens ämbetsberättelse.

A. Förteckningar öfver Riksdagens skrivelser till Kungl. Maj:t.	
I. Förteckning på Riksdagens år 1912 till Kungl. Maj:t aflättna skrivelser jämte anteckningar om de åtgärder, som under nämnda år vidtagits i anledning af samma skrivelser	287
II. Särskild förteckning på sådana i förteckningen under I upptagna ärenden, som vid utgången af år 1912 i sin helhet eller till någon del icke hos Kungl. Maj:t förevarit till slutligt afgörande	332
III. Förteckning på ärenden, som hos Kungl. Maj:t anhängiggjorts genom skrivelser före år 1912, men vid 1911 års slut varit i sin helhet eller till någon del oafgjorda, jämte uppgifter om den behandling, dessa ärenden undergått år 1912	338
Tabell, upptagande Riksdagens år 1912 till Kungl. Maj:t aflättna skrivelser	378
B. Register till Justitieombudsmannens ämbetsberättelser 1810—1910	379

Till RIKSDAGEN.

Jämlikt 14 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion får jag härmed aflämna berättelse öfver justitieombudsmans-
ämbetets förvaltning sistförflutna år. Jag har därvid att till en början

Justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1913 års Riksdag.

meddela, att jag på grund af utrikes vistelse varit förhindrad att förvalta justitieombudsmansämbetet under tiden från och med den 1 till och med den 18 maj 1912, hvarför jag med stöd af 25 § i justitieombudsmannens instruktion till ämbetets förrättande påkallat min af Riksdagen utsedde efterträdare, härads höfdingen m. m. filosofie och juris doktorn Ossian Berger, hvilken på grund här af under angifna tid uppehållit justitieombudsmansämbetet. Sedan Kungl. Maj:t den 22 juni 1912 med anledning af den vid Malmslätt timade järnvägsolyckan beslutit tillsätta en kommission samt utsett mig till kommissionens ordförande, har jag med stöd af omförmälta bestämmelse i justitieombudsmannens instruktion anmodat härads höfdingen Berger, såsom utsedd till justitieombudsmannens suppleant, att under tiden från och med den 25 juli till och med den 29 december 1912 utöfva justitieombudsmansämbetet. På grund här af har härads höfdingen Berger jämväl under sist angifna tid uppehållit nämnda ämbete.

Förevarande berättelse kommer enligt vedertagen ordning att först innehålla redogörelse för sådana mot ämbets- eller tjänstemän för fel eller försummelse i ämbete eller tjänst anställda åtal, som under året blifvit slutligen afgjorda eller åtminstone i någon instans pröfvade.

Ärekränkning emot part.

Ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag innehåller (sid. 70 o. f.) redogörelse för ett emot härads höfdingen Axel Reuterskiöld af den anledning anställdt åtal, att han under handläggning inför Umeå tingslags häradsrätt af ett konkursärende haft för gäldenären kränkande uttalanden. Redogörelsen för åtalet utvisar, att Svea hofrätt genom utslag den 5 december 1911 dömt härads höfdingen att för det fel, han härutinnan låtit komma sig till last, böta 50 kronor.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Försummelse i fråga om röstlängds tillhandahållande.

Af den redogörelse, som i ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag (sid. 85 o. f.) lämnas för ett emot borgmästaren K. H. Hallerström anställdt

åtal för underlåtenhet af magistraten i Sigtuna att i föreskrifven ordning hålla röstlängd tillgänglig, framgår, att Svea hofrätt genom utslag den 12 december 1911 dömt borgmästaren att för den försummelse i utöfningen af sitt ämbete, han härutinnan låtit komma sig till last, böta 100 kronor.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Obehörigt expeditionssätt i syfte att uttaga högre ersättning än i förordningen om expeditionslösen är medgifvet.

Ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag innehåller (sid. 87 o. f.) redogörelse för ett emot t. f. byråchefen i generaltullstyrelsen B. Silfverhielm anställdt åtal för obehörig behandling af särskilda till styrelsen inkomna ansökningar om utbekommande af statistiska uppgifter. I anledning af detta åtal blef Silfverhielm af Svea hofrätt genom utslag den 29 december 1911, för hvad han härutinnan låtit komma sig till last, dömd att böta 250 kronor.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Fel vid verkställighet af utslag angående fordran.

Ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag innehåller (sid. 35 o. f.) redogörelse för ett efter angivelse af Gustaf Thisell emot t. f. kronofogden Hjalmar Nyman anställdt åtal för felaktigt förfarande vid verkställighet af en utaf Stockholms rådstufvurätt den 24 maj 1909 meddelad dom. Redogörelsen för åtalet utvisar, att rådstufvurätten i Sundsvall den 24 mars 1911 af anförda skäl dels dömt Nyman, för hvad han i förevarande hänseende låtit komma sig till last, att böta 15 kronor och dels förpliktat honom att till Thisell utgifva en krona 50 öre, utgörande af Thisell erlagd afgift för ett af Nyman utfärdadt bevis, hvarförutom rådstufvurätten meddelat yttranden rörande Thisells ersättningsanspråk i öfrigt samt af åklagaren, landsfiskalen K. Stiernström, framställd begäran om godtgörelse för inställelser i målet.

Vidare framgår af samma redogörelse, att besvär öfver rådstufvurättens utslag i Svea hofrätt anförts såväl af Thisell som af Nyman.

Dessa besvär äro numera pröfvade af hofrätten, som genom utslag

den 13 februari 1912 utlätit sig: Enär emot Nyman i målet icke förekomme annat än att, sedan han från tjänstförrättande länsmanen i Ljustorps distrikt erhållit meddelande, att länsmanen E. Hägglund därstädes icke ägde känd fast bostad och icke heller utmättningsbar lös eller fast egendom, Nyman i anledning häraf och sedan han af kronofogdens i Medelpads östra fögderi dagbok inhämtat, att all Hägglunds inom fögderiet kända egendom exekutivt försålt, till Thisell återsändt den för verkställighet öfverlämnade domen med därå tecknad bevis, att Hägglund inom nämnda fögderi saknade utmättningsbara tillgångar till gäldande af domen, samt Nymans berörda förfarande icke vore af beskaffenhet, att han därigenom gjort sig skyldig till tjänstefel; ty och som den omständigheten, att omförmälta bevis icke innehölle tillkännagifvande, att utmättningsförsök icke ägt rum, och förty kunnat verka vilseledande i afseende å hvad i ärendet förelupit, icke, särskildt med hänsyn till i målet förekomna omständigheter, föranledde till att Nyman kunde anses hafva vid bevisets affattande visat vårdslöshet eller oförstånd i sin tjänst, pröfvade hofrätten rättvist att, med ändring af rådstufvurättens utslag i ansvarsfrågan, befria Nyman från utgifvande af honom i målet ådömda böter, likasom hofrätten, då Nyman ägt att, på sätt som skett, debitera Thisell för berörda bevis med en krona 50 öre, med ändring af rådstufvurättens utslag jämväl härutinnan, befriade Nyman från honom ålagd skyldighet att till Thisell utgifva nämnda belopp.

Beträffande Thisells mot Nyman i själfva målet framställda ersättningsyrkanden funne hofrätten ej skäl att göra ändring i rådstufvurättens utslag.

Vid denna pröfning blefve, med ändring af rådstufvurättens utslag i fråga om kostnaderna å målet, Nyman befriad från honom ålagd skyldighet att i sådant hänseende godtgöra Thisell och Stiernström.

Nyman, som fordrat ersättning för utgifter å målet i hofrätten, skulle själf vidkännas samma utgifter.*

* Detta utslag innefattade den mening, som vid målets afgörande af hofrätten uttalades af tre dess ledamöter. En ledamot var emellertid från beslutet skiljaktig och yttrade:

»Enär länsmanen Erik Hägglund, då till Nyman i egenskap af tjänstförrättande kronofogde inom Medelpads östra fögderi för verkställighet emot Hägglund aflämnats Stockholms rådstufvurätts ifrågavarande utslag, varit mantalsskrifven inom fögderiet och ej angifvits å annan ort äga stadigt hemvist, hade det enligt lag ålegat Nyman att föranstalta om vidtagandet af erforderliga åtgärder för att utmätning på grund af utslaget skolat kunna äga rum och att verkställa sådan förrättning eller företaga utmättningsförsök. Nyman har emellertid i ärendet ej vidtagit annan åtgärd, än att han anmodat vederbörande länsman inom fögderiet att delgifva Hägglund underrättelse om den sökta verkställigheten, hvarefter och sedan länsmanen uppgifvit, att Hägglund icke där ägde vare sig känd fast

I målet lät jag anföra besvär hos Kungl. Maj:t, med yrkande att Kungl. Maj:t måtte med ändring af hofrättens utslag fastställa rådstufvurättens beslut. Dessa besvär äro på Kungl. Maj:ts pröfning beroende.

bostad eller utmättningsbar egendom, samt att Hägglund vistades i Stockholm, Nyman å utslaget tecknat bevis, att Hägglund inom fögderiet saknade kända utmättningsbara tillgångar till gäldande af utslaget, samt återsändt utslaget till Thisell. Då Nyman således förfarit felaktigt vid behandlingen af ifrågavarande utmättningsärende, fastställer jag Sundsvalls rådstufvurätts utslag, så vidt Nyman dömts att böta 15 kronor och att återgälda Thisell en krona 50 öre, som erlagts för lösen och stämpel af berörda, å Stockholms rådstufvurätts utslag tecknade bevis.

Enär emellertid Nyman, som den 11 april 1910 fått emottaga sistnämnda utslag till verkställighet, sedan under loppet af samma månad såväl vidtagit de åtgärder, som Nyman ansett på grund af verkställighetsansökningen kunna på honom ankomma, som ock gifvit Thisell besked därom, finner jag stadgandena i 139 § utsökningslagen icke vara i förevarande fall tillämpliga, i följd hvaraf och då hvad i målet förekommit icke utmärker, att Thisell genom Nymans felaktiga förfarande gått förlustig medel till hans ifrågakomma fordrans gäldande, jag jämväl fastställer Sundsvalls rådstufvurätts utslag så vidt Thisells yrkande att af Nyman utbekomma ännu ogulden del af det belopp, hvarför utmätning påkallats, blifvit ogilladt.

Enär Nyman, på sätt ofvan angifvits, å Stockholms rådstufvurätts ifrågakomma, till honom för verkställighet öfverlämnade utslag tecknat tjänstebevis, af innehåll att Hägglund inom fögderiet saknade kända utmättningsbara tillgångar till gäldande af sin skuld enligt utslaget, men Nyman lagligen icke kunnat å tjänstens vägnar meddela bevis af berörda innehåll, utan att det genom i vederbörlig ordning företagen utmättningsförrättning utrönt, att medel att användas till betalning af Hägglunds gäld ej varit att tillgå, ty och som Thisell icke haft anledning till annat antagande, än att omförmälta bevis blifvit af Nyman behörigen meddeladt, och förty ägt grundad anledning att åberopa detsamma till stöd för ansökan om Hägglunds försättande i konkurs, men nämnda bevis, sedan upplyst blifvit, att detsamma icke grundats på förhållande, som ådagalagts vid skedd utmättningsförrättning, icke utgjort bevisning i det afseende, Thisell haft anledning antaga, alltså och då således Nyman genom sitt felaktiga förfarande i fråga om utfärdandet af oftanämnda bevis måste anses hafva varit vållande till, att Thisell fruktlöst gjort ansökan om Hägglunds försättande i konkurs, samt Nyman vid sådant förhållande ådragit sig skyldighet att godtgöra Thisell de kostnader, denne i följd af samma ansökan fått vidkännas, nämligen dels 237 kronor 84 öre, som Thisell ålagts utgifva i ersättning till Hägglund samt till ordförande och nämnd i den häradsrätt, som handlagt konkursärendet, dels ock 75 kronor, utgörande kostnaden för Thisells inställelse vid häradsrätten i samma ärende, pröfvar jag lagligt, med ändring af Sundsvalls rådstufvurätts utslag i denna del, förpliktade Nyman att godtgöra Thisell omförmälta kostnader och i sådant hänseende till honom utgifva 312 kronor 84 öre.

Vidkommande kostnaderna å förevarande mål finner jag skäl ej vara å någondera sidan anfördt, som föranleder ändring i Sundsvalls rådstufvurätts utslag.»

Krigsman obehörigen dömd till ansvar för opålitlighet.

Ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag innehåller (sid. 31 o. f.) redogörelse för ett emot auditören B. de Maré äfvensom kommandörkaptenen Henning Eneström, kaptenerna grefve Carl Posse och F. Ljungquist samt underlöjtnanten C. Skarin anställdt åtal för fel i ett af stationskrigsrätten i Karlskrona meddeladt utslag. Af berörda redogörelse framgår, att krigshofrätten genom utslag den 10 juni 1911, i förmågo af 25 kap. 17 § allmänna strafflagen, dömt krigsrättens i beslutet deltagande ledamöter att böta, auditören de Maré 20 kronor samt en hvar af krigsrättens militära ledamöter 5 kronor, hvarförutom krigsrättens samtliga ledamöter ådömts visst skadestånd. Redogörelsen för åtalet utvisar tillika, att krigsrättens samtliga ledamöter hos Kungl. Maj:t anfört besvär öfver krigshofrättens utslag.

Dessa besvär äro numera pröfvade af Kungl. Maj:t, som genom utslag *den 13 mars 1912* förklarar sig ej finna skäl att göra ändring i krigshofrättens utslag.

Bristande kontroll vid ett riksbankens afdelningskontor.

Ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag innehåller (sid. 77 o. f.) redogörelse för ett åtal dels emot häktade förre kamreraren vid riksbankens afdelningskontor i Östersund Ernst Hjalmar Gustaf Elion Wickström för eftersättande af de skyldigheter, som ålegat honom såsom t. f. verkställande styrelseledamot vid afdelningskontoret, och dels emot affidne f. d. riksdagsmannen Olof Larssons från Häste dödsbodelägare angående ersättning för skada, som Larsson i lifstiden vållat genom försunlighet såsom verkställande styrelseledamot. Af redogörelsen för åtalet framgår, att Svea hofrätt — som i sammanhang därmed haft att pröfva ett underställt åtal mot Wickström för svikligt förfarande i hans tjänst såsom kamrerare vid afdelningskontoret — genom utslag den 8 december 1911 *dels* dömt Wickström att i en bot hållas till straffarbete tre år nio månader samt vara förlustig medborgerligt förtroende, intill dess två år förflutit från det han efter utståndet straff blifvit frigifven, äfvensom varda från sin kamrerarbefattning afsatt och ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas, *dels* förpliktat Wickström och Larssons dödsbodelägare att utgifva vissa belopp med ränta, *dels ock* meddelat yttranden öfver särskilda framställningar om godtgörelse för riksbankens

kostnader i målet, ersättning åt Wickströms rättegångsbiträde, en vittnesersättning samt godtgörelse åt advokatfiskalen vid hofrätten för inställelse vid ett vittnesförhör.

Öfver hofrättens utslag anfördes besvär af Wickström och Larssons dödsbodlagare, men genom utslag *den 27 mars 1912* förklarade sig Kungl. Maj:t ej finna skäl att göra ändring i hofrättens utslag.

Obehörigt införande och kvarhållande å polisstation.

Ämbetsberättelsen till 1911 års Riksdag utvisar (sid. 58—71), att polisöverkonstapeln Carl Erik Schwang samt poliskonstaplarna Carl August Ahlgren och Carl Alexander Larsson, hvilka af rådstufvurätten i Stockholm genom utslag den 11 augusti 1910 dömts till ansvar och ersättning i anledning af felaktigt förfarande i tjänsten, sedermera hos Kungl. Maj:t öfverklagat ett af Svea hofrätt den 28 oktober 1910 meddeladt utslag, hvarigenom rådstufvurättens utslag blifvit fastställt.

Dessa besvär äro numera pröfvade af Kungl. Maj:t, som genom utslag *den 11 december 1912* förklarat sig ej finna skäl att göra ändring i hofrättens utslag.

Fel vid röstlängds upprättande.

I en till mig insänd klagoskrift anförde handlanden Gust. Julin hufvudsakligen: För Arvidsjaurs kommun hade anstånd beviljats med erläggande af kronoutskylderna från november till början af februari månad påföljande år. Nämnda utskylder för år 1910 skulle således betalas vid ordinarie uppbörd den 3, 4 och 6 februari 1911. Då 1910 års kronoutskylder följaktligen icke förföllo till betalning förr än i februari 1911 och de icke kunde erläggas före den tiden, syntes det klaganden, att de personer, som häftade i skuld för nämnda utskylder, icke bort blifva beröfvade sin rösträtt vid valet 1911 af ledamöter i Riksdagens andra kammare. Häradskrifvaren i Piteå fögderi Otto Ågren hade dock såsom icke röstberättigade vid nämnda val uppfört alla, som icke senast den 10 juni 1911 erlagt de i februari förfallna kronoutskylderna. Han syntes härvid hafva utgått från den uppfattningen, att kronoutskylderna skulle betalas det år, för hvilket de

gällde, utan att reflektera öfver, att ett beviljad uppskof med betalningen äfven borde inverka på bestämmandet om valrätten. I de nordliga trakterna med deras långa afstånd, dåliga kommunikationer och sena postgång vore det mycket svårt för valmannen att på den korta tid, som vore anslagen för meddelande om förlorad valrätt och besvär däremot, hinna anföra klagan hos valnämnden. Inom Arvidsjaurs kommun vore till följd af häradskrifvarens åtgörande 55 personer faktiskt beröfvade rösträtt, ehuru de enligt klagandens uppfattning bort äga sådan rätt.

Med anledning af klagoskriften infortrade jag yttrande från häradskrifvaren Ågren, hvilken i afgifven förklaring genmålte följande.

Enligt gällande uppbördsreglemente skulle den allmänna uppbörden förrättas under tiden från och med den 1 november till och med den 15 december hvarje år. Detta stadgande hade Ågren fattat så, att kronoutskylderna vore till betalning förfallna det år, för hvilket de gällde. Bestämmelsen i reglementet att, om särskilda omständigheter kunde för någon ort därtill föranleda, finge — där Konungen sådant medgäfvit — med uppbörden anstå till senare hälften af januari eller till februari månad nästföljande år, hade Ågren däremot uttydt såsom innefattande ett vanligt betalningsanstånd, som visserligen kunde medgifvas, men som alls icke inverkade på förfallotiden för samma utskylder.

Därest 1910 års oguldna kronoutskylder icke antecknades i röstlängden, skulle därigenom ytterligare en förmån framför öfriga kommuner i riket — förutom betalningsanståndet — tillkomma de samhällen, som erhöle betalningsanstånd till nästföljande år. Men detta kunde icke vara meningen och syntes icke heller framgå af bestämmelserna i kungl. kungörelsen om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens andra kammare m. m. den 26 november 1909.

I denna sin tolkning af bestämmelserna i uppbördsreglementet styrktes Ågren af den omständigheten, att kronoutskylder, som uppbores efter vederbörligt anstånd, blefve upptagna i samma specialräkning som kronoutskylder, uppburna i slutet af det år, för hvilket de blifvit debiterade.

I anledning af klagandens uppgift, att 55 personer i Arvidsjaur genom Ågrens förfarande faktiskt blifvit beröfvade sin rösträtt, ville Ågren erinra, att om dessa 55 personer varit angelägna om sin rösträtt, hade de sin plikt likmätigt bort inbetala utskylderna för 1910 vid uppbördsstämman och äfven sedermera kunnat inbetala dem före den 10 juni.

Häremot anmärkte klaganden i afgifna påminnelser, bland annat, att då kronodebetsedlarna i regel icke komme de skattskyldige tillhanda förr än i januari, kunde de skattskyldige icke gärna föreställa sig, att dessa utskylder förfallit till betalning redan föregående år. I detta fall

hade uppskof beviljats med betalning af kronoutskylderna tills i februari, och följaktligen kunde de icke anses förfallna före den tiden.

* * *

Enligt § 16 i riksdagsordningen tillkommer vid val till Riksdagens andra kammare valrätt en hvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått 24 års ålder, dock ej, band andra, den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren. Jämlikt lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909 skall för hvarje valdistrikt röstlängd upprättas på landet af den tjänsteman, som verkställer debitering af utskylderna till kronan. Röstlängden upprättas före den 25 juni hvarje år och skall efter mantalslängden för samma år upptaga alla manliga invånare inom valdistriktet, hvilkas ålder vid årets början ej understiger 24 år. En hvar sådan person, om hvilken upplysning ej vinnes, att han den 10 juni brister i något af hvad lag stadgar såsom villkor för rösträtt, antecknas i längden såsom röstberättigad.

I förevarande ärende var upplyst, att 1910 års kronoutskylder inom Arvidsjaurs kommun bort erläggas vid uppbörd under februari 1911, samt att häradskrifvaren Ågren i den af honom för nämnda kommun upprättade röstlängden för val till Riksdagens andra kammare år 1911 icke antecknat såsom röstberättigade åtskilliga personer, på den grund att de underlåtit att erlægga nämnda utskylder före den 10 juni 1911. Till stöd för detta sitt förfarande hade Ågren åberopat uppbördsreglementets bestämmelser om anstånd med ordinarie uppbörden, under förmenande att ett i enlighet med dessa bestämmelser medgifvet anstånd vore att betrakta såsom ett vanligt betalningsanstånd, hvilket icke inverkade på förfallotiden för utskylderna. Uppenbarligen var en dylik tolkning af ifrågavarande bestämmelser oriktig. Hade anstånd medgifvits, hade därmed framflyttats förfallotiden för utskylderna, hvilka, såsom klaganden ock anmärkt, icke torde mottagas före den tid, till hvilken uppbörden uppskjutits.

Emellertid saknade en utläggning af nämnda bestämmelser betydelse i detta fall, där fråga icke varit om sådant anstånd, som häradskrifvaren Ågren i sin förklaring åsyftat. Ågren syntes hafva förbisett, att sista punkten i § 29 af uppbördsreglementet hänvisar till ett särskildt stadgande om tiden för uppbördsstämmas hållande i lappmarkerna. Detta stadgande återfinnes i § 12 af instruktionen för kronofogdarne i lappmarken den 5 augusti 1760 och innehåller, att uppbörden i lappmarkerna sker »på samma tid, som ordinarie vinterting och marknad hålles». Den uppbördsstämma,

som hölls inom Arvidsjaurs kommun i februari 1911, var alltså den ordinarie stämman för erläggande af 1910 års kronoutskylder inom kommunen; och följaktligen hade Ågren vid uppgörande af röstlängden 1911 icke att taga hänsyn till den underlåtenhet i afseende å erläggandet af 1910 års kronoutskylder, som kunde hafva ägt rum.

Då häradsskrifvaren Ågren sålunda förfarit felaktigt i nämnda hänseende, anhöll jag i en till Konungens befallningshafvande i Norrbottens län aflåten skrifvelse, att en åklagare måtte förordnas att emot Ågren vid vederbörlig domstol anhängiggöra och utföra åtal för hvad han härutinnan låtit komma sig till last. Enligt en för åklagaren utfärdad instruktion skulle han i målet yrka ansvar å den tilltalade efter lag och sakens beskaffenhet.

I enlighet härmed blef åtal emot häradsskrifvaren Ågren anställt inför rådstufvurätten i Piteå, som meddelade beslut i målet *den 5 februari 1912*. Rådstufvurätten yttrade däri: Enär den skada, som skulle hafva tillskyndats åtskilliga inom Arvidsjaurs socken bosatta personer genom Ågrens underlåtenhet att uppföra dessa såsom röstberättigade i röstlängden för under år 1911 hållna val af ledamöter i Riksdagens andra kammare i nyssnämnda socken, ej kunde anses hafva timat inom Piteå stads domvärjo, och åtalet syntes grunda sig å nämnda skada, funne rådstufvurätten med stöd af 10 kap. 23 § rättegångsbalken skäligt visa målet från sig.

Det slut, hvartill rådstufvurätten sålunda kommit i målet, grundade sig på en i min tanke fullkomligt felaktig uppfattning. De fall, som lagstiftaren i det af rådstufvurätten åberopade lagrummet ansett sig böra reglera genom uttryckliga bestämmelser, utgöra händelser, i hvilka gärningsmannen inom en särskild domkrets utför vissa handlingar, under det att en för det fullbordade brottets konstituerande nödvändig effekt inträffar inom en annan domkrets. Här åter var det fråga om ett felaktigt förfarande af en tjänsteman, hvars positiva fel i tjänsten i regeln naturligtvis måste anses hafva blifvit begångna å den ort, där tjänstemannens arbete vanligen utföres, eller i detta fall Piteå stad, hvarest Ågren var boende. Någon ändring häri kunde omöjligen orsakas af den omständigheten, att felet vållat skada å annan plats.

På grund häraf uppdrog jag åt advokatfiskalen vid Svea hofrätt att hos hofrätten anföra besvär öfver rådstufvurättens beslut och därvid yrka, att hofrätten med upphäfvande af samma beslut måtte återförvisa målet till rådstufvurätten.

I anledning af de besvär, advokatfiskalen i enlighet härmed anförde, meddelade hofrätten utslag *den 4 oktober 1912*, däri hofrätten yttrade: Enär annat icke ens ifrågasatts, än att Ågren, hvilken vore boende i Piteå stad, där-

städes upprättat omförmälta röstlängd, samt det Ågren i fråga om densamma till last lagda felaktiga förfarande således ägt rum inom rådstufvurättens domvärjo, och det förty jämlikt 10 kap. 21 § rättegångsbalken tillkomme rådstufvurätten att upptaga målet till bedömande, pröfvade hofrätten lagligt att med undanröjande af öfverklagade beslutet visa målet åter till rådstufvurätten, som hade att detsamma på anmälan ånyo företaga och därmed vidare lagligen förfara.

Detta utslag blef af tjänstförrättande justitieombudsmannen öfversänt till åklagaren, som anmodades att vid rådstufvurätten ånyo utföra den honom anbefallda talan.

I målet har rådstufvurätten *den 30 december 1912* meddelat utslag, däri rådstufvurätten — med förklarande, att fel begåtts i det af mig anmärkta hänseendet — emellertid vidare yttrat: Som Ågren vid målets handläggning vid rådstufvurätten invänt, att han upprättat ifrågakomma röstlängd efter de uppgifter om oguldna utskylder, som till honom öfverlämnats af kronofogden i orten, samt i målet icke påståtts, än mindre visats, att Ågren från rösträtt uteslutit någon eller några personer, hvilka icke varit i de honom från kronofogden tillhandakomma längderna öfver för oguldna utskylder häftande personer upptagna, funne rådstufvurätten hvad i målet lagts Ågren till last icke vara af beskaffenhet att för honom medföra ansvar för tjänstefel; och skulle åklagaren äga att hos vederbörande göra framställning om ersättning för sina kostnader.

Felaktig vägdelning.

Handlingarna i ett genom klagomål af hemmansägarna Håkan Bengtsson, Årad Paulsson, Anders Bengtsson, Håkan Jönsson och Nils Persson i Östra Karleby härstädes anhängiggjort ärende utvisade, bland annat, följande.

I en den 30 juli 1908 dagtecknad ansökning anhöllo åtskilliga ägare eller arrendatorer af hemmansdelar i Östra Karleby socken hos Konungens befallningshafvande i Malmöhus län om förordnande för landtmätare att verkställa laga delning å de allmänna eller enskilda vägar, som ej vore upptagna till bygdevägar inom socknen. Genom resolution den 31 augusti 1908 förordnades dåvarande kommissionslandtmätaren, numera distriktslandtmätaren Nils Rudolf Appelgren att, därest laga hinder ej mötte, i behörig ordning företaga den i ansökningen omförmälta förrättningen. Under denna, som påbörjades den 28 januari 1909, fortgick den 29 januari och afslöts den 4 påföljande februari, förekom hufvudsakligen följande. Den 28 januari beslöts, att i vägdelningen

skulle medtagas alla by- och utfartsvägar i Östra Karleby till gränsen för sista brukningsdelen inom hvarje nummer. I protokollet för den 29 januari antecknades, att väghållarne genom en då träffad förening öfverenskommit, att vägdelningen endast skulle afse underhållet den tid, marken vore bar, under det att samtliga byamännen skulle utgöra ett snöskottningslag för väghållet vintertiden; att vägdelningen skulle omfatta 9 i öfverenskommelsen angifna vägar; att broar och trummor skulle underhållas på väghållarnes gemensamma bekostnad samt efter samma grunder, som vid föreningens ingående bestämde deras andel i vägunderhållet; samt att taxeringsvärdet å fastigheterna skulle utgöra delningsgrunden, sedan det dock i lämplig proportion reducerats för de fastigheter, som ej hade de med vägdelningen afsedda vägarna till utfartsvägar. Enligt samma protokoll skulle — då väghållarne ej kunde enas om grunderna för vägdelningen i öfrigt — dessa afgöras genom utlåtande af förrättningsmännen. Vid sammanträdet för vägdelningens afslutande företedde Appelgren en förteckning öfver samtliga jordbruksfastigheter i Östra Karleby socken, i särskilda kolumner upptagande fastighetens nummer å förrättningskartan, hemmansnummer, andel i taxeringsvärdet hvarefter fastigheten skulle delta i vägunderhållet, taxeringsvärde samt det efter delningsgrunden uträknade vägtalet. Förteckningen omfattade 68 fastigheter, hvilka skulle i väghållet delta, 2 med 0.6, 1 med 0.5, 12 med 0.4, 3 med 0.2 och 1 med 0.1 af taxeringsvärdet samt återstående 49 med hela nämnda värde. Med afseende å vägdelningen och grunderna därför afgåfvo Appelgren och de två tillkallade skiftesgodemännen ett i protokollet för den sista förrättningsdagen intaget utlåtande, som väsentligen innehöll detsamma som den i protokollet för närmast föregående sammanträde antecknade föreningen. Olikheterna mellan föreningen och utlåtandet voro oväsentliga afvikelser i afseende å formuleringen. Därutöfver innehöll föreningen, att tre namngifna väghållare skulle biträda vid bestämmande af de blifvande väglotternas inbördes läge. Utlåtandet innehöll tillika, att vägarna skulle graderas på sätt beskrifningen öfver dem utvisade, samt att afskrift af förrättningshandlingarna skulle för väghållarnes gemensamma räkning öfverlämnas till en namngifven väghållare. Angående kostnaderna för förrättningen bestämdes, att dessa, som beräknades enligt föreskrifterna i gällande landtnäteritaxa, skulle gäldas af väghållarne efter samma grunder, hvarefter de togo del i vägunderhållet, och förskjutas af sökandena. Vid förrättningens afslutande upplästes protokollen för alla tre sammanträdesdagarna. Protokollen godkändes och underskrefvos allenast af några bland de vid förrättningens afslutande närvarande väghållarne. Enligt en af de närvarande skiftes-

godemännen till riktigheten vitsordad påskrift på protokollet aflägsnade sig före protokollets underskrifvande öfriga närvarande väghållare, hvarförutom klaganden Årad Paulsson vägrade sin underskrift på den grund, att enligt hans mening en särskild väg borde hafva allenast delvis intagits i vägdelningen. Vid protokollet fogades slutligen en beskrifning öfver by- och utfartsvägarna inom Östra Karleby socken samt en beskrifning öfver delningen af samma vägar.

Vägdelningen öfverklagades genom en af klagandena Håkan Bengtsson, Årad Paulsson, Anders Bengtsson och Håkan Jönsson jämte elfva andra väghållare på öfriga väghållare uttagen stämning till första sammanträdet af 1909 års hösteting med Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härad. I stämningen anmärkte kändena, att förrättningen syntes dels icke vara med lag öfverensstämmande och dels icke tillgodose flera sakägares berättigade intressen, och yrkade kändena fördenskull, att förrättningen måtte upphävas. Till utveckling af stämningsspåståendena anförde kändena i en vid målets första handläggning den 7 september 1909 ingifven skrift hufvudsakligen: *att förrättningsmannen i strid emot 14 § i lagen om enskilda vägar på landet den 5 juli 1907 egenmäktigt kallat gode män att biträda vid förrättningen; att af vederbörande parter gjorda yrkanden icke tagits till protokollet; att förrättningsmannen vägrat att upptaga frågan om vissa vägars iståndsättande; att förrättningsmannen oriktigt bestämt, i hvilken mån de olika fastigheterna skulle taga del i vägunderhållet; samt att åtskilliga anmärkningar jämväl kunde göras beträffande delningens omfång och graderingen.*

I en till häradsrätten vid målets första handläggning ingifven skrift anförde fyra bland svarandena, att de åtnöjdes, ehvad den öfverklagade vägdelningen blefve bestående eller upphäfdes, men bestrede, att någon rättegångskostnad för dem finge ifrågakomma. Tjugusex andra svarande, bland dem klaganden Nils Persson, anförde i en vid samma rättegångstillfälle ingifven skrift, att de icke bestrede, att vägdelningen upphäfdes. Allenast tre i målet såsom parter eller ombud uppträdande personer bestredo bifall till yrkandet om förrättningens upphäfvande.

Målet förekom vidare den 30 november 1909, då en af svarandena å egna vägnar och såsom befullmäktigadt ombud för trettio af de öfriga svarandena, bland dem klaganden Nils Persson, förklarade sig göra ett med kändena. Sedan målet ytterligare förekommit vid häradsrätten den 18 januari och den 15 mars 1910, meddelades utslag däri den 6 juni 1910.

Häradsrätten yttrade då: Jämlikt stadgandena i lagen om enskilda vägar på landet den 5 juli 1907 och grunderna för samma lag hade hvar och en af ifrågakomma vägar bort beträffande dess delning till underhåll

bedömas såsom ett helt för sig och utgöra ett skifteslag, däri allenast bort såsom delägare ingå de fastigheter, för hvilka densamma pröfvades vara till stadigvarande nytta. I fråga om hvarje väg hade underhållsskyldigheten bort emellan samma fastigheter fördelas med hänsyn till den omfattning, hvori de beräknades komma att begagna sig af vägen, med iakttagande dock att den, som icke fordrat vägen, icke ålades större andel, än som svarade mot den nytta, hans fastighet genom vägen bereddes. Vidare hade i förevarande fall frågan om iståndsättande af vissa utaf vägarna bort tagas under ompröfning före eller åtminstone i sammanhang med deras indelning till underhåll. Nu nämnda grundsatser hade icke vid den klandrade vägdelningen vunnit tillbörligt beaktande. På grund häraf och med hänsyn jämväl till hvad i öfrigt i målet i anmärkta hänseenden förekommit emot vägdelningen i fråga, pröfvade häradsrätten rättvist till alla delar upphäva nämnda förrättning, och förklarade häradsrätten med afseende å sakens beskaffenhet, att ersättning för kostnader å rättegången icke skulle i målet äga rum.

Häradsrättens utslag vann laga kraft.

Kärandenas kostnader i målet, uppgående till 291 kronor 29 öre, erlades af klaganden Årad Paulsson till kärandenas ombud. Härutöfver betaltes af Årad Paulsson lösen för ett protokoll 7 kronor, kostnad för delgifning en krona samt vittneslöner, tillhoppa 40 kronor.

I en hit insänd skrift påkallade därefter klagandena min ämbetsåtgärd i anledning af distriktslandtmätaren Appelgrens förfarande vid ifrågavarande vägdelningsförrättning. Klagandena anförde därom hufvudsakligen följande.

Af den afskrift utaf förrättningshandlingarna, som funnes intagen i häradsrättens protokoll för den 7 september 1909, framginge, att förrättningsmannen sammanfört 9 enskilda vägar i Östra Karleby socken till ett väghållningslag och delat alla dessa vägar gemensamt på alla jordbruksfastigheterna i socknen. Detta förfarande stode i uppenbar strid med de i lagen den 5 juli 1907 gifna bestämmelserna, att väg skall underhållas af de egendomar, som hafva stadigvarande nytta af densamma, och emellan dem fördelas. Genom detta själftagna sätt att dela hade förrättningsmannen blifvit i tillfälle att uppbära större arvode, än om vägarna delats hvar för sig. Fyra vägar hade graderats till samma underhållskostnad för meter i hela sin sträckning, hvarför ingen gradering behöft ifrågakomma för dessa vägar, om de blifvit delade hvar för sig.

Förrättningshandlingarna utvisade vidare, att förrättningsmannen genast vid förrättningens början bestämde, att alla by- och utfartsvägar inom socknen skulle medtagas till en gemensam delning. Om han i stället enligt lagens bestämmelser beslutit, att hvarje väg, för hvilken delning blefve

påkallad, skulle delas för sig själf på de fastigheter, som hade stadigvarande nytta af vägen, så hade säkerligen ägarne till flertalet af vägarna förklarad sig vilja själfva ordna sin väghållning. Härigenom hade allenast ett mindre antal vägar kommit att delas vid förrättningen, hvarigenom också kostnaderna blifvit mindre. I fråga om de vägar, hvilkas delning kunde hafva påkallats vid förrättningen, hade förrättningsmannen varit skyldig att för hvarje särskild väg först utreda, hvilka egendomar som hade stadigvarande nytta af vägen. Därefter hade förrättningsmannen bort med de sålunda bestämda sakägarne söka åstadkomma sådan förening, som omförmäles i 18 § af 1907 års lag. Genom sitt beslut i ämnet hade däremot förrättningsmannen beröfvat sakägarne deras rätt att genom förening bestämman, huru väghållningen skulle utgöras.

I strid emot föreskrifterna i 7 § af 1907 års lag hade förrättningsmannen utan vidare undersökning bestämt, att alla de egendomar, som använde någon af vägarna till utfartsväg, skulle i vägens underhåll deltaga i samma proportion, oberoende af den omfattning, hvari fastigheten kunde beräknas komma att begagna sig af vägen.

Oaktadt flertalet af vägarna låge öfver enskilda egendomens områden och icke förut varit upplättna för någon allmännare användning, hade förrättningsmannen uraktlåtligt uttala sig om den vidsträcktare upplåtelse, som betingades af delningen, eller om ersättning för sådan upplåtelse. Förrättningsmannen hade också vägrat att under ompröfning taga vägarnas iståndsättande, ehuru en del vägar aldrig påförts några lagningsämnen, och oaktadt vägs iståndsättande ålåg fastighets ägare och ej dess brukare. Icke heller hade förrättningsmannen pröfvat frågan om vägarnas underhåll vintertiden.

Förrättningsmannen hade helt och hållet försunnat att i protokollet införa sakägarnes anföranden och yrkanden, hvarigenom han också efterstätt sin skyldighet att åstadkomma i lag föreskrifven utredning af förekommande frågor. Sådan utredning hade i stället måst förebringas af kärandena för upphäfvande af förrättningen.

Förrättningsmannen hade äfvenledes egenmäktigt och utan att ens därom tillfråga sakägarne tillkallat gode män att biträda vid förrättningen. Härigenom hade sakägarne obehörigen drabbats af kostnader genom arfvode till gode männen.

Uppgiften i förrättningshandlingarna, att de närvarande — med undantag af klaganden Årad Paulsson, hvilken afgaf en motiverad reservation — aflägsnat sig före protokollens underskrifvande, vore så till vida oriktig, som flera af de närvarande in blanco reserverade sig emot protokollet, hvilka upplästes innan dessa sakägare aflägsnade sig.

Af ett vid klagoskriften fogadt intyg af förre handlanden S. Evens, hvilken på uppdrag af sökandena vidtalat förrättningsmannen före dennes förordnande, framginge, att förrättningsmannen gjorts uppmärksam på bestämmelserna i 1907 års lag och själf fått afgöra, om han skulle mottaga förordnandet eller icke.

Under förmenande att vederbörande sakägare skulle stå fullkomligt rättslösa, om en förrättningsman kunde förfara så laglöst som i detta fall skett, utan att förrättningsmannen blefve förpliktad att ersätta de kostnader, som genom hans förvällande tillskyndats sakägarne, anhöllo klagandena, att jag måtte mot distriktslandtmätaren Appelgren vidtaga erforderliga åtgärder och därvid yrka dels det ansvar å honom, hvartill saken kunde föranleda, och dels hans förpliktande att ersätta kostnaderna för vägdelningen, 296 kronor 85 öre, äfvensom kostnaderna för samma förrättnings upphäfvande, 339 kronor 29 öre.

Vid klagoskriften funnos fogade protokollen i det vid häradsrätten handlagda målet om vägdelningsförrättnings upphäfvande, åtskilliga räkningar på kostnader i berörda mål äfvensom det i klagoskriften omförmälta intyget af S. Evens. Detta intyg, som var dagteckadt den 26 september 1910, innehöll hufvudsakligen: *att* Evens i senare delen af augusti 1908 besökt Appelgren och då meddelat honom, att till Konungens befallningshafvande i Malmöhus län inlämnats ansökning om delning af de vägar i Östra Karleby, som icke voro utlagda till bygdevägar; *att* Evens då fäst Appelgrens uppmärksamhet därpå, att hvarje väg enligt 1907 års lag skulle delas för sig själf på de egendomar, som hade stadigvarande nytta af densamma, och att en delning af alla vägarna i ett skifteslag blefve olaglig och icke kunde äga bestånd, om den öfverklagades; *att* vid ansökningens inlämnande till Konungens befallningshafvande anstånd lämnats, för att sökandena måtte få tillfälle att vidtala och föreslå för uppdraget lämplig person; *att* Evens tillfrågat Appelgren, om denne ville åtaga sig delningen efter de af Evens angifna grunderna, hvartill Appelgren svarat ja; *samt att* Appelgren under samtalet omnämmt, att till förrättningen behöfdes gode män, i anledning hvaraf Evens påpekat, att det enligt den nya lagen om enskilda vägar på landet tillkomme sakägarne att påkalla gode män, om de önskade sådana.

Sedan jag lämnat distriktslandtmätaren Appelgren tillfälle att yttra sig öfver klagoskriften, anförde Appelgren i afgifven förklaring hufvudsakligen följande.

Före ifrågavarande förrättnings kungörande begärde väghållarne hos Appelgren, att gode män skulle tillkallas, och anhölls särskildt, att Appelgren måtte tillkalla två i orten så framstående personer som möjligt, då

anledning vore att antaga, att förrättningen komme att öfverklagas, huru den än blefve handlad. Ej en enda protest afhöordes heller under hela förrättningen vare sig emot att gode män tillkallats eller emot dem personligen.

I sammanhang härmed ville Appelgren på det kraftigaste bestrida riktigheten, från början till slut, af det vid klagoskriften fogade intyget af S. Evens samt helt jäfva denne såsom broder till en af hufvudkärandena i rättegången.

Tvårtemot hvad klagandena sökte få fastslaget som ett axiom, ville Appelgren påpeka, att allt hvad som i protokollet stode upptaget såsom beslutadt vore beslut af väghållarne och ej af förrättningsmännen, såsom äfven af föreningen syntes.

Att samtliga vägarna behandlats gemensamt berodde därpå, att eljest den ene väghållaren skulle fått underhåll på ett par olika vägar, en annan på ett par tre andra o. s. v., och sålunda fått väglotter på flera olika ställen. För att hvarje väghållare skulle kunna få sig till underhåll tilldelad väg så vidt möjligt i ett sammanhang, beslöto vederbörande därför, att alla vägarna skulle gå i delning gemensamt, hvarvid genom graderingen och det reducerade taxeringsvärdet proportionen för deltagandet skulle jämkas.

Det var alltså enligt väghållarnes eget beslut och för deras egen fördel, som saken sålunda ordnades, och ej genom ett beslut af Appelgren för att drifva upp arfvodet. Detta hade för öfrigt nog i annat fall ej blifvit afsevärdt mindre, på grund af det mycket större antal väglotter, som då skolat utläggas.

Vid utläggningen af lotterna fick hvarje hemman sin lott utlagd så nära som möjligt i enlighet med de utsedda förtroendemännens anvisning.

Vid en jämförelse syntes, att förrättningsmännens utlåtande vore afgifvet i öfverensstämmelse med väghållarnes förening i de af klagandena anmärkta hänsendena. Föreningen hade undertecknats af samliga de fem väghållare, som nu angifvit Appelgren till åtal och det i hufvudsak just för sådana förmenta öfvergrepp och olagligheter, hvilkas tillkomst de jämlikt föreningen själfva föranledt.

Att den utredning, som föregick vägdelningen, varit både uttömmande och omsorgsfull, vågade Appelgren påstå. Protokollet öfver förrättningen vore dessutom justerad.

På grund af hvad Appelgren sålunda anfört hemställde han, att klagandenas gent emot honom framställda yrkanden om åtal och ersättning måtte lämnas utan afseende.

Klagandena inkommo därefter med en påminnelsekrift, däri klaganden
Justitiebudsammans ämbetsberättelse till 1913 års Riksdag.

dena anförde, bland annat: *att* lagens bestämmelser i de hänseenden, hvori klagandena framställt anmärkningar, vore så tydliga, att missförstånd icke kunde ligga till grund för Appelgrens lagstridiga utförande af förrättningen; *att* af beskrifningen öfver vägarna framginge, att Appelgren ansett sju af dessa vägar vara utfartsvägar för vissa egendomar, och såsom landtmätare hade Appelgren icke kunnat förbise, att flertalet af vägarna låge öfver enskilda egendomsars område; *att* förrättningsmannen omöjligen kunnat anse, att alla de fastigheter, som han ålade att i vägunderhållet deltaga efter fulla taxeringsvärdet, skulle komma att begagna sig af vägarna i samma omfattning, då några af dessa fastigheter vore belägna vid allmän väg, under det att andra låge på ett afstånd af ett par kilometer från allmän väg; *att* det syntes tarfva förklaring, af hvilken anledning Appelgren i rak strid emot sitt en gång fattade beslut delat vägen n:r 1 genom sista brukningsdelen; *att* Appelgren sökt helt och hållet utesluta den 29 januari ur protokollet öfver förrättningen; *att* Appelgren icke ställt sig till efterrättelse stadgandena i 114 § skiftesstadgan; *samt att* klagandena ansåge sig fortfarande böra vidhålla sina tidigare i ärendet framställda yrkanden.

Ett vid påminnelsekriften fogadt intyg innehöll, *att* när Appelgren den 4 februari 1909 uppläste protokollet öfver ifrågakommande förrättning, saknades protokoll för den 29 januari, å hvilken dag enligt Appelgrens uppgift endast förekommit åtgärder af privat beskaffenhet, *samt att* protokollet i anledning af härom framställd anmärkning blifvit omskrifvet.

Ett jämväl bilagdt intyg utvisade, att Appelgren vid ett tillfälle under förrättningen yttrat, att de, som bodde i byn vid bygdeväg, icke varit skyldiga att deltaga i utfartsvägarna.

Slutligen innehöll ett intyg, *att* flera sakägare vid förrättningen förgefves yrkat, att vägarna skulle delas enligt lag; *samt att* det vid förrättningen påvisades, att den under n:r 1 upptagna vägen ej vore till nytta för andra egendomar än de till vägen gränsande.

* * *

I ärendet var sålunda upplyst, att distriktslandtmätaren Appelgren efter vederbörligt förordnande den 28 januari 1910 påbörjat och den 4 påföljande februari afslutat delning af underhållet utaf samtliga by- och utfartsvägar inom Östra Karleby socken af Malmöhus län, samt att denna förrättning, som öfverklagats efter stämning till Rönnebergs, Onsjö och Harjagers häradsrätt, blifvit af häradsrätten upphäfd på grund af särskilda vid förrättningen af Appelgren begångna felaktigheter. Detta sitt beslut stödde häradsrätten därpå: *att* hvar och en af ifrågakomna

vägar, jämlikt 1907 års lag och grunderna för densamma, bort beträffande vägens delning till underhåll bedömas såsom ett helt för sig och utgöra ett skifteslag, hvori allenast de fastigheter skulle ingå som delägare, för hvilka vägen pröfvades vara till stadigvarande nytta; *att* underhållsskyldigheten, med viss begränsning, bort emellan samma fastigheter fördelas med hänsyn till den omfattning, hvori de beräknades komma att begagna sig af vägen; *samt att* frågan om iståndsättande af vissa utaf vägarna bort tagas under ompröfning före eller åtminstone i sammanhang med deras indelning till underhåll. Utöfver dessa i utslaget uttryckligen angifna felaktigheter fann sig häradsrätten vid förrättningens upphäfvande böra taga hänsyn jämväl till åtskilliga i målet framkomna, men i utslaget icke specificerade anmärkningar emot vägdelningen.

I sin förklaring hade distriktslandtmätaren Appelgren sökt göra gällande, att hvad sålunda i strid med lag beslutits varit giltigt, därför att beslutet varit grundadt på en förening emellan sakägarne. Denna uppfattning kunde jag emellertid ingalunda dela. För att en förening i sådana fall som det nu ifrågakomma skulle vara bindande, förutsattes enligt lag en förmlig och uttrycklig öfverenskommelse mellan alla sakägarne. I förevarande fall var det obestriddigt, att vägar till underhåll indelats på andra väghållare i socknen än sådana, som underskrifvit den af Appelgren åberopade föreningen. Likasom på detta sätt personer genom den klandrade förrättningen obehörigen ålagts att deltaga i underhållet af enskilda vägar, af hvilka de icke bevisligen haft någon nytta, hade också vägunderhållet obehörigen delats efter annan grund än den i lag föreskrifna. Vidare hade, enligt hvad häradsrätten i sitt utslag åberopat som särskildt angifven grund för vägdelningens upphäfvande, frågan om vissa vägars iståndsättande vid förrättningen obehörigen lämnats å sido. Detta syntes i någon mån sammanhänga med, att förrättningsprotokollet icke behörigen upptagit framställda anföranden och yrkanden.

Hvad emot vägdelningen sålunda förekommit måste jag, i likhet med klagandena, betrakta som ett tjänstefel af Appelgren, och detta tjänstefel fann jag så mycket mindre kunna lämnas utan beifran, som därigenom uppenbarligen vållats skada genom kostnader för den onyttiga förrättningen och för dess upphäfvande. Jag aflät fördenskull till Konungens befallningshafvande i Malmöhus län en skrifvelse, däri jag anhöll, att en åklagare måtte förordnas att vid vederbörlig domstol i laga ordning emot Appelgren väcka och utföra åtal för hvad denne i förevarande hänseende låtit komma sig till last. Enligt en för åklagaren utfärdad instruktion skulle denne i åtalet ej mindre å Appelgren yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet än äfven, i mån af befogethet, understödja de ersätt-

ningsanspråk, som i målet kunde komma att framställas af klagandena, sedan tillfälle lämnats dem att däri yttra sig, eller af andra personer, hvilka kunde komma att annäla sig som målsägare.

I enlighet härmed blef åtal mot distriktslandtmätaren Appelgren anställt vid Rönnebergs, Onsjö och Harjagers häradsrätt, som meddelade utslag i målet *den 12 februari 1912*. I detta utslag utlät sig häradsrätten, sedan den meddelat yttrande om ett framställt vittnesjäf:

I målet vore utredt och styrkt, att Appelgren efter vederbörligt förordnande med biträde af gode män den 28 januari 1910 påbörjat och den 4 påföljande februari afslutat delning af underhållet utaf samtliga by- och utfartsvägar inom Östra Karleby socken, äfvensom att denna förrättning, hvilken efter stämning öfverklagats vid häradsrätten, blifvit på grund af särskilda vid förrättningen förelupna felaktigheter af häradsrätten upphäfd.

Af de vid den klandrade förrättningen sålunda begångna felaktigheterna funne häradsrätten, att såsom tjänstefel af Appelgren måste betraktas, *att* vägunderhållet — utan att stöd därför kunnat hämtas från någon mellan sakägarna ingången, bindande förening — delats efter annan grund än den, som stadgades i lagen den 5 juli 1907 om enskilda vägar på landet, *att* sakägare ålagts deltaga i underhåll af vägar, däraf de, så vidt visats och utrönas kunnat, icke haft nytta, *samt att* frågan om vissa vägars iståndsättande obehörigen lämnats å sido.

Genom hvad Appelgren sålunda låtit komma sig till last hade målsägarna, enligt hvad handlingarna i målet gifve vid handen, utan eget förvållande i uppgifna hänseenden tillskyndats kostnader.

Med stöd af nu anförda omständigheter och jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen pröfvade häradsrätten lagligt döma Appelgren att för oförstånd i tjänsten böta 25 kronor, hvarjämte han ålades att såsom skadestånd utgifva: till Årad Paulsson dels den andel i förrättningskostnaden, 26 kronor 72 öre, som belöpte på Paulsson och dem, för hvilka han efter öfverlåtelse fört talan i målet, dels 339 kronor 29 öre utgörande af Paulsson förskjuten kostnad för den klandrade förrättningens upphäfvande, dels ock Paulssons egna utgifter, 15 kronor, i den därom vid häradsrätten förda rättegången; till Ola Nylander ej mindre godtgörelse för utgifter i sistberörda rättegång med 20 kronor än äfven hans andel i förrättningskostnaden 7 öre; samt till en hvar af åtskilliga målsägare i utslaget särskildt angifven andel af samma kostnad. Häradsrätten förpliktade tillika Appelgren att ersätta Paulsson dennes utgifter å ifrågavarande mål med 110 kronor 10 öre.

Slutligen stadgade häradsrätten, att Appelgren skulle godtgöra stats-

verket den kostnad, som af allmänna medel utgått eller komme att utgå till de personer, som af åklagaren åberopats såsom vittnen i målet.

Öfver häradsrättens utslag anförde distriktslandtmätaren Appelgren besvär hos hofrätten öfver Skåne och Blekinge, som emellertid genom utslag *den 14 juni 1912* förklarade sig finna skäl icke hafva förekommit, ledande till ändring i häradsrättens utslag.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Försumlighet i fråga om uppsättande af dombok m. m.

Vid inspektion, som af mig verkställdes hos rådstufvurätten i Sigtuna den 27 september 1911, anmärktes, bland annat, följande.

Domboken för år 1910 var uppsatt allenast för tiden till och med den 17 oktober (sista nummer 109). Af den till samma dombok hörande saköreslängden framgick, att rådstufvurätten såväl den 24 och den 31 oktober som den 28 november och den 12 december dömt personer till böter.

Domboken för år 1911 upptog allenast två nummer, båda angående ärenden handlagda den 2 januari 1911. Enligt hvad saköreslängden för 1911 utvisade, hade rådstufvurätten genom särskilda utslag den 9, 16 och 30 januari, den 13 och 27 februari, den 6 mars, den 10 april, den 1 och 8 maj samt den 6, 12 och 19 juni 1911 dömt olika personer till böter.

Borgmästaren K. H. Hallerström, som vitsordade ofullständigheten af domböckerna för åren 1910 och 1911, uppgaf på tillfrågan, att jämväl efter juni månad 1911 böter ådömts af rådstufvurätten, ehuru anteckning därom ännu icke blifvit införd i saköreslängden. Förmynderskapsprotokollet för år 1909 var uppsatt för tiden till och med den 24 maj. För återstående delen af året fanns intet dylikt protokoll, och saknades anteckning, att till protokollet hörande ärende icke förekommit under denna tid.

Äktenskapsförords- och förlagsinteckningsprotokoll eller anteckning, att till dessa protokoll hörande ärende icke förekommit, saknades för tiden efter 1907.

Tomträttsprotokoll eller anteckning, att till detta protokoll hörande ärende icke förekommit, saknades för tiden efter 1908.

Magistratsprotokoll var icke uppsatt för tiden efter 1908, ehuru, enligt hvad borgmästaren meddelade, flera till detta protokoll hörande ärenden förekommit under nämnda tid.

I förteckningen öfver förmynderskap hade införts anteckning om förmyndarförordnanden, meddelade till och med den 3 februari 1908, men

icke om dylika förordnanden, som därefter meddelats. Enligt hvad förmynderskapsprotokollen utvisade, hade förordnanden af förmyndare ägt rum den 28 september 1908, den 1 februari och den 24 maj 1909, den 9 maj och den 25 juli 1910 samt den 6 februari 1911.

Så vidt förteckningen öfver förmynderskap angaf, hade några förmyndare (förordnade den 30 januari 1894, den 3 december 1900, den 13 juni 1904 och den 30 september 1907) försummat att afgifva räkning för tiden efter 1907, utan att rådstufvurätten gifvit dem föreläggande att fullgöra sin skyldighet. En förmyndare, förordnad den 3 februari 1908, hade enligt förteckningen icke afgifvit någon räkning. — I anledning af denna anmärkning uppgaf borgmästaren, att någon försummelse i afseende å räkningars aflämnande icke låge förmyndarne till last, men att han uraktlätit att i förmynderskapsförteckningen införa anteckning om afgifna räkningar.

I konkursroteln hade ännu icke införts anteckning om konkurser, som börjat efter år 1907.

Förteckning öfver boskillnadsärenden hade icke blifvit upplagd, ehuru dylika ärenden förekommit till handläggning vid rådstufvurätten under senare år.

Sådan förteckning till handelsregistret, som omförmäles i 1 § af kungl. kungörelsen om handelsregistrens förande, hade icke blifvit upplagd. Vid inspektion år 1905 hade dock dåvarande justitieombudsmannen härom gjort anmärkning.

Genom utslag den 14 mars 1910 dömdes Johan Edvard Lundell för förskingring, som skulle försiggått »den 25 juni 1910», att böta 100 kronor äfvensom att för första resan stöld hållas till straffarbete två månader, hvarjämte förordnades om anstånd med straffets verkställande. Anteckning saknades därom, att uppgift afsändts till straffregistret angående ifrågavarande utslag.

Borgmästaren vidgick, att de anmärkta bristfälligheterna låge honom till last; och öfverlämnade han i samband därmed till mig ett så lydande intyg:

»Borgmästaren i Sigtuna H. Hallerström har en längre tid lidit af nervositet, neurasthenia, hvilken sjukdom på senare tid mycket förvärrats, i det oförmåga till arbete, sömnlöshet m. m. tillkommit, och anser jag honom i anledning häraf vara i stort behof af minst 3 månaders tjänstledighet, hvilket härmed på heder och samvete intygas. Sigtuna den 24 september 1911. K. Drake, f. d. provinsialläkare.»

Efter inspektionen inhämtade jag, att borgmästaren Hallerström trots påminnelser från justitiedepartementet icke insändt uppgift till straffregistret

angående omförmålta, den 14 mars 1910 meddelade utslag. Den omständigheten, att Hallerström enligt det af honom företedda läkarbetyget var sjuklig, fann jag icke utgöra laga ursäkt för hans försummelse i ofvanberörda hänseenden, och då försummelsen måste anses vara af svårare art, ansåg jag mig icke kunna lämna de anmärkta felen utan laga beifran.

Åt advokatfiskalen vid Svea hofrätt uppdrog jag därför att för den försummelse i ämbetet, som borgmästaren Hallerström enligt de vid inspektionen gjorda anmärkningarna låtit komma sig till last, hos hofrätten anställa åtal mot Hallerström; och borde advokatfiskalen därvid ej mindre å Hallerström yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet än äfven hemställa, att hofrätten, därest sådant skulle finnas behöfligt, måtte med utsättande af lämpligt äfventyr för underlåtenhet förelägga Hallerström att ofördröjligen vidtaga åtgärder till åstadkommande af rättelse i de hänseenden, hvarom fråga vore.

På det åtal, som i enlighet härmed blef emot borgmästaren Hallerström anställt, meddelade hofrätten utslag *den 14 februari 1912*. Hofrätten utlät sig däri: Enär Hallerström vidgått, att han i de anmärkta hänseendena gjort sig skyldig till försummelse i ämbetet, funne hofrätten skäligt att jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen döma Hallerström, för hvad han sålunda låtit komma sig till last, att böta 200 kronor. Därjämte förelades Hallerström, vid vite af 100 kronor, att inom två månader från hofrättens utslags dag i hofrätten visa, att rättelse vidtagits i de anmärkta hänseendena.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Ådömande af lägre straff än lag medgifver.

Inför Norrlands artilleriregementes krigsrätt hölls den 24 maj 1911 rannsaking med värnpliktige n:r 75 62/1910 Struts för olofligt tillgrepp. I målet företeddes utdrag af protokollet vid ett den 23 maj 1911 inför vederbörande divisionschef hållet förhör med Struts rörande denna sak. Enligt detta protokoll hade chefen för 2:a batteriet vid förhöret anmält: att fredagen den 19 maj vid tvåtiden på eftermiddagen, då rekrytskolan kom hem från kammarskjutning, befanns ett värnpliktige n:r 77 62/1910 Olsson tillhörande skåp vara uppbrutet och en krona tagen därur; att Struts, som var stallvakt, inför batterichefen och batteriadjutanten erkänt, att han strax efter kl. 9 f. m. gått upp och brutit loss en krampa till hänglåset till dörren samt tagit en krona af sju, som lägo framme; att Struts där-

efter spikade fast krampan och gick tillbaka till stallet; *samt att* Struts sedermera återbetalt kronan.

Vid förhöret medgaf Struts rapportens riktighet och tillade, att han visste, att Olsson, som låg i samma logement, brukade hafva penningar i skåpet. Struts anförde vidare: *att* han brutit upp skåpet i afsikt att komma åt penningar, emedan han själf var alldeles utan och ville hafva något att köpa snus för; *att* Struts i sitt eget skåp hade förvarat den spik, hvarmed han spikat igen det uppbrutna skåpet; *samt att* Struts ännat betala igen kronan fortast möjligt och därvid omtala, huru han åtkommit den.

Batterichefen förklarade vid förhöret, att han aldrig förut haft någon anmärkning emot Struts.

Inför krigsrätten vidhöll Struts sin bekännelse samt tillade hufvudsakligen: Vid inbrottet hade Struts med handen brutit lös den krampa, hvori hänglåset till skåpet suttit, därvid emellertid en bit af ena brädan i skåpdörren gått sönder, så att den måst spikas fast. Struts hade brukat ha ondt om penningar. Han hade sedan inryckningen på hösten 1911 ej erhållit mera än 5 kronor hemifrån, hvarför han förut vid två tillfällen lånat penningar af Olsson. Hvad Struts sålunda lånat, eller ena gången en krona och andra gången 75 öre, hade redan återbetalts. Struts hade aldrig förut begått något tillgrepp och kunde icke förstå, huru han kommit på den tanken att göra inbrottet. Den tillgripna kronan hade han ersatt af sin afföning.

En vid krigsrätten närvarande konstapel lämnade vissa uppgifter om upptäckten af det skedda inbrottet och huru misstankarna riktats mot Struts. Af konstapelns berättelse framgick, att Struts till en början nekat för gärningen men sedermera, efter det i hans skåp anträffats sådan spik som den, hvarmed dörren till Olssons skåp vid inbrottet blifvit lagad, och sedan Struts blifvit beträdd med åtskillig tvetalan, funnit för godt att efter ungefär en timmes förhör vidgå tillgreppet.

Målet uppsköts i afvaktan på prästbetyg och förekom åter inför krigsrätten den 27 maj 1911, då detsamma öfverlämnades till pröfning. Som skiljaktiga meningar yppades emellan krigsrättens ledamöter, företogs omröstning, därvid auditören yttrade:

»Enär Struts i målet erkänt, att han fredagen den 19 dennes medelst våld brutit sig in i det låsta persedelskåp, som begagnades af med honom i samma logement förlagda beväringssmannen n:r 77 62/1910 Olsson och af Olssons i skåpet förvarade penningar olofligen tillgripit en krona, som dock sedermera återbetalts, pröfvar jag för min del rättvist döma Struts, som mig veterligen ej förut undergått bestraffning för tjufnadsbrott, att såsom för första resan medelst inbrott föröfvad stöld från annan med

honom i samma kvarter förlagd krigsman, jämlikt 115 § strafflagen för krigsmakten och 20 kap. 4 § allmänna strafflagen, undergå straffarbete två månader, hvarjämte jag förordnar, att Struts skall i afbidan på straffets verkställighet kvarhållas i häkte.»

Med auditören instämde en af krigsrättens militära ledamöter, hvar emot krigsrättens majoritet, bestående af majoren Ernst Hammarberg, kaptenen greve Hakon Cronstedt och löjtnanten Henning Hägg, förenade sig om ett så lydande utslag:

»Enär Struts i målet erkänt, att han fredagen den 19 dennes medelst våld brutit sig in i det låsta persedelskåp, som begagnades af med honom i samma logement förlagde beväringssmannen n:r 77 62/1910 Olsson, och af Olssons i skåpet förvarade penningar oloffigen tillgripit en krona, som dock sedermera återbetalts. aktar krigsrätten, som finner omständigheterna i målet hafva varit för Struts synnerligen mildrande, rättvist döma Struts, hvilken krigsrätten veterligen ej förut undergått bestraffning för tjufnadsbrott, att såsom för första resan medelst inbrott föröfvad stöld från annan med honom i samma kvarter förlagd krigsman, jämlikt 115 § strafflagen för krigsmakten och 20 kap. 4 § allmänna strafflagen, hållas i fängelse under en månad; och skall Struts i afbidan å att detta utslag tager åt sig laga kraft eller ändock till verkställighet befordras omedelbart försättas på fri fot.»

Krigsrättens utslag vann laga kraft och verkställdes i vanlig ordning.

Då krigsrättens utslag enligt min mening var felaktigt därutinnan, att Struts ådömts lägre straff än de åberopade lagrummen medgäfvit, infordrade jag i anledning häraf yttrande från de ledamöter af krigsrätten, som med sina röster bidragit till utslaget. I afgifven förklaring anförde på grund häraf majoren Hammarberg, med instämmande af kaptenen greve Cronstedt och löjtnanten Hägg, hafvudsakligen följande.

Vid åberopandet af 115 § strafflagen för krigsmakten och allmänna strafflagens bestämmelser, att snatteri i förening med inbrott skall straffas som stöld, hade 114 § strafflagen för krigsmakten äfven blifvit underförstådd. Riktigare torde emellertid hafva varit att åberopa såväl 115 § som 114 § eller den sistnämnda ensamt. Med stöd af 20 kap. 4 § allmänna strafflagen hade Hammarberg ansett, att, då synnerligen förmildrande omständigheter föreläge, den af Struts begångna förseelsen kunde beläggas med fängelsestraff. Hammarbergs mening, att omständigheterna varit synnerligen mildrande, grundades på den uppfattning, Hammarberg vid undersökningen erhö, nämligen att Struts handlat mera af oförstånd än med full öfverläggning och ej insett vådan af sitt handlingssätt. Ehuru det från juridisk synpunkt torde hafva varit riktigare att ålägga Struts straff-

arbete, fann Hammarberg detta dock bjuda emot, på grund af tillgreppets obetydlighet, och då villkorlig dom ej kunde tillämpas. Som däremot de anförda lagrummen i allmänna strafflagen enligt Hammarbergs mening gäfvö möjlighet att tillämpa fängelsestraff, valdes af honom denna straffart.

* * *

Den i förklaringen åberopade 114 § i strafflagen för krigsmakten är af följande lydelse:

»Hvar, som från annan, hvilken är förlagd med honom i samma kvarter, kasern, tält, militärsjukhus eller annat dylikt ställe, eller tjänstgör å samma fartyg, föröfvar stöld af gods, som denne där har förvaradt, dömes till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet höjas till två år.»

Enligt detta lagrum är alltså lägsta straffet för stöld straffarbete i två månader. Jämlikt 121 § i strafflagen för krigsmakten skall, där ej i samma lag särskilda bestämmelser angående tillgreppsbrott meddelats, hvad allmän lag innehåller om stöld, snatteri, rån, försök därtill eller inbrott gälla i afseende på sådana brott, då de begås af dem, som lyda under strafflagen för krigsmakten. Häraf följer, att krigsman, som föröfvar tillgrepp i förening med inbrott, skall på grund af bestämmelsen i sista stycket af 20 kap. 4 § allmänna strafflagen dömas såsom för stöld utan afseende å det tillgripnas värde. Å andra sidan skall straffet för stölden, där denna är af beskaffenhet, som omförmäles i 114 § strafflagen för krigsmakten, utsättas efter den särskilda bestämmelsen i sistnämnda lagrum och kan därför ej i något fall blifva lägre än straffarbete i två månader.

Då krigsrättens utslag sålunda var härutinnan uppenbarligen felaktigt, samt härtill kom, att krigsrättens lagfarne ledamot, enligt hvad handlingarna gäfvö vid handen, särskildt fäst de militära ledamöternas uppmärksamhet å lagens rätta innebörd, uppdrog jag åt krigsfiskalen att för ifrågavarande ämbetsfel inför krigshofrätten anställa åtal mot de ledamöter af krigsrätten, som deltagit i beslutet, med yrkande om ansvar å dem efter lag och sakens beskaffenhet.

På det åtal, som i enlighet härmed blef af krigsfiskalen anställdt, meddelade krigshofrätten utslag *den 14 februari 1912*. Krigshofrätten yttrade däri: Som majoren Hammarberg, kaptenen greve Cronstedt och löjtnanten Hägg, hvilka i krigsrätten bidragit till ifrågavarande utslag, i det anmärkta afseendet visat oförstånd i utöfningen af domarämbetet, funne krigshofrätten, med bifall till krigsfiskalens talan, skäligt i förmågo af 25

kap. 17 § allmänna strafflagen döma en hvar af bemälde tre krigsrättsledamöter att böta 10 kronor.

Krigshofrättens utslag har vunnit laga kraft.

[Felaktigt beslut om afdrag å dagaflöning.

För den åtgärd, som jag kunde finna erforderlig, anmälde handelsbiträdet Tyko Viklander i Söråker i en hit insänd klagoskrift, att vid Västernorrlands regemente under dess öfningar sommaren 1911 å beväringsmännens dagaflöningar afdragits dels omkring 600 kronor, eller något öfver 50 kronor för hvarje kompani, för sönderslaget porslin samt bortkomna knifvar, gafflar och skedar dels ock 200 kronor för varor, som skulle hafva stulits hos en del handlande i Långsele under fälttjänstöfningarna den 20—22 september 1911.

Till utveckling af sin talan anförde klaganden: Det förefölle högst besynnerligt, att beväringsmännen själfva skulle hålla sig med servis. Enligt soldatinstruktionen vore soldaten ansvarig för alla till honom utlämnade persedlar, men därmed torde ej afses servisen, då denna aldrig utlämnats, med undantag däraf, att hvarje man vid fälttjänstöfningarna fått medtaga en sked efter vederbörliga rekvisitioner för hvarje kompani. Det syntes vara en själfklar sak, att andra medel skulle finnas till ersättande af brister, som kunde uppstå i servisen, och att beväringsmännens aflöning icke vore afsedd för sådant ändamål.

Afdraget för stulet gods förefölle ännu mera oegentligt. Att utan beväringsmännens eget medgifvande af deras aflöning göra afdrag för stulna varor syntes för vanligt förstånd vara att gå för långt. Det vore deras sak, som blifvit bestulna, att söka reda på tjuften eller tjufvarna, men därhän finge man ej gå, att man betraktade hela regementet som tjuf.

I den förklaring, som jag med anledning af klagoskriften infordrade från chefen för Västernorrlands regemente, öfversten W. Bergensträhle, anförde denne följande.

Klagandens uppgift, att afdrag å manskapets aflöningar ägt rum, vore i enlighet med sanna förhållandet. Att detta emellertid skett utan manskapets eget medgifvande, syntes vara tvifvel underkastadt, då enligt till öfversten af vederbörande bataljonschefer lämnad rapport saintliga

kompanier med ja besvarat till dem ställd fråga, huruvida manskapet erhållit sin aflöning samt hvad Kungl. Maj:t och kronan i öfrigt bestode.

Rörande afdraget för sönderslaget porslin ville öfversten framhålla, att jämlikt föreskrifterna i intendenturmaterielreglementet af år 1907, § 24, skulle i det fall, att full ersättning icke genast erlågges för skadad eller förlorad intendenturmateriel, utredning verkställas för utrönande af hvem som kan anses ersättningsskyldig. Nu hade till gemensamt begagnande utlämnats porslin, knifvar, skedar m. m., som sedermera förkommit eller blifvit sönderslaget och obrukbart. Enligt gammal praxis hade uppborrdsmannen härå, köksföreståndaren, före hvarje mötes slut till hvarje kompani inlämnat uppgift å brist i den förplägnadsutredning, som varit utlämnad till gemensamt begagnande. Denna uppgift hade åtföljts af en specificerad redogörelse för bristen och en fördelning af kostnaderna på hvarje kompani. När denna uppgift inkommit till kompanierna, hade denna gång ersättning utbetalts från marketenterikassan, eller afdrag gjorts med manskapets samtycke, erhållet därigenom att kompaniet vid direkt tillfrågan därtill lämnat sitt bifall. Vid tre kompanier, bland dessa det där klaganden tjänstgjort, hade redogörelse lämnats vid aflöningen, men ingen af de värnpliktige hade därvid anmält sitt missnöje. Vid två kompanier hade tillfrågan ej skett, men å andra sidan hade ingen anmärkning framförts.

Då förplägnadsutredning i nära nog alla fall förkomme eller söndersloges genom vårdslöshet eller likgiltighet, och vederbörande sålunda i verkligheten torde vara därför ansvariga, ansåge öfversten den utvägen först böra tillgripas, att förfrågan gjordes, huruvida manskapet vore villigt att ersätta bristen. Det vore vederbörande kompanichefs sak att i ett sådant fall veta, att frågan skulle framställas, innan afdrag gjordes. Om i detta fall manskapet medgifvit afdraget, torde ingen orättvisa blifvit begången; hade manskapet nekat att betala, borde kompanichefen därom underrättat öfversten som då gifvetvis skulle handlat i öfverensstämmelse med intendenturmaterielreglementets vidare föreskrifter. Någon sådan anmälan hade emellertid icke inkommit till öfversten, hvadan han ej fått anledning att i denna sak vidtaga några åtgärder, allrahelst som samtliga förklarar sig nöjda med sin aflöning.

Då klagandens anmälan torde hafva sin grund däri, att icke å samtliga kompanier manskapet såsom sig bort blifvit satt i tillfalle att yttra sig om utbetalningen af ersättningen, och då detta icke skett, med öfverstens vetskap samt ännu mindre på hans befallning, anhölle han, under förklaring att för framtiden vederbörande skulle erhålla behöriga föreskrifter, att ifrågavarande anmälan icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Hvad anginge ersättningen för i Långsele stulna varor, torde i dylikt exceptionellt fall icke kunna förekommas, att oskyldiga finge lida med de skyldiga. Att traktens invånare skulle blifva lidande, kunde ju icke försvaras. Ett sådant undantagsfall, som att en hop värnpliktiga begingo plundring och att de skyldiga icke kunde ertappas, måste kräfva utomordentliga åtgärder för att hålla de plundrade butikägarne och försäljarne skadeslösa. Öfversten hade icke härför kunnat finna annan utväg än att vid aftackningen framhålla nödvändigheten af, att till återupprättande af regementets anseende den gemensamma ansvarskänslan måste träda emellan och värdet af det stulna på sådant sätt blifva ersatt. Öfversten ansåge sig också böra framhålla, att han vid ofvannämnda tillfälle *upprepede* gånger betonat, att han väl visste, att det endast var ett fåtal, som utfört den dåliga handlingen — detta till bemötande af klagandens uttryck att hela regementet skulle betraktats som tjuf — men att fläckar, som af gärningsmännen satts på regementets anseende, måste, då de skyldige ej kunnat ertappas, af samtliga utplånas dels på detta sätt och dels genom ett skickligt och anständigt uppträdande under hemfärden, enär svåra anmärkningar blifvit gjorda mot de värnpliktigas uppförande på färderna till vapenöfningarna. Öfversten meddelade sedermera kompanierna, att hvarje kompani anpart utgjorde 21 kronor 57 öre. Enligt nu hållen utredning hade inom alla kompanier utom ett antingen frivillig insamling skett, eller med manskapets medgifvande afdrag gjorts å aflöningsmedel, eller ock bidrag lämnats ur kompanimarketenterikassan. Vid ett kompani hade kompanichefen tillsagt, att hvarje halftropp skulle insamla en tolfte del af kompaniets anpart, hvilket ock skett inom en halftropp, under det att från öfriga halftroppar framstälts önskan, att insamlingen skulle äga rum genom afdrag å aflöningsmedel, hvilket ock skedde inom dessa halftroppar. Vid slutaflöningen redogjordes för de verkställda afdragen. Möjligen hade klagandens halftroppchef icke, innan han framställt anhållan att afdrag å aflöningsmedel måtte ske, gjort sig förvissad om, att alla inom halftroppen voro närvarande.

Af det anförda framginge, att det ingalunda varit öfverstens mening att »utan beväringmännens eget medgifvande» göra dessa afdrag, ehuru sådant möjligen i något undantagsfall blifvit händelsen.

Sedan klaganden erhållit tillfälle att taga del af denna förklaring, anförde han i afgifna påminnelser hufvudsakligen följande.

Öfversten Bergensträhle hade framhållit, att det vore tvifvel underkastadt, att ifrågavarande afdrag skett utan manskapets eget medgifvande, enär manskapet vid af vederbörande bataljonschefer på utryckningsdagen

gjord förfrågan, om det erhållit sin aflöning och hvad Kungl. Maj:t och kronan i öfrigt bestode, svarat ja.

Klaganden kunde icke underlåta att häremot erinra, att många funnos, som ansågo de gjorda afdragen oberättigade, men att den, som en längre tid haft kännning af krigslagarnas stränghet och fått erfara, att de öfverordnade ej tålde någon som helst opposition, ej hade tillräckligt mod att under de förhållanden, som förelegat, framställa några anmärkningar.

Då medgifvande till afdrags verkställande för skadadt eller sönderslaget gods begärts, hade tillika uppgifvits, att manskapet vore ersättnings-skyldigt. Manskapet hade därför endast fått öfva medbestämmanderätt öfver det sätt, hvarpå afdragen skulle ske. Vid fjärde kompaniet, där klaganden tjänstgjorde, medgaf första årsklassen ett afdrag af 25 öre för hvar och en af de fem månader, rekrytskolan fortgick; andra och tredje årsklasserna medgafvo 25 öre för den månad, de tjänstgjorde. Det belopp, som härigenom erhöles, skulle användas till ersättande af bortkomna, till manskapet utlämnade persedlar.

Beträffande afdragen för i Långsele stulna varor hade klaganden af det sätt, hvarpå denna sak sköttes på det kompani, där han tjänstgjorde, fått den bestämda uppfattningen, att det aldrig varit vederbörandes mening att erhålla manskapets medgifvande till dessa afdrag. Öfversten Bergensträhles uppgift, att vid ett kompani af kompanichefen tillsagts, att hvarje halftropp skulle insamla en tolfedel af kompaniets anpart, samt att så skett inom en halftropp, vore en sanningsenlig beskrifning öfver i denna sak vidtagna åtgärder på detta kompani. Men då öfversten vidare yttrade, att från öfriga halftroppar framställts önskan, att insamlingen skulle äga rum genom afdrag å aflöningsmedel, ville klaganden på det bestämdaste framhålla, att ingen som helst önskan framställts i nämnda riktning. Klaganden hade själf tjänstgjort som halftroppchef under repetitionsöfningarna. Då klaganden till halftroppen framförde kompanichefens *befallning* om insamling, förklarade alla, att något sådant betalade de aldrig. Något medgifvande till dessa afdrag hade ej begärts vid nämnda kompani, än mindre lämnats.

Till bestyrkande af sina uppgifter åberopade klaganden ett påminnelsekriften i afskrift bifogadt, af 12 värnpliktiga underskrifvet intyg af följande lydelse:

»Undertecknade, som sommaren år 1911 undergått vapenöfning vid Västernorrlands regementes (n:r 28) 4:e kompani, försäkra härmed på heder och samvete, att vi endast medgifvit följande afdrag af våra aflöningar:

1:sta årsklassen: 25 öre för hvarje månad under rekrytskolans fem månader, hvilket belopp skulle användas att täcka utgifterna för det som

kommit bort af de persedlar, som varit utlämnade till oss, och äfvenså utgöra ersättning för porslin, som någon af oss komme att skada eller förstöra. Det senare medgifvandet (för porslin) gafs efter erhållen upplysning, att manskapet var skyldigt utgöra nämnda ersättning.

2:a och 3:e årsklassen: 25 öre för samma utgifter efter samma upplysning.

Några andra afdrag ha vi ej medgifvit, utan ha de, som gjorts härutöver, skett utan vårt medgifvande.»

* * *

I fråga om det afdrag, som gjorts å manskapets aflöning för ersättande af skadade eller förkomna, kronan tillhöriga persedlar, syntes otvifvelaktigt felaktigt förfarande föreligga, då icke alla, som fått vidkännas dylikt afdrag, ens tillfrågats, om de medgäfvde afdraget. Med hänsyn till hvad öfversten Bergensträhle i sin förklaring anfört, ansåg jag dock den begångna felaktigheten icke böra läggas honom till last; och fann jag klagomålen i denna del icke böra föranleda vidare åtgärd från min sida.

Hvad härefter angick afdraget å aflöning för ersättande af gods, som olofligen tillgripits från enskilda personer i Långsele, hade öfversten i sin förklaring uppgifvit, att hans mening ingalunda varit att utan bevaringsmännens eget medgifvande göra detta afdrag. Det kunde emellertid ifrågasättas, om det vore riktigt eller lämpligt, att i ett fall som detta från befälets sida framställning gjordes om erhållande af de underordnades medgifvande till, att viss del af deras aflöningsförmåner finge innehållas. En sådan framställning kan lätt få skenet af en befallning och synes i regel komma att af de underordnade uppfattas såsom en order, hvilken de med tanke på krigslagarna icke vågade motsätta sig. Men gifvet är, att, om dylikt afdrag göres utan uttryckligt medgifvande, ett betänkligt fel i tjänsten föreligger.

Af öfverstens förklaring i dess första del rörande denna sak syntes, som om, då han däri yttrade sig till manskapet, han icke tänkt sig någon valfrihet för detsamma. Själ f hade han ock medgifvit, att afdrag möjligen i något undantagsfall gjorts utan vederbörandes samtycke. Klagandens uppgifter och det af honom åberopade intyget utvisade också, att i flera fall afdrag skett utan bevaringsmännens medgifvande.

På grund häraf fann jag mig icke kunna underlåta att lagligen beifra öfversten Bergensträhles förhållande i denna sak. Jag uppdrog därför åt krigsfiskalen att för ifrågavarande ämbetsfel ställa öfversten

under åtal inför krigshofrätten med yrkande om ansvar å honom efter lag och sakens beskaffenhet.

På det åtal, som i enlighet härmed blef af krigsfiskalen anställdt, meddelade krigshofrätten utslag *den 9 mars 1912*. Krigshofrätten yttrade däri: Som öfversten Bergensträhle för hvad honom i målet lagts till last icke kunde svårare anses än såsom den där genom underlåtenhet att ordna ifrågakomna sammanskott på sådant sätt, att öfversten varit förvissad om, att hvarje värnpliktigs bidrag lämnats fullt frivilligt, visat oförstånd i fullgörande af ämbetsplikt, pröfvade krigshofrätten lagligt på det sätt bifalla krigsfiskalens i målet förda talan, att öfversten för berörda oförstånd dömdes jämlikt 144 § strafflagen för krigsmakten att undergå arrest utan bevakning i tre dagar.

Krigshofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Underlåtenhet att väcka åtal.

Handlingarna i ett genom klagomål af A. P. Olsson i Persbol härstädes anhängiggjort ärende utvisade, bland annat, följande.

Genom resolution den 14 februari 1908 meddelade Kungl. Maj:t, under förbehåll af enskild rätt och på vissa i resolutionen närmare uppgifna villkor, kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors eller dess rättsinnehafvare tillstånd att utföra elektriska högspänningsledningar från Gullspång till Lidköping och från Gullspång förbi Munkfors till Svartå samt att nyttja dessa ledningar under en tid af 40 år.

På samma gång tillät Kungl. Maj:t, likaledes under förbehåll af enskild rätt, bolaget eller dess rättsinnehafvare att under en tid af 40 år hafva ledningarna framdragna öfver åtskilliga kronoegendomar, bland dem kyrkoherdebostället ett mantal Sunnebol n:r 1 i Rudskoga socken; och föreskref Kungl. Maj:t härvid, bland annat, dels att hvad af berörda egendomars mark för ändamålet erfordrades skulle för ifrågavarande tid af 40 år upplåtas emot ersättning, som skulle bestämmas i enlighet med hvad som stadgats i förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 samt lagen innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar den 27 juni 1902, dels ock att, därest å egendomarna befintlig skog funnes för ledningarnas skull böra borttagas, ledningarnas innehafvare ägde att, sedan skogen på hans anmälan blifvit af vederbörande revirförvaltare utstämplad, fälla densamma med skyldighet

för ledningarnas innehafvare att ersätta kostnaden för utstämpningsförrättningen.

Uti nämnda resolution föreskref Kungl. Maj:t därjämte, att hvad af jord eller lägenhet, som tillhörde enskild man, menighet eller inrättning, behöfde användas till ledningarnas framdragande, på sätt de fastställda kartorna och ritningarna utvisade, skulle afstås eller upplåtas att genast tillträdas emot ersättning, som, därest godvillig öfverenskommelse ej kunde träffas, skulle bestämmas i enlighet med hvad som stadgades i de båda författningarna af den 14 april 1866 och den 27 juni 1902.

I en till mig ingifven klagoskrift anförde Olsson, bland annat, följande.

I och för framdragande af ifrågavarande elektriska luftledningar lät bolaget under hösten 1907, med början i september månad, i Rudskoga socken olofligen nedhugga en cirka 10 meter bred gata såväl i klagandens och andra enskilda personers som i kronans skogsmarker och därstädes, liksom ock å kal mark, nedsätta stolpar för ledningarna. Som Kungl. Maj:t först den 14 februari 1908 beviljade bolaget koncession å anläggningen, hade bolaget saknat laga rätt att förfara på sätt som skett. Med vetskap om det olagliga förfarande, som sålunda ägt rum, hade länsmanen Anders Lidström underlåtit att beifra detsamma. På grund häraf anhöll klaganden, att jag måtte ställa Lidström under åtal för den försummelse, hvartill han i sin tjänst som allmän åklagare i det anmärkta hänseendet gjort sig skyldig.

Vid klagoskriften funnos fogade tre så lydande intyg:

1) »Att kronolänsman Anders Lidström ägde kännedom om, att aktiebolaget Gullspång-Munkfors hösten år 1907 i socknen nedhögg skogarna och uppsatte stolpar etc. i och för framdragande af elektrisk kraftledning, kunna undertecknade på heder och samvete intyga. Rudskoga i mars 1911. Edvard Filemonsson, Eriksbol.»

2) »Att i kyrkoherdebostället 1 mantal Sunnebol tillhöriga skog en bred gata i och för framdragande af elektrisk kraftledning af aktiebolaget Gullspång-Munkfors hösten 1907 höggs och stolpar uppsattes, intygas härmed. Rudskoga i mars 1911. G. F. Norström, arrendator. S. G. Svartengren, kyrkoherde.»

3) »Att å undertecknade tillhöriga ägor aktiebolaget Gullspång-Munkfors hösten 1907 olofligen nedhögg skogarna och uppsatte stolpar i och för framdragande af elektriska kraftledningar, intygas härmed på heder och samvete. Rudskoga i mars 1911. J. L. Larsson. Hildebr. Olsson. J. G. Gustafsson. A. P. Olsson. K. G. Pettersson.»

Sedan jag med anledning af klagoskriften infordrat yttrande af läns-

mannen Lidström, inkom denne till mig med en förklaring, däri han hufvudsakligen anförde följande.

Den afverkning, bolaget hösten 1907 lät företaga i skogsmarken, verkställdes, åtminstone hvad anginge kyrkoherdebostället Sunnebol, endast till så stor utsträckning, som behöfdes för framforsling af stolparna och dessas uppsättande. Den öfriga afverkningen för linjens rensning skedde först i februari och mars månader år 1908 och, hvad Sunnebol beträffade, den 4 mars sistnämnda år.

De af klaganden åberopade intygen innebure ej heller, att gatan varit cirka tio meter bred. Klagandens uppgifter i denna del vore sålunda sanning endast med modifikation och visade, att han sökt göra saken värre än den i verkligheten vore.

I det af Filemonsson utfärdade intyget uppgåfves, att Lidström hösten år 1907 ägde kännedom om, att bolaget i Rudskoga socken nedhögg skogarna och uppsatte stolpar. Huru härmed då förhöll sig, kunde Lidström nu ej påminna sig, men alldeles säkert vore, att Lidström ej förr än han erhöll del af klagoskriften haft kännedom om, att bolaget vid uppgifna tiden företagit olofflig skogsafverkning å kyrkoherdebostället Sunnebol; och då första villkoret för ett åtals utförande vore, att vederbörande allmänne åklagare ägde kännedom om det brottsliga förfarandet, hade det ju för Lidström varit omöjligt att, hvad anginge den oloffliga afverkningen å Sunnebol, anställa åtal.

Hvad beträffade bolagets åtgärd att, om än oloffigen, nedhugga skogen på enskildes skogsmarker och där, liksom å kal mark, uppsätta stolpar, vore ju detta ett åtgörande, som ej ens efter angifvelse kunde af allmän åklagare beifras.

Emellertid vore det så långt ifrån att Lidström vore öfvertygad om, att Filemonssons intyg vore riktigt, att Lidström med så stor bestämdhet, att den gränsade till visshet, vore öfvertygad om, att intyget vore oriktigt. Enligt hvad Lidström ville påminna sig, förhölle sig saken så, att Filemonsson någon dag i slutet af januari eller möjligen i början af februari år 1908 kommit till Lidström och anmält bolaget till laga åtal för just vid den tiden företagen olaga afverkning å Filemonssons skogsmark; att Lidström meddelat Filemonsson, att Lidström ansåge sig icke hafva åtalsrätt i ett sådant fall som det föreliggande, samt hänvisat Filemonsson att själf anhängiggöra rättegång mot bolaget; att Lidström hjälpt Filemonsson med stämmings uppsättande och delgifning; att målet utsatts att förekomma vid Ölme, Visnums och Väse häradsrätt den 4 mars 1908; samt att Lidström den 3 mars samma år hjälpt Filemonsson till en för

honom ekonomiskt gynnsam uppgörelse med bolaget, på grund af hvilken målet från vidare behandling sedermera afskrefs.

Att bolaget företagit afverkning på kronan tillhörig mark, därom hade Lidström, såsom förut nämnts, ej haft någon kännedom förr än han erhöll del af klagoskriften. Vid ett samtal, som Lidström härom numera haft med vederbörande jägmästare, hade denne uppgifvit, att han först några få dagar innan bolaget erhöll koncession å anläggningen fått kännedom om, att afverkning ägt rum å kyrkoherdebostället Sunnebols skog; att han då genast satt sig i förbindelse med en af bolagets tjänstemän; att han på grund af samtalet med denne i bref af den 11 februari 1908 från bolagets styrelse erhållit meddelande, att bolaget förbisett att för Värmlands län begära enahanda tillstånd till stakning öfver allmänna skogar, som bolaget, efter därom gjord ansökan, i fråga om Skaraborgs län erhållit genom ett af domänstyrelsen den 17 januari 1907 meddeladt beslut; samt att han — i visshet därom, att på ansökan dylikt tillstånd skulle hafva meddelats bolaget i fråga om kyrkoherdebostället Sunnebol, och med hänsyn därtill, att kronan ej lidit någon skada af bolagets till synes ofrivilliga lagöfverträdelse, utan erhållit full ersättning för det gjorda intrånget — ansett saken vara af så ringa betydelse, att det icke varit lämpligt anmäla densamma till åtal.

Af ett förklaringen bilagdt, af bolagets öfveringenjör U. Möller den 27 mars 1911 utfärdadt intyg framgick, bland annat, att samtliga de personer, som undertecknat de under 1) och 3) här ofvan intagna intygen, voro jordägare, med hvilka bolaget icke träffat godvillig öfverenskommelse, utan hvilkas mark, så vidt densamma tagits i anspråk för anläggningen, blifvit värderad af expropriationsnämnd.

I anledning af länsmannen Lidströms förklaring inkom klaganden jämte sex andra personer i Rudskoga socken med en påminnelsekrift och anfördes i denna, bland annat, följande.

Hvad kyrkoherdebostället Sunnebol anginge, nedhöggs i den därtill hörande skogen en 3 till 5 meter bred gata, i hvilken stolpar uppsattes och ledningstrådar framdrogos, allt innan koncession eller tillåtelse erhållits. Lidström urskuldade sig med, att han ej förr än klagoskriften kom honom tillhanda haft kännedom om, att skogen å bostället nedhuggits. I fråga om detta påstående förtjänade att anmärkas, att Lidström på grund af Filemonssons anmälan själf infann sig i orten, samt att han då näppeligen kunde undgå att se, huru en gata huggits i skogen genom hela socknen, alldenstund han själf inställde sig i gatan, där arbetarne uppehöll sig. Om linjens sträckning hade Lidström redan förut känne-

dom, emedan han innehaft kartorna öfver den mark, som skulle komma att beröras af linjen.

Vid påminnelseskraften fanns fogad bestyrkt afskrift af ett så lydande intyg: »Undertecknade kunna härmed edligen intyga, att vi i februari 1908 besökte länsman Lidström i Visnum i anledning af den olaga skogsafverkning, som företagits å våra skogar inom socknen; vi uttryckte då särskildt vår förundran öfver att, innan koncession erhållits, i våra enskilda skogar en cirka 10 meter bred gata huggits, men å kronans skogar, eller rättare sagdt boställenas, blott en 3 till 5 meter bred. Härom yttrade sig länsman Lidström ej. Men af detta framgår ju tydligt, att han fick kännedom om att äfven i kronoskogarna en oloffig skogsafverkan ägt rum innan koncessionen beviljades, och af samtalet i öfrigt framgick att länsman Lidström mycket väl förut hade kännedom om rätta förhållandet. Rudskoga i april 1911. J. L. Larsson. J. G. Gustafsson. Hildebrand Olsson.»

Med anledning af påminnelserna afgaf länsmannen Lidström på anmodan af mig förnyadt yttrande; och anförde han däri, bland annat, följande.

Huru det af J. L. Larsson m. fl. i april 1911 utfärdade intyget tillkommit, kunde Lidström icke fatta. Lidström kunde ej göra mera än försäkra, att han ej hade den allra minsta hågkomst af hvad i intyget uppgifvits angående afverkningen å kronans mark.

Då emellertid praxis vore den, att om å boställsskog, som stode under innehafvarens uppsikt och tillsyn, jägmästarens kontroll och domänstyrelsens vård och förvaltning, olaga afverkning ägde rum, anmälan till åtal därför skedde genom vederbörande jägmästare, kunde Lidström icke finna, att allmän åklagare hade någon skyldighet att öfver sådan skog, som nu vore i fråga, hafva någon särskild tillsyn, utan hade han endast att åtala de olagligheter, som till honom af vederbörande angåfves eller anmäldes.

Det vore riktigt, att Lidström innehaft karta öfver den mark, som skulle komma att beröras af linjen, och att å denna karta kyrkoherdebostället Sunnebols mark var upptagen. Likaledes vore det riktigt, att Lidström den 13 februari 1908 infann sig hos Filemonsson och då såg den olaga afverkningen å dennes mark. Då emellertid kyrkoherdebostället Sunnebols mark vore belägen på närmare fem kilometers afstånd från Filemonssons, hade nyssberörda förhållande lika litet som den omständigheten, att Lidström innehaft omförmälta karta, kunnat bringa till Lidströms kännedom, att oloffig afverkning ägt rum å Sunnebol.

Denna Lidströms förklaring blef i enahanda ordning som den föregående bemött med påminnelser af klaganden m. fl.

* * *

I ärendet var sålunda utredt, att bolaget, innan Kungl. Maj:ts omförmälta resolution den 14 februari 1908 meddelats, för ledningarnas framdragande olofligen låtit inom Rudskoga socken nedhugga skog å såväl enskilda personers som kronans ägor samt där uppsätta för ledningarna erforderliga stolpar. Ett dylikt förfarande innefattar enligt min mening brott mot 10 kap. 20 § strafflagen och är såsom sådant hemfallet under allmänt åtal äfven utan angifvelse af vederbörande målsägare. Att länsmannen Lidström ej insett detta, utan hänfört bolagets förfarande till åverkan, var dock ett förhållande, som jag ej ville räkna Lidström till last.

Betraktadt såsom åverkan kunde förfarandet blifva föremål för allmänt åtal endast så vidt det allmännas rätt därigenom blifvit förnärad.

Länsmannen Lidström hade emellertid underlåtit att som allmän åklagare ingripa med anledning af bolagets olagliga åtgärder i fråga om kronans mark; och hade Lidström såsom skäl härför anfört, att han först genom klagoskriften erhållit kännedom om dessa åtgärder. Mot detta påstående talade dock det af J. L. Larsson m. fl. afgifna intyget och andra i ärendet förekomna omständigheter så starkt, att jag ansåg samma påstående ej förtjäna tilltro. Den tjänsteförsummelse, hvarom jag sålunda fann Lidström öfvertygad, borde äfven ses i belysning af det förhållandet, att Lidström, enligt hvad handlingarna i ärendet utmärkte, i åtskilliga afseenden gått bolaget tillhanda med utförandet af uppdrag, som med anläggningen stått i ett eller annat sammanhang. En särskild anledning till att icke lämna denna Lidströms försummelse utan beifran fann jag dessutom i de felaktiga åsikter, Lidström att döma af hans senare förklaring hyste i fråga om allmän åklagares skyldighet att åtala åverkan å boställsskog.

I en till Konungens befallningshafvande i Värmlands län aflåten ämbetskrifvelse anhöll jag därför, att Konungens befallningshafvande måtte förordna lämplig person att emot länsmannen Lidström anställa åtal för ifrågavarande tjänsteförsummelse. Åt den blifvande åklagaren uppdrog jag i en särskild instruktion för åtalets utförande att i målet yrka ansvar å Lidström efter lag och sakens beskaffenhet.

I enlighet härmed blef åtal emot länsmannen Lidström anställdt inför Ölme, Visnums och Väse häradsrätt, som meddelade utslag i målet *den 6 maj 1912*. Häradsrätten yttrade däri: I målet vore ostridigt, att kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors för framdragande af elektrisk ledning under hösten 1907

fällt träd och uppsatt stolpar å kyrkoherdebostället Sunnebols mark, och att Lidström vid samma tid härom erhållit kännedom, samt att bolaget då ännu icke undfått Kungl. Maj:ts tillstånd att utföra dylik anläggning å boställets mark, men att sådant tillstånd sedermera den 14 februari 1908 meddelats. Likaledes hade det blifvit upplyst, att jägmästaren i det revir, inom hvilket bostället vore beläget, några dagar före sistnämnda dag erhållit under rättelse om bolagets nyss omförmålta förfarande, till hvilket boställets innehafvare den 25 mars 1907 skriftligen lämnat sitt medgifvande. Enär bolaget, såsom nyss nämnts, erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd till ledningens framdragande, och Lidström, som dessförinnan haft grundad anledning antaga, att domänstyrelsen skulle, därest tillåtelse begärdes att å bostället verkställa stakning för ledningen, meddela sådan, bestridt att han ägt kännedom om att bolaget ej erhållit dylik tillåtelse, samt dessutom åtal angående åverkan å allmänna skogar i de flesta fall lämpligast anhängiggjordes och utfördes af skogsstatens egna tjänstemän, såsom ock oftast plägade ske, ty och som med hänsyn härtill Lidström genom sin underlåtenhet att i saken föra ansvarstalan icke, så vidt af den förebragta utredningen framginge, kunde anses hafva åsidosatt sin skyldighet såsom allmän åklagare eller missbrukat den pröfningsrätt med afseende å lämpligheten att väcka åtal, som icke kunde fränkännas sådan tjänsteman, funne häradsrätten den mot Lidström i målet förda talan icke kunna bifallas; och skulle statsverket själf vidkännas hvad af allmänna medel utbetalades till vittnen, som af åklagaren åberopats i målet.

Med den utgång, målet sålunda erhållit, ansåg jag mig icke kunna åtnöjas, utan uppdrog jag åt advokatfiskalen vid Svea hofrätt att i hofrätten anföra besvär öfver häradsrättens utslag under yrkande att hofrätten, med upphäfvande af nämnda utslag, måtte bifalla den emot Lidström vid häradsrätten förda talan.

På de besvär, advokatfiskalen i enlighet härmed anförde, meddelade hofrätten utslag *den 21 november 1912*, däri hofrätten utlät sig: Enär Lidström vidgått, att han ägt kännedom såväl om bolagets ifrågakomna förfarande som äfven därom, att Kungl. Maj:ts tillstånd till den elektriska ledningens framdragande öfver kyrkoherdeboställets ägor ännu icke meddelats, då bolagets ifrågavarande åtgärder vidtagits; alltså och då det vid sådant förhållande ålegat Lidström såsom tjänsteplikt att anställa åtal mot den eller dem, som haft att svara för bolagets berörda oloffliga förfarande, men Lidström sådant underlåtit, pröfvade hofrätten lagligt att, med ändring af häradsrättens utslag, jämlikt 25 kap. 17 och 22 §§ strafflagen döma Lidström för den försummelse i tjänsten, hvartill han sålunda gjort sig skyldig, att böta 50 kronor äfvensom att förplikta Lidström att ersätta

statsverket hvad af allmänna medel utbetalats eller kunde komma att utbetalas till i målet hörda vittnen.

Öfver hofrättens utslag har länsmanen Lidström anförut besvär hos Kungl. Maj:t, och äro dessa besvär på pröfning beroende.

Målsägares hörande som vittne och obehörigt kvarhållande i häkte.

Handlingarna i ett genom klagomål af arbetaren Patrik Anderberg härstädes anhängiggjort ärende utvisade hufvudsakligen följande.

Den 28 augusti 1909 anställde länsmanen J. Holmberg polisförhör med Anderberg såsom misstänkt för brott emot 15 kap. 22 § strafflagen. Vid förhöret, som hölls i närvaro af polismannen L. Malmgren och kamreraren J. Müntzing, hördes arbetaren Johan August Vahlgren, hvilken berättade, att han på aftonen den 6 augusti 1909, då arbetarne vid Timsfors pappersbruk skulle besluta, om arbetet vid bruket skulle nedläggas eller icke, sammanträffat med Anderberg på allmänna landsvägen. Anderberg hade då sagt: »Går du och agiterar, din gubbdjävul, för att de ska' arbeta, ska' du få mellan ögonen.» Härtill hade Vahlgren svarat: »Akta dig för att säga sådant, då rapporterar jag dig.» Dessa yttranden hade, enligt Vahlgrens utsago, fällts i närvaro af arbetaren Svante Nilsson och två flickor, hvilkas namn Vahlgren emellertid ej kom ihåg.

I polisförhørsprotokollet antecknades, att Anderberg, som vore född den 17 augusti 1888 i Körsveka af Knäreds socken, den 7 augusti 1909, sedan arbetarne hos Timsfors aktiebolag nedlagt arbetet, också upphört med sitt arbete samt allt sedan gått sysslolös utan att på något sätt göra försök att erhålla nytt arbete.

Efter förhörets afslutande förklarades Anderberg häktad, och skulle han transporteras till länsfängelset i Växjö för undergående af rannsaking inför Sunnerbo häradsrätt. I polisförhørsprotokollet var tillika antecknadt, att Anderberg, som transporterades med skjuts från Timsfors till Markaryd, under vägen skrek och ropade: »Lefve revolutionärerna» samt yttrade till Malmgren: »Så går det, när man säger sina fria tankar.»

Rannsaking med Anderberg ägde rum inför häradsrätten den 13 september 1909, då hofrättsfiskalen, numera häradshöfdingen Karl Mellén tjänstgjorde som rättens ordförande. Holmberg företedde därvid protokoll öfver det med Anderberg hållna polisförhöret.

Vid rätten upplystes, att vid pappersbruket Timsfors i Markaryds

socken vore anställda omkring 250 arbetare; att vidorstrejrens utbrott i augusti 1909 samtliga arbetare vid bruket frångått sitt arbete därstädes; att Anderberg vid nämnda tid haft anställning hos en murare Bergendahl, hvilken med Anderberg och tre andra personer såsom biträden arbetat för brukets räkning; samt att jämväl dessa nedlagt arbetet den 7 augusti 1909.

I målet anhöll Holmberg om vittnesförhör med Vahlgren, Nilsson, Malmgren och Müntzing. Emot de till vittnen sålunda återopade personerna anfördes ej jäf, hvarefter de på ed och varning aflade sina vittnesberättelser. Vahlgren tog därvid på sin ed riktigheten af en utaf honom själf uppsatt vittnesattest, som innehöll, bland annat, att Vahlgren den 6 augusti 1909 på väg till en möteslokal sammanträffat med Anderberg och Nilsson samt två fruntimmer. Anderberg hade därvid frågat Vahlgren, om denne agiterade för att arbetarne skulle arbeta, samt, då svar från Vahlgrens sida ej följt, yttrat: »Akta dig, du djäflagubbe, så du icke får bland ögonen.» Nilsson förklarade, att han ej hört Anderberg hota någon. Malmgren vitsordade riktigheten af polisförhørsprotokollet. Vittnet berättade tillika, att han forslat Anderberg från Timsfors till Markaryd, samt att denne vid affärden yttrat: »Så går det, när man säger sina fria tankar.» Enligt vittnets uppfattning hade Anderberg härmed åsyftat det af Vahlgren vid förhöret omtalade yttrandet af Anderberg. Äfven Müntzing vitsordade polisförhørsprotokollets riktighet samt intygade, att enligt hans uppfattning Anderbergs yttrande vid affärden åsyftat hvad Anderberg förut sagt till Vahlgren.

Holmberg yrkade ansvar å Anderberg för hot emot Vahlgren och annan arbetsvillig, hvarom bevisning kunde förebringas, äfvensom för oljud på vägen emellan Timsfors och Markaryd. För vidare bevisningsförebringande anhöll Holmberg om uppskof, under det att Anderberg begärde att blifva försatt på fri fot. Häradsrätten utsatte målet till förnyad rannsaking den 27 september 1909 samt förordnade tillika, att Anderberg skulle under tiden förblifva i häktet.

Vid målets återföretagande den 27 september 1909 hördes såsom vittnen Hilma Augustsson och Hilda Jonasson, hvilka berättade, att de på aftonen den 6 augusti 1909 hört Anderberg yttra till Vahlgren: »Om du springer med skvaller till herrarna, så kan du få mellan ögonen».

I utslag samma den 27 september frikände häradsrätten Anderberg både för åtalet för brott enligt 15 kap. 22 § strafflagen och för åtalet för oljud. Häradsrätten förordnade tillika, att Anderberg icke skulle förifrågavarande åtal längre hållas häktad.

I en hit insänd klagoskrift anförde därefter Anderberg — jämte annat, som jag emellertid ej fann föranleda någon åtgärd — att af rätteg-

gångshandlingarna i omförmälta mål framginge, att häradsrätten icke haft något fog för att kvarhålla klaganden i häkte. Uppenbart vore, att klaganden icke gjort sig skyldig till sådant hot, som afsåges i 15 kap. 22 § strafflagen. Arbetet pågick fortfarande vid Timsfors bruk och nedlades icke förr än flera dagar efter det klaganden skulle hafva hotat Vahlgren. Hotet kunde sålunda icke hafva afsett att tvinga Vahlgren att upphöra med arbetet, då såväl Vahlgren som klaganden fortfarande voro i arbete, utan hade endast samband med det beslut om arbetsnedläggelse, hvarom fråga varit vid sammanträde med arbetarne vid bruket.

Då klaganden sålunda blifvit olagligen kvarhållen i häkte, anhöll han, att åtal måtte anställas mot häradsrättens t. f. ordförande. Klaganden förbehöll sig att i sammanhang med åtalet få framställa anspråk på ersättning ej mindre för skada och lidande, som vållats klaganden genom häktningen, än äfven för mistad arbetsförtjänst under den tid, klaganden suttit häktad.

Öfver klagoskriften hörd, anförde häradshöfdingen Mellén hufvudsakligen följande.

Klaganden var skäligen misstänkt för att medelst hot hafva tvingat åtskilliga arbetare att deltaga i arbetsinställelsen vid Timsfors pappersbruk liksom äfven för att på enahanda sätt hafva hindrat eller sökt hindra arbetsvilliga att, sedan strejk utbrutit vid fabriken, återgå till arbetet. Åtalet omfattade ej allenast klagandens uppträdande mot Vahlgren och tiden före inställandet af arbetet vid Timsfors utan äfven klagandens verksamhet bland brukets arbetare tiden närmast före och efter arbetsinställelsen. Med hänsyn till det straff, som kunde följa på det eller de brott eller försök till brott, för hvilka klaganden misstänktes, låg det i häradsrättens afgörande att i betraktande af för handen varande omständigheter bestämma, huruvida klaganden borde kvarhållas i häkte eller ej. Dessa omständigheter fann häradsrätten vara af den art, att klaganden, som saknade stadigt hemvist, borde förvaras i häkte, och beslöt häradsrätten i öfverensstämmelse härmed. Detta beslut var fullt lagligt. Den omständigheten, att häradsrätten sedermera vid slutlig pröfning af målet fann Holmbergs talan mot klaganden icke böra bifallas, visade ingalunda motsatsen. Mellén anhölle, att klagandens anmälan såsom obefogad måtte lämnas utan afseende.

Gent emot häradshöfdingen Melléns förklaring anförde klaganden i afgifna påminnelser:

Så vidt häradsrättens protokoll utvisade, innefattade åtalet emot klaganden allenast dennes uppträdande gent emot Vahlgren; åtminstone hade icke åklagaren därutöfver nämnt något enda bestämdt fall, där

klaganden skulle med hot hafva tvingat någon arbetare att deltaga i arbetsinställelsen eller hindrat eller sökt hindra arbetsvilliga att, sedan strejken utbrutit, återgå till arbetet. Ehuru åklagaren ställt klaganden under åtal utan att uppgifva eller kunna uppgifva, hvilka personer klaganden hotat eller hindrat, hade domaren icke att fästa afseende vid dessa lösa påståenden, då han fattade beslut om klagandens kvarhållande i häktet. Äfven om allt hvad Holmberg emot klaganden framdragit beträffande dennes uppträdande mot Vahlgren varit riktigt, förelåg dock icke något brott emot 15 kap. 22 § strafflagen, hvilket äfven syntes hafva varit Melléns mening. Någon annan bestämd brottslig handling hade icke tillvitats klaganden, och torde sålunda vara uppenbart, att klaganden olagligen hållits häktad.

* * *

Målsägare är enligt 6 kap. 8 § strafflagen den, emot hvilken brott begånget är eller som därpå förnärmad blifvit eller skada lidit. Den, som intager en sådan ställning till ett mål, har uppenbarligen del däri och är af sådan anledning jäfvig att höras som vittne i målet.

Klart är, att brott enligt 15 kap. 22 § strafflagen förutsätter, att tvång öfvas eller försökes emot någon person, och att denna person är den rätte målsägaren i förhållande till det frihetsbrott, hvarom lagrummet handlar. I förevarande fall skulle klaganden hafva riktat hot emot Vahlgren. Denne var alltså jäfvig såsom målsägare. Hvad de öfriga vid första rättegångstillfället hörda vittnena i målet hade att förmåla endast hänförde sig — i den mån deras vittnesberättelser hade något med det till grund för åtalet åberopade lagrummet att skaffa — till hvad klaganden yttrat till Vahlgren.

Hade berörda förhållande behörigen beaktats af häradsrätten, borde rätten genast hafva förklarat Vahlgren jäfvig att vittna i målet. En omedelbar följd härpå borde hafva blifvit, att klaganden lösgifvits ur häktet, när häradsrätten på begäran af Holmberg uppsköt målet till ett kommande rättegångstillfälle.

Häradsrättens berörda beslut, genom hvilka Vahlgren tilläts vittna i målet och klaganden kvarhölls i häkte under uppskofstiden, voro därför enligt min mening felaktiga. Såsom ensam ansvarig för dessa häradsrättens beslut hade häradshöfdingen Mellén genom samma beslut gjort sig skyldig till ett betänkligt, emot den personliga friheten riktadt ämbetsfel.

Jag uppdrog fördenskull åt advokatfiskalen vid Göta hofrätt att för berörda ämbetsfel inför hofrätten anställa åtal mot häradshöfdingen Mellén; och borde advokatfiskalen därvid å Mellén yrka ansvar efter lag och sakens

beskaffenhet äfvensom, i mån af befogenhet, understödja de ersättningsanspråk, som klaganden, i målet hörd, kunde komma att däri framställa.

På det åtal, som i enlighet härmed anställdes, meddelade hofrätten utslag *den 20 juni 1912*. Hofrätten yttrade däri:

Emedan åtalet mot Anderberg afsett, att denne skulle gjort sig skyldig till brott enligt 15 kap. 22 § strafflagen, samt, innan vittnesförhöret med Vahlgren vid häradsrätten företogs, såväl Anderberg som Vahlgren blifvit hörda, båda vid polisförhöret med Anderberg och Anderberg jämväl vid häradsrätten, därvid af deras uppgifter tydligen framgått, att Anderberg förgripit sig med hot emot Vahlgren; ty och som vid sådant förhållande Vahlgren såsom målsägare varit jäfvig att vittna i målet, och häradsrättens beslut den 13 september 1909, hvarigenom Vahlgren tillåtits vittna, varit olagligt; alltså och då vid rättegångstillfället nämnda dag icke förebragts någon bevisning därom, att Anderberg skulle mot Vahlgren begått förbrytelse, hvarom i 15 kap. 22 § förmäles, samt ej ens uppgifvits viss annan person, mot hvilken Anderberg skulle hafva förgripit sig på sätt i nämnda lagrum sägs, och häradsrätten följaktligen saknat laga anledning att, såsom skett, genom beslut vid omförmälta rättegångstillfälle förordna, att Anderberg skulle i afbidan på vidare rannsaking i häkte förblifva, pröfvade hofrätten rättvist döma häradsrättens Mellén, hvilken vore för beslutens ansvarig, att, jämlikt 25 kap. 17 § och 4 kap. 2 § strafflagen, böta för förstnämnda ämbetsfel 25 kronor och för det sistnämnda 50 kronor eller tillhoppa 75 kronor.

Vidkommande de af Anderberg framställda ersättningsanspråk pröfvade hofrätten rättvist på det sätt bifalla Anderbergs talan härutinnan, att häradsrättens Mellén förpliktades att godtgöra Anderberg dels för hinder i arbete och för lidande med 75 kronor och dels för utgifter å förevarande sak med 45 kronor 80 öre.*

---

* Från detta utslag, hvarom hofrättens president och tre ledamöter förenade sig, var en ledamot skiljaktig och yttrade:

»Jag finner det vara upplyst, att, innan vittnesförhöret med Vahlgren vid häradsrätten företogs, såväl Anderberg som Vahlgren blifvit hörda, båda vid polisförhör och Anderberg därjämte vid häradsrätten, samt att Anderberg och Vahlgren därvid afgifvit berättelser, som varit sammanstående däruiti, att Anderberg väl hotat Vahlgren, men att hotet dock icke haft sådant syfte, som i 15 kap. 22 § 2 mom. strafflagen omförmäles.

Då nu åtalet mot Anderberg, sådant det af Holmberg utförts, afsett att Anderberg skulle hafva gjort sig skyldig till brott enligt förenämnda lagrum, men Holmberg, så vidt häradsrättens protokoll utmärker, icke ens påstått, att hvad Anderberg och Vahlgren angående syftet med omförmälta hot berättat, icke varit sanningsenligt, än mindre begärt att få styrka, att Anderbergs hot mot Vahlgren haft det i nyssnämnda lagrum angifna syfte, och Holmberg ej heller uppgifvit, att Anderberg annorledes, såsom i samma lagrum afses,

Öfver hofrättens utslag har häradshöfdingen Mellén anført besvär hos Kungl. Maj:t. Dessa besvär äro på pröfning beroende.

Fel vid röstlängds upprättande.

Järnvägstjänstemannen Frithiof Lindelöw anförde i en hit insänd klagoskrift hufvudsakligen följande.

Vid uppgörande af Hallsbergs köpings röstlängd för val till Riksdagens andra kammare år 1911 blefvo ett större antal valmän icke upptagna som röstberättigade, enär de, enligt vederbörandes mening, icke fullgjort sin skatteplikt till stat och kommun. Bland dessa funnos ett sextiotal, nästan alla lägre järnvägsmän, som dock betalt vederbörlig skatt. Vid valnämndens sammanträde meddelade ordföranden, som äfven vore köpingsnämndens och stämmans ordförande och uppördsman, att dessa personer betalt sin skatt. Han uttryckte äfven sin förvåning öfver, att de ej af vederbörande uppförts i röstlängden. Vid uppgörandet af röstlängden hade vidare helt och hållet öfverhoppats lokomotiveldaren E. Wärn och stationskarlen O. H. Guldbland. På grund af bortbeordring fingo en del ej sina bref från valnämnden i så god tid, att de kunde bevaka sin rösträtt. Andra åter bevakade ej sin rösträtt, då de visste med sig, att de ordentligt betalt sin skatt, och dessutom hoppades, att vederbörande själfva skulle, i likhet med hvad som skett ett föregående år, rätta sina vid röstlängdens uppgörande begångna fel. Genom ifrågavarande slarf med röstlängden blefvo sålunda dessa personer beröfvade sin rösträtt, hvilket ju ock kunnat in-

sig mot Vahlgren förbrutit, samt med afseeude å de sålunda före vittnesförhöret lämnade upplysningar Vahlgren icke må anses såsom målsägare i fråga om det brott, hvarför Anderberg tilltalats, finner jag häradsrättens åtgärd att tillåta vittnesförhör med Vahlgren desto mindre vara lagstridig, som Vahlgren tilläfventyrs kunnat lämna upplysning, huruvida ej Anderberg mot annan, på sätt åtalet afsåge, sig förgripit; och pröfvar jag förty lagligt ogilla den af advokatfiskalsämbetet härutinnan mot häradshöfdingen Mellén förda talan.

Däremot och enär redan vid första rannsakingstillfället, såsom nyss nämnts, blifvit utrönt, att Anderberg icke mot Vahlgren begått sådan förbrytelse, hvarom fråga varit, samt ej ens uppgifvits viss annan person, mot hvilken Anderberg skulle hafva sig så förgripit, som i ofvannämnda lagrum sägs, samt vid sådant förhållande häradsrätten saknat laga anledning att, såsom skett, genom beslut den 13 september 1909 förordna, att Anderberg skulle i afbidan på nästa rannsaking i häkte förblifva, pröfvar jag rättvist döma häradshöfdingen Mellén, hvilken är för beslutet ansvarig, att jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen för ifrågavarande ämbetsfel böta 50 kronor till kronan.

I ersättningsfrågorna är jag ense med pluraliteten.»

verka på valets utgång. Att de icke bevakat sin rätt, förminskade gifvetvis icke vederbörande tjänstemans fel. Då dylika händelser ej borde få utan beifran förekomma, hade klaganden genom sin anmälan velat bringa denna för valmännen så ytterst viktiga sak under min pröfning.

Vid klagoskriften fanns fogad en förteckning, upptagande 42 personer, hvilka enligt uppgift i klagoskriften skulle utgöra en del af dem, som obehörigen uteslutits från röstlängden.

Sedan jag genom Konungens befallningshafvande i Örebro län infortrat vederbörande häradsskrifvares yttrande öfver klagoskriften, anförde häradsskrifvaren i Väster-Närkes fögderi Johan Vilhelm Vessman i afgifven förklaring hufvudsakligen:

att den möjligheten vore utesluten, att Vessman skulle för obetalta utskylder hafva beröfvat någon enda person rösträtt, utan att han varit upptagen i endera af de restlängder öfver obetalta krono- eller kommunalutskylder, som till Vessman expedierats och funnits bilagda röstlängden, när densamma af Vessman öfversändes till valnämndens ordförande;

samt att, hvad anginge klagandens påstående, att Vessman skulle helt enkelt hafva öfverhoppat två namngifna personer, detta påstående vore grundfalskt, enär den ene af dessa personer, lokomotiveldaren Wärn, såsom född år 1888 för sin ungdoms skull icke finge se sig uppförd ens i 1912 års röstlängd, samt den andre, stationskarlen Guldbland, icke varit för år 1911 mantalsskrifven inom Hallsbergs köping.

På grund häraf hemställde Vessman, att angifvelsen, i hvad honom rörde, måtte lämnas utan afseende.

Såsom påminnelser i ärendet insände klaganden en skrift, däri han hemställde, att utredning måtte företagas därom, huruvida ej de personer, som voro upptagna å den vid klagoskriften fogade förteckningen, voro vid röstlängdens ankomst till valnämndens ordförande betecknade såsom icke röstberättigade, och om de ej likafullt betalt sin skatt.

Vid påminnelsekriften funnos fogade särskilda handlingar, som enligt uppgift i samma skrift utvisade, att tre namngifna personer vid röstlängdens ankomst varit uppförda såsom ej röstberättigade, oaktadt de betalt de utskylder, för hvilka de enligt underrättelserna från valnämndens ordförande skulle hafva reterat.

Som jag fann, att den af klaganden sålunda påkallade utredningen var af vikt för ärendets pröfvande, anhöll jag i en till Konungens befallningshafvande aflåten ämbetsskrivelse, att Konungens befallningshafvande måtte på lämpligt sätt ombesörja samma utredning och meddela mig resultatet däraf.

Sedan Konungens befallningshafvande i anledning häraf låtit genom

vederbörande länsman infordra yttrande från valnämndens ordförande, anförde denne, bland annat, följande.

I röstlängden vore 131 personer antecknade såsom icke röstberättigade, däraf 67 för oguldna krono- och kommunalutskylder. Genom intyg från köpingsnämndens ordförande befundes emellertid, att af de 67 personer, som på grund af oguldna utskylder saknade rösträtt, 44 personer vid 1911 års ingång ej häftade för utskylder, förfallna till betalning under de tre närmast föregående kalenderåren, 1908, 1909 och 1910, eller alltså utskylder för åren 1907, 1908 och 1909. Sannolikt hade felaktigheterna uppstått därigenom, att restlängden för 1910 års oguldna utskylder blifvit använd vid upprättande af 1911 års röstlängd.

I anledning af hvad sålunda förekommit infordrade Konungens befallningshafvande yttrande i ärendet från kronofogden i Väster-Närkes fögderi D. V. Ljungmark, hvilken i afgifven förklaring anförde följande.

Enligt kungl. kungörelsen om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens andra kammare den 26 november 1909 åläge det kronofogde att i enlighet med det därvid fogade formuläret nr 5 upprätta och till vederbörande häradskrifvare inom bestämd tid öfversända förteckningar å de män inom kommunerna, som under de tre sistförflutna åren icke till fullo erlagt dem påförda kronoutskylder eller häftade för dem påförda kommunalutskylder, till betalning förfallna under nämnda år. Den röstlängd, hvarom här vore fråga, afsåge år 1911, och Ljungmarks förteckningar skulle således upptaga de oguldna utskylderna för åren 1908, 1909 och 1910. Beträffande kronoutskylderna vore att märka, att dessa debiterades och förfölle till betalning under ett och samma år, hvaremot kommunalutskylderna beslutades det ena året och förfölle till betalning efteråt. För 1911 års röstlängd skulle alltså de oguldna kommunalutskylderna vara de, som beslutats åren 1907, 1908 och 1909 samt förfallit till betalning åren 1908, 1909 och 1910. Med hänsyn därtill, att flera af dessa års restlängder å kommunalutskylderna blifvit till kommunerna redovisade och icke voro för Ljungmark tillgängliga, aflät han till samtliga ordförande i kommunalnämnderna och i Hallsbergs köpingsnämnd skrivelser med begäran om uppgift å de personer, som häftade för dem påförda kommunalutskylder, förfallna till betalning åren 1908, 1909 och 1910. I den mån svar ingingo och hunno granskas, upprättades förteckningarna för hvarje kommun och afsändes till röstlängdsupprättaren. Såsom svar å sin öförmålta skrifvelse erhöll Ljungmark från ordföranden i Hallsbergs köpingsnämnd två vid påminnelsekriften fogade förteckningar. Samtidigt härmed hade han emellertid missödet att nedläggas på sjukbädden och blef oför-

mögen att underkasta de från köpingsnämndens ordförande ankomna förteckningarna behörig granskning. Då sjukdomen var af sådan art, att en förbättring icke kunde väntas under den närmaste tiden, nödgades Ljungmark från kronofogdekontoret den 22 april 1911 låta expediera en vid påminnelse-skriften jämväl fogad förteckning, helt och hållet grundande sig på de från Hallsberg emottagna förteckningarna. Vid nu företagen granskning af dessa förteckningar funne Ljungmark emellertid, att en af de från Hallsberg ankomna förteckningarna, såsom afseende oguldna utskylder för år 1910, förfallna till betalning år 1911, icke bort läggas till grund för den från kronofogdekontoret expedierade förteckningen, och vore detta orsaken till de uppkomna anmärkningarna.

Vid den af kronofogden Ljungmark afgifna förklaringen hade fogats följande handlingar, nämligen:

1) af två personer till riktigheten bestyrkt afskrift af de skrivelser med begäran om uppgifter rörande obetalta kommunalutskylder, som Ljungmark aflåtit till åtskilliga kommunalnämndsordförande;

2) två af G. A. Lyberg undertecknade restlängder för Hallsbergs köpings kommuns valdistrikt å de personer, som icke erlagt förfallna utskylder, och för hvilka kommunalstämman icke beviljat afskrifning. Den ena restlängden var dagtecknad den 30 mars 1911 och upptog personer, som icke erlagt vid uppboärdsstämman med kommunen den 10 februari 1909 förfallna utskylder. Den andra restlängden var dagtecknad den 1 april 1911 och afsåg personer, som icke erlagt vid uppboärdsstämman den 14 mars 1911 förfallna kommunalutskylder;

3) ett den 8 mars 1912 utfärdadt läkarbetyg, af innehåll att Ljungmark under senare hälften af april och första veckan i maj 1911 låg sjuk i lunginflammation; och

4) en af Ljungmark underskrifven, den 22 april 1911 dagtecknad förteckning å de män inom Hallsbergs köpings kommuns valdistrikt, hvilka häftade för dem påförda kommunalutskylder, till betalning förfallna åren 1908, 1909 och 1910. I denna förteckning förklarades till en början, att ingen häftade för obetalta kommunalutskylder för år 1907. Såsom häftande för obetalta kommunalutskylder för år 1908 angåfvos de i Lybergs restlängd af den 30 mars 1911 upptagna personerna, hvarefter de personer, som uppräknats i Lybergs restlängd af den 1 april 1911, betecknades såsom häftande för oguldna kommunalutskylder för år 1909.

I den skrifvelse, hvarmed Konungens befallningshafvande till mig öfverlämnade den i ärendet åstadkomna utredningen, anförde Konungens befallningshafvande, att af berörda utredning och särskildt af hvad Ljung-

mark anført torde få anses framgå, att Ljungmark vidgått anmärkningarnas riktighet, och att felaktigheterna föranledts af fel från Ljungmarks sida.

*   *   *

I förevarande ärende var alltså utredt: *att* kronofogden Ljungmark för att kunna till häradsskrifvaren i fögderiet för upprättande af 1911 års röstlängd vid val af ledamöter i Riksdagens andra kammare lämna uppgift på de män inom Hallsbergs köpings kommun, som vid tiden för nämnda vals förrättande häftade för oguldna kommunalutskylder, till betalning förfallna under de tre senaste åren, till ordföranden i Hallsbergs köpingsnämnd aflåtit skrifvelse med begäran om uppgift härom; *att* nämnde ordförande på grund häraf tillsändt Ljungmark två förteckningar, af hvilka den ena upptog de män inom köpingen, som häftade för oguldna kommunalutskylder, som till betalning förfallit år 1909, och den andra upptog de män, som vid en år 1911 hållen uppboärsstämma underlåtit att betala då förfallna kommunalutskylder till köpingen; *att* den 22 april 1911 från kronofogdekontoret till häradsskrifvaren expedierats en med Ljungmarks namn underskrifven förteckning, däri såsom resterande för oguldna kommunalutskylder, förfallna år 1910, upptagits de personer, som i den af ordföranden i Hallsbergs köpingsnämnd insända förteckningen angifvits hafva vid en uppboärsstämma år 1911 försummat att betala då förfallna kommunalutskylder; *samt att* på detta sätt 44 personer inom Hallsbergs köpings kommun i röstlängden år 1911 obehörigen upptagits såsom saknande rösträtt på grund af underlåtenhet att erlægga kommunalutskylder.

Att i detta hänseende ett betänkligt tjänstefel begåtts af kronofogden Ljungmark, var obestriddigt. Visserligen hade Ljungmark, såsom ett i ärendet föredt läkarbetyg gaf vid handen, vid förteckningens afsändande varit sjuk. Detta förhållande var naturligtvis vid bedömande af Ljungmarks tjänstefel en förmildrande omständighet, men kunde omöjligen hafva den verkan, att Ljungmarks åtgörande borde blifva strafflöst. Klart var nämligen, att Ljungmark på grund af sin sjukdom bort söka tjänstledighet, och att i dylikt fall hans vikarie haft att tillse, att en riktig förteckning tillsändts häradsskrifvaren.

På grund häraf anhöll jag i en till Konungens befallningshafvande i Örebro län aflåten skrifvelse, att Konungens befallningshafvande måtte förordna en åklagare att vid vederbörlig domstol i laga ordning emot kronofogden Ljungmark väcka och utföra åtal, för hvad han i förevarande hänseende låtit komma sig till last; och borde åklagaren därvid å Ljungmark yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet.

I enlighet härmed blef åtal mot kronofogden Ljungmark anställt inför Kumla, Grimstens och Hardemo häradsrätt, som meddelade utslag i målet *den 15 juli 1912*. Häradsrätten yttrade däri, att på grund af hvad i målet förekommit pröfvade häradsrätten, som vid det förhållande att Ljungmark, enligt hvad i målet styrkts, vid den felaktiga förteckningens afsändande lidit af lunginflammation, funne felet hafva begåtts under synnerligen förmildrande omständigheter, rättvist jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen döma Ljungmark för vårdslöshet i tjänsten att böta 75 kronor.

Häradsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Felaktiga åtgärder och beslut rörande mellankommande part.

Handlingarna i ett genom klagomål af handelsbolaget Ljungqvist & c:o härstades anhängiggjort ärende utvisade hufvudsakligen följande.

Efter ansökning af C. A. Ljungqvist utlades af vederbörande bergmästare utmål dels den 20 oktober 1908 för »Nya försöksgrufvan» dels ock den 30 oktober 1908 för »Smedjegruvvan», båda grufvorna belägna i Värmskogs socken af Värmlands län. Dessa utmål blefvo sedermera öfverlättna i december 1909 af C. A. Ljungqvist på M. Åhlander och i januari 1910 vidare på C. A. Ljungqvists barn, hvarefter utmälen utan angifvande af dagen för öfverlåtelsen transporterades på ofvannämnda bolag.

Å särskilda malmfyndigheter i Värmskogs socken utfärdades vidare för C. A. Ljungqvist dels två mutsedlar den 7 juli 1909 dels ock sex mutsedlar den 14 juli 1909. Dessa mutsedlar voro af C. A. Ljungqvist i februari 1910 transporterade på Maria Åhlander, som i sin ordning öfverlätit mutsedlarna på C. A. Ljungqvists barn. Slutligen hade mutsedlarna transporterats på bolaget.

Genom utslag den 18 november 1909 förpliktade Stockholms rådstufvurätt grufaktiebolaget »Aphtonit» och direktören C. A. Ljungqvist att till advokaten Hampus Bodén utgifva 3,000 kronor jämte ränta och kostnader. För verkställighet af detta utslag för rättade t. f. länsmanen Carl E. Möller efter vederbörligt förordnande den 6 september 1910 utnätning i hemmanet Södra Gårdsjön i Värmskogs socken, därvid för rättningsmanen, sedan utslaget blifvit återtaget från verkställighet beträffande grufaktiebolaget »Aphtonit», tog i mät dels de åtta inmutningarna dels ock de C. A. Ljungqvist enligt uppgift tillhöriga grufvorna »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegruvvan» med därtill lagda utmål.

Öfver utmätningen anförde bolaget besvär hos Konungens befallningshafvande i Värmlands län. « I besvären påstod bolaget, att inmutningarna och C. A. Ljungqvists i mät tagna rätt till grufvorna med tillhörande utmål vid utmätningstillfället tillhört bolaget, samt yrkade därför, att Konungens befallningshafvande måtte upphäfva den klandrade förrättningen eller ock hänvisa bolaget att instämma sin talan till domstol.

Genom utslag den 14 december 1910 hänvisade Konungens befallningshafvande, med stöd af 69 § utsökningslagen, bolaget att efter stämning utföra sin talan vid vederbörlig domstol, hvarest parterna jämväl skulle äga att fullfölja sina hos Konungens befallningshafvande väckta ersättningsanspråk. Konungens befallningshafvande förklarade tillika, att den utmäta egendomen icke finge säljas, förr än tvisten om äganderätten blifvit af domstol pröfvad och afgjord. Enligt utslaget skulle det åligga bolaget att inom tre månader till domstol i orten, där godset funnes, stämma gäldenären och borgenären vid äfventyr att eljest hafva förlorat sin talan emot borgenären.

Med anledning häraf utverkade sig bolaget till första sammanträdet af 1911 års vårting med Gillbergs härad stämning dels å Bodén dels ock å C. A. Ljungqvist samt dennes konkursbo med yrkande, att enär den vid utmätningen i mät skrifna rätten till såväl de inmutade fyndigheterna som grufvorna med tillhörande utmål varit bolagets egendom, förrättningen måtte helt och hållet upphäfas. Bolaget yrkade därjämte godtgörelse för sina kostnader hos Konungens befallningshafvande och vid häradsrätten.

Målet förekom vid häradsrätten första gången den 13 februari 1911. Bolaget, som hade C. A. Ljungqvist till prokurist, inställde sig därvid genom en nämndeman såsom befullmäktigadt ombud. Svaranden Bodén tillstädeskom genom advokaten Olof Larsson. C. A. Ljungqvists konkursbo lät sig ej afhöra. Däremot lät C. A. Ljungqvist i målet ingifva en skrift, däri han af anförda skäl medgaf bolagets yrkanden samt fordrade ersättning för sina kostnader.

Under målets handläggning förmälte advokaten Larsson, att Bodén afstode från anspråk på, att utmålen för »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegruftan» skulle tagas i användning för gäldande af Bodéns ifrågakomna fordran hos C. A. Ljungqvist, enär kännedom erhållits därom, att utmålen tillhörde Gärdsjö grufaktiebolag. Larsson förklarade tillika, att nämnda bolag ville genom honom anmäla sig såsom mellankommande part i målet under anspråk på bättre rätt till utmålen, samt ingaf dels för att visa sin behörighet att uppträda såsom ombud för bolaget och dels för att styrka dettas sålunda framställda anspråk åtskilliga handlingar. Bland

dessa befann sig bestyrkt transumt af ett den 23 november 1908 upprättadt kontrakt, enligt hvilket C. A. Ljungqvist till grufaktiebolaget »Aphtonit» öfverlätit, bland annat, sin rätt till de utmål, som den 20 och den 30 oktober 1908 tilldelats »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegrufvan». Enligt en jämväl i bestyrkt transumt företedd köpehandling af den 28 augusti 1910 hade grufaktiebolaget »Aphtonit» till O. Nilsson försålt samma utmål, hvilka enligt en å köpehandlingen den 20 oktober 1910 tecknad transport öfverlätits på Gärdsjö grufaktiebolag.

I målet vände sig Larsson därefter mot giltigheten af de utaf handelsbolaget återopade öfverlåtelse, som skulle hafva ägt rum af utmälen och mutsedlarna. Målet uppsköts till den 10 april 1911.

Då målet ånyo förekom sistnämnda dag, inställde sig handelsbolaget genom ombud, som till stöd för sin behörighet återopade en af handelsbolaget genom C. A. Ljungqvist såsom prokurist utfärdad rättegångsfullmakt. För Bodén tillstädeskom länsmanen F. W. Norqvist, hvilken jämväl uppgaf sig vara ombud för Gärdsjö grufaktiebolag, utan att likväl styrka denna uppgift. C. A. Ljungqvist inställde sig genom sitt förra ombud, och för hans konkursmassa företrädde advokaten Sam Ihrén i Stockholm. Målet uppsköts till den 6 juni 1911.

Vid målets återföretagande berörda den 6 juni tillstädeskom handelsbolaget genom C. A. Ljungqvist på grund af särskildt bemyndigande. För Bodén inställde sig såsom förut länsmanen Norqvist, hvilken jämväl anmälde sig såsom ombud för Gärdsjö grufaktiebolag på grund af nu företedd fullmakt. C. A. Ljungqvist förde för egen del talan i målet, men hans konkursbo inställde sig icke. Målet öfverlämnades då till afgörande, sedan C. A. Ljungqvist sökt gifva skäl för öfverlåtelsearnas giltighet.

Den 14 juli 1911 meddelade häradsrätten utslag i målet och yttrade däri till en början, att då Bodén afstått från anspråk på, att utmälen för »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegrufvan» skulle tagas i användning till betalning af hans fordran hos C. A. Ljungqvist, blefve all verkan af utmätningen undauröjd, så vidt anginge nämnda egendom.

Vidare utlät sig häradsrätten:

Enär den C. A. Ljungqvist enligt mutsedlarna tillkommande rätten vid tiden för utmätningens verkställande varit — enligt å mutsedlarna tecknade öfverlåtelse, hvilka icke kunde fränkännas giltighet — af C. A. Ljungqvist öfverlåten å annan, från hvilken samma rätt sedermera genom ytterligare öfverlåtelse öfvergått å handelsbolaget, samt berörda egendom fördenskull icke finge användas för gäldande af C. A. Ljungqvists skuld, förklarade häradsrätten all verkan af utmätningen i denna del förfallen.

Hvad anginge den af Gärdsjö grufaktiebolag såsom mellankommande part i målet förda talan, så när C. A. Ljungqvist enligt kontrakt den 23 november 1908, hvars giltighet icke blifvit bestridd, öfverlåtitt sin rätt till utmålen för »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegruftan» till grufaktiebolaget »Aphtonit», från hvilket rätten till utmålen därefter genom särskilda öfverlåtelse öfvergått å Gärdsjö grufaktiebolag, förklarades sistnämnda bolag vara framför handelsbolaget och C. A. Ljungqvist berättigadt till samma utmål.

I fråga om rättegångskostnaderna stadgade häradsrätten, att Bodén skulle med 120 kronor ersätta handelsbolaget dess utgifter å målet vid häradsrätten.

Det af häradsrätten sålunda meddelade utslaget vann laga kraft.

Såsom innehafvare af firman Ljungqvist & c:o hemställde därefter A. Ljungqvist och S. Ljungqvist i en hit ingifven klagoskrift, att åtal måtte anställas emot häradshöfdingen i Söder-Sysslets domsaga H. Wistrand, för det han såsom ordförande i Gillbergs häradsrätt förfarit felaktigt vid handläggningen och afdömandet af ifrågavarande mål. Enligt klagandenas förmenande skulle Wistrands fel i första rummet bestå däri, att han låtit en mellankommande part få föra talan som hufvudintervenient utan att meddela beslut därom. Häraf hade blifvit en följd, att klagandena saknat anledning att bemöta den mellankommande partens påståenden.

Vidare lades häradshöfdingen Wistrand till last, att han såsom häradsrättens ordförande dömt om något, hvarom ej var stämt. Härom anförde klagandena, att äfven sedan en fränling tillåtits att blifva part i målet hade den nya partens yrkande att blifva tillerkänd »bättre rätt» till de båda utmålen utan ny stämning på sin höjd kunnat användas såsom domskäl och häradsrätten således kunnat yttra, att som den nya parten hade »bättre rätt» än de öfriga, förklarades utmätningen skola återgå. I stället hade häradsrätten obehörigen helt kategoriskt förklarat, att den nya parten tillerkändes »bättre rätt» till utmålen.

Slutligen anmärkte klagandena, att häradshöfdingen Wistrand såsom utslagets författare däri yttrat, att den nya partens rätt till utmålen icke blifvit bestridd, fastän det för häradshöfdingen och häradsrätten bort vara ett notoriskt faktum, att klagandena bestridt den mellankommande partens rätt, i det att samma dag ifrågavarande mål handlades sista gången, eller den 6 juni 1911, då Wistrand satt som häradsrättens ordförande, jämväl där förekommit ett annat mål, i hvilket klagandena just instämt den nya parten, med yrkande att klagandena måtte tillerkännas »bättre rätt» till ett af utmålen.

Till utveckling af den första af dessa anmärkningspunkter anförde klagandena:

Vid hufvudintervention skulle, oberoende af huruvida de ursprungliga parterna i rättegången medgäfvde den mellankommande partens begäran att få uppträda i målet, domstolen pröfva, huruvida skäl därtill förebragts. Först sedan domstolen genom beslut berättigat den mellankommande parten att föra talan i målet, vore han tidigast att betrakta som part, ett beslut, hvaröfver klagandena kunnat anföra besvär. Fastän sådant beslut ej meddelats i förevarande rättegång, hade den mellankommande parten tillerkänts rättigheter i utslaget. Äfven om hufvudintervenientens påstådda rätt att föra talan i målet blefve bifallen, kunde det anspråk, som af honom gjordes gällande, utan stämning pröfvas i sammanhang med den ursprungliga rättegången, *blott* om båda parterna i denna rättegång och den mellankommande parten öfverenskomme härom. Klagandena hade ej gjort något sådant medgifvande och skulle kraftigt hafva motsatt sig en tillfrågan i ämnet. Därest ej parterna i ett dylikt fall åsänjas, vore det domstolens skyldighet att förelägga den mellankommande parten att inom viss tid instämma de ursprungliga parterna, vid äfventyr att ytterligare uppskof för sådant ändamål icke beviljades. Något sådant föreläggande hade häradsrätten i detta fall än mindre lämnat.

Beträffande den andra anmärkningspunkten förklarade sig klagandena antaga, att häradshöfdingen Wistrands fel härutinnan måhända till en stor del bestode i en olycklig formulering af utslaget.

I öfrigt anförde klagandena, bland annat: *att* klagandena underlåtit att erlægga vad emot häradsrättens utslag af det skäl, att klagandena ej kunnat vänta ett utslag af dylikt innehåll och därtill af tingsbesökande hört, att klagandena i målet tillerkänts ersättning för rättegångskostnaden; *att* klagandenas motpart i det ännu pågående målet om bättre rätt till ett af utmålen åberopat, att genom häradsrättens tidigare utslag tillkommit en res judicata; *att* klagandenas rätt följaktligen äfventyrades genom Wistrands felaktiga förfarande; *att* häradsrätten i utslaget tillerkänt klagandena 120 kronor i rättegångskostnader men samtidigt afhändt klagandena grufvor, som kanske vore värda millioner; *att* C. A. Ljungqvist visserligen på sin tid genom kontrakt förbundit sig att på det af honom bildade grufaktiebolaget »Aphtonit» öfverlåta sina grufvor, bland dem »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegrufvan»; *att* detta åtagande aldrig blifvit af C. A. Ljungqvist fullgjordt på grund af bolagets insolvens; *samt att* bolaget, som försatts i konkurs den 21 september 1910, genom två af sina styrelseledamöter, hvilka för bedrägeri i konkurs dömts till flerårigt straffarbete, öfverlåtit sin förmenta rätt till grufvorna m. m. på en obefintlig eller i hvarje fall

bulvanartad person, som i sin ordning öfverlätit samma rätt på Gärdsjö grufaktiebolag.

Sedan jag öfver klagoskriften infortrat yttrande från häradshöfdingen Wistrand, anförde denne i afgifven förklaring hufvudsakligen följande.

Att häradsrätten låtit Gärdsjö grufaktiebolag såsom mellankommande part inträda och föra talan i det i klagoskriften omförmälta målet utan att i särskildt afsagdt beslut lämna tillkännagifvande härom, torde ingalunda hafva medfört, såsom klagandena påstode, att de icke hade någon aning om, att så var förhållandet. Då aktiebolaget, på sätt protokollet för första rättegångstillfället utvisade, fått i den mån det aktade nödigt utveckla sin talan och ingifva handlingar, samt häradsrätten, långt ifrån att i beslut under rättegången förklara aktiebolaget obehörigt att inträda såsom mellankommande part, tvärtom vid samtliga följande rättegångstillfällen upptagit aktiebolaget såsom part, borde klagandena hafva insett, att aktiebolagets talan kunde komma att blifva föremål för hufvudsakligt bedömande. Med hänsyn härtill och då klagandena enligt Wistrands mening icke skulle ägt att särskildt utan allenast i sammanhang med hufvudsaken öfverklaga ett beslut, hvarigenom häradsrätten förklarat aktiebolaget behörigt att inträda såsom mellankommande part, ansåge Wistrand, att meddelandet af ett dylikt beslut skulle varit fullständigt ändamålslost, och följaktligen att häradsrätten genom underlåtenheten därutinnan förfarit fullt riktigt.

Klagandena anmärkte vidare såsom felaktigt, att aktiebolaget icke hänvisats att stämma. Härtill ville Wistrand genmäla, att då klagandena icke vare sig vid första rättegångstillfället eller vid något af de följande, då aktiebolaget upptagits såsom mellankommande part samt jämväl tillstädeskommit, bestridt, att aktiebolagets talan finge pröfvas utan stämning, Wistrand ansett det i 18 kap. 2 § rättegångsbalken omtalade fall föreligga, att parterna vore ense därom, att strax i saken dömas må.

Klagandenas anmärkning, att häradsrätten förfarit felaktigt genom att döma om bättre rätt till ifrågakomna utmål, fastän stämningssyrkandet i målet afsett upphäfvande af utmätning, ansåge Wistrand fullständigt oriktig. Stämningssyrkandets formulering föranledde visserligen i tvisten mellan klagandena samt de instämnda parterna endast i domskälen ett yttrande om den bättre rätten, men faktiskt måste, såsom ock framginge af 69 § utsökningslagen, frågan om »äganderätten» anses hafva blifvit väckt genom stämningen och borde fördens skull, på yrkande af behörig part, blifva föremål för pröfning.

Klagandena återgafve felaktigt häradsrättens utslag, då de påstode, att däri yttrats, att »den nya partens rätt till utmålen icke blifvit be-

stridd». Utslaget innehöлле, att giltigheten af kontraktet den 23 november 1908 icke blifvit bestridd, hvilket vore fullkomligt riktigt, såsom protokollen utvisade. För öfrigt torde, om en part har flera mål anhängiga vid rätten, parten icke äga berättigadt anspråk att rätten skall, såsom till ett notoriskt faktum, i det ena målet taga hänsyn till hvad i de andra kan hafva förekommit. I förevarande fall torde det sålunda hafva tillkommit klagandena, som vid ifrågakomna måls sista handläggning hade ytterligare tre mål anhängiga, att själfva åberopa ett i de sistnämnda målen föreliggande faktum, som de velat hafva i det nu ifrågavarande målet beaktadt.

Slutligen påstode klagandena att, som utslaget vunnit laga kraft, deras rätt äfventyrades genom Wistrands felaktiga förfarande. Wistrand bestrede, under åberopande af hvad han förut anfört, att han gjort sig skyldig till något felaktigt förfarande vare sig vid handläggningen eller afgörandet af ifrågakomna mål. Att klagandena icke, trots behörigen lämnad hänvisning, begagnat sig af sin rätt att fullfölja talan mot utslaget, hvilket i vederbörlig ordning afkunnats och om hvars innehåll klagandena kunnat när som helst hos Wistrand erhålla kännedom, därför kunde Wistrand på intet sätt göras ansvarig.

Den sålunda afgifna förklaringen blef af klagandena bemött med påminnelser, därvid klagandena anförde, bland annat, följande.

I 18 kap. rättegångsbalken vore en bestämd skillnad uppdragen emellan en mellankommande part, som gjorde ett med kåranden eller svaranden, och en mellankommande part, som klandrade bådas rätt. I sistnämnda fallet plögade den mellankommande parten tillsägas, att han ej finge yttra sig förr än han uttagit stämning. Undantag härifrån gjordes blott, då saken vore alldeles klar, och parterna enade sig i en anhållan, att målet genast utan ny stämning måtte afgöras. Tydligt vore, att härads höfdingen Wistrand i förevarande fall åtminstone haft skyldighet att fråga om sistnämnda sak samt, om frågan besvarats jakande, meddela beslut om att under sådant förhållande den mellankommande parten tillätes att blifva part i målet. Lagens ordalag afsåge det fall, att saken ej lämpligen kunde eller borde uppskjutas, och parterna därför vid det rättegångstillfälle, då den mellankommande parten anmälde sig, begärde att saken genast måtte afdömas. Här åter förekom målet mer än en gång efter det den mellankommande parten anmält sig. Då målet alltså ändå skulle uppskjutas, hade det varit Wistrands ovillkorliga plikt att till nästa ting förelägga den mellankommande parten att efter stämning utföra sin talan.

I stället för att medgifva, att det varit en försumnelse att ej meddela beslut angående den mellankommande partens inträde i rättegången, hade härads höfdingen Wistrand sökt göra gällande, att klagandena ej, så-

som de påstode, därigenom behöft sakna kännedom om, att det var fråga om en verklig mellankommande part af hufvudintervenients rang. Underlåtenhet att iakttaga lagens bestämmelser vore emellertid ett fel, äfven om underlåtenheten ej medfört någon skadlig verkan i det särskilda fallet. Att märka vore dock, att klagandenas talan i målet ej fördes af en jurist utan af en allmogeman, och vid sådant förhållande vore det så mycket tydligare, att Wistrand haft skyldighet att fråga ombudet, om den mellankommande parten finge uppträda. Vidare vore att märka, att den mellankommande partens ombud ändå var ombud i målet, hvarför hans yttrande icke behöfde betyda, att han i egenskap af ombud för den mellankommande parten fick tala i målet. Mellankommande partens afsikt syntes blott hafva varit att freda grufvorna från utmätning. Då han emellertid ej stämt inom den i 69 § utsökningslagen föreskrifna tid, hade häradsrätten genast eller sist i utslaget bort ex officio afvisa honom af denna formella grund.

Betänkligast vore häradshöfdingen Wistrands försvar gent emot anmärkningen, att häradsrätten dömt om något, hvarom ej varit stämt. Han sade, att frågan om den bättre rätten ej skulle endast vara ett domskäl, utan, som af 69 § utsökningslagen frånginge, skulle frågan om själfva äganderätten anses väckt och företagas till pröfning. Den sofism, hvartill Wistrand här tagit sin tillflykt, framstode bjärt, om man jämförde utslagets olika delar med hvarandra. Beträffande de grufvor, som afsåges med de åtta mutsedlarna, hette det nämligen i utslaget, att som kärandebolaget vore ägare därpå, förklarades utmätningen i denna del förfallen (= stämningssyrkandet). Men beträffande »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegrufvan» hette det i samma utslag, att Gårdsjö grufaktiebolag förklarades hafva bättre rätt därtill än kärandebolaget. Genom Wistrands sätt att försvara sig hade hvad i klagoskriften antydts kunna bero på slarf visat sig härröra från groft oförstånd i tjänsten. Då Bodén afstått från att »Nya försöksgrufvan» och »Smedjegrufvan» blefve tagna i mät, hade det väl i all rimlighets namn varit tillräckligt för häradsrätten att beträffande dessa grufvor låta därvid bero. Om häradsrätten nödvändigt behöft yttra sig om mellankommande partens rätt till dessa grufvor, hade slutklämman bort blifva, att utmätningen förklarades undanröjd. Nu vore det tydligt, att häradsrätten gått utanför stämningssyrkandet, samt att det vore af nöden, som lagen stadgade, att en hufvudintervenient skulle uttaga särskild stämning.

En annan ej förut anmärkt felaktighet vore, att häradsrätten flera gånger låtit personer i målet uppträda samtidigt som ombud både för kärande- och för svarandepart.

* * *

Rättegångsbalkens 18 kapitel handlar enligt rubriken »om den, som kommer under parternas rättegång in, och vill i saken tala». Huru detta går till, beskrifver lagen i första stycket af kapitlets 1 § på följande sätt: »Hvar så händer, att under parternas tvist i den sak, som instämnd är, någon kommer, den hvarken är stämnd eller stämma låtit, och begärrer hörd varda, förty att saken honom eller hans rätt rörer etc.» Visar han skäl därtill, skall enligt samma lagrum domaren låta honom få kunskap om det, som talats och skrifvits i målet.

Sedan kunna olika fall inträffa. I slutet af kapitlets 1 § talas om den händelse, att den mellankommande parten gör ett med någondera af de tvistande. Då skall domaren höra hans skäl och därpå döna mellan alla parterna.

Om åter den mellankommande parten klandrar bägge delomännens rätt, skall domaren enligt 2 § i samma kapitel förelägga honom tid, å landet till nästa ting och i staden inom viss dag, att efter laga stämning utföra sin talan, »där den alla ej äsämjer att *strax* i saken dömas må».

Dessa regler hade emellertid, såsom ock klagandena anmärkt, icke behörigen iakttagits i förevarande fall.

Sedan klagandena till Gillbergs häradsrätt instämt advokaten Bodén, som för uttagande af en fordran vunnit utmätning i åtta inmutade områden och två med utmål försedda grufvor, med yrkande om utmätningens upphäfvande, samt Bodéns ombud nedlagt sin bemälte hufvudmans talan i fråga om de båda grufvorna, men i stället såsom ombud för Gärdsjö grufaktiebolag gjort anspråk på samma grufvor, upptog rätten utan ny stämning den för Gärdsjö grufaktiebolag, såsom mellankommande part, sålunda väckta talan. Häradsrätten tilldömde sedermera, efter målets uppskjutande, af anförda skäl de båda grufvorna åt Gärdsjö grufaktiebolag.

Något formligt medgifvande hade klagandena under målets handläggning icke lämnat därtill, att i rättegången skulle utan stämning dömas öfver det af Gärdsjö grufaktiebolag såsom mellankommande part framställda anspråket. Och något tyst samtycke därtill torde icke kunna antagas hafva förelegat. Mot behörigheten af ett sådant antagande talade i viss mån äfven den omständigheten, att ombudet för Gärdsjö grufaktiebolag redan i annan egenskap förde talan i målet, hvarför hans yttranden icke utan vidare kunde hänföras till den ene eller den andre hufvudmannen.

Med hänsyn till nyssnämnda förhållanden hade häradsrätten genom att på sätt som skett afdöma målet betänkligt kränkt klagandenas rätt. Genom sitt obehöriga förfarande syntes häradsrätten äfven hafva tillskyndat klagandena skada. Att klagandena skulle kunna genom ansökan om res-

ning vinna befrielse från någon del af denna skada, ansåg jag vara högst osannolikt.

På grund af hvad jag sålunda anført, uppdrog jag åt advokatfiskalen vid Svea hofrätt att ställa härads höfdingen Wistrand, hvilken såsom häradsrättens ordförande var ansvarig för rättens anmärkta åtgärder och beslut, under åtal inför hofrätten med yrkande om ansvar å honom efter lag och sakens beskaffenhet. Tillika borde advokatfiskalen efter befogenhet understödja de ersättningsanspråk, som klagandena, i målet hörda, kunde komma att däri framställa.

Under skriftväxlingen i målet anmälde klagandena, att de icke kunde uppgifva, om och i hvilken mån de yrkade ersättning af härads höfdingen Wistrand, förr än särskilda mellan klagandena, å ena, samt Gärdsjö gruf-aktiebolag och kommanditbolaget Värmskogs zinkgrufvor, å andra sidan, pågående mål blifvit afgjorda, hvarför klagandena förbehöllo sig att efter nämnda måls afdömande få framkomma med sina eventuella ersättningsanspråk. Efter slutad skriftväxling meddelade hofrätten utslag *den 17 juli 1912*, därvid hofrätten yttrade, att som häradsrätten förfarit felaktigt i de anmärkta afseendena, pröfvade hofrätten rättvist, jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen, döma härads höfdingen Wistrand, hvilken såsom häradsrättens ordförande vore ansvarig för häradsrättens berörda felaktiga förfarande, att för det oförstånd i utöfningen af domarämbetet, han sålunda låtit komma sig till last, böta 75 kronor.

Hofrättens utslag har vunnit laga kraft.

Fråga om lagligheten af ett förbud att offentliggöra en handling.

Handlingarna i ett genom klagomål af ledamoten af Riksdagens första kammare, utgifvaren af tidningen »Västerbottenskuriren» Gustav Rosén härstädes anhängiggjort ärende utvisade, bland annat, följande.

Den 19 juli 1911 ankom till länsstyrelsen i Västerbottens län från amtmannen i Nordlands amt i Norge ett föregående dag afsändt, på norska språket affattadt telegram, som innehöll: *att* länsmannen i Mo den 15 juli rapporterat, att flockar af svensk lösren inträngt i distriktet Ildgruben, i synnerhet omkring Tumbukten, Tvervand och Rödvand; *att* renen i det fuktiga och kalla vädret satte sig fast i dalarna och skogarna samt gjorde

betydlig skada; att försök till renarnas utdrifvande misslyckats i brist på goda hundar; att renarna antoges höra hemma i Tärna socken, hvars länsman underrättats; samt att amtmannen begärde länsstyrelsens medverkan till att få renarna hämtade eller ställda under bevakning.

Detta telegram, som expedierats till länsstyrelsen i försegladt kuvert, öppnades af t. f. landssekreteraren, kronofogden Georg Hellgren, hvilken för inregistrering öfverlämnade detsamma till t. f. landskanslisten Ivar Rönnberg. Därefter meddelade Hellgren till samtliga å landskansliet tjänstgörande personer en två gånger upprepad tillsägelse, att hvarken om det inkomna telegrammet eller om de telegram, som i anledning af detsamma kunde komma att afsändas från länsstyrelsen, några meddelanden finge lämnas tidningarna. Det norska telegrammet försågs också med påskriften »Hemlig», skrifven med rödpenna.

I anledning af landshöfdingens frånvaro på ämbetsresa i länet lät Hellgren t. f. andre länsnotarien uppsätta ett telegram till landshöfdingen, hvars adress då var Stensele. Sedan konceptet till detta telegram, hvori amtmannens telegram i sin helhet återgafs på originalspråket, blifvit uppsatt och af Hellgren justeradt, utskrefs det å telegramblankett, undertecknades med »länsstyrelsen» samt öfverlämnades till kanslivaktmästaren Axel Em. Olsson för befordran till telegrafstationen.

I berörda telegram anfördes jämväl, att lappfogden blifvit från länsstyrelsen telegrafiskt underrättad med anmodan att i ärendet omedelbart sätta sig i förbindelse med landshöfdingen. Samma dag afläts också telegram i saken till lappfogden under adress Lycksele, men enligt avis från telegrafstationen i Umeå var lappfogden då bortrest, hvarför telegrammet ej kunde tillställas honom.

Koncepten till de båda från länsstyrelsen utgångna telegrammen äfvensom det från Norge ankomna telegrammet förvarades därefter i en i landssekreterarens ämbetsrum befintlig låst skrifbordslåda, till hvilken Hellgren hade nyckeln.

Påföljande dag, eller alltså den 20 juli 1911, fanns emellertid i tidningen »Västerbottenskuriren» infördt ett meddelande om saken med rubriken »Renar från Tärna förorsaka skada i Norge». Denna notis omtalade amtmannens anmälan samt innehöll härutinnan samma faktiska uppgifter som amtmannens telegram.

I anledning af notisens förekomst i »Västerbottenskuriren» föranstaltade t. f. landssekreteraren Hellgren om undersökning i ändamål att få utrönt, huruvida möjligen någon af landskansliets i Umeå tjänstemän eller betjante lämnat tidningen det till grund för notisen liggande meddelandet. Vid det norska telegrammets ankomst fanns å landskansliet t. f.

andre länsnotarien Olof Wilhelm Genberg, t. f. landskanslisterna Rönberg och Berner Ericson samt extra skrifbiträdena Esbjörn Edman, Eric Lindahl och Hugo Åström. I två särskilda den 29 juli 1911 dagtecknade intyg förklarade nämnda personer under edlig förpliktelse, att de icke ägde kännedom om, på hvad sätt det från Norge ankomna telegrammets innehåll influtit i tidningen. Enahanda försäkran lämnades af vaktmästaren Olsson i ett den 23 augusti 1911 likaledes under edlig förpliktelse afgifvet intyg.

T. f. landssekreteraren Hellgren åtnöjde sig emellertid ej med att på detta sätt anställa förhör med landskansliets tjänstemän och betjante, utan vände sig i saken äfven till stadsfiskalen i Umeå A. H. Landgren. I en den 8 augusti upprättad promemoria förklarade denne, att åtskilliga försök af honom förgäfves gjorts för att vinna tillförlitlig upplysning om hvem meddelaren varit. Promemorian innehöll äfven, att Landgren för ändamålet besökt redaktören Rosén, som därvid, med förmälan, att han icke under några omständigheter ville yppa namnet på meddelaren, försäkrat, att han icke vare sig direkt eller indirekt bekommit notisen genom någon af telegrafpersonalen i Umeå. Vid samma tillfälle hade också Rosén förklarat, att icke heller någon annan person i Umeå lämnat meddelandet till tidningen, hvarefter Rosén på Landgrens begäran framletat manuskriptet till notisen. Detta befanns vara skrifvet af Rosén. I promemorian upplystes slutligen, att Rosén vid tillfället uppgifvit, att han icke hade någon ständig meddelare hos länsstyrelsen, men att vaktmästaren Olsson brukade lämna en och annan notis.

Den af t. f. landssekreteraren Hellgren vidtagna åtgärden att låta i Umeå stad efterforska, hvem som lämnat tidningen ifrågavarande notis, hade emellertid i staden orsakat det rykte, att meddelandet kommit till tidningen från telegrafstationen. En af de vid stationen anställda tjänstemännen, telegrafassistenten F. A. Kriström, ansåg sig särskildt utpekad af nämnda rykte såsom gärningsman, och då han fann det vara af synnerlig vikt för honom och hans framtid såsom telegraftjänsteman att genom en undersökning få ryktet vederlagdt, begärde han muntligen hos landshöfdingen, att undersökning i saken måtte komma till stånd. Med anledning häraf afät Konungens befallningshafvande den 25 augusti 1911 en skrifvelse till telegrafstyrelsen med anhållan om sådan undersökning.

På grund häraf uppdrog telegrafstyrelsen åt telegrafinspektören i norra distriktet V. Linde att verkställa den begärda undersökningen, och sedan sådan ägt rum, fann styrelsen genom densamma vara ådagalagdt, att telegrammets innehåll icke genom telegrafverkets personal bragts till tidningens kännedom. Detta resultat meddelade telegrafstyrelsen i en den 2

oktober 1911 till Konungens befallningshafvande aflåten ämbetskrifvelse, därvid fogats en af telegrafinspektören Linde den 12 september 1911 afgifven rapport rörande hans undersökning. Rapporten innehöll, bland annat: att Linde förvissat sig om, att notisen icke meddelats tidningen genom telefon från någon af de platser utom Umeå, som telegrammet till landshöfdingen passerat; att Linde efter förhör med åtskilliga personer och genom förfrågningar hos Rosén vunnit en allt mera stadgad uppfattning därom, att telegrammet kommit till Roséns kännedom under dess befordran emellan länsstyrelsen och telegrafstationen; samt att en bilaga till rapporten, som angaf vaktmästaren Olssons befattning med telegrammet till landshöfdingen, torde bevisa, att den emot telegrafpersonalen framkomna misstanken vore obefogad.

Omförmålta bilaga afsåg särskildt de förhör, som hållits med vaktmästaren Olsson, och utvisade, att Olsson först för t. f. landssekreteraren Hellgren uppgifvit, att han med det till landshöfdingen adresserade telegrammet gått direkt från länsstyrelsen till telegrafstationen, men sedermera medgifvit, att han på väg till telegrafstationen med telegrammet i något ärende besökt tidningen »Västerbottenskurirens» redaktionslokal.

I en hit insänd klagoskrift påkallade därefter redaktören Rosén min ämbetsåtgärd i anledning af hvad i saken sålunda förekommit. Klaganden redogjorde därvid för notisens förekomst i tidningen »Västerbottenskuriren» samt den därefter följande undersökningen, till hvilken redogörelse klaganden fogade åtskilliga reflektioner. Klaganden anförde sålunda, bland annat, följande.

Anmärkningsvärdt vore, att en t. f. landssekreterare utfärdade förbud emot offentliggörande af en till länsstyrelsen ingången anmälan, som icke vore af den art, att densamma grundlagsenligt kunde undandragas offentligheten. Då en t. f. landssekreterare lika litet som länsstyrelsen ägde bestämma, hvilka handlingar som finge offentliggöras eller icke, vore det uppenbart, att t. f. landssekreteraren Hellgren på ett betänkligt sätt öfverskridit sin befogenhet genom det utaf honom meddelade »förbudet».

Enligt tryckfrihetsförordningen borde med tryckfrihet förstås hvarje svensk mans rättighet att utan några af den offentliga makten i förväg lagda, af tryckfrihetslagen ej kända hinder utgifva skrifter, att sedermera inför laglig domstol kunna tilltalas för deras innehåll, och att icke i annat fall kunna därför straffas, än om detta innehåll strede mot tydlig lag, gifven att bevara allmänt lugn. Det vore medgifvet, att notisen i fråga icke vore af brottslig art. Det kunde också anses såsom ostridigt, att den omständigheten, att »Västerbottenskuriren» meddelat, att svenska renar öfverskridit norska gränsen, hvarken stört det allmänna lugnet eller »in-

verket störande på statens invärtes lugn och utvärtes säkerhet». Följaktligen kunde enligt gällande lag ingen åtgärd vidtagas med anledning af ifrågavarande meddelande. Konungens befallningshafvande visste också mycket väl, att så vore förhållandet, ty eljest hade klaganden knappast undgått laga åtal. Men t. f. landssekreteraren Hellgren hade bestämt föresatt sig att taga reda på meddelaren, och för att lyckas häri använde han först spioneri, sedan ingripande af allmänna åklagaren och slutligen af telegrafstyrelsen.

Då klaganden vore ensam ansvarig för allt, som förekomme i »Västerbottenskuriren», och icke hade någon som helst skyldighet att på Konungens befallningshafvandes eller högre myndighets begäran tillhandagå med upplysningar om hvem som lämnat det ena eller andra meddelandet, men Konungens befallningshafvande eller t. f. landssekreteraren likväl sökte på allt sätt vinna upplysning därom, för att slutligen straffa en kanslivaktmästare för hvad som förekommit i »Västerbottenskuriren» — ty någon annan slutsats kunde knappast dragas ur en i tidningen »Umebladet» förekommande uppgift, att ett efterspel stundade för vaktmästaren — hade klaganden ansett sig tvingad att vidtaga den enda åtgärd, som för honom vore möjlig till förhindrande af en fortsatt rättskränkning.

Här föreläge enligt klagandens uppfattning en kränkning af tryckfriheten, en kränkning, som vore af särdeles allvarlig beskaffenhet, därför att den begåtts af en person, som satts att förvalta ett landshöfdingämbete, och som fortsatts äfven efter det landshöfdingen återtagit sitt ämbete, trots det att Konungens befallningshafvandes uppmärksamhet i tillräckligt tydlig form blifvit fäst på det faktum, att saken icke vidkomme ifrågavarande myndighet.

På grund häraf hemställde klaganden, att laga åtgärder måtte vidtagas emot den eller dem, som i detta fall på ett groft sätt gjort sig skyldiga till kränkning af tryckfriheten.

Vid klagoskriften hade fogats ett exemplar af tidningen »Västerbottenskuriren» för den 20 juli 1911, hvilket tidningsnummer innehöll den i ärendet ifrågakomna notisen.

Vidare hade bilagts ett exemplar af tidningen »Umebladet» för den 13 oktober 1911. Detta tidningsnummer innehöll under rubriken »En telegramhistoria» redogörelse för telegrammets från amtmanen i Bodö ankomst till länsstyrelsen i Västerbottens län och de åtgärder detsamma föranledt, meddelandet i »Västerbottenskuriren» om saken samt undersökningen om hvem som meddelat notisen i fråga till nämnda tidning. Här om innehöll artikeln det uttalande, att man i själfva verket torde få anse, att vaktmästaren Olsson erkänt sig hafva på ett eller annat sätt lämnat

meddelandet till »Västerbottenskuriren». Detta fann artikelförfattaren kunna för Olsson medföra »ett efterspel» och i sammanhang därmed yttrades, att hvad i saken förekommit onekligen ställde klagandens sannfärdighet i en rätt tvivelaktig dager. Slutligen innehöll artikeln aftryck af en från klaganden i ämnet aflåten skrifvelse till Konungens befallningshafvande i Västerbottens län.

I anledning af klagoskriften anhöll jag i en till Konungens befallningshafvande aflåten ämbetsskrifvelse, att Konungens befallningshafvande måtte till mig öfversända vederbörandes yttrande. I en af Konungens befallningshafvande på grund häraf insänd förklaring anförde t. f. landssekreteraren Hellgren hufvudsakligen följande.

Det torde enligt Hellgrens förmenande icke kunna råda mer än en mening om, att det af honom på sin tid i egenskap af t. f. landssekreterare meddelade förbudet emot offentliggörande af såväl ifrågavarande från amtmanen i Nordlands amt till länsstyrelsen inkomna telegram som de telegram, hvilka i ärendet komme att af länsstyrelsen aflåtas, varit synnerligen lämpligt och välbetänkt. Från Hellgrens tidigare tjänstgöring vid länsstyrelsen i landets nordligaste län saknade Hellgren nämligen icke erfarenhet af, att offentliggörande af meddelanden från våra grannländer rörande förmenta intrång af betande svenska renar ledt till missförhållanden och förvecklingar, som det varit önskligt kunna undvika. Och inom Västerbottens län hade, enligt hvad Hellgren förspott, den praxis varit gällande, att dylika telegram icke utlämnades för publicering i pressen. Det hade för öfrigt i föreliggande fall icke heller satts i fråga, att klaganden eller någon annan skulle af Hellgren hafva begärt och blifvit förvägrad taga del af telegrammets innehåll.

Det af Hellgren meddelade förbudet var så mycket mera på sin plats, som Hellgren, under den tid han bestred landssekreterartjänsten, till sitt biträde å landskansliexpeditionen hade endast unga, oerfarna tjänstemän, hvilka utan särskild tillsägelse sannolikt omedelbart bekantgjort telegrammets innehåll.

Det vore icke sant, att Hellgren, såsom Rosén i sin klagoskrift sökte göra troligt, »skulle hafva uppdragit åt kanslivaktmästaren Olsson att genom samtal med 'Västerbottenskurirens' tryckeripersonal söka utröna, hvem som skrivit manuskriptet till notisen». Såsom synnerligen märkligt och i denna sak särdeles belysande ansåge sig Hellgren böra här framhålla, att Olsson, då han af Hellgren förhördes — hvarvid Olsson ihärdigt förnekade, att han haft något att skaffa med notisens tillkomst — erbjudit sig att hos »Västerbottenskurirens» redaktion taga reda på, hvem som meddelat tidningen notisen i fråga. Olsson hade för öfrigt sedermera vid fort-

satt förhör måst vidgå, att ingen annan än han själf utsläppt samma notis, och att ingen annan än klaganden upptecknat notisen för att införa den i sin tidning.

Hellgren hade i detta sammanhang äfven särskild anledning att till ytterligare belysning af klagoskriftens rätta halt fästa uppmärksamheten på, att klaganden i sin till Konungens befallningshafvande i ärendet ingifna, den 29 juli 1911 daterade inläga bland annat yttrade — — — »vill jag, för att ingen annan person i eller utom länsstyrelsen skall behöfva bli oskyldigt misstänkt, dock meddela, att källan till notisen finnes långt utom det område, inom hvilket Konungens befallningshafvande äger att anställa undersökningar». Och vid samtal med stadsfiskalen Landgren förklarade klaganden vidare, »att ej någon här i staden lämnat meddelandet», under framhållande af, att han hade meddelare i Norge och under upplysning tillika, att han bekommit notisen »per telefon».

Sammanställde man dessa klagandens utsagor med resultatet af telegrafinspektören Lindes förhör med kanslivaktmästaren Olsson och Lindes undersökning i öfrigt, hvaraf framginge, bland annat, att klaganden icke erhållit meddelandet i fråga medelst telefon, kunde man härvidlag — för att endast hänföra sig till ett uttryck, som klaganden själf i sin skrift citerade efter ett af honom bilagdt nummer af tidningen »Umebladet» — icke undgå att komma till den bestämda uppfattningen, att hans sannfärdighet blifvit ställd i mer än tvifvelaktig dager.

Här föreläge uppenbarligen icke något angrepp enot tryckfriheten, såsom klaganden velat påstå och vid klagoskriftens införande i den af honom utgifna tidningen »Västerbottenskuriren» i en kraftigt formulerad rubrik än vidare sökt framhålla.

Saken rörde sig endast och allenast om länsstyrelsen underordnad personals förhållande i tjänsten; en fråga, som hörde under länsstyrelsens pröfning och hvarom det ålegat Hellgren att i egenskap af tjänstförrättande landssekreterare förebringa utredning. Såsom förut nämnts, hade Hellgren, under den tid han uppehöll landssekreterartjänsten, till sitt biträde å landskansliexpeditionen endast unga extra tjänstemän. Ingen enda af dem hade ännu ens nått den utbildning, att han undergått länsmansexamen. Före sitt tillträde af förordnandet hade Hellgren icke haft någon beröring med dem. Endast en af dem kände Hellgren då till namnet. Under sådana förhållanden var det gifvetvis ur disciplinär synpunkt icke endast oafvisligen nödvändigt utan äfven Hellgrens oeftergifliga skyldighet att, då han fann, att af honom uttryckligen meddelade föreskrifter icke efterleddes, låta undersöka, hvilken af den Hellgren underordnade personalen gjort sig skyldig till öfverträdelse. Med utsikt till någon framgång kunde

Hellgren vid dessa undersökningar icke anlita någon af landskansliets tjänstemän, hvarför Hellgren påkallade medverkan af stadsfiskalen Landgren. Det biträde, Landgren i saken lämnat Hellgren, hade dock alls icke haft något samband med Landgrens tjänsteåligganden såsom allmän åklagare i Umeå stad.

För den, som bevittnat klagandens anmälningssraseri, och för den, som kände hans sinnesart och karaktärsegenskaper i öfrigt, hvilka icke minst belystes af handlingarna i detta ärende, vore det fullt klart och tydligt, att denna hans klagoskrift, den han i sin tidning under braskande rubriker infört, tillkommit framför allt i syfte att afvända allmänhetens uppmärksamhet från hans egna, för honom själf synnerligen obehagliga uttalanden, förehafvanden och åtgärder, hvilka Hellgren ofvan antydt, men äfven i uppenbar afsikt att hos allmänheten nedsätta och misstänkliggöra en statens myndighet. Och Hellgren kunde, med kännedom om de ohemula klagomål Rosén gång efter annan anfört emot civila och militära myndigheter och tjänstemän, ej värja sig från den tanken, att klagoskriften jämväl i ej ringa mån dikterats af en ifrigt åtrådd önskan att komma Hellgren till lifs såsom ny tjänsteman i orten och särskildt såsom representant för åklagare- och ordningsmakten.

Hellgren hemställde därför, att klagoskriften icke måtte föranleda någon åtgärd.

Vid t. f. landssekreteraren Hellgrens förklaring hade fogats två så lydande intyg:

1) »Undertecknad får härmed under edlig förpliktelse intyga följande: Den 21 juli, eller dagen efter det notisen om renskada af svenska renar i Norge stått att läsa i 'Västerbottenskuriren', blef jag inkallad till kronofogden Georg Hellgren, som då tjänstgjorde som t. f. landssekreterare. Kronofogden Hellgren upplyste mig då, att han haft förhör med kanslivaktmästaren Axel Em. Olsson, hvarvid kronofogden Hellgren upplyste, att denne nekat, att han meddelat notisen till tidningen, under uppgift att han i enlighet med min anmodan gått med telegrammet direkt till telegrafstationen. Vid samma tillfälle bad kronofogden Hellgren mig samma dag vara vittne till om Olsson vidhölle dessa uppgifter. Vid förfrågan därom af kronofogden Hellgren samma dag vid middagstiden i min närvaro förklarade Olsson, att han, såsom jag anbefallt honom, gått med telegrammet direkt från länsstyrelsen till telegrafstationen, och att han icke haft något att skaffa med tidningsnotisens tillkomst, men lofvade att därom göra sig underrättad å 'Västerbottenskurirens' redaktion. Umeå den 9 januari 1912. Ivar Rönnerberg, e. o. landskanslist.»

2) »På begäran af herr kronofogden Georg Hellgren får jag härmed

intyga, att då jag af honom i hans egenskap af t. f. landssekreterare sommaren 1911 ombads att biträda med undersökning om hvem, som meddelat tidningen 'Västerbottenskuriren' en notis angående skada, som i Norge förorsakats af svenska renar, kronofogden Hellgren betonade, att undersökningen afsåge att vinna utredning, om någon bland kanslipersonalen eller länsstyrelsens betjante meddelat notisen. Vid uppdragets erhållande framhöll tillika herr kronofogden Hellgren, att han i saken vändt sig till mig såsom sin personlige vän, på samma gång han ansåge mig till uppdraget lämplig, och att han bland till hands varande tjänstemän hos länsstyrelsen icke fann någon, som han i detta fall lämpligen kunde vända sig till. Umeå den 24 januari 1912. A. H. Landgren, stadsfiskal.»

Vid förklaringen hade vidare fogats en med Konungens befallningshafvandes ämbetssigill försedd akt, innehållande åtskilliga handlingar rörande ifrågavarande sak.

I ärendet inkom klaganden därefter med en påminnelsekrift, däri klaganden anförde, bland annat: att Hellgren icke med ett enda ord sökt påvisa, att hans tillvägagående hade det minsta stöd i vare sig grundlag eller allmän lag; att Hellgrens uppgift, att telegram af ifrågavarande beskaffenhet i Västerbottens län icke plägat utlämnas för publicerande i pressen, icke vore sann, då under klagandens tioåriga verksamhet i länspressen meddelanden om reninvasioner flerfaldiga gånger förekommit i olika tidningar; att det händt, att på grund af dessa meddelanden myndigheterna anställt undersökningar och vidtagit åtgärder för vinnande af rättelse; att Hellgren sökt visa, på hvilket sätt klaganden erhållit meddelandet, och därvid genom åtskilliga omständigheter kommit till »den bestämda uppfattningen», att klagandens »sannfärdighet blifvit ställd i mer än tvifvelaktig dager»; att klaganden ville på det bestämdaste protestera mot ett sådant uttalande af en ämbetsman, som icke hade den minsta lagliga rätt att anställa några forskningar om, från hvilket håll eller på hvilket sätt klaganden erhållit den ena eller andra uppgiften; att klaganden på goda grunder förmodade, att någon särskild disciplinstadga för de extra tjänstemännen vid Västerbottens länsstyrelse lika litet existerade som någon oeftergiflig skyldighet för Hellgren att föranstalta om undersökning om hvem af personalen, som öfverträd det af Hellgren meddelade förbudet; att landshöfdingen i länet syntes icke dela Hellgrens uppfattning, enär landshöfdingen vid samtal med den för meddelandets lämnande till tidningen misstänkte telegraftjänstemannen yttrat, att det skedda icke skulle hafva inträffat, om landshöfdingen varit hemma; att Hellgren på grund af åtskilliga, i påminnelsekriften närmare utvecklade omständigheter syntes hafva i ärendet lämnat oriktiga uppgifter om be-

skaffenheten af det uppdrag, han i saken gifvit stadsfiskalen i Umeå; *samt att* klaganden på grund af hvad han nu och förut anfört yrkade, att Hellgren måtte ställas under åtal och därvid å honom yrkas ansvar för den kränkning af allmän och enskild rätt, som han genom sina ifrågavarande tjänståtgärder låtit komma sig till last.

* * *

Uppenbarligen hade både det från Norge anlända telegrammet och koncepten till de telegram, som länsstyrelsen i Västerbottens län i anledning därpå aflåtit, varit offentliga handlingar, af hvilka en hvar jämlikt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen ägt att taga del. Något annat syntes icke heller vara i ärendet ifrågasatt. Därtill innehåller tryckfrihetsförordningen i 1 § 1 mom. den ovillkorliga bestämmelse, att ej må någon i annan ordning eller i annat fall, än nämnda grundlag stadgar, kunna för tryckt skrifts innehåll tilltalas eller straffas. Och enligt 1 § 7 mom. tryckfrihetsförordningen skall utgifvaren af dagblad och periodiska skrifter i afseende å ansvaret alltid anses såsom författare.

Icke desto mindre var i förevarande ärende upplyst, att kronofogden Hellgren under tjänstgöring såsom t. f. landssekreterare i Västerbottens län meddelat samtliga å landskansliet tjänstgörande e. o. tjänstemän och skrifbiträden ett uttryckligt, två gånger upprepadt förbud att lämna tidningarna något meddelande vare sig om det till länsstyrelsen ankomna telegrammet angående svenska renars inträngande i Norge eller om de telegram, som i anledning därpå komme att afsändas från länsstyrelsen. Och sedan det visat sig, att trots detta förbud en notis om saken influtit i den af klaganden utgifna tidningen »Västerbottenskuriren», sökte Hellgren genom efterforskningar, som han å landssekreterarämbetets vägnar lät anställa, få utrönt, hvem som lämnat tidningen det till grund för notisen liggande meddelandet. Ändamålet med dessa efterforskningar hade, enligt hvad Hellgren i sin förklaring bestämdt påstått, icke varit att på något sätt meddela straff för innehållet i den i tidningen tryckta notisen. Däremot hade Hellgren i sin förklaring antydtt, att den, som gjort sig skyldig till brytande af det utaf Hellgren meddelade förbudet, komme att underkastas disciplinär behandling.

I detta hänseende var till en början att märka, att det af Hellgren meddelade förbudet omöjligen kunde under alla förhållanden upprätthållas utan uppenbar risk att begå tjänstefel. En enkel fråga från en enskild persons sida, vare sig denna fråga föranledts af ett meddelande från Norge eller haft sin grund i det ankomna telegrammets eller de

utgående expeditionernas antecknande i landskansliets diarium, hade omedelbart medfört skyldighet för vederbörande tjänsteman att genast tillhandahålla ifrågavarande handlingar. Då vidare tryckfrihetsförordningens omförmälta stadganden måste anses innebära, att en person, som står i subordinationsförhållande till en ämbetsmyndighet, icke kan af myndigheten åläggas disciplinär bestraffning för den befattning, han tagit med en skrifts författande eller utgifning, var det naturligtvis ändamålslost, att Hellgren i detta fall sökte vinna upplysning därom, huruvida någon vid landskansliet i Umeå anställd tjänsteman eller betjänt lämnat tidningen »Västerbottenskuriren» ifrågavarande meddelande.

T. f. landssekreteraren Hellgrens anmärkta åtgärder i saken måste därför betecknas såsom mot tryckfrihetens anda om också icke mot dess bokstaf stridande, oförnuftiga och ändamålslösa tilltag, innefattande ett missbruk af det ämbete, Hellgren vid tillfället beklädde. För detta ämbetsfel uppdrog jag åt advokatfiskalen vid Svea hofrätt att inför hofrätten anställa åtal mot Hellgren med yrkande om ansvar å honom efter lag och sakens beskaffenhet.

På det åtal, som i enlighet härmed blef emot t. f. landssekreteraren Hellgren anställdt, meddelade hofrätten utslag *den 29 juli 1912*, därvid hofrätten förklarade sig finna hvad i målet lagts Hellgren till last icke vara af beskaffenhet att kunna till ansvar för honom föranleda och förty ogillade åtalet.

T. f. landssekreteraren Hellgren blef sålunda frikänd, ehuru i målet var ostridigt, att han meddelat sina underlydande ifrågavarande, uppenbarligen olagliga förbud, och han följaktligen enligt min mening måste anses hafva missbrukat sin ämbetsställning. Öfver utslaget lät ock tjänstförrättande justitieombudsmannen hos Kungl. Maj:t anföra klagomål genom besvär, som för närvarande äro på pröfning beroende.

Obehörig tjänstutöfning.

Bland handlingarna i ett genom klagomål af A. P. Olsson härstädes anhängiggjort ärende, däri yrkats ansvar å länsmanen Anders Lidström för underlåtenhet att väcka åtal (se ofvan sid. 32 o. f.), förekom ett af hemmansägarna K. G. Pettersson och J. L. Larsson i Grunnebacka utfärdadt intyg, som hufvudsakligen innehöll: *att* en dag i mars 1908 dåvarande vice kommissionslandtmätaren, numera extra landtmätaren Erik Oskar

Janson infunnit sig i Grunnebacka och börjat utföra mätningar å Petterssons och Larssons ägor; att, då Janson därvid icke kunde förmås att visa i lag föreskrifven tillåtelse till förrättningen, Pettersson och Larsson nekat honom att fortsätta densamma; att Janson då uppträdtt pockande samt tillkallat länsmannen Lidström, hvilken sökt förmå Pettersson och Larsson att lämna Janson tillåtelse till mätningarnas utförande; att Pettersson och Larsson härtill genmält, att Janson ej finge utföra några mätningar, emedan han ej hade »laga papper» på utförandet, och vidare frågat Lidström, om denne kommit dit å tjänstens vägnar; att Lidström på denna fråga gifvit ett nekande svar; samt att, sedan Pettersson och Larsson meddelat Lidström, att de ej förvägrade Janson att utföra mätningarna, därest han visade laga tillståndsbevis därtill, Lidström yttrat: »Han säger, att han har sådant».

Vid detta intyg fanns i original fogad en kungörelse af följande lydelse:

»Kungörelse:

Som undertecknad förordnats att verkställa uppmätning och undersökning i och för eventuel reglering af sjön Skagern, varder härmed till vederbörande jordägares kännedom meddeladt, att mätning å Grunnebacka, Svensbols och Rönnebols ägor uti Rudskoga socken kommer att företagas måndagen den 23 mars och följande dagar; och förbjudes jordägarne vid laga ansvar enligt lag att bortföra eller rubba vid mätningen nedsatta linjestakar och afvägningsspetor. Sommersta den 21 mars 1908.

På ämbetets vägnar:

E. O. Janson,
v. kommissionslandtmätare.»

Enligt anteckningar å kungörelsen hade densamma för uppläsande afsändts till Rudskoga kyrka, hvarest kungörelsen af vederbörande pastor blifvit uppläst söndagen den 22 mars 1908.

Nyssnämnda intyg gaf vidare vid handen, att icke någon landtmätare infunnit sig för att verkställa de sålunda kungjorda mätningarna.

I en tillika ingifven, af Pettersson och Larsson undertecknad klagoskrift anfördes, att bemälte klagande numera erhållit bevis på, att Janson, då han inställde sig å Grunnebacka ägor för att där utföra mätningar, ej ägde föreskrifven tillåtelse därtill, enär sådan tillåtelse först genom Konungens befallningshafvandes resolution den 19 maj 1908 å en den 16 i samma månad dagtecknad ansökan af kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors lämnats landtbruksingenjören A. G. Rogberg, åt hvilken Janson tjänstgjort som biträde. Klagandena hemställde, att, då Janson sålunda förfarit olag-

ligt såväl genom att företaga mätningarna som genom att, omedelbart efter det honom förvägrats att fortsätta dessa, utfärda omförmälta kungörelse, jag måtte mot Janson vidtaga laga åtgärder.

Nyssberörda ansökan, som i bestyrkt afskrift fanns bilagd klagoskriften, hade följande lydelse:

»Till Konungens befallningshafvande i Värmlands län.

Sedan Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län, enligt 20 paragrafen kungliga förordningen om jordägares rätt till vattnet å hans grund den 30 december 1880, den 26 april 1908 förordnat landtbruksingenjören A. G. Rogberg att såsom sakkunnig verkställa på honom ankommande särskild undersökning och afgifva utlåtande i de till hans handläggning hörande frågor, som till följd af ifrågasatta reglering af sjön Skagern kunna uppkomma, få vi vördsamt anhålla om förordnande för ofvannämnde landtbruksingenjör att inom Värmland utföra ifrågasvarande undersökning. Karlstad den 16 maj 1908.

Kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors.

Gust. Grevilli.»

På denna ansökning hade den 19 maj 1908 å landshöfdingämbetets vägnar tecknats resolution, innehållande att landtbruksingenjören Rogberg ägde att, så vidt laga jäf eller hinder ej mötte, i anledning af ansökningen vidtaga laga ämbetsåtgärder.

Sedan jag i ärendet infortrat yttrande från extra landtmätaren Janson, anförde denne i afgifven förklaring följande.

I och för handläggning af målet rörande reglering af sjön Skagerns vattenstånd var uppmätning af stränderna kring sjön nödvändig, och företogs denna uppmätning med respektive jordägares medgifvande och med största tillmötesgående från deras sida å samtliga hemman utom å de ägor, som tillhörde klagandena. Efter samråd med landtbruksingenjören Rogberg gjorde Janson besök hos klagandena, men då därvid röntes motstånd mot mätningens företagande, uppskötos förrättningsåtgärderna därstädes till tiden efter den 19 maj 1908, då förordnande för Rogberg utfärdades äfven af Konungens befallningshafvande i Värmlands län; och verkställdes efter denna tidpunkt mätningen å klagandenas ägor af Rogberg och Janson i förening. Att dessförinnan uppmätning af andra personers jordområden efter öfverenskommelse ägt rum, torde vara en sak, hvarmed klagandena ej hade att skaffa. Då klagandena, oaktadt skadeersättning utlofvats, ej påstått eller kunnat visa, att någon skada dem tillfogats genom nämnda, i laga ordning företagna förrättningsåtgärd å

deras ägor, hemställde Janson, att klagoskriften icke måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

Denna förklaring blef af klagandena bemött med påminnelser; och anförde klagandena härvid hufvudsakligen, att någon ersättning för skada aldrig utlofvats, men att däremot, enligt hvad klagandena hade sig bekant, skada å vissa platser gjorts, utan att, med undantag för ett fall, ersättning därför lämnats.

Till bemötande af Jansons påstående, att det endast varit från klagandenas sida som motstånd mot mätningarna gjorts, åberopade klagandena två vid påminnelsekriften fogade intyg.

Det ena af dessa, hvilket var undertecknadt af 39 personer, utgörande enligt klagandenas uppgift nästan alla strandägare vid Skagern inom Rudskoga och Nysunds socknar, innehöll bland annat: *att* strandägarne aldrig blifvit tillsporda om medgifvande till mätningen af sjöns stränder; *att* i allmänhet mätningen möttes af motstånd, på flera håll af uttryckligt förbud; *att* det förhållandet, att motståndet på något ställe var mindre, icke hade sin grund i tillmötesgående, utan berodde därpå, att markägarne trodde förrättningsmännen vara i sin goda rätt och motstånd därför vara lönlöst; *samt att*, hvad anginge hemmanen Södra och Norra Svensbol samt Runnebol, mätningen tilläts ske först i sammanhang med den mätning, som verkställdes å klagandenas ägor.

Det andra af omförmälta båda intyg var utfärdadt af G. A. Palmlöf och K. S. Anderson samt innehöll hufvudsakligen: *att* mätningen utförts sommaren 1907 samt i februari och mars 1908 utom å klagandenas ägor och å ägorna till hemmanen Norra och Södra Svensbol samt Runnebol, där slutmätningen verkställdes först i maj 1908; *att* Palmlöf och Anderson vid mätningen biträdt såsom handräckningskarlar, dock ej vid mätningen sommaren 1907; *att* jordägarnes tillstånd till mätningen ej begärdes; *samt att* något medgifvande till mätningen sålunda ej förekom liksom ej heller något tillmötesgående från jordägarnes sida, enär på grund af motstånd från dessa mätningen på vissa platser måste inställas.

Sedan jag lämnat extra landtmätaren Janson tillfälle att i anledning af klagandenas påminnelser afgifva förnyadt yttrande, inkom Janson till mig med en skrift, däri han anförde, bland annat: *att* ersättning för genom mätningen åsamkad skada vore utlofvad och fortfarande utbetalades, under förutsättning att klagandena kunde visa, att sådan skada dem tillskyndats; *att* mätningen å klagandenas ägor blifvit verkställd i laga ordning; *att* Janson till alla delar vidhölle sitt påstående, att han af markägarne bemötts med största tillmötesgående, dock att Janson därvid ej haft större pretentioner än att få se vederbörandes kartor och erhålla upplysningar angående

äganderätten; *samt att* samtliga företedda kartor välvilligt ställts till Jansons förfogande och blifvit kopierade å kalkerpapper.

Vid detta yttrande hade fogats dels ett af öfveringenjören vid kraftaktiebolaget Gullspång-Munkfors den 13 juli 1911 utfärdadt intyg, af innehåll att för skada, som förorsakats vid af Janson verkställd uppmätning och kartläggning af sjön Skagerns stränder i och för sjöns reglering, ersättning utbetalts till femton markägare med ett sammanlagdt belopp af 777 kronor 50 öre, dels ock en af Gustaf Höög den 9 juli 1911 utfärdad handling, däri denne, i egenskap af biträde vid mätningen af sjön Skagern åren 1907 och 1908, intygade, att han ingenstädes mött motstånd från strandägarne med undantag af i Grunnebacka och närmaste trakten där omkring i Rudskoga socken.

I anledning af Jansons senare yttrande inkommo klagandena med två påminnelsekrifter; och var vid den ena af dessa fogadt ett af Palmlöf och Anderson den 29 juli 1911 utfärdadt intyg, däri dessa vidhöllo, att den mätning, vid hvilken de biträdt såsom handräckningskarlar och hvilken ägt rum inom Rudskoga och Södra Råda socknar, i allmänhet mötts af mer eller mindre energiska protester från markägarnes sida.

* * *

I ärendet var alltså upplyst, att extra landtmätaren Janson, innan ofvanberörda förordnande den 19 maj 1908 utfärdats för hans förman landtbruksingenjören Rogberg, ej mindre verkställt en stor del mätningar, hvilka ingått som ett led i den särskilda undersökning, som i nämnda förordnande afsågs, än äfven utfärdat den i ärendet ifrågakomna kungörelsen. Jansons påstående, att de sålunda företagna mätningarna ägt rum med vederbörande jordägares medgifvande, fann jag — med hänsyn till innehållet i de af klagandena åberopade intygen och då Janson ej uppgifvit, att jordägarnes tillstånd till mätningarna begärts — ej förtjäna afseende. Däremot talade enligt min mening alla omständigheter för, att Janson, genom missbruk af sin tjänsteställning som vice kommissionslandtmätare, lyckats att genomföra dessa mätningar utan att begära och erhålla jordägarnes tillåtelse till desamma. För denna min uppfattning, att Janson missbrukat sin tjänsteställning, fann jag ett särskildt stöd i hans åtgärd att obehörigen å tjänstens vägnar utfärda omförmälta kungörelse, med hvilken han efter allt att döma afsett att nedbryta det särskildt kraftiga motstånd, som från klagandenas och deras grannars sida framkommit emot mätningar å deras mark.

Jag ansåg därför, att extra landtmätaren Janson genom sitt anmärkta

förfarande gjort sig skyldig till förseelse i tjänsten af sådan beskaffenhet, att den icke borde lämnas utan laga beifran; och aflät jag följaktligen till Konungens befallningshafvande i Värmlands län en ämbetsskrivelse, med anhållan att Konungens befallningshafvande måtte förordna lämplig person att vid vederbörlig domstol emot Janson väcka och utföra åtal för hvad han i förevarande hänseende låtit komma sig till last. Åklagaren borde därvid å Janson yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet.

I enlighet härmed blef åtal emot extra landtmätaren Janson anställdt inför Ölme, Visnums och Väse tingslags häradsrätt, som i målet meddelade utslag *den 28 oktober 1912*. Häradsrätten utlät sig däri:

I målet vore utrönt, att sedan Janson under mars månad 1908 af jordägare i Grunnebacka m. fl. hemman inom Rudskoga socken förvägrats att å sagda hemmans mark utföra mätningar i och för sjön Skagerns reglering, han den 21 i samma månad, under åberopande af honom i sådant ändamål gifvet förordnande, å ämbetets vägnar utfärdat kungörelse att uppläsas i Rudskoga sockens kyrka, hvilken kungörelse innehållit, att mätningar komme att den 23 i samma månad samt påföljande dagar äga rum, samt innefattat förbud vid laga ansvar för jordägarne att bortföra eller rubba därunder nedsatta linjestakar och afvägningsspetor.

Vidare hade det i målet blifvit upplyst, att Janson, som uti Skaraborgs län innehade befattning såsom extra landtmätare, icke vid ifrågasvarande tid ägt någon befogenhet att verkställa landtmäteriförrättning inom det landtmäteridistrikt, som kungörelsen afsett.

På grund häraf pröfvade häradsrätten lagligt att, jämlikt 22 kap. 6 § 2 mom. strafflagen, döma Janson att för obehörig tjänstutöfning böta 450 kronor.

Därjämte förpliktades Janson att till statsverket återgälda hvad af allmänna medel utbetalades till i målet åberopade vittnen.

Beträffande åter åklagarens yrkande om ansvar för det Janson under år 1907 skulle utan vederbörande jordägares tillstånd hafva företagit mätningar i och för nämnda reglering, så enär icke blifvit visadt, att han härigenom gjort sig skyldig till straffbart förfarande, som hörde under allmänt åtal, funne häradsrätten åklagarens yrkande i denna del af målet icke kunna bifallas.

Öfver detta utslag har tjänstförrättande justitieombudsmannen låtit advokatfiskalen vid Svea hofrätt anföra besvär hos hofrätten. Advokatfiskalen skulle därvid yrka, att hofrätten måtte i allo bifalla åtalet, samt, därest hofrätten ej ansåge det af häradsrätten åberopade lagrummet, 22 kap. 6 § 2 mom. strafflagen, vara tillämpligt, döma Janson till ansvar för

tjänstefel jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen. Äfven Janson har för sin del öfverklagat häradsrättens utslag. De i målet anförda besvärerna äro på hof-rättens pröfning beroende.

Underlåtenhet att i postsparbanksbok anteckna ett lyftadt belopp.

I en till mig insänd klagoskrift anförde Lars Ygberg hufvudsakligen följande.

Af ett vid klagoskriften fogadt transumt af domboken, hållen vid urtima ting med Ljusdals tingslag den 17 maj 1912, § 1, styrktes, bland annat: att häktade arbetaren Anders Johan Furuström i Tandsjö den 13 mars 1912 af klaganden inköpt en häst för 205 kronor, därvid likviden erlagts genom öfverlåtande å klaganden af en Furuströms motbok med Sveriges postsparbank, utvisande en dennes behållning i banken å nämnda belopp; att Furuströms i banken inestående fordran rätteligen endast utgjort 5 kronor; att Furuström om berörda förhållande varit fullt medveten vid köpets afslutande; samt att klaganden genom Furuströms ifrågavarande tillvägagångssätt tillskyndats en förlust af 200 kronor, hvilken förlust Furuström, som för sitt bedrägliga förfarande dömdes att undergå fängelse, ålades att ersätta klaganden med 200 kronor.

Då möjlighet för ifrågavarande bedrägeribrott beredts Furuström därigenom, att post- och järnvägsstationsföreståndaren P. M. Mattsson i Tandsjö, där Furuström å ifrågavarande motbok under den 15 december 1910 och den 14 januari 1911 utbekommit hvardera gången 200 kronor, försummat att i motboken afföra det belopp, som Furuström uttagit den 14 januari 1911, och Mattsson sålunda ej allenast borde ansvara för tjänsteförsummelse utan äfven finge anses skyldig att hålla klaganden skadeslös för den förlust han lidit, enär Furuström torde sakna tillgångar att gälda klaganden skadeståndsbeloppet, ville klaganden anmäla Mattsson till åtal för tjänstefel. Tillika yrkade klaganden, att Mattsson måtte förpliktas att utgifva det i häradsrättens utslag klaganden tilldömda skadeståndsbeloppet, som Mattsson, på hvilken klaganden vore villig att transportera häradsrättens ifrågavarande utslag, finge af Furuström utkräfvat.

Det i klagoskriften omförmälta dombokstransumtet var bilagdt klagoskriften, och bestyrktes genom detsamma klagandens uppgifter.

Öfver klagoskriften hörd, genmälte Mattsson hufvudsakligen: att ifråga-

varande postsparbanksbok icke varit något ovedersägligt bevis på, att 205 kronor varit inestående å sparbanksboken, enär det lika gärna kunde varit något mera, nämligen räntan jämte kapitalet; att ett litet tjänstefel begåtts genom glömska; att det bort ligga i klagandens intresse att före hästhandeln få postsparbanksboken kontrollerad i postsparbanksbyrån; att hvarje ägare af motbok vid insättningar och uttagningar äfven själf borde tillse, att de insatta eller uttagna beloppen rätt antecknades, och, i händelse fel uppstått, omedelbart göra anmälan härom hos postsparbanken för rättelses erhållande; att Furuström haft kunskap om, att det uttagna beloppet icke blifvit affördt, men likväl underlätit att göra anmälan härom; att Mattsson icke hade med klagandens och Furuströms hästaffärer att göra; samt att någon som helst ersättning från Mattssons sida icke kunde ifrågakomma.

Gent emot Mattssons förklaring anförde klaganden i en insänd påminnelsekrift:

Det vore förvånande, att Mattsson, hvilken just var den person, som försäkrade klaganden, att motboken i fråga innehöll 205 kronor, nu hänvisat till postsparbanksbyrån för kontroll. Klaganden vägrade från början att taga boken såsom likvid, emedan han ej förstod, om boken ägde det af Furuström uppgifna värdet. Först sedan Mattsson på framställd fråga ej allenast försäkrat klaganden, att boken verkligen innehöll det af Furuström uppgifna värdet 205 kronor, utan ock utskrifvit och själf jämte en stationskarl Forsberg bevittnat en fullmakt, som uppgafs innehålla bemyndigande för klaganden att å postanstalten i Ljusdal få lyfta medlen, dem Furuström själf då hos Mattsson uppsade till betalning, förmåddes klaganden att taga boken såsom likvid för hästköpet. När klaganden sedermera infann sig å postanstalten i Ljusdal för medlens lyftande, upptäcktes det, såväl att fullmakten icke gällde för det ändamål, hvarför densamma uppgafs vara afsedd, som ock att å boken inestodo endast 5 kronor, ej 205 kronor, hvilket senare belopp boken, genom Mattssons tjänsteförsummelse att ej afföra 200 kronor, orätt utvisade.

Det förefölle klaganden, som om Mattsson handlat i samförstånd med Furuström för att förmå klaganden att emottaga boken såsom likvid för hästen, och att han ingalunda vore så främmande, som han låtsade vara, för hästaffären i fråga.

Då Mattsson likväl erkänt sig hafva begått tjänstefel, af hvilket klaganden lidit skada, så vidhölle klaganden sina i anmälningsskriften gjorda yrkanden och framställde tillika anspråk på kostnadsersättning.

Vid påminnelsekriften fanns fogad den däri omförmälta fullmakten, hvilken var skrifven med Mattssons handstil samt bevittnad af honom och

en person vid namn E. Forsberg. Fullmakten innefattade bemyndigande för klaganden att å postanstalten i Ljusdal utkvittera samtliga till Furuström ankommande sparbanksmedel.

*

*

*

Hvad i förevarande hänseende förekommit emot poststationsföreståndaren Mattsson fann tjänstförrättande justitieombudsmannen vara af beskaffenhet att böra till åtal mot Mattsson föranleda. I en till Konungens befallningshafvande i Gäfleborgs län aflåten ämbetsskrivelse anhöll justitieombudsmannen därför, att en åklagare måtte förordnas att emot Mattsson vid vederbörlig domstol väcka och utföra åtal för hvad Mattsson härutinnan låtit komma sig till last. I en för åklagaren utfärdad instruktion yttrade justitieombudsmannen beträffande åtalets utförande hufvudsakligen följande.

Enligt 2 § 2 mom. i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883 kunde insättning i postsparbanken äga rum vid de postanstalter, postsparbankens styrelse bestämde. Uppsägning af insatta medel skulle enligt 9 § 1 mom. i samma förordning med uppvisande af motboken skriftligen ske å någon postanstalt, därvid tillika skulle uppgifvas, genom hvilken postanstalt medlen borde utbetalas. Förordningens 10 § 4 mom. innehölle, att beloppet af de lyftade medlen skall af vederbörande tjänsteman införas i motboken.

I förevarande fall vore emellertid upplyst, att Mattsson, som den 14 januari 1911 till Furuström utbetalt 200 kronor af de medel, denne enligt sin motbok hade innestående i postsparbanken, underlåtit att i motboken införa det sålunda lyftade beloppet. Därpå hade blifvit en följd, att klaganden missleddes i fråga om postsparbanksbokens värde, hvilket åter åsamkat klaganden förlust. De sålunda med Mattssons tjänstefel förknippade omständigheterna medförde, att samma fel, om än i sig själft mindre betydande, icke kunde lämnas utan laga beifran. På grund härpå borde åklagaren å Mattsson yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet äfvensom i mån af befogenhet understödja de ersättningsanspråk, som klaganden, i målet hörd, kunde komma att däri framställa.

I enlighet härmed blef åtal mot poststationsföreståndaren Mattsson anställdt vid rådstufvurätten i Gäfle, som meddelade utslag i målet *den 13 november 1912*. Rådstufvurätten yttrade däri:

På grund af hvad i målet förekommit och då Mattsson genom sin underlåtenhet att i motboken införa Furuströms uttag den 14 januari 1911 gjort sig skyldig till vårdslöshet och försummelse i tjänsten, pröfvade råd-

stufvurätten, jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen, rättvist döma Mattsson att härför böta 25 kronor.

Och enär Mattssons berörda vårdslöshet och försummelse äfven medverkat till målsägarens förlust å 200 kronor, funne rådstufvurätten rättvist förplikta Mattsson att utgifva berörda belopp, i den mån tillgång till gäldande däraf bruste hos Furuström.

Beträffande målsägarens ersättningsyrkande på grund af en i målet ingifven räkning funne rådstufvurätten — då räkningens poster blifvit af Mattsson bestridda och ej af målsägaren styrkts — att målsägaren ej kunde tillerkännas annan ersättning därutinnan än ett skäligt ansedt belopp af 25 kronor för omkostnader i saken hos justitieombudsmannen samt lösen för rådstufvurättens utslag jämte stämpel därtill.

Rådstufvurättens utslag har af poststationsföreståndaren Mattsson öfverklagats genom besvär i Svea hofrätt. Dessa besvär äro på hofrättens pröfning beroende.

Felaktigt ämbetsbevis.

I en till mig ingifven klagoskrift anförde A. Svensson hufvudsakligen följande.

Å entreprenadauktion den 27 november 1907 åtog sig klaganden att utföra torrlägningsarbete å Björstorps, Björnarp och Tunarps mader i Eriksbergs socken af Älfsborgs län. Kontrakt härom afslutades definitivt den 21 januari 1908. Enligt auktionsprotokollet skulle arbetet påbörjas »nästinstundande sommar» d. v. s. sommaren 1908. Den 26 maj 1908 inställde sig klaganden med arbetspersonal på platsen, och påföljande dag vidtogos förberedande åtgärder för torrlägningsarbetets påbörjande. Trots dessa sakförhållanden hade dock landtbruksingenjören Bror Emil Hildebrand i egenskap af arbetskontrollant redan den 31 januari 1908 (således omkring fyra månader före arbetets början) »besiktigt» arbetsfältet och därvid funnit och på ämbetets vägnar intygat, att det då vore arbetadt för omkring 6,000 kronor enligt det fastställda kostnadsförslaget, hvarför en utbetalning till intressenterna af 3,000 kronor tillstyrktes. Detta handlingssätt af en stats ämbetsman hade klaganden funnit, lindrigast sagdt, inkorrekt, hvarför han ville fästa min uppmärksamhet därpå.

Vid klagoskriften hade fogats en af vederbörande tjänsteman i statskontoret till riktigheten bestyrkt afskrift af en så lydande handling:

»Intyg.

Sedan jag, såsom arbetskontrollant, denna dag besiktigat det arbete, som afser torrläggning af frostspridande, vattendränkta marker tillhörande hemmanen Björstorp, Björnarp och Tunarp uti Eriksbergs socken af Älfsborgs län, till hvilket arbete Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 11 oktober 1907 beviljat ett anslag utan återbetalningsskyldighet ur allmänna frostminskningsanslaget å 17,000 kronor, får jag härmed meddela, att detta torrlägningsarbete blef påbörjadt år 1907, då detsamma öfvertogs af entreprenör, samt att det nu är arbetadt för c:a 6,000 kronor enligt det fastställda kostnadsförslaget, hvadan nu tillstyrkes en utbetalning till intressenterna af tretusen (3,000) kronor. Björnarp den 31 januari 1908.

Ex officio:

Bror Emil Hildebrand.»

Vidare hade bilagts vederbörligen bestyrkt afskrift af en till statskontoret ingifven, den 21 mars 1908 dagteknad ansökning om utbekommande af 3,000 kronor, som skulle få lyftas af anslaget till torrläggning af ifrågavarande mark.

Sedan jag i anledning af klagoskriften infordrat yttrande från landtbruksingenjören Hildebrand, anförde denne i afgifven förklaring, bland annat, följande.

Ifrågavarande torrlägningsarbete, rörande hvilket syneförrättning enligt dikningslagen blef avslutad år 1904, påbörjades år 1907, sedan Kungl. Maj:t sistnämnda år beviljat anslag utan återbetalningsskyldighet till arbetets utförande. Huru stora utgifter arbetsstyrelsen för företaget haft vid tiden för det anmärkta intygets afgifvande, kunde Hildebrand nu ej säga, men styrelsen hade legat i förskott med utgifter för förrättningen och en del räntor. Emellertid vore det vanligt, att man vid utfärdande af intyg med tillstyrkande af statsmedels utanordnande för dylika företag tillstyrkte en summa så stor, att den räckte för arbetets drifvande vidpass ett halft år, naturligtvis något beroende af arbetets natur.

För att emellertid medel skulle utanordnas hade vederbörande myndighet begärt, att arbete skulle vara fullbordadt för det belopp, hvars utanordnande begärdes. I följd däraf hade Hildebrands intyg fått den ordalydelse, som handlingarna utvisade.

När Hildebrand första gången — för c:a 25 år sedan — frågade sina dåvarande förmän, huru i fall af förevarande beskaffenhet skulle förfaras, fick Hildebrand det rådet att stilisera intygen såsom han sedan alltid gjort, men så att deras innehåll ej finge tagas alldeles efter orden. Huruvida häri låge något verkligen »inkorrekt», ville Hildebrand lämna

därhän. Faktiskt mötte stora svårigheter att få ut beviljade medel, om intyget endast innehölle besked om att arbetet vore »påbörjad». Och någon risk för staten kunde knappast föreligga, då ny utanordning af medel ju ej skedde, förr än arbete verkligen vore verkställt enligt föregående utanordning, samt arbetsstyrelsen ju alltid måste ställa af vederbörande godkänd borgen för arbetets utförande och i händelse af bristande utförande måste återbetala medlen med ränta.

Samtliga intyg, som Hildebrand under hela sin tjänstgöringstid aflämnat i liknande fall, hade därför varit och vore fortfarande stiliserade efter samma princip. Hildebrand hemställde, att klagoskriften icke måtte föranleda någon vidare åtgärd.

Till bemötande af landtbruksingenjören Hildebrands förklaring anförde klaganden i afgifna påminnelser, bland annat, följande.

Hildebrands påstående i förklaringen, att ifrågavarande torrlägningsarbete påbörjats 1907, vore icke öfverensstämmande med sanningen. Kontraktet emellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar samt arbetsstyrelsen för torrlägningsarbetet stadgade, att arbetet skulle vara påbörjad före den 1 juli 1908. Detta kontrakt vore af arbetsstyrelsen underskrifvet den 31 januari 1908, och blef af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar antaget den 17 mars 1908. Det vore af intresse att jämföra datum å detta af Hildebrand bevittnade kontrakt med datum å den handling, hvori samme Hildebrand å ämbetets vägnar intygade, att arbete vore utfördt till ett värde af 6,000 kronor. Som klaganden i ärendet uppgifvit, ankom han med arbetspersonal till platsen i slutet af maj 1908. Det stode sålunda fast, att Hildebrands intyg om, att arbete utförts för 6,000 kronor, utfärdats fyra månader före arbetets början.

Hildebrand förklarade emellertid, att ett dylikt tillvägagångssätt vore »vanligt»; att han för 25 år sedan fått lära detta af sina förmän; och att han sedan i förekommande fall handlat i öfverensstämmelse härmed, oaktadt vederbörande myndighet begärt, att arbete skulle vara utfördt för det belopp, som skulle utanordnas. Funnés verkligen en sådan oskrifven lag, som vore nog mäktig att upphäfva den skrifna lagen, och vore denna oskrifna lag känd och godkänd af lagskipning och lagvakt, då förfülle klagandens anmärkning helt och hållet. Men förhölle det sig så, borde framställning göras om sådan ändring af den skrifna lagen, att den öfverensstämmde med praxis och stadgade, att af Kungl. Maj:t beviljade statsanslag finge uppbäras i förskott.

Beträffande lån af statsmedel kunde ett utanordnande i förskott sägas medföra hvarken risk eller förlust för staten, då staten för de utanord-

nade beloppen tillgodogjorde sig ränta. Annorlunda blefve dock förhållandet i fråga om statsanslag utan återbetalningsskyldighet. Utanordnades sådant anslag tidigare än som borde ske, tillfogades staten ränteförlust.

Slutligen borde framhållas, att Hildebrands åtgöranden i denna sak vore handlingar under ämbetsmannans ansvar, enär han varit statens kontrollant under torrlägningsarbetet.

Af en vid påminnelsekriften fogad afskrift af ett emellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen å ena samt direktionen för ifrågavarande torrlägningsarbete å andra sidan upprättadt, den 31 januari 1908 dagtecknad kontrakt inhämtades, bland annat: *att* Kungl. Maj:t den 11 oktober 1907 i och för vattenafledning för torrläggning af frostspridande vatten-dränkta marker, tillhörande förutnämnda hemman, beviljat ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 17,000 kronor att utgå från allmänna frostminskningsanslaget för år 1907; *att* torrlägningsarbetet skulle vara påbörjadt före den 1 juli 1908; *samt att* kontraktet af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen antagits den 17 mars 1908.

Sedan jag till statskontoret öfverlämnat samtliga handlingar i ärendet, återställde statskontoret handlingarna och öfverlämnade tillika, jämte eget utlåtande, ett yttrande af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I sitt yttrande meddelade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till en början, att styrelsen vid bestämmande af storleken utaf det belopp, intressenterna i det med landtbruksingenjören Hildebrands intyg afsedda företaget skulle äga att i statskontoret lyfta vid företeende af det den 17 mars 1908 antagna kontraktet, stödt sig på innehållet i Hildebrands å tjänstens vägnar afgifna intyg.

Styrelsen anförde vidare, bland annat:

Vore de i detta intyg förekommande uppgifterna icke öfverensstämmande med verkliga förhållandet, såsom syntes framgå af klagoskriften och landtbruksingenjören Hildebrands förklaring, hade Hildebrand missledt styrelsen vid bestämmande af det belopp, intressenterna i företaget skulle äga att lyfta i statskontoret vid företeende af kontraktet.

Dock ville styrelsen hafva tillagt, att, därest intressenterna i företaget hos styrelsen framställt anhållan att vid kontraktets antagande få hos statskontoret lyfta det belopp, som landtbruksingenjören Hildebrands intyg upptoge, och till stöd för sin anhållan endast företett bevis, att arbetet påbörjats, skulle styrelsen vid det förhållande, att intressenterna aflämnat af styrelsen godkänd borgen för kontraktets fullgörande äfvensom för återbäring af lyftade medel, om emot kontraktet brötes, sannolikt tillmötesgått intressenternas begäran.

I sitt utlåtande anförde statskontoret hufvudsakligen följande.

Med skrifvelse till statskontoret af den 17 mars 1908 hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, med tillkännagifvande att styrelsen antagit kontrakt om utförande af ifrågavarande företag, öfverlämnat en för kontraktets fullgörande ställd borgensförbindelse, som af styrelsen godkänts, och tillika anhållit, att statskontoret måtte af det till företaget anvisade statsbidraget 17,000 kronor låta till den för företagets utförande valda arbetsdirektionen, som styrkt, att företaget påbörjats, utbetala 3,000 kronor emot företeende af det antagna kontraktet samt ytterligare medel å angifna tider. I detta liksom i andra dylika, ofta förekommande fall hade statskontoret icke påfordrat, att vederbörande än en gång skulle styrka, att arbetet påbörjats.

Hänvisande till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande i ärendet ville statskontoret endast framhålla, dels att, då intyg af ifrågavarande slag pröfvats af statskontoret, ej heller detta ämbetsverk fordrat, att däri skulle styrkas annat, än att arbetet med företagets utförande påbörjats, dels ock att statskontoret saknade anledning antaga, att det oriktiga förfarande, hvarom anmälan skett, skulle, såsom landtbruksingenjören Hildebrand påstått, grunda sig på gängse praxis. På grund af hvad i ärendet förekommit ansåge sig statskontoret därför icke böra påkalla annan åtgärd än den, som emot Hildebrand kunde föranledas af den emot honom gjorda anmälan.

* * *

Sedan lång tid tillbaka har Riksdagen till understödjande af frostminskningsföretag årligen plägat å extra stat ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag, hvars belopp under olika tider växlat. Detta anslag höjdes år 1896 från 100,000 till 150,000 kronor, år 1897 till 200,000 kronor, år 1898 till 300,000 kronor, år 1901 till 400,000 kronor och år 1903 till 500,000 kronor. År 1905 beslöt Riksdagen med bifall till en af Kungl. Maj:t i ämnet gjord framställning att till understödjande, medelst anslag utan återbetalningsskyldighet, af sådana vattenaftappningar, hvilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd, på extra stat för år 1906 bevilja 700,000 kronor. Tillika beslöt Riksdagen medgifva, att i afseende å detta anslag finge gälla de allmänna villkor och bestämmelser, som i statsrådsprotokollet öfver ifrågavarande framställning omförmältes. Sistnämnda beslut afsåg, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t erinrade om kungl. kungörelserna i ämnet den 29 mars 1899 och den 6 juni 1902 samt hemställde, att Kungl. Maj:t vid anslagets begärande måtte föreslå

Riksdagen att bibehålla de i nämnda kungörelser omförmålda villkor och bestämmelser.

På framställning af Kungl. Maj:t beslöt Riksdagen år 1906 att på extra stat för år 1907 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 500,000 kronor, under benämning norrländska afdikningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningskyldighet af myrutdikningar och vattenaftappningar inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. I sammanhang därmed ställde Riksdagen på extra stat för år 1907 till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 200,000 kronor, under benämning allmänna frostminskningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar inom öfriga delar af riket, hvilkas ändamål vore att minska frostländigheten för närliggande bygd. Tillika beslöt Riksdagen, att i afseende å erhållande och tillgodonjutande af statsbidrag från allmänna frostminskningsanslaget skulle tillämpas då gällande allmänna villkor och bestämmelser angående statsbidrag till frostminskningsföretag.

Angående utbetalningen af statsbidraget vid företag af ifrågavarande beskaffenhet innehåller ofvannämnda kungörelse af den 29 mars 1899, bland andra, följande bestämmelser.

För myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, må anslag af Kungl. Maj:t bestämmas till högst hälften af den beräknade kostnaden enligt den fastställda arbetsplanen (mom. 3).

För fullgörande af kontrakt om arbetes utförande äfvensom för de lyftade statsmedlens återbäring, i fall mot kontraktet brytes, skall i regeln ställas af Kungl. Maj:t godkänd säkerhet (mom. 6).

Beviljad anslag kan i allmänhet icke utbeaktas förr än arbetsföretaget blifvit börjadt, hvarefter anslagna medel få successivt och i mån af arbetets fortgång lyftas vid de terminer, som i kontraktet finnas utsatta eller särskildt blifvit bestämda (mom. 7).

Alla statsbidrag, som blifvit uti ifrågavarande afseende beviljade, skola från statskontoret utbetalas antingen omedelbart eller ock genom Konungens vederbörande befallningshafvande eller den myndighet, som fått sig uppdraget att rekvirera och uttaga medlen. Innan större eller mindre del af beviljade statsbidrag utbetalas, bör hos statskontoret företas dels om arbetets utförande afslutadt och godkänt kontrakt dels af Kungl. Maj:t godkänd säkerhetshandling för samma kontrakts fullgörande eller medlens återbäring, där sådan säkerhet erfordras, dels ock behörigt intyg, att arbetet är börjadt (mom. 8).

I händelse afvikelse skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet, där anstånd ej medgifvits, icke blifvit fullbordadt inom därför bestämd tid, äger Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning af statsbidraget samt återfordra hvad däraf uppburits. Vederbörande åligger att å sålunda lyftade och återburna medel jämväl erlægga fem procent årlig ränta från lyftningsdagen till dess återbetalning sker (mom. 10).

De arbetsföretag, för hvilkas utförande statsbidrag beviljats, böra vara påbörjade inom tid, som i upprättadt kontrakt eller af Kungl. Maj:t särskildt blifvit bestämd. Då arbetet icke påbörjats inom den sålunda bestämda tiden kommer det beviljade beloppet att reserveras till Riksdagens disposition (mom. 11.)

Beträffande anslag till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, hvilkas ändamål är att minska frostländigheten för närliggande bygd, äger Kungl. Maj:t att, i de fall där sådant anses vara af behovet påkalladt, medgifva, att någon del af anslaget må förskottsvis till vederbörande utbetalas (mom. 15).

I förevarande fall hade på grund af ofvan anförda bestämmelser otvifvelaktigt någon del af statsanslaget kunnat utbetalas, sedan torrläggningsarbetet bevisligen tagit sin början. Förskott å anslaget hade också kunnat på vederbörandes ansökan af Kungl. Maj:t medgifvas, om giltigt skäl därtill förelegat. Däremot var naturligtvis landtbruksingenjören Hildebrand ingalunda berättigad att föranleda utbetalning af någon del utaf statsanslaget vid en tidigare tidpunkt, än som kunnat motiveras genom faktiskt föreliggande omständigheter.

Icke desto mindre hade, enligt hvad i förevarande ärende blifvit upplyst, landtbruksingenjören Hildebrand genom ett intyg, som missledt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, gifvit anledning därtill, att af statsanslaget till ifrågavarande torrläggningsarbete från statskontoret utbetalts ett belopp af 3,000 kronor, innan ännu arbetet varit ens påbörjadt. Att någon skada därigenom drabbat statsverket, syntes icke vara fallet, och sannolikt kunde icke heller någon sådan skada hafva uppkommit.

Landtbruksingenjören Hildebrands ifrågavarande åtgärd, som af honom vidtagits å tjänstens vägnar, innefattade att han vitsordat en uppgift, som han vetat icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Därmed hade han otvifvelaktigt gjort sig skyldig till ett fel i sin tjänst.

Då detta fel syntes mig vara af beskaffenhet att böra lagligen beifras, aflät jag till Konungens befallningshafvande i Älfsborgs län en ämbets-skrifvelse, däri jag anhöll, att en åklagare måtte förordnas att vid vederbörlig domstol i laga ordning väcka och utföra åtal mot landtbruksingenjören Hildebrand, för hvad denne i förevarande hänseende låtit komma

sig till last. Åklagaren borde därvid å Hildebrand yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet äfvensom i mån af befogenhet understödja de ersättningsanspråk, som kunde komma att i målet framställas af klaganden, sedan denne lämnats tillfälle att däri yttra sig.

I enlighet härmed anställdes af landsfiskalen J. Nilsson åtal mot landtbruksingenjören Hildebrand inför Gäsene häradsrätt, som meddelade utslag i målet *den 25 november 1912*. Häradsrätten utlät sig däri:

I målet vore utredt, att sedan Kungl. Maj:t den 11 oktober 1907 i och för vattenafledning för torrläggning af frostspridande, vattendränkta marker, tillhörande hemmanen Björstorp, Björnarp och Tunarp i Eriksbergs socken, enligt af Hildebrand upprättad, af Kungl. Maj:t fastställd plan med därtill hörande kostnadsförslag beviljat ett anslag utan återbetalningskyldighet af 17,000 kronor att enligt för dylika anslag gällande bestämmelser utbetalas efter det arbetet påbörjats successivt i mån af arbetets fortgång, Hildebrand uti ett den 31 januari 1908 å tjänstens vägnar utfärdadt intyg meddelat, att han efter besiktning samma dag funnit, att å berörda torrlägningsarbete då utförts arbete för ett värde af omkring 6,000 kronor, hvadan Hildebrand tillstyrkt utbetalning till intressenterna med ett belopp af 3,000 kronor, hvarefter på grund af nämnda intyg i mars 1908 från statskontoret till intressenterna utbetalts 3,000 kronor af berörda statsanslag; och enär Hildebrand medgifvit, att något arbete för ifrågavarande torrlägningsföretag icke varit utfördt vid afgifvandet af berörda intyg, hvilket afsett att förhjälpa intressenterna i företaget att komma i åtnjutande af statsanslaget, innan dylikt anslag till någon del rätteligen finge utgå; ty och som Hildebrand sålunda å tjänstens vägnar vitsordat en uppgift, som han vetat icke vara med verkliga förhållandet öfverensstämmande, pröfvade häradsrätten, som lämnade utan afseende hvad Hildebrand härutinnan i målet invändt, rättvist döma Hildebrand, hvilken genom ifrågavarande förfarande finge anses hafva visat oförstånd i tjänsten, att jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen för hvad Hildebrand sålunda låtit komma sig till last böta 25 kronor.

Emedan landsfiskalen Nilsson utfört åtalet å tjänstens vägnar samt vid de tillfällen målet handlagts i allt fall vid rätten såsom uppvaktande åklagare tillstädeskommit, ansåge häradsrätten ersättning för stämningsskostnaden och inställelsen vid rätten icke kunna Nilsson lagligen tillerkännas.

Vidkommande af A. Svensson i målet framställda ersättningsyrkanden, så enär Svensson icke visat, att han till följd af det Hildebrand till last lagda förfarandet tillskyndats förlust, funne häradsrätten Svenssons på samma förfarande grundade skadeståndstalan icke kunna bifallas; hvaremot

Hildebrand förpliktades att för de besvär och kostnader, som varit för-
enade med Svenssons anmälan i saken till Riksdagens justitieombudsman,
godtgöra Svensson med 40 kronor.

Häradsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Fråga om obehörig häktning.

I en hit insänd klagoskrift anförde förre poliskonstapeln Gottfried
Jönson hufvudsakligen följande.

Måndagen den 10 juni 1912 vid sextiden på eftermiddagen blef
klaganden på en gata i Lysekil af en poliskonstapel anhållen och inställd
inför stadsfiskalen Elias Sandell i nämnda stad. Klaganden var vid an-
hållandet fullkomligt nykter. Af stadsfiskalen blef klaganden omedelbart
inmanad i häkte och insatt i cell. På klagandens fråga om anledningen
till, att han blef inspärrad på sådant sätt, svarade stadsfiskalen, att han
skulle »ge» klaganden, för att denne gick omkring i staden och »generade»
poliserna, hvarefter stadsfiskalen stängde celldörren. I detta sammanhang
ville klaganden nämna, att han själf vid denna tid var anställd såsom
ordinarie poliskonstapel vid Lysekils poliskår, men sedan tre dagar ej
tjänstgjort på grund af opasslighet. På aftonen dagen efter klagandens
häktande och sedan det blifvit mörkt, inträdde doktor R. Blume, åtföljd af
en poliskonstapel, i cellen, där läkaren i mörkret gjorde en ytlig under-
sökning, hvarefter han förklarade klaganden vara frisk. Påföljande dag,
eller alltså onsdagen den 12 juni, begärde klaganden att blifva försatt på
fri fot eller också att blifva inställd till förhör för att komma i tillfälle
att få veta det brott, som han skulle hafva begått och på grund hvaraf
han blifvit häktad. På denna sin begäran fick klaganden ej ens något
svar, utan kvarhölls han fortfarande i häktet.

Fredagen den 14 juni vid sextiden på eftermiddagen slog omsider
befrielsens timma, i det att stadsfiskalen öppnade celldörren och erbjöd
klaganden att få slippa ut på det villkor, att klaganden samma dag på
aftonen skulle börja sin tjänstgöring som patrullerande poliskonstapel. På
det högsta förvånad öfver detta stadsfiskalens yttrande, biföll klaganden
naturligtvis genast stadsfiskalens begäran, hvarefter klaganden blef utsläppt
och återinträdde i tjänstgöring.

Emellertid visade det sig så motbjudande för klaganden att, sedan han
suttit häktad, fortsätta tjänsten, utsatt för allmänhetens spott och spe, att

klaganden lördagen den 22 juni afhöll sig från vidare tjänstgöring. Klaganden hade sedermera erhållit afsked från polistjänsten.

Med anledning af hvad sålunda anförts, anhöll klaganden, att åtal måtte mot stadsfiskalen Sandell anställas jämlikt 15 kap. 9 § strafflagen, samt att denne måtte förpliktas att till klaganden utgifva skadestånd.

Öfver klagoskriften inforade tjänstförrättande justitieombudsmannen yttrande från stadsfiskalen Sandell, hvilken i afgifven förklaring hufvudsakligen anförde följande.

Sedan ansökningshandlingar från klaganden om anställning vid poliskåren i Lysekil legat hos Sandell en tid, inställde sig klaganden personligen hos Sandell en dag i september 1911. Då Sandell ryktesvis förspport, att klaganden åtskilliga år tidigare tjänstgjort som sergeant vid Bohusläns regemente samt haft två förordnanden som polisuppsyningsman på två olika ställen men alltid gjort sig känd för sitt omåttliga spritbegär, ansåg Sandell, att klaganden var olämplig som polisman. Emellertid hade Sandell af aktningvärda personer, som kände klaganden från hans militärtjänstgöring, blifvit ombedd att om möjligt göra något för klaganden, enär de visste, att han, som då arbetade som stenhuggare, hade svårt att reda sig, samt trodde, att klaganden på allvar slutat med sitt rusdrycksmissbruk.

För att hjälpa klaganden till en för honom lämplig sysselsättning gaf Sandell honom ett halft löfte om anställning vid poliskåren, därest han lofvade att helt och hållet hålla sig nykter. Detta löfte gaf klaganden genast till Sandell samt tillade, att han redan pröfvat på världen tillräckligt mycket och därför beslutat att lefva ett stilla och lugnt lif.

Genom Sandells bemedling blef klaganden anställd såsom extra konstapel vid poliskåren i Lysekil den 25 september 1911 och började genast tjänstgöra. Den 1 maj 1912 utnämndes klaganden till ordinarie polis-konstapel.

Sina löften höll klaganden emellertid icke länge. Redan första passet han tjänstgjorde var han något berusad, och det inträffade därefter gång efter annan, att han uppträdde öfverlastad såväl i som utom tjänsten. Men så snart han blef fullt nykter, bedyrade han, att han icke vidare skulle berusa sig. Den 11 februari 1912 uppträdde klaganden under natten i hemmet på sådant sätt, att andre stadsläkaren i Lysekil sände efter polis och lät föra klaganden till stadshäktet, enär denne ansågs farlig för den allmänna säkerheten. Klaganden måste därefter kvarhållas flera dygn, innan han blef så redig, att han kunde få gå från arresten.

Den 6 juni 1912 var klaganden så berusad, att Sandell måste låta aflösa honom från kontorsvakten. Därefter uteblef han från tjänstgöring och berusade sig, som vanligt under sådana perioder, dagligen. Då Sandell

misstänkte, att klaganden icke skulle komma i tjänstgöring på flera dagar, samt var nödsakad att få klaganden såsom vittne afhörd den 10 juni vid rådstufvurätten i mål mot två häktade personer, lät Sandell under veckan före sistnämnda dag två gånger genom poliskonstaplar påminna klaganden om hans skyldighet att då inställa sig nykter vid rätten. På morgonen den 10 juni lät Sandell en poliskonstapel ånyo uppsöka klaganden och erinra honom om vittnesskyldigheten, men konstapelns återkom med besked, att klaganden redan var berusad. Från rådstufvurätten sände Sandell vid 11-tiden sistnämnda dag, omedelbart innan målet emot de häktade skulle företagas, en annan poliskonstapel för att om möjligt medföra klaganden till rätten, men äfven denne konstapel återkom med oförrättadt ärende, enär klaganden fortfarande var mycket berusad.

Samma dag sände klagandens hustru bud till Sandell med begäran, att klaganden måtte tillvaratagas, enär han vore berusad och uppträdde på ett sådant sätt, att hon fruktade för honom. På aftonen samma dag blef klaganden anhållen och såsom berusad insatt i arresten.

Då klaganden sedermera påstod, att han var mycket sjuk, lät Sandell doktor Blume undersöka klaganden. Blume meddelade, att klaganden icke lede af någon annan sjukdom än följderna af omätligt förtärande af rusdrycker, så att han skulle blifva frisk, om han afhölle sig från sådana dryckers förtärande, samt att han emellertid vore så förgiftad af rusdrycker, att han saknade egen kraft att hålla sig nykter.

Som doktor Blume ofta kallades till klaganden, samtalade Sandell flera gånger med Blume angående klaganden och möjligheten att rädda denne från fullständigt förfall. Därvid berättade Blume, att han om klaganden förskaffat sig upplysningar från en läkare i Stockholm, som behandlat klaganden, då denne varit intagen på en inrättning för sinnessjuka. Af de därvid erhållna upplysningarna hade Blume blifvit ytterligare stärkt i sitt antagande, att klaganden icke kunde räddas, med mindre än att han blefve intagen på ett hem för alkoholister.

Beträffande klagandens kvarhållande i arresten vid det ifrågavarande tillfället, så kvarhölls han icke längre än hvad som erfordrades för att han skulle blifva nykter, och hvem som helst, som velat taga vård om honom, skulle gifvetvis fått föra honom därifrån. En eller två dagar efter det klaganden blifvit anhållen, fick han besök af sin hustru. När hon sedermera besökte Sandell, upprepade hon sin begäran, att klaganden skulle få kvarstanna tills han blefve återställd. Han lede nämligen af ett slags yrsel och talade ofta oredigt. I hustruns begäran förenade sig äfven en i Lysekil bosatt ungdomskamrat till klaganden.

För öfrigt mätte klaganden betydligt bättre i arresten, än om han varit hemma.

Största delen af hvad klaganden i sin anmälan påstode, vore afvikande från sanningen, och ville Sandell härom åberopa särskilda vid förklaringen fogade handlingar. Då Sandell i förevarande fall icke gjort sig skyldig till någon förseelse, hemställde han, att klagandens anmälan måtte lämnas utan afseende.

Ett vid förklaringen fogadt, den 20 september 1912 dagtecknadt intyg af andre stadsläkaren Blume innehöll, att Blume flera gånger varit kallad till sjukbesök hos klaganden, samt att denne därvid hvarje gång företett symptom af akut alkoholism, yttrande sig i hallucinationer, delirier m. m.

Vid förklaringen hade tillika fogats tre särskilda af tre poliskonstaplar i Lysekil afgifna intyg eller rapporter rörande klaganden. En polis-konstapel intygade sålunda, bland annat: *att* klaganden i slutet af maj och början af juni 1912 uppträdt berusad såväl i som utom tjänsten; *att* klagandens hustru under nämnda tid flera gånger beklagat sig öfver, att klaganden varit bråkig och misshandlat henne; *att* hustrun därför ifrågasatt, att klaganden skulle föras till polisvaktkontoret, tills han blefve nykter; *att* klaganden i allmänhet varit i hög grad berusad och talat virrigt; *att* intygets utfärdare, som i anledning af klagandens yttranden befarat, att denne kunde göra sig något illa, fräntagit klaganden både hans tjänsterevolver och en honom enskildt tillhörig revolver; *samt att* klaganden uppträdt berusad jämväl under tiden emellan den 5 och den 16 januari 1912. I två till stadsfiskalen Sandell ställda rapporter, dagtecknade den ena den 6 och den andra den 10 september 1912, intygade två polis-konstaplar, att klaganden den 6 juni 1912 varit så berusad, att han kl. 6 e. m. måst aflösas från en vakt, som eljest skulle häfva räckt till kl. 8. De båda konstaplarna yttrade sig vidare om de besök, som de hvar för sig den 10 juni på Sandells order gjort hos klaganden, för att denne skulle inställa sig vid rådstufvurätten och där aflägga vittnesmål. Vid båda dessa besök hade klaganden varit i hög grad berusad.

Slutligen hade bilagts utdrag af magistratens i Lysekil protokoll för den 15, den 17 och den 25 juni 1912. Dessa handlingar utvisade, att vid magistratens sammanträde den 15 juni föredragits en anmälan från Sandell, att klaganden vid tre uppgifna tillfällen varit berusad i tjänsten och vid ett tillfälle, då han anmälts sjuk, berusad legat hemma i sin bostad fyra dagar, och hade magistraten den 17 juni hållit förhör med klaganden, som i hufvudsak erkände hvad som lagts honom till last samt upplyste, att han icke tålde att förtära det minsta af spritvaror, utan att hans sinnesförfattning förvirrades. Magistraten tilldelade vid detta tillfälle klaganden

varning för fylleri i tjänsten samt förständigade honom att undvika upprepande af förseelsen vid äfventyr att eljest blifva omedelbart afskedad. Vid magistratens sammanträde den 25 juni 1912 föredrogs en anmälan från Sandell därom, att klaganden den 21 juni varit berusad i tjänsten. På grund af den anmälda upprepade förseelsen beslöt magistraten att förklara klaganden afsatt från sin konstapelsbefattning vid Lysekils poliskår.

I en hit insänd påminnelsekrift anförde därefter klaganden till bemötande af förklaringens innehåll, bland annat:

att klaganden icke kunde förneka, att han använt rusdrycker, hvilket emellertid icke skett i den utsträckning, som stadsfiskalen sökte göra troligt;

att klaganden aldrig blifvit i laga ordning instämd för afgifvande af det vittnesmål, som stadsfiskalen ansåge hafva ålegat klaganden, och som syntes vara den egentliga orsaken till klagandens inspärrande;

att klaganden kunde med civila vittnen styrka, att han vid sitt arresterande icke varit öfverlastad af starka drycker;

att klaganden två dagar efter häktningen besöktes af sin hustru, som då hos stadsfiskalen utan påföljd begärde, att klaganden måtte lösgifvas;

att stadsfiskalens påstående, att klaganden befunnit sig bättre i häktet än i hemmet, vore orimligt;

att i ärendet blifvit fastslaget: att klaganden under fyra dygn varit häktad, att klaganden var nykter, då han häktades, att klagandens hustru ej begärt hans häktande, samt att läkare intygat, att klaganden var fullt frisk andra häktningsdagen;

samt att klaganden, med bestridande af allt afseende å stadsfiskalens yttrande, vidhölle sin anmälan emot denne.

* * *

Hvad stadsfiskalen Sandell i förevarande hänseende låtit komma sig till last fann tjänstförrättande justitieombudsmannen vara af beskaffenhet att böra till åtal mot Sandell föranleda. Hos Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län anhöll därför justitieombudsmannen, att en åklagare måtte förordnas att vid vederbörlig domstol härför åtala Sandell, och i en för den blifvande åklagaren utfärdad instruktion för detta åtals utförande yttrade justitieombudsmannen hufvudsakligen följande.

I ärendet vore upplyst, att stadsfiskalen Sandell måndagen den 10 juni 1912 på eftermiddagen insatt klaganden i stadshäktet i Lysekil, hvarest klaganden fått kvarsitta till fredagen den 14 juni på eftermiddagen, då klaganden af Sandell lössläpptes. Att klaganden varit alkoholist, torde

vara utom tvifvel, men denna omständighet kunde icke betraktas som lagligt stöd för klagandens ifrågavarande hållande i häkte. Handlingarna utvisade visserligen, att klaganden den 10 juni på morgonen och förmiddagen varit öfverlastad af starka drycker, men att klaganden af sådan anledning behöft inspärras på eftermiddagen samma dag, vore icke i någon mån styrkt. Ännu mindre kunde det anses vara visadt, att klaganden behöft kvarhållas i häktet ända till fredagens eftermiddag.

Vid sådant förhållande vore klagandens hållande i häkte ifrågavarande tid att betrakta såsom ett betänkligt missbruk af Sandells tjänst såsom stadsfiskal, och borde åklagaren ej mindre å Sandell yrka ansvar efter lag och sakens beskaffenhet än äfven, i mån af befogenhet, understödja de ersättningsanspråk, som klaganden, i målet hörd, kunde komma att däri framställa.

I enlighet härmed blef åtal mot stadsfiskalen Sandell anställt vid rådstufvurätten i Lysekil. Såsom vittnen i målet hördes poliskonstaplarna Eric Lilliefelth, John Sigurd Berndtsson, Per August Mattsson, Johan Henrik Lundén, Karl Högberg och Gustaf Reinholdsson, sotaren Vilhelm Hammarin, eldaren John Sterner, kontorsbiträdet Gustaf Korseberg samt andre stadsläkaren Riber Blume. Genom utslag *den 25 november 1912* utlät sig rådstufvurätten:

Hvad först anginge af Jönson framställt jäf emot vittnena Lilliefelth, Berndtsson och Mattsson, hade i målet icke förekommit något af beskaffenhet att kunna förringa betydelsen af dessa personers vittnesmål, hvilka alltså förklarades äga verkan af laga bevis.

Hvad anginge själfva saken, hade ansvar yrkats å Sandell bland annat för det han på eftermiddagen den 10 juni 1912 utan laga anledning insatt Jönson uti det i polisbyggnaden i Lysekil belägna rannsakningshäktet.

Sandell hade påstått, att han därtill varit lagligen befogad, enär, då Lilliefelth vid nämnda tillfälle från gatan inkommit på poliskontoret, åtföljd af Jönson, denne varit af starka drycker öfverlastad och behöft tagas i förvar.

Sandell syntes härvid till sitt fredande hafva åberopat bestämmelserna i 7 § af förordningen mot fylleri och dryckenskap den 16 november 1841, enligt hvilka en hvar, som, af starka drycker öfverlastad, träffas å gata, må, när dess behöriga vårdande annorledes icke låter sig verkställa, förvaras i häkte till dess han återvunnit sina sinnens bruk.

I målet hade förekommit åtskilligt, som gäfve stöd åt Sandells påstående. Sålunda torde det af vittnena Lilliefelths, Lundéns och Hammarins berättelser framgå, att Jönson vid ofvanberörda tillfälle icke blott

lidit af starkt bakrus och sett ut att vara slapp och förstörd, utan äfven att Jönson jämväl varit något berusad.

Då berörda förhållande otvifvelaktigt måste hafva iakttagits af Sandell, samt denne dessutom, enligt vittnet Högbergs muntliga meddelande, ägt kännedom därom, att Jönson på förmiddagen samma dag varit mycket starkt berusad, torde det icke kunna betvivlas, att Sandell vid tillfället i fråga kunnat få och äfven fått den uppfattningen, att Jönson varit så öfverlastad, att det varit nödvändigt att om honom taga vård. Att Sandell i själfva verket haft giltigt skäl för en sådan uppfattning, framginge ju ytterligare däraf, att den delats af i målet afhörda och vid tillfället närvarande vittnet Mattsson.

Vittnena Lilliefelth, Lundén och Hammarin hade visserligen intygat, att Jönson vid tillfället icke varit så berusad, att skäl för hans intagande i häkte förelegat, men dessa vittnens personliga åsikt om graden af Jönsons berusade tillstånd syntes icke kunna förringa de skäl, på hvilka Sandell uppenbarligen grundat *sin* uppfattning om det tillstånd, hvaruti Jönson befunnit sig.

Beträffande frågan, huruvida det varit för Jönsons behöriga vårdande nödigt att intaga honom i häktet, syntes någon annan utväg icke lämpligen hafva stått till buds, enär enligt hvad genom Sterners, andre stadsläkaren Blumes m. fl. vittnens berättelser tillfullo ådagalagts, att behörig vård och tillsyn icke kunnat beredas honom i hemmet, ett förhållande som också varit Sandell väl bekant och för öfrigt bestyrkts af Jönsons hustrus yttrande till Sterner, att hon hade svårt att ha mannen hemma.

Då på grund af hvad sålunda blifvit framhållet Sandell icke kunde anses hafva saknat laga skäl till Jönsons intagande i stadshäktet, torde något ansvar för nämnda åtgärd icke kunna honom ådömas.

Beträffande åtalet i öfrigt, eller yrkandet om ansvar å Sandell för Jönsons kvarhållande i häktet till den 14 juni, hade Sandell till sitt freddande invänt, att Jönson icke *kvarhållits* i häktet, utan vistats därstädes frivilligt för erhållande af den sjukvård och tillsyn, hvaraf han varit i stort behof, och som icke kunnat beredas honom i hemmet.

Beträffande hvad sålunda af Sandell framhållits hade i målet förekommit följande.

Enligt vittnet Sterners berättelse hade denne på aftonen den 10 juni på uppdrag af Jönsons hustru uppsökt Sandell för samtal angående Jönson. Härvid hade Sterner hos Sandell hemställt, bland annat, att Jönson måtte få vistas i polisbyggnaden så länge som möjligt för återvinnande af hälsa och krafter, enär Sterner kände till, att Jönson icke lämpligen kunde vårdas i hemmet. Under vistelsen i häktet hade Jönson för vittnena

Lundén och Berndtsson uttryckt sin tillfredsställelse med och tacksamhet öfver, att han icke blifvit förd till sitt hem, utan intagits och vårdats i polisbyggnaden. Liknande yttranden hade Jönson fällt till vittnet Sterner den 11 och den 12 juni och till vittnet Mattsson natten emellan den 12 och den 13 juni. Denna belåtenhet från Jönsons sida hade enligt vittnena Sterners, Mattssons och Korsebergs berättelser till fullo delats af Jönsons hustru.

Det hade visserligen i målet framkommit, att Jönson den 13 och den 14 juni för vittnet Sterner uttryckt sin önskan att få komma hem och någon af nämnda dagar i vittnet Berndtssons närvaro frågat, huru länge han skulle stanna kvar, men då det icke blifvit styrkt, att Jönson vid något tillfälle blifvit förvägrad att aflägsna sig från häktet, syntes nämnda yttranden af Jönson icke motstrida Sandells uppgift, att Jönson frivilligt kvarblifvit i häktet.

I fråga om Jönsons behof af vård framginge af vittnena Högbergs, Lundéns och Mattssons berättelser, att Jönson på morgonen och förmiddagen den 11 juni varit mycket sjuk samt så kraftlös, att han icke kunnat resa sig. På aftonen samma dag hade han, enligt hvad vittnena Ljunggren och Berndtsson berättat, blifvit undersökt af andre stadsläkaren Blume, hvilken förklarar, att Jönson lidit af följderna af alkoholmissbruk, samt föreskrifvit hvila och kraftig föda. Jönsons hälsotillstånd hade varit otillfredsställande äfven vid detta tillfälle och i synnerhet den därpå följande natten eller natten emellan den 11 och den 12 juni, då han enligt vittnet Ljunggrens utsago varit så sjuk, att han icke skulle kunnat förflyttas från cellen. Att Jönson varit sjuk och i behof af vård jämväl den 12, den 13 och den 14 juni framginge af vittnena Lundéns, Berndtssons, Mattssons och Reinholds-sons berättelser. Han hade för det mesta legat på sin säng, förefallit mycket matt och vimmelkantig samt uttryckt sig virrigt och osammanhängande, hvarjämte han ibland haft s. k. delirier. Vittnet Blumes berättelse gäfvade vid handen, att Jönson vid undersökningen den 11 juni lidit af hallucinationer och delirier, förorsakade af alkoholmissbruk, att dylikt sjukligt tillstånd kunde häfvas allenast genom vård och tillsyn under minst en vecka, samt att erforderlig vård och tillsyn icke kunnat beredas Jönson i hans hem.

Ehuru vittnet Blume icke, så vidt i målet blifvit utredt, vid sjukbesöket uttryckligen föreskrifvit Jönsons internering i häktet, torde det likväl vara i hög grad sannolikt, att Sandell på grund af sina samtal med Blume om Jönson såväl vid ifrågavarande som vid föregående tillfällen, fått den uppfattningen, att Blume ansett sådant för Jönsons tillfrisknande af nöden. Blume hade i sitt vittnesmål uttalat en dylik åsikt, hvarjämte

det varit Sandell bekant, att Blume vid ett liknande tillfälle, antagligen i februari, motsatt sig Jönsons förflyttande till hemmet.

Då genom den utredning, som sålunda och i öfrigt förekommit, riktigheten af Sandells nyssnämnda invändning syntes hafva blifvit styrkt, torde Sandell icke heller kunna fällas till ansvar uti förevarande del af målet.

Det hade i målet antydts, att det motiv, som föranledt Sandell att intaga och behålla Jönson i häktet, skulle vara *dels* att hindra Jönson att uppträda berusad å allmän plats och därigenom nedsätta poliskårens anseende *samt dels* att försätta Jönson i sådant skick, att han skulle kunna höras som vittne i ett vid rådstufvurätten anhängigt rannsakningsmål.

Det hade emellertid icke visats, att dessa motiv varit bestämmande i fråga om Sandells handlingssätt; och, i den mån de möjligen inverkat därå, syntes de därför icke böra läggas Sandell till last, i synnerhet som de otvifvelaktigt innebure yttringar af omsorg i skötseln af Sandells befattningar som poliskommissarie och allmän åklagare.

Med anledning af den pröfning, målet sålunda erhållit, ogillade rådstufvurätten såväl åklagarens som Jönsons mot Sandell framställda ansvars- och ersättningspåståenden samt förordnade, att alla i målet af allmänna medel utgående vittnesersättningar skulle stanna å statsverket.

Med den utgång, målet sålunda erhållit, fann sig tjänstförrättande justitieombudsmannen icke kunna åtnöjas, utan uppdrog han åt advokatfiskalen vid Göta hofrätt att öfver rådstufvurättens utslag anföra besvär i hofrätten. I den skrifvelse, hvarigenom detta uppdrag lämnades åt advokatfiskalen, anförde justitieombudsmannen:

Genom den i målet åstadkomna utredningen syntes det vara ådagalagd, ej mindre att Sandell saknat fog för sin åtgärd att i häktet inmana Jönson, än äfven att Sandell obehörigen under fyra dygn kvarhållit Jönson därstädes. I sistnämnda hänseende hade Sandell — som i sin till justitieombudsmannen i ärendet insända, af rådstufvurätten endast ofullständigt återgifna förklaring obetingadt vidgått, att han kvarhållit Jönson i häktet — hos rådstufvurätten framkommit med en härifrån afvikande förklaring, och hade rådstufvurätten funnit det vara styrkt, att Jönson icke kvarhållits i häktet, utan vistats där frivilligt för erhållande af sjukvård och tillsyn. Det torde emellertid ligga i sakens natur, att Jönson, som af Sandell insatts i häktet och där förblifvit i fyra dygn, måste anses hafva under denna tid i häktet kvarhållits, såvida ej ett motsatt förhållande blifvit styrkt. Bevisning härom hade emellertid i målet ej förekommit. Ty påståendet, att Jönson af Sandell kvarhållits i häktet, vore icke vederlagdt genom den af rådstufvurätten åberopade omständigheten, att Jönson

vid skilda tillfällen under ifrågavarande fyra dygn uttryckt sin belåtenhet med vistelsen i häktet, och lika litet värde hade rådstufvurättens argumentering, då rådstufvurätten framhölle, att det icke blifvit styrkt, att Jönson vid något tillfälle blifvit förvägrad att aflägsna sig från häktet.

Att Jönson under ifrågavarande tid var sjuk i följd af alkoholmissbruk och alltså var i behof af sjukvård, ville justitieombudsmannen icke bestrida. Men Jönsons sjukdom kunde ej betraktas såsom en giltig anledning för Sandell att internera Jönson i stadens häkte, för att där bereda honom nödig sjukvård, utan vore en dylik tvångsinternering naturligtvis olaglig. Och Sandell borde därför ej undgå ansvar för den kränkning af Jönsons personliga frihet, hvartill han gjort sig skyldig. Gärna måste emellertid medgifvas, att förmildrande omständigheter till Sandells förmån i målet förelåge.

På grund häraf skulle advokatfiskalen i besvären hemställa, att hofrätten måtte, med ändring af rådstufvurättens utslag, dels bifalla åklagarens vid rådstufvurätten förda talan dels ock tilldöma Jönson skälig ersättning.

De af advokatfiskalen i enlighet härmed anförda besvären äro på pröfning beroende.

Vissa ärenden, som icke föranledt åtal.

Felaktig affattning af fattigdomsbevis, afseende befrielse från att erlägga revisionsskilling.

Af högsta domstolens protokoll för den 27 september 1911 inhämtade jag:

att då föredragits en revisionssak emellan O. G. Andersson i Lärkebo såsom förmyndare för Olaus Jonasson i Lilla Bredäng, sökande, samt Carl Löfman i Lilla Bredäng, svarande;

att sökanden till styrkande af Jonassons rätt att åtnjuta befrielse från erläggande af revisionsskilling företett allenast ett af häradshöfdingen i Flundre, Väne och Bjärke härads domsaga C. A. Strandmark den 27 maj 1909 utfärdadt bevis, att Jonasson enligt uppgift af godemännen för tillsyn öfver förmynderskapen inom Väne-Åsaka socken ej ägde andra tillgångar än årliga undantagsförmåner till 92 kronors värde;

samt att högsta domstolen — då sökanden ej med sådant bevis, som i 30 kap. 16 § rättegångsbalken omförmäles, styrkt, att Jonasson icke ägde tillgång till gäldande af revisionsskilling, eller att han efter dess utgifvande skulle sakna nödortfigt uppehälle — jämlikt 17 § i samma kapitel funnit hvad sökanden anført för vinnande af ändring i hofrättens dom icke kunna komma under bedömande samt förpliktat sökanden såsom förmyndare för Jonasson att ersätta Löfmans kostnader å saken hos Kungl. Maj:t med 110 kronor jämte hvad som åtginge till lösen af Kungl. Maj:ts utslag.

Då det ville synas, som om häradshöfdingen bort antingen åt beviset gifva den lydelse, som i 30 kap. 16 § rättegångsbalken stadgas, eller, därest sökandens förmögenhetsvillkor icke varit för häradshöfdingen kunniga, låta föranstalta om sådan undersökning, som i nämnda lagrum omförmäles, infortrade jag hans yttrande öfver anmärkningen. I afgifven förklaring anförde häradshöfdingen hufvudsakligen följande.

Före utfärdandet af beviset rörande Jonassons förmögenhetsförhållanden hade häradshöfdingen själf verkställt sådan undersökning, som afses i 30 kap. 16 § rättegångsbalken, på sådant sätt att han vid allmänna tingsmanmanträdet i maj månad 1909 därom gjort förfrågan i Flundre, Väne och Bjärke häradsnämnd, däri funnos två Lilla Bredäng närboende, erfarna

och trovärdiga nämndemän, Bernhard Olsson i Åsaka och J. Alb. Björkman i Björke, hvilka borde känna det efterfrågade förhållandet. Sedan häradshöfdingen af dem erhållit den upplysning, att gode männen för tillsyn öfver förmynderskapen inom Väne-Åsaka socken i sin förteckning upptagit Jonassons undantagsförmåner till värde af 92 kronor, och att han icke ägde vidare tillgångar, granskade häradshöfdingen förmynderskapsförteckningen för Väne-Åsaka socken; och då han fann anteckningen däri öfverensstämma med uppgiften i nämnden, blef beviset affattadt i öfverensstämmelse med granskningsgodemännens anteckning.

Vid öfvervägande af hvad i detta ärende sålunda förekommit fann jag det vara utom tvifvel, att det af häradshöfdingen utfärdade intyget varit felaktigt affattadt, och att detta fel varit orsak till, att det till högsta domstolen fullföljda målet där blifvit desert. De af häradshöfdingen inhämtade upplysningarna om Jonassons förmögenhetsförhållanden kunde visserligen ersätta sådan särskild undersökning, som det åberopade lagrummet omtalar, och samma upplysningar bildade därför nödig premiss för ett omdöme om Jonassons fattigdom. Det af häradshöfdingen begångna felet bestod följaktligen i, att han uti beviset inskränkt sig till att redogöra för premissen, men underlåtit att i laga form uttala det på samma premiss grundade omdömet. Naturligtvis skulle felet hafva varit mindre, om häradshöfdingen i beviset själf intygat det af granskningsgodemännen uppgifna förhållandet.

Min uppfattning i förevarande hänseende delgaf jag häradshöfdingen, i förhoppning att han uti framdeles tilläfventyrs förekommande fall af liknande beskaffenhet skulle undvika det anmärkta felet.

Utskrifvande af protokoll öfver konkursansökning.

Jämte en klagoskrift lät Myrstedt & Sterns aktiebolag hit ingifva en så lydande handling:

»N:r 12 $\frac{1}{2}$. Utdrag af protokollet, hållet inför domaren i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härad i Landskrona den 18 september 1911.

I en genom saksföraren Nils Svensson i Åkarp ingifven ansökning anhöll Myrstedt & Sterns aktiebolag i Stockholm, att förre direktören John Henrikson från Eslöf måtte försättas i konkurs.

I anledning häraf meddelade domaren det besked, att Henrikson skulle inom fyra dagar efter delfäendet till domaren ingifva förklaring, samt att

sökanden hade att inom fjorton dagar härefter inkomma med bevis öfver delgifvandet, vid äfventyr att ansökningen eljest vore förfallen, där ej sökanden styrkte, att gäldenären ej kunnat anträffas.

Som ofvan,
Af domarämbetet:
Hugo Warmark.»

Å denna expedition, som var utskrifven till Myrstedt & Sterns aktiebolag i Stockholm, hade debiterats lösen en krona och stämpel två kronor, sammanlagdt tre kronor.

I klagoskriften anförde bolaget hufvudsakligen följande.

Det insända protokollet hade domaren utskrifvit utan någon som helst anhållan från bolagets sida, hvarjämte hos bolaget därför uttagits lösen och stämpel med tillhoppa tre kronor. Därjämte hade bolaget måst lösa vanlig resolution, som åtecknats konkursansökningen.

Då domarens förfarande syntes betänkligt, i det att detsamma borde likställas med en den rättssökande allmänheten betungande protokollsföring vid snart sagdt alla expeditionsförrättningar mellan tingen, t. ex. utfärdande af stämning, då bolaget veterligt något dylikt icke praktiserades annorstädes, och då — att döma af protokollets nummerbeteckning — detta förfaringssätt af domaren i Rönnebergs m. fl. härad bedrefves i tämligen vidsträckt skala, hade bolaget trott sig böra härfpå fästa uppmärksamhet, under hemställan att jag måtte taga under ompröfning, huruvida förfarandet kunde äga något lagligt stöd, samt i motsatt fall vidtaga åtgärder till förhindrande af det anmärkta förfarandets upprepande.

Sedan jag i anledning af klagomålet infordrat yttrande från häradshöfdingen i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härads domsaga Hugo Warmark, genmälte denne i afgifven förklaring följande.

I klagoskriften hade framställts anmärkning emot den protokollsföring i konkurs sak, som enligt häfdvunnen praxis ägde rum i den häradshöfdingen anförtrodda domsagan.

Ifrågavarande protokollsföring hade — sedan så lång tid tillbaka, som häradshöfdingen varit i tillfälle att iakttaga — varit anordnad på det sätt, att när till domaren ingåfves en konkursansökning, det kunde nu vara från gäldenär eller borgenär, fördes däröfver protokoll, så framt ansökningen vore af beskaffenhet att kunna af domaren upptagas.

Hvad som varit bestämmande för denna anordning af protokollsföringen torde hafva varit den omständigheten, att gällande konkurslag åt domaren å landet i fall af förevarande beskaffenhet inrymde samma befogenhet, som tillkomme rätten i stad.

Med den ställning, domaren sålunda fått sig tilldelad, hade — föreställde sig härads höfdingen — det syntts vara i sin ordning, att då, såsom här varit händelsen, en konkurssak vid häradsrätten anhängiggjorts genom en af borgenär till domaren ingifven konkursansökning, protokoll fördes lika väl vid sakens anhängiggörande och första handläggning inför domaren som vid den fortsatta behandlingen af samma sak inför häradsrätten.

Det vore att märka, att den sak, hvarom nu vore fråga, blifvit af anledning, som omförmältes i 7 § 2 mom. konkurslagen, hänskjuten till häradsrätten, och denna hade förordnat om gäldenärens försättande i konkurs, hvars rättsverkningar lagenligt bestämts skola räknas från den protokollförda tidpunkten för sakens anhängiggörande.

För den uppfattning, hvilken, så vidt härads höfdingen rätt förstätt, legat till grund vid den omhandlade protokollsföringens anordning i domsagan, framstode obestriddigen den tankegång något främmande, enligt hvilken åtgärden att föra protokoll i konkurssak, på sätt som skett, skulle vara att likställa med förande af protokoll, exempelvis då resolution påtecknades en företedd stämningsansökan.

Huruvida protokollsföringen i fråga vore att anse såsom onödigt betungande eller icke, det finge nu ses från den rättssökande allmänhetens eller från domarens sida, ville härads höfdingen icke yttra sig öfver. Säkert vore emellertid, att protokollsföringen icke — såsom referat i dagspressen af angifvelseskriften utmärkte — torde hafva anordnats i syfte att bereda domaren en obehörig inkomst.

Till bemötande af hvad i förklaringen sålunda andragits inkom bolaget med en påminnelsekrift, däri bolaget anförde hufvudsakligen följande.

Härads höfdingens uppgift därom, att den klandrade protokollsföringen under en längre tid praktiserats i hans domsaga, syntes snarare försämra än förbättra saken. En länge bedrifven och ej rättad osed vore såsom försvar ett synnerligen svagt argument. Att en osed här föreläge, syntes vara uppenbart redan af det förhållandet, att den anmärkta protokollsföringen icke torde förekomma i någon annan domsaga i landet. Den omständigheten, att förfarandet tillämpats längre tid, borde icke kunna göra detsamma berättigadt, utan torde hafva sin grund däri, att anmärkning däremot ej förr än nu blifvit framställd. Det stöd, som för protokollsföringens berättigande anförts, eller att genom densamma blefve i protokollet fastslaget, hvilken dag konkursansökningen ingifvits, syntes vara mycket svagt, enär detta datum borde angifvas såväl i resolutionen på ansökningen som i häradsrättens protokoll vid det tillfälle, då ansökningen behandlades inför domstolen. Blefve ansökningen icke föremål för domstols handläggning, saknade berörda datum rättslig betydelse.

I ärendet var sålunda upplyst, att häradshöfdingen Warmark, när Myrstedt & Sterns aktiebolag låtit till honom i hans egenskap af domare i Rönnebergs m. fl. härads domsaga ingifva ansökning om en persons försättande i konkurs, låtit af bolaget uttaga betalning för protokoll öfver ansökningens ingifvande. Detta förfarande, som enligt häradshöfdingens uppgift varit grundadt på praxis inom domsagan, syntes häradshöfdingen hafva velat stödja genom att framhålla lämpligheten af, att tiden för konkursen vore protokollsförd.

Hvad häradshöfdingen sålunda anfört fann jag icke förtjäna afseende. Skyldighet att föra protokoll allenast angående det faktum, att en handling (t. ex. en före inställedagen inlämnad konkursbevakning, en stämningsansökning o. s. v.) ingifvits till domaren, är icke och kan icke rimligen vara stadgad. Vid sådant förhållande kan domaren, om han det oakadt uppsätter protokoll, tydligen icke vara berättigad att för utskrift af protokollet tillgodogöra sig lösen. Beträffande särskildt konkursansökningar har jag visserligen kännedom om, att en eller annan äldre domare plägat föra protokoll öfver deras ingifvande, men i dylika fall har icke, mig veterligen, något protokoll utskrifvits åt sökanden. Ett sådant protokollförande är emellertid för det af häradshöfdingen uppgifna ändamålet alldeles obehöfligt. Den dag, då konkursansökningen ingifvits till domaren, är denne naturligtvis, såsom klaganden ock anmärkt, i tillfälle att konstatera, utan att öfver ansökningens ingifvande föres särskildt protokoll.

Efter det häradshöfdingen afgifvit sin förklaring, inkom Myrstedt & Sterns aktiebolag med en skrift, däri bolaget anmälde, att bolaget för sin del icke vidare påkallade häradshöfdingens ställande till ansvar.

Innan jag fattade slutligt beslut i ärendet, ansåg jag mig dock böra lämna häradshöfdingen tillfälle att meddela mig, huruvida han för framtiden komme att ändra sin praxis i förevarande afseende.

På grund häraf anförde häradshöfdingen, att han gjort förfrågningar hos åtskilliga häradshöfdingar, huru i vederbörande domsagor brukade förfaras. Då af denna undersökning framgått, att sådan protokollsföring, som den här ifrågavarande, numera icke ägde rum, hade han för sin del beslutat, att icke heller i Rönnebergs, Onsjö och Harjagers härads domsaga skulle föras protokoll, då borgenär hos domaren sökte, att gäldenärs egendom skulle afträdas till konkurs.

Det syntes mig därefter icke föreligga anledning att vidtaga ytterligare åtgärd i ärendet.

Dröjsmål med uppsättande af protokoll.

I en af Konungens befallningshafvande i Gäfleborgs län till mig öfverlämnad, den 2 juni 1911 dagtecknad skrift anförde häktade och vid Alatinglags häradsrätt för olofligt tillgrepp m. fl. förbrytelser tilltalade förre handlanden J. A. Hörnfeldt klagomål öfver, att häradshöfdingen V. Moberg underlåtit att till honom inom lagstadgad tid expediera protokoll i det mål, hvori klaganden hölls häktad. Klaganden anmärkte sålunda, att protokollet för den 24 april 1911, som genom Konungens befallningshafvande begärdes den 29 april, anländt först den 13 påföljande maj. Protokollet för den 15 maj hade enligt klagandens uppgift begärts dels samma dag inför häradsrätten och dels genom särskild, af Konungens befallningshafvande förmedlad skrifvelse den 19 maj. Emellertid anlände protokollet den 1 juni på eftermiddagen, och påföljande dag kl. $\frac{1}{2}$ 12 f. m. skulle klaganden transporterats till ny rannsaking.

Under förmenande att häradshöfdingen Moberg varit skyldig att inom sex dagar från därom framställd begäran tillhandahålla klaganden ifrågasvarande protokoll, sökte klaganden göra gällande, att protokollen varit för honom oundgängligen nödvändiga, för att han skulle kunnat i någon mån förbereda sitt försvar. Klaganden påstod också, att han genom häradshöfdingens underlåtenhet att följa lagens föreskrift härutinnan lidit en ytterst kännbar och ödesdiger kränkning af sin rätt.

Öfver klagomålet hörd, lämnade häradshöfdingen uti afgifven förklaring en utförlig redogörelse för de klandrade expeditionsåtgärdernas förlopp. Af denna redogörelse framgick till att börja med, att de i klagoskriften lämnade uppgifterna voro riktiga. Enligt häradshöfdingens förklaring erhöll han den 1 maj 1911 del af en från klaganden till Konungens befallningshafvande inkommen skrift, innefattande begäran att protokollet för den 24 april måtte tillhandahållas klaganden. Nämnda protokoll afsändes den 13 maj till klagandens rättegångsbiträde, som hos häradshöfdingen medelst telefon begärt, att protokollet måtte insändas omedelbart till honom. Protokollet för den 15 maj begärdes nämnda dag af klagandens biträde, och enahanda framställning gjordes i en från klaganden till Konungens befallningshafvande inkommen skrift, hvaraf häradshöfdingen fick del den 20 maj. Denna expedition afsändes till klagandens biträde den 31 maj på aftonen.

Att protokollen sålunda icke blifvit expedierade inom i lag föreskrifven tid, hade, enligt hvad i förklaringen antyddes, berott på svårigheten att förr expediera dem. I detta hänseende framhöllos i förklaringen åtskilliga omständigheter, särskildt protokollens vidlyftighet. Och att dröjs-

målet icke vållat klaganden skada, sökte häradshöfdingen visa med ett flertal skäl, bland andra det förhållandet, att klaganden vid något följande rättegångstillfälle kunnat göra de framställningar, hvarifrån klaganden möjligen till följd af expeditionernas försenande hindrats vid rannsakingarna den 15 maj och den 3 juni.

Sedan klaganden därefter lämnats tillfälle att afgifva påminnelser i ärendet, inkom från klaganden en skrift, däri han sökte i vissa delar bemöta häradshöfdingens förklaring. Klaganden påstod, bland annat, att redan vid rannsakingen den 24 april begärts protokoll för nämnda dag. I förnyadt yttrande förnekade häradshöfdingen emellertid bestämdt riktigheten af detta påstående.

I en den 18 september 1911 dagtecknad, jämväl af Konungens befallningshafvande i Gäfleborgs län till mig öfverlämnad skrift anförde Hörnfeldt vidare klagomål öfver, att ytterligare två protokoll i samma mål blifvit af häradshöfdingen Moberg för sent expedierade. Klaganden anmärkte härutinnan, att protokoll öfver rannsakingen den 2 augusti 1911 till klaganden ankommit först den 21 augusti på eftermiddagen. Protokollet för den 23 augusti kom klaganden tillhanda den 8 påföljande september. Klaganden hade emellertid begärt båda protokollen vid de särskilda rannsakingstillfällena.

Att skada vållats genom dröjsmålet, sökte klaganden ådagalägga genom att erinra, att klaganden i många hänseenden nödgats framställa anmärkningar mot protokollens affattning. Tillika anförde klaganden, att hans rättegångsbiträde behöft att i god tid hafva tillgång till protokollen. Klaganden uttalade också den mening, att häradshöfdingens klandrade förfarande varit för klagandens rätt och intressen synnerligen kränkande, hvarförutom klaganden betecknade samma förfarande såsom oursäktligt, vid det kända förhållande att häradshöfdingen af sitt ämbete allenast förvaltade den del, som rörde rannsakingar.

I afgifven förklaring vitsordade häradshöfdingen till en början klagandens uppgift, att de båda protokollen blifvit begärda vid rannsakingstillfällena. Angående tiderna för protokollens expedierande upplyste han, att protokollet för rannsakingen den 2 augusti af honom afsändes den 20 augusti för att tillställas klaganden. Den 7 september 1911 afsände häradshöfdingen protokollet för rannsakingen den 23 augusti för att till klaganden öfverlämnas.

Angående orsaken till dröjsmålet åberopade häradshöfdingen protokollens vidlyftighet och svårigheten att uppsätta desamma. Därutöfver hänvisade han till sin förklaring öfver Hörnfeldts tidigare klagomål, med tillägg dels att klagandens rättegångsbiträde vid afgifvande af slutligt ytt-

rande i målet haft del af samtliga protokoll däri, och dels att häradshöfdingen, under den tid målet varit anhängigt, åtnjutit ledighet från de på domarämbetet ankommande göromålen med undantag af sådana, som stadgades i förordningen om jordregister, och rannsakingar, däraf flera med andra personer än klaganden under samma tid handlagts.

Häradshöfdingens förklaring blef därefter af klaganden, som emellertid af Svea hofrätt försatts på fri fot, bemött med påminnelser, däri klaganden, bland annat, anförde, att den anmärkta långsamheten med protokollens expedierande vållat betydliga olägenheter vid utförandet af uppdraget att försvara klaganden i den vidlyftiga rättegången.

Vid öfvervägande af hvad i detta ärende sålunda förekommit ansåg jag, att häradshöfdingen Mobergs underlåtenhet att i förevarande hänseende ställa sig lagens föreskrifter till noggrann efterrättelse icke nödvändigt påkallade åtals anställande mot honom, då målets och protokollens beskaffenhet otvifvelaktigt medfört en viss svårighet att hafva protokollen färdiga inom föreskrifven tid. Men å andra sidan var det klart, att gällande föreskrifter skulle följas, i den mån sådant vore möjligt. Jag tviflade icke heller därpå, att de i ärendet klandrade dröjsmålen varit onödigt långa, och att dessa dröjsmål till någon del berott på, att icke erforderlig kraft — eventuellt med tillhjälp af juridiskt skolade biträden — blifvit insatt på protokollens utarbetande. Till detta mitt omdöme bidrog naturligtvis också den af klaganden påpekade och af häradshöfdingen vitsordade omständigheten, att hans domarverksamhet hufvudsakligen omfattat allenast handläggning af förekommande rannsakingar.

Min uppfattning härutinnan delgaf jag häradshöfdingen, i förhoppning att han uti framdeles tilläfvventyrs förekommande fall af liknande beskaffenhet skulle tillämpa densamma.

Bevis obehörigen tecknade å arrende- eller köpekontrakt, som för härads-skrifvare uppvisats för anteckning i mantalslängd.

I en till mig insänd klagoskrift påkallade J. A. Jonsson min ämbetsåtgärd i anledning däraf, att häradsskrifvaren i Östra och Västra Göinge härads fögderi F. A. Hjort skulle obehörigen förse arrende- eller köpekontrakt, som för honom uppvisades för anteckning i mantalslängden, med bevis om anteckningen och för sådant bevis taga lösen.

Häröfver hörd, anförde häradsskrifvaren, bland annat, att enligt förordningen angående mantalsskrifning borde hvarje efter senaste mantals-

skrifning ingången afhandling angående ägande-, äbo- eller arrenderätt till fast egendom af fastighetens innehafvare vid förrättningen uppvisas: *att* vid dylikt uppvisande vore urgammal sed i båda de skånska länen, att den företedda handlingen försåges med påskrift om uppvisandet, och att anteckning rörande afhandlingen blifvit gjord i kronans handlingar, därför lösen utgjordes som för bevis å handling; *att* häradsskrifvaren aldrig sökt påverka någon att låta förse sin uppvisade handling med dylikt bevis; *samt att*, därest någon tillkännagåfve, att han ej önskade bevis å sin företedda fastighetshandling, densamma återställdes utan vidare, sedan nödig anteckning i anledning af uppvisandet skett.

Uppenbart är enligt min mening, att en häradsskrifvare i fall af förevarande beskaffenhet icke är berättigad att emot lösen utfärda bevis om en handling uppvisande och antecknande, med mindre uttrycklig begäran om sådant bevis blifvit framställd. Häradsskrifvaren hade däremot tilllämpat den uppfattning, att ett dylikt bevis tecknades å handlingen i alla fall, då uppvisaren af handlingen icke uttryckligen förklarade sig ej önska något sådant bevis. Därmed hade häradsskrifvaren förväxlat regel och undantag.

I särskilda skrivelser till Konungens befallningshafvande i Kristianstads län och i Malmöhus län redogjorde jag för detta ärende samt tillade, att, för den händelse Konungens befallningshafvande gillade den af mig i saken framställda meningen, jag tilläte mig uttala den förmodan, att Konungens befallningshafvande komme att vidtaga erforderliga åtgärder, för att den uppfattning, häradsskrifvaren i detta fall försvarat och därtill sökt stödja genom åberopande af en allmän praxis i de skånska länen, icke för framtiden blefve tillämpad inom länet. Skulle åter Konungens befallningshafvande finna, att häradsskrifvaren förfarit riktigt, anhöll jag att därom erhålla underrättelse. Jag har anledning antaga, att min mening delats af Konungens befallningshafvande, och att åtgärder vidtagits för rättelses åstadkommande.

Obehörig utmätning.

Handlingarna i ett genom klagomål af advokaten J. Heüman härstädes anhängiggjort ärende utvisade hufvudsakligen följande.

Genom gåfvobref den 4 november 1907 skänkte Bengt Lundström till sin dotter Maria Lovisa Eugenia Lundström vissa uppräknade möbler och husgerådspersedlar, i gåfvobrefvet upptagna till ett värde af sammanlagdt 1,634 kronor 50 öre. Vid gåfvan var fäst det villkor, att den hort-

gifna lösejendomen skulle vara gåfvotagarens enskilda egendom och icke få tagas i mät för hennes blifvande mans gäld. Den 6 november 1907 vigdes Maria Lovisa Eugenia Lundström vid Nils Edvard Gerber.

Genom utslag den 21 november 1910 förpliktade rådstufvurätten i Örebro bemålte Gerber att till aktiebolaget Eriksson & Gerber i likvidation utgifva 3,486 kronor 66 öre jämte ränta äfvensom att godtgöra bolaget kostnaderna å saken med 97 kronor 50 öre.

Sedan omförmälta utslag för verkställighet öfverlämnats till förste stadsfogden i Stockholm, samt denne uppdragit åt G. A. Lindberg att verkställa utslaget, utmätte Lindberg den 2 februari 1911 i makarna Gerbers bostad en del lösejendom, vid förrättningen värderad till sammanlagdt 555 kronor. Till skydd emot utmätningen uppvisade gäldenärens hustru gåfvobrefvet, men förrättningsmannen fann gåfvohandlingen icke utgöra hinder för godsets utmätande.

I en hit ingifven klagoskrift påkallade därefter advokaten Heüman såsom juridiskt ombud för Gerbers hustru mitt ämbetsbiträde i anledning därpå, att vid ifrågavarande utmätningsförrättning tagits i mät egendom, som jämlikt gåfvobrefvet varit hustruns enskilda och ej kunnat utmätas för mannens gäld. Heüman anförde därvid, att utmätningen med hänsyn till innehållet i 70 § utsökningslagen, jämförd med 10 kap. 2 § samt 11 kap. 3 och 7 §§ giftermålsbalken, vore olaglig och tillika medförd afsevärdt obehag för vederbörande, hvarför Heüman, jämte det att han hos vederbörande öfverexekutor öfverklagat utmätningen, ville fästa min uppmärksamhet härfpå i och för vidtagande af de åtgärder gent emot förste stadsfogden, som kunde finnas lämpliga. Som någon tvekan beträffande frågan, huruvida dylik hustruns enskilda egendom vore utmätningsbar för en mannens under äktenskapet ådragen skuld eller icke, med hänsyn till de åberopade lagrummens tydliga affattning näppeligen kunde ifrågakomma, vittnade förfarandet enligt Heümans mening om en sådan grad af oförstånd, att ett åtal vore väl motiveradt.

Sedan jag, som fann utmätningsmannens förfarande felaktigt, genom öfverståthållarämbetet låtit infordra vederbörandes yttrande, meddelade förste stadsfogden uti afgifven förklaring till en början, att öfverståthållarämbetet på besvär af Gerbers hustru genom interimsresolution den 9 februari 1911 tills vidare inställt fortgången af ifrågavarande utmätning.

Med framhållande af, att det varit den till extra verkställare af dom vederbörligen antagne Lindberg, som vidtagit den klandrade utmätningsförrättningen, förmälte förste stadsfogden vidare, att han åtnjutit tjänstledighet under hela januari månad 1911, under hvilken tid Lindberg haft att rådföra sig med förste stadsfogdens vikarie, hvarför förste stadsfogden

ej haft någon kännedom om denna utmättningsfråga, förr än utmätningen å andra dagen efter hans återinträde i tjänsten redan var gjord, och det blef hans lott att uppsätta protokoll öfver hvad för honom rapporterats.

I förklaringen anförde förste stadsfogden slutligen, bland annat:

Äfven om klaganden skulle hafva rätt i, att enligt 10 kap. 2 § giftermålsbalken ett före äktenskap utfärdadt gåfvobref med villkor om enskild äganderätt skulle äga giltighet i fråga om lösöre, som make infört i boet, funne förste stadsfogden dock, att här ifrågavarande gåfvobref lämnade en så knapphändig beskrifning på de skänkta föremålen, att förrättningsmannen i brist på intyg om identiteten hvarken bort finna sig hindrad att utmäta eller bort tillgripa det i 70 § utsökningslagen medgifna förfarandet att utmäta under stämningshänvisning. Detta för alla parter mycket besvärliga men för utmätningssmannen jämförelsevis bekväma förfarande borde nämligen användas af underexekutorerna med mycken sparsamhet.

Nu syntes emellertid den gjorda utmätningen vara fullt försvarad af en helt annan omständighet, och denna låge i ett uttryck i motiven till 1898 års förändring af 10 kap. 2 § giftermålsbalken. När Riksdagens särskilda utskott där yttrat, att ändringarna afsåge *uteslutande* genomförandet af grundsatsen, att giftorätt ej skall äga rum i stadsfastighet, som make före äktenskapet förvärfvat, så torde allt åtal mot en utmätningssman anses vara uteslutet, för det att han enligt paragrafens äldre lydelse ansett, att lösegendom, som före äktenskapet gifvits ena maken, icke utan äktenskapsförord eller boskillnad vore skyddad emot utmätning för andra makens skuld.

Enligt hvad jag inhämtade, meddelade öfverståthållarämbetet utslag den 29 mars 1911 i anledning af de besvär, Gerbers hustru anført öfver ifrågavarande utmätningssförrättning. Öfverståthållarämbetet yttrade däri, att emedan Gerbers hustru bjudit sannolika skäl för sitt anspråk på det utmätta godset, blefve hon jämlikt 69 och 70 §§ utsökningslagen hänvisad att utföra sin talan efter stämning.

Häröfver anförde makarna Gerber besvär hos Svea hofrätt, som genom utslag den 31 juli 1911 fastställde öfverståthållarämbetets utslag, men förordnade, att tiden för talans instämmande skulle räknas från dagen för hofrättens utslag.

Jämväl öfver hofrättens utslag anförde makarna Gerber besvär. På dessa besvär meddelade Kungl. Maj:t utslag den 3 februari 1912, därvid Kungl. Maj:t yttrade, att, enär på grund af gåfvobrefvets innehåll och sista punkten af 10 kap. 2 § giftermålsbalken den utmätta egendomen vore hustru Gerbers enskilda och förty icke bort tagas i mät för ifråga-

varande gäld, pröfvade Kungl. Maj:t rättvist att, med ändring af hofrät-
tens utslag, upphäfvade den öfverklagade utmätningen.

I ärendet fann jag därefter annan åtgärd från min sida icke böra
ifrågakomma, än att jag underrättade förste stadsfogden om Kungl. Maj:ts
berörda utslag.

Vårdslöshet i afseende å förande af in-teckningsbok.

Vid en under år 1912 företagen inspektion af Södertörns domsaga
anmärktes, att Svartlösa häradsrätt vid slutting med häradet den 30 de-
cember 1910, under §§ 2476, 2477 och 2478, fastställt tre in-teckningar i
Tellusborg n:r 245. Uti in-teckningsboken hade emellertid felaktigt an-
tecknats, att in-teckningarna beviljats i Tellusborg n:r 70.

Slutsammanträdet likasom 1910 års höstting med Svartlösa härad
hade hållits af e. o. notarien O. D. Krook. Häradshöfdingen i domsagan
E. Bergelmer, som var tillstädes vid inspektionen, meddelade, att in-
föringarna i fastighetsböckerna för nämnda ting och slutsammanträde
verkställts af ett kvinnligt skrifbiträde, och att Krook sannolikt underlåtit
att kontrollera anteckningarna, åtminstone hvad angick slutsammanträdet.

Sedan jag i anledning häraf infortrat yttrande af e. o. notarien Krook,
anförde denne uti afgifven förklaring hufvudsakligen följande.

Vid slutsammanträdet den 30 december 1910 med Svartlösa härad
inkom ett mycket stort antal ansökningsärenden, däribland öfver 2,400 in-
teckningar och öfver 250 lagfarter. Efter hand som protokoll öfver in-
komna in-teckningar och lagfarter hunno uppsättas och justeras, gjordes
införing i in-tecknings- och lagfartsböckerna af ett kvinnligt skrifbiträde,
som sysslade med sådana göromål i flera år under den tid häradshöfdingen
W. Uppström innehade Södertörns domsaga. Arbetet utfördes å dom-
sagens kansli, som af häradshöfdingen Axel Nyrén, hvilken den 1 januari
1911 tillträdte förordnande att förestå Södertörns domsaga, flyttats från
Krooks bostad till Riddaregatan 49. Under tiden hade Krook mycket
svårt att få tillgång till fastighetsböckerna, enär de ständigt behöfdes
för utfärdande af gravationsbevis, arbetet å det följande tinget m. m.
Emellertid utfick Krook för kontrollering af införingarna böckerna vid två
tillfällen, första gången vid påsktiden och andra gången i slutet af maj
eller början af juni. Vid det första af dessa tillfällen voro de vid in-
spektionen anmärkta in-teckningarna ännu icke införda eller ock hann
Krook vid kontrolleringen af införingarna ej så långt som till dem, hvil-
ketdera kunde han nu icke erinra sig. Innan Krook andra gången utfick

böckerna, meddelade Nyrén, att han vid användandet af böckerna iakttagit anmärkta felinföring, och anmodade Krook att därom göra anteckning i anmärkningskolumnen. Som Krook vid tillfället var upptagen af annat arbete och då ännu icke utfått böckerna för slutlig granskning, anhöll han, att Nyrén måtte i anmärkningskolumnen göra anteckning om felinföringen, hvartill han enligt bestämmelsen i 20 § i kungl. kungörelsen den 14 september 1875 vore berättigad. Så skedde äfven. Hade Nyrén vägrat att göra berörda anteckning, hade densamma blifvit ombesörjd af Krook.

Af hvad Krook sålunda anfört framginge alltså, att Bergelmer för sitt påstående, att införingarna i böckerna icke blifvit kontrollerade, saknat verklig grund. Att kontrolleringen däremot måst ske med större skyndsamtet än som brukade äga rum, hade allenast berott på storleken af arbetsbördan i domsagan. Slutligen ansåge Krook sig böra nämna, att han såväl i Södertörns domsaga som äfven i domsagor med betydligt mindre arbetsbörda påträffat felinföring i böckerna, som icke blifvit af vederbörande rättad, utan därom Krook fått göra anteckning i anmärkningskolumnen, men ville han ingalunda, såsom Bergelmer i förevarande fall, påstå, att dessa fel berott därpå, att införingarna icke blifvit kontrollerade, ty vid brådskande arbete torde fel kunna undgå äfven en granskning, som vederbörande sökte göra så noggrann som möjligt.

I förevarande fall hade sålunda blifvit ådagalagdt, att vid de å slutsammanträdet med Svartlösa härad hösttinget år 1910 beviljade inteckningarnas införande i vederbörande inteckningsbok tre fel förekommit. Här af och med hänsyn till andra förekomna omständigheter torde kunna antagas, att inteckningarnas införande icke vederbörligen kontrollerats af e. o. notarien Krook, som vid nämnda slutsammanträde tjänstgjort såsom häradsrättens ordförande. Ehuru af Krooks förklaring i ärendet framgick, att han ansåg sig icke äga skyldighet att vidare granska, huruvida inteckningarna blifvit rätteligen införda eller icke, fann jag mig likväl böra tills vidare låta bero vid hvad i ärendet förekommit. Jag ansåg mig dock böra underrätta Krook, att, om vid den granskning af inteckningsboken, som den ordinarie domhufvanden i domsagan kunde anse sig böra själf företaga, skulle upptäckas ytterligare fel vid ifrågavarande införing, det låge i sakens natur, att jag ej komme att underlåta att ställa Krook till ansvar för de förelupna felaktigheterna.

Länsman rättegångsombud för svarande i brottmål.

Af handlingarna i ett genom klagomål af A. P. Andersson anhängiggjort ärende inhämtade jag, att länsmannen i Resele distrikt Erik Ludvig Bäckström vid särskilda tillfällen år 1911 inför Resele tingslags häradsrätt uppträdt såsom svarandens ombud i ett af Andersson till häradsrätten instämt mål, hvori ansvar yrkats å en person för misshandel af Anderssons hustru å allmän landsväg.

Att en länsman såsom rättegångsombud biträder en för brott tilltalad person kan enligt min mening, äfven om det icke under hvarje förhållande måste anses stridande mot länsmannens tjänsteplikt, ej vara lämpligt eller öfverensstämmande med god ordning. Denna mening, som jag tidigare framställt i ämbetsberättelserna till 1909 års Riksdag, sid. 150, och till 1911 års Riksdag, sid. 115, har äfven vunnit tillämpning i praxis. I allmän kungörelse har sålunda, bland andra länsstyrelser, Konungens befallningshafvande i Älfsborgs län ansett sig böra fästa vederbörande allmänna åklagares uppmärksamhet på olämpligheten af hans uppträdande som ombud för svarande i brottmål, som åklagare å tjänstens vägnar anhängiggjort, dock med undantag för sådana fall, då det blott gällde att framföra ett rent erkännande.

Det genom Anderssons klagomål under min pröfning dragna ärendet fann jag på grund af däri förekomna omständigheter icke böra från min sida föranleda någon åtgärd emot Bäckström. Särskildt med hänsyn därtill, att Bäckström syntes hysa den uppfattningen, att länsmans rätt att vid domstol föra annans talan icke vore i lag begränsad, ansåg jag mig emellertid böra i skrifvelse till Konungens befallningshafvande i Väster-norrlands län hemställa, att genom kungörelse liknande den, som Konungens befallningshafvande i Älfsborgs län låtit i ämnet utgå, hos de underordnade åklagarne i länet inskräpa, att de i regeln icke böra såsom ombud eller rättegångsbiträden hjälpa svarande i brottmål.

Med anledning af min skrifvelse meddelade Konungens befallningshafvande sedermera, att Konungens befallningshafvande, som redan förut haft anledning fästa vederbörande allmänna åklagares inom länet uppmärksamhet å denna sak, ånyo genom länskungörelserna erinrat dem, att uppdrag såsom ombud eller rättegångsbiträde åt svarande, ställd under åtal för brott eller förseelse mot allmän lag eller författning, icke öfverensstämde med allmän åklagares tjänsteställning och förty icke borde af sådan utföras, dock med undantag för det fall, att ombudets talan vore inskränkt till ett rent erkännande. Länsmannen Bäckström erhöll från Konungens befallningshafvande erinran i särskild skrifvelse.

Värnpliktigas dagaflöning.

I en till mig ingifven skrift anförde beväringssmannen n:r 153 ¹⁴/₀₉ Halldin jämte tolf andra värnpliktiga, att de, efter det de såsom vapenföra inskrifvits till vapentjänst, under fullgörande af dem på grund däraf åliggande tjänstgöring såsom icke vapenföra öfverförts till annan tjänst. Under år 1911 hade de varit inkallade till fullgörande af återstoden af dem åliggande fredstjänstgöring och härunder tilldelats penningbidrag med 20 öre för dag. De ville nu ifrågasätta, huruvida de ej under sistnämnda tjänstgöring vore berättigade till penningbidrag med 50 öre för dag.

Vid pröfning af detta ärende ansåg jag mig böra öfverlämna framställningen till arméförvaltningens civila departement för den åtgärd, hvar till departementet kunde finna skäl.

I anledning häraf infortrade departementet yttrande från Kronobergs regementes kassaförvaltning, som meddelade, bland annat, att vederbörande kompanichef bestämt storleken af penningbidraget åt ifrågavarande värnpliktiga till 20 öre för man och dag utan att härom hafva inhämtat regementschefens eller kassaförvaltningens mening.

Ärendet företogs af departementet till afgörande den 15 december 1911, och yttrade departementet därvid, att sökandena, som blifvit öfverförda till icke vapenför tjänstgöring, jämlikt föreskrifterna i § 108 mom. 2 af inskrifningsförordningen, sådant detta moment lyder i kungl. kungörelsen den 13 juni 1902, därefter ägt att, därest de sådant önskat, fullgöra återstoden af dem åliggande tjänstgöring vare sig i en följd med den tjänstgöring, hvarunder öfverföringen skett, eller efter förnyad inkallelse. Följaktligen måste sökandena, fastän de ej fullgjort sin tjänstgöring i en följd, likväl anses likställda med sådana värnpliktiga, hvilka enligt värnpliktslagen hafva att fullgöra dem åliggande tjänstgöring i en följd och hvilkas aflöning under sådan tjänstgöring jämlikt gällande aflöningsreglemente för armén § 56 mom. 1 första stycket är bestämd till 20 öre för dag. Departementet fann alltså den i ärendet gjorda framställningen icke kunna föranleda till någon dess åtgärd.

Fråga om oriktig tillämpning af bestämmelserna om skeppsmätning.

I en till mig ingifven klagoskrift påkallade skeppsmätarne Agne Dahlberg, A. Isakson, Carl Rudberg, N. Schönfeldt och Karl Hagström samt biträdande skeppsmätaren Nils Gustaf Nilsson min uppmärksamhet i anledning af ett utaf generaltullstyrelsen meddeladt, i klagoskriften bifogade

handlingar närmare omförmäldt beslut, hvarigenom styrelsen enligt klagandenas förmenande skulle — med stöd af ett utaf skeppsmätningsofverkontrollören C. O. Larsson i tjänsten afgifvet utlåtande — utan laga fog hafva nedsatt arfvodet för i Malmö verkställd kontrollmätning af tyska ångfartyget »Wotan» från debiteradt belopp 281 kronor 85 öre till 166 kronor 97 öre.

I klagoskriften anförde klagandena till stöd för sin hänvändelse till mig, bland annat, följande.

Öfvergången från det äldre skeppsmätningssystemet, grundadt på vikt-enheten nyläst, till det nu gällande tonsystemet, grundadt på rymdenheten registerton, skedde såsom bekant genom förnyade förordningen angående mätning af handelsfartyg den 15 maj 1874. I en samtidigt utfärdad instruktion för skeppsmätningkontrollörer och skeppsmätare stadgades: »För mätning af fartyg efter regeln I och utfärdande af mätning-bevis, afvensom då kontrollmätning enligt denna regel utföres och nytt mätbref utfärdas, tillkommer skeppsmätaren ett arfvode, lika för segel- och ångfartyg, af 20 öre för hvarje ton af fartygets afgiftspliktiga dräktighet enligt mätningbeviset.» Då nämnda förordning, hufvudsakligen på grund af de olägenheter, som snart befunnos vidlåda dess bestämmelser för beräkandet af afdraget för maskinkraften, hvilket afdrag däri bestämdes enligt den s. k. engelska regeln, ersattes med förordningen angående skeppsmätning den 12 november 1880, bibehölls den år 1874 fastställda grundtaxan af 20 öre för hvarje ton af fartygets afgiftspliktiga dräktighet, hvarjämte stadgandet öfverflyttades från instruktionen till själfva förordningen. Visserligen medförde detta bibehållande af taxan vid förutvarande belopp för skeppsmätarne någon minskning i arfvodesersättning för segelfartygs mätning, af det skäl att, med den nya förordningens föreskrifter om ökning i de afgiftsfria rummens antal, mätningarbetet ökades, samtidigt med att afgiftspliktiga dräktigheten, efter hvilken arfvodet beräknades, undergick minskning. Men en viss compensation bereddes samtidigt härmed skeppsmätarne därutinnan, att ångfartygens afgiftspliktiga dräktighet, om ock arbetet med dess bestämmande jämväl något ökades, kom att själf undergå en rätt afsevärd ökning. I stort sedt torde därför kunna anses, att genom den nya förordningen af år 1880 skeppsmätarkårens ton-arfvode för arbetet med skeppsmätningarnas förrättande icke undergick någon nämnvärd förändring.

Under såväl förstnämnda förordnings giltighetstid som under första decenniet af den senare förordningens förekommo, utom mätningar af svenska fartyg, ett icke ringa antal mätningar af utländska fartyg. Fler-talet af de på 1880-talet utförda mätningarna af senare slaget utgjordes af

s. k. partiella mätningar å främmande ångfartyg, vid hvilka det i allmänhet gällde att — efter uppmätning af allenast maskinrummet, fasta eller permanenta kolboxrum samt axeltunneln — på grund af denna mätning och med ledning af det främmande mätbrevets uppgifter om fartygets kubikinnehåll i öfrigt beräkna det främmande fartygets rätta afgiftspliktiga dräktighet enligt i Sverige gällande bestämmelser. För dessa mätningar bestämde Kungl. Maj:t, att arfvodesersättningen till skeppsmätaren skulle utgå icke efter tontalet af fartygets afgiftspliktiga dräktighet, utan — med hänsyn till tjänsteförrättningens mindre omfattning — allenast efter tontalet af de verkligen uppmätta rummen.

Om ock i enskilda fall, och särskildt på mindre ångfartyg, det enligt dessa grunder utfallande arfvodet för partiell mätning esomoftast icke stod i rimligt förhållande till arbetets omfattning, så utgjordes dock flertalet af ifrågavarande fartyg af större lastångare med maskinrum, uppgående till hundratals ton, och då alltså på sätt och vis dessa större fartyg fingo betala för de mindre, så hade skeppsmätarkåren knappast någon giltig anledning till missnöje med denna taxebestämmelse om arfvodets utgående efter tontalet, d. v. s. kubikinnehållet, af de verkligen omräta rummen.

I generaltullstyrelsens kungörelse den 24 februari 1890, innehållande ändrade bestämmelser för partiell mätning af brittiska ångfartyg, förmärktes emellertid en sträfvän att minska skeppsmätarnes arfvodesersättning. Genom detta stadgande bibehölls visserligen för mätning af maskinrummet den äldre taxebestämmelsen af 20 öre för ton af »det verkligen uppmätta maskinrummet», men i fråga om öfriga uppmätta rum bestämdes icke, att arfvodet skulle utgå enligt denna samma grund, utan skulle detta arfvode utgå allenast »för den del af öfriga uppmätta rum, som befinnes afgiftspliktig».

Den uppenbara obillighet, som inrymdes i denna sistnämnda bestämmelse, doldes ju åtminstone för den utomstående i viss mån genom taxebestämmelsens rent formella snarlikhet med taxebestämmelsen för arfvodet vid fullständig mätning af fartyg. Ty i bägge fallen utginge arfvodet ju i förhållande till afgiftspliktigheten. Men vid denna från år 1890 stammande nya taxebestämmelses tillämpning i praktiken funno skeppsmätarne snart, att den ledde till följande två egendomliga konsekvenser, nämligen:

Då samtliga »rummen ofvan mätningssäcket» å ett engelskt fartyg utgjordes af »afgiftsfria rum», blefve skeppsmätarens arfvode för dessa rums uppmätning lika med noll.

Då afgiftsfria rum, andra än maskinrummet, förekomme å en engelsk

ångare — och sådana förekomme nära nog alltid — blefve arfvodet för jämväl dessa rums uppmätning lika med noll.

Ehuru dessa nya taxebestämmelser voro ägnade att hos skeppsmätarkåren väcka icke ringa förstämning, men desamma, såsom grundande sig på ett bref af Kungl. Maj:t, icke kunde öfverklagas, sökte man trösta sig med det förhållandet, att de flesta engelska ångare vore större fartyg, hvilka ofta nog hade afsevärdt stora icke afgiftsfria rum ofvan däck, för hvilka arfvode sålunda utginge, och att alltså det ena finge hjälpa det andra. Dessutom ansåg man det vara själfklart, att den sålunda införda ökningen i själfva mätningens omfattning skulle inom kort utsträckas till samtliga med de engelska fartygen i fartygens respektive hemland likartadt mätta främmande fartyg och alltså medföra ökad verksamhet för skeppsmätarne — en förväntan som dock hitintills icke gått i uppfyllelse.

För de svenska fartygens mätning fick emellertid taxan — 20 öre för ton af hela fartygets afgiftspliktiga dräktighet — orubbad kvarstå i nära 20 år. Men äfven häri hade från och med år 1894 inträdt en mycket genomgripande och för skeppsmätarkåren ekonomiskt känbar förändring.

På nuvarande skeppsmätningsöfverkontrollörens förslag och under hänvisning till ett uttalande af sjöfartsnäringskommittén infördes nämligen genom kungl. kungörelsen den 18 maj 1894, jämte partiellt mätningförfarande jämväl för svenska fartyg, den numera gällande komplicerade och i vissa fall mycket svårtillämpade arfvodestaxa, som återfunnes i § 35 af denna kungörelse.

I nämnda arfvodestaxa hade *dels* införts den nyheten, att, i stället för den för utländska fartyg dittills och allt framgent gällande arfvodestaxan af 20 öre för ton af det verkligen uppmätta maskinrummets volym, införts ett arfvode af 5 öre för ton af hela fartygets afgiftspliktiga dräktighet, *dels* införts jämväl för svenska fartyg den, på sätt ofvan framhållits, synnerligen obilliga bestämmelsen rörande ersättning för mätning af öfriga rum, som år 1890 stadgades att gälla för engelska fartyg.

Såsom ett motiv till denna för skeppsmätarkåren ännu mera kända reduktion i de genom 1874 års förordning fastställda arfvodesförmånerna hade hänvisats till en, efter allt att döma, på tämligen artificiell väg tillkommen framställning från några befälhafvare på svenska kustbåtar, däri de beklagade sig öfver för höga mätningkostnader vid ommätningar. Däremot hade emellertid gjorts gällande, *dels* att de klagande befälhafvarne icke vore målsägande, eftersom det ej vore de, utan rederierna, som finge vidkännas afgiften i fråga, *dels* att alla af svenska rederier utbetalade sammanlagda årliga kostnader för fartygs ommätning, hvilka utgått enligt 1874 års taxa — 20 öre för ton af afgiftspliktiga dräktigheten —

icke belöpt sig till mera än en bråkdel af en procent af fartygens årliga öfriga efter ton beräknade skeppsumgälder af olika slag, hvarför knappast något sakligt skäl funnits för de af skeppsmättningsöfverkontrollören i tjänstutlåtanden gjorda uttalanden, som innebure, att dessa kostnader, liksom skeppsmättningskostnaderna öfver hufvud, skulle vara för rederierna och sjöfartsnäringen betungande.

Till dessa sistnämnda synpunkter hade emellertid ingen hänsyn blifvit tagen, och ej heller hade någon hänsyn, i form af jämkning i taxebestämmelserna, tagits till följande genom 1894 års kungörelse inträdda nya förhållande.

Genom denna kungörelse infördes afgiftsfrihet för ytterligare ett betydande antal rum i fartyg: vattenbarlastrum i dubbel botten, befälhafvarens rum och båtsmansförrådsrum. Dessa afdrag jämte af Kungl. Maj:t genom senare kungörelser införda ytterligare afdrag för »för- och akterpiktankar» samt andra »djupa tankar» äfvensom för gångar till afgiftsfria besättningsrum hade medfört:

dels en afsevärd ökning i arbetet såväl med ett fartygs mätning som med uträkning af dess afgiftspliktiga dräktighet, uppgörandet af kontrollkonstruktionsritningen och utfärdandet af mättningsbevis,

dels en mycket afsevärd minskning såväl i fartygens afgiftspliktiga dräktighet som i det på grund af denna dräktighet beräknade mättningsarvodet.

Det kunde synas, som om vid sådant förhållande — ökning af arbetet samtidigt med minskning af grunden, den afgiftspliktiga dräktigheten, för arfvodesersättningens utgående — det borde hafva för vederbörande förslagsställare varit angeläget att genom en väl afpassad höjning i den från år 1874 stammande arfvodestaxan förekomma den oegentligheten, att en skeppsmätare nu för tiden vid mätning af ett visst fartyg hade i många fall mer än fördubbladt arbete, men samtidigt härmed afsevärdt mindre ersättning än för mätning af samma fartyg för trettio år tillbaka, på hvilken tid såväl aflöningar till biträden som kontorshyra och öfriga expenser samt lefnadskostnader voro afsevärdt lägre än nu.

Något förslag i denna riktning hade emellertid icke framkommit från vederbörande trots skeppsmätarnes enträgna och välgrundade framställningar i denna riktning.

I stället hade från skeppsmättningsöfverkontrollören vid olika tillfällen formliga förslag blifvit framställda om nya taxebestämmelser för skeppsmätning, innebärande afsevärda ytterligare nedsättningar i arfvodesförmånerna för dessa tjänstemän, förslag hvilka dock lyckligtvis icke hittills medfört åsyftad åtgärd från Kungl. Maj:t.

I enskilda fall, då kommissionärer eller ombud för utländska fartygsrederier ingifvit framställningar om befrielse från den enligt här i landet gällande författningar fartygen påhvilande skyldighet att undergå mätning, hade skeppsmättningsöfverkontrollören därjämte i sina tjänstutlåtanden städse visat stort tillmötesgående mot dessa kraf, genom hvilket tillmötesgående emellertid i många fall vederbörande skeppsmätare tillskyndats mycket kännbara ekonomiska förluster. Ett färskt exempel härpå vore engelska turistångaren »Mantua», hvilken på grund af skeppsmättningsöfverkontrollörens tillstyrkande utlåtande af Kungl. Maj:t den 24 februari 1911 befriats från föreskrifven partiell ommätning.

Ehuru § 1 af gällande skeppsmättningsförfordning innehölle de till synes rätt tydliga bestämmelserna, att fartygs dräktighet skall »genom mätning utrönas», samt att mätningen »skall verkställas af behörig skeppsmätare», hade skeppsmättningsöfverkontrollören i detta fall tillåtit sig att med stöd af allenast uppgifter i andra hand och beräkningar på papperet — alltså utan att ens själf hafva sett fartyget — för detsamma själf »utröna» den afgiftspliktiga dräktighet, efter hvilken skeppsumgälder till svenska statsverket, lotsverket och hamnarne m. fl. skulle utgå till belopp af sammanlagdt flera tusen kronor. Och detta ehuru erfarenheten från flera under senaste åren förrättade mätningar gifvit vid handen, att olikheten i afgiftspliktig dräktighet mellan två systerfartyg, på grund af allenast mindre olikheter i anordningar ombord, kunde uppgå till många hundra, ja nära på till ett tusen ton.

Beträffande särskildt ofvan omförmälta beslut, hvarigenom arfvodet för mätningen af »Wotan» nedsatts, ville klagandena erinra, att detta beslut numera af skeppsmättningsöfverkontrollören genom vederbörande skeppsmättningskontrollörer delgifvits skeppsmätarne i riket; och denna åtgärd syntes klagandena innebära en från öfverkontrollören i tjänsteväg meddelad anmodan till dessa senare att vid kommande beräkningar af skeppsmättningsarfvode för partiell mätning af andra främmande ångfartyg än engelska ställa sig generaltullstyrelsens beslut i fråga om »Wotan» till efterrättelse.

I affordrad förklaring yttrade skeppsmättningsöfverkontrollören Larsson, bland annat, följande.

Jämlikt generaltullstyrelsens kungörelse angående erkännande i Sverige af tyska fartygs mätbref den 30 april 1896 hade vederbörande skeppsmätare sig förelagdt att å ångfartyget »Wotan» verkställa partiell ommätning för bestämmande af afdraget för maskinrummet enligt de i Sverige gällande bestämmelserna. Volymen af nämnda rum belöpte sig till

665,64 ton. Denna utgjorde den ena delen af de verkliga ommätta rummen. Härom hade någon meningsskiljaktighet icke visat sig råda.

Vidare fanns å fartyget en påbyggnad, s. k. turretdäcksrum, som å det tyska nationella mätbrevet var jämte några andra mindre rum upptagen till 573,59 ton, under det att samma påbyggnad m. m. enligt svenska mätningföreskrifter belöpte sig till 743,63 ton. Skillnaden mellan dessa tontal, hvilken hufvudsakligast kunde tillskrivas den skiljaktiga mätningen af turretdäcksrummet, uppginge till 170,04 eller, då afseende fästes vid en obetydlig korrektion på 0,85 ton, till 169,19 ton, hvilken sistnämnda volymdel af påbyggnaden alltså icke innefattats i den i hemlandet beräknade bruttodräktigheten.

Jämlikt generaltullstyrelsens kungörelse angående inräknande i vissa främmande fartygs dräktighet af därur uteslutna rum den 7 mars 1904 måste, med afseende fästadt särskildt vid ifrågavarande fall, sådan del af påbyggnad, som icke innefattats i den i hemlandet beräknade bruttodräktigheten, men enligt svenska bestämmelser skulle i bruttodräktigheten inrymmas, med sitt afgiftspliktiga kubikinhåll tilläggas fartygets afgiftspliktiga dräktighet. Det var sålunda vederbörande skeppsmätarens andra uppgift att uppmäta nämnda till 169,19 ton uppgående del och lägga dess volym till den afgiftspliktiga dräktigheten. Denna volym utgjorde den andra delen af de verkliga ommätta rummen. Sist omförmälta rums sammanlagda tontal belöpte sig sålunda till 834,83 ton, för hvilket arfvodet skulle utgå med 20 öre för ton eller med 166 kronor 97 öre. Att skeppsmätarens uppgift i senare fallet varit sådan ofvan angifvits, framginge ock af kungörelsen den 30 april 1896, där det betonades, att ommätningen icke finge omfatta rum, hvilkas innehåll funnes angifvet i det nationella mätbrevet. Volymen af hela påbyggnaden m. m. utgjorde 743,63 ton, och då större delen därpå fanns angifven i nationella mätbrevet med en volym af 573,59 ton, komme mätningssuppgiften gifvetvis att afse, efter förut nämnd korrektion, endast 169,19 ton.

Det förfarande, skeppsmätaren använde för utrönande af dessa 169,19 ton, blefve hans ensak, blott resultatet vore riktigt. Klagandena ville emellertid göra gällande, att de detaljmätningar, som en skeppsmätare ansåge sig behöfva tillgripa för att komma till önskad resultat, äfven skulle ersättas med 20 öre för ton af de rum, som sålunda mättes. Förutom att en sådan uppfattning vore oriktig, kunde en tillämpning af densamma leda till de mest betänkliga följder. Erfarenheten hade visat, att olika skeppsmätare användt skilda vägar för att lösa enahanda uppgift. Då det icke vore ovanligt vid skeppsmätning, att man först mätte en volym och från denna droge en uppmätt volymdel för att erhålla den återstående delen, kunde

det falla en skeppsmätare in, att, om han hade till uppgift att af en påbyggnad mäta exempelvis en volym af 100 ton, han först mätte hela påbyggnadens rymd, utgörande exempelvis 500 ton, och från denna afdroge en mätt volym af 400 ton. Mätningens resultatet blefve riktigt, men de uppmätta rummen, efter hvilkas tontal arfvodet beräknades, skulle enligt nyssberörda uppfattning uppgå till 900 tons rymd i stället för rätteligen 100 tons. Under sådana förhållanden skulle ju arfvodesberäkningen blifva rent godtycklig och ytterst beroende af mätningens förrättarens större eller mindre hänsynsfullhet.

Till bemötande af skeppsmätningsofverkontrollören Larssons förklaring afgafvo klagandena påminnelser, däri anfördes, bland annat, följande.

Generaltullstyrelsens kungörelse den 30 april 1896, som Larsson åberopat till stöd för sin uppfattning, hade intet med förevarande fall — uppmätning af öfverbyggnader — att skaffa, ty i denna kungörelse talades blott om maskinrum och rum, som uteslutande vore inrättade för befälhafvarens begagnande, samt båtsmansförrådsrum. Bestämmelsen i denna kungörelse »att, då partiell ommätning ifrågakommer, densamma skall inskränkas till det nödvändigaste och icke får omfatta rum, hvilkas innehåll finnes angifvet i det nationella mätbrevet», hade sin grund i den omständigheten, att här ifrågavarande rum, befälhafvarens rum och båtsmansförrådsrum, vid kungörelsens utfärdande påtagligen förutsattes vid mätning i olika länder icke blott gifva samma mätningens resultat, utan äfven resultera i samma afdrag från bruttodräktigheten — en förutsättning som visserligen icke alltid visat sig hålla streck.

I generaltullstyrelsens kungörelse af den 7 mars 1904 stadgades visserligen, att, om å ett främmande fartyg, som traktatsenligt skall partiellt ommätas i svensk hamn, finnas påbyggnader eller delar däraf, som icke äro upptagna i fartygets nationella mätbref, men enligt svenska bestämmelser böra i bruttodräktigheten inrymmas, »skall fartygets afgiftspliktiga dräktighet ökas med det afgiftspliktiga kubikinnehållet, som utgör resultatet af en med tillämpning af svenska föreskrifter verkställd mätning af ifrågavarande rum». Om beräkning af arfvodet för verkställd mätning talades däremot ej. Men med »delar däraf» kunde här förnuftigtvis endast afses sådana delar, som bestämdt kunde särskiljas från en öfverbyggnad i dess helhet, som alltså vore afbalkade i densamma genom skott eller väggar, t. ex. förliga delen af en öfverbyggnad akter eller aktere delen af en back, med andra ord delar, som kunde direkt genom upptagandet af deras dimensioner uppmätas. Däremot kunde med ifrågavarande uttryck omöjligen afses den icke direkt för sig uppmätbara bråkdelen af en öfverbyggnads kubikinnehåll, hvarmed öfverbyggnadens genom mätning i Sverige

bestämda kubikinnehåll skilde sig från dess i det främmande mätbrevet uppgifna rymd, och hvilken först genom uppmätning af öfverbyggnaden i dess helhet och det därvid vunna resultatets jämförande med det nationella mätbrevets siffror kunde påvisas och till sin storlek bestämmas. Men just en sådan del vore det fråga om på »Wotan».

Vid öfvervägande af hvad handlingarna sålunda och i öfrigt innehöllo ansåg jag hvad klagandena lagt skeppsmättningsöfverkontrollören Larsson till last icke kunna betraktas såsom tjänstefel.

Däremot trodde jag mig finna hvad i ärendet förekommit utgöra bevis för, att gällande bestämmelser om skeppsmätning icke äro affattade med önskvärd klarhet; och då i hvarje fall de af klagandena framhållna synpunkterna borde kunna vara till gagn och af intresse vid den omarbetning af ifrågavarande bestämmelser, som var förestående, öfverlämnade jag till statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet samtliga handlingar i ärendet till den åtgärd, hvartill statsrådet kunde finna anledning.

Förbud emot hållande af föredrag.

Handlingarna i ett genom klagomål af Gustaf Svensson härstädes anhängiggjort ärende utvisade följande.

Den 30 augusti 1911 anmälde Svensson skriftligen hos kronofogden i Luleå fögderi K. Norrsell, att Svensson nämnda dag kl. 8,30 e. m. komme att i goodtemplarlokalen i Boden hålla ett föredrag öfver ämnet: »Hvarför beundrar man kriget?» Anmälningsskriften försågs af kronofogden med en påskrift därom, att föredraget anmälts angifna dag kl. 10 f. m., och att skriften skulle uppvisas för vederbörande polisuppsyningsman. Å skriften tecknades därefter af polisuppsyningsmannen i Boden Helmer Hedström ett bevis, innehållande att handlingen blifvit för honom företedd.

I en ingifven klagoskrift påkallade Svensson min ämbetsåtgärd i anledning därpå, att omförmälta lokal kort före den utsatta tiden för ifrågavarande föredrags hållande befunnits stängd, hvilket skulle hafva skett på Hedströms order. Klaganden förmälte tillika, att föredraget varit annonseradt i tidningarna.

Sedan jag i ärendet infordrat Hedströms yttrande, inkom denne med en förklaring, hvaraf framgick: att två polismän på order af Hedström delgifvit vice värden för goodtemplarlokalen, vaktmästaren O. Pettersson, ett af Hedström utfärdadt bevis därom, att det tillämnade föredraget icke vore i behörig ordning anmältdt, i det att klagandens anmälan först den 30 augusti kl. 10 f. m. ingifvits till kronofogden; att polismännen, lika-

ledes på Hedströms order, muntligen erinrat Pettersson om det ansvar, som enligt 13 § i ordningsstadgan för rikets städer drabbade lokalens ägare genom att upplåta lokalen för ifrågavarande föredrag; samt att Pettersson på grund häraf själfmant stängt lokalen.

I afgifvet yttrande framhöll kronofogden Norrsell vissa synpunkter, från hvilka han funnit Hedströms åtgörande befogadt. Kronofogden erinrade sålunda, bland annat: att klagandens anmälan om föredraget, jämlikt kronofogdens bevis å anmälningsskriften, gjorts först kl. 10 samma dag föredraget skulle hållas; att klaganden, som hållit föredrag i Boden äfven föregående dag, icke gärna kunde hafva varit hindrad att på grund af 13 § i ordningsstadgan för rikets städer göra sin anmälan om föredraget senast 24 timmar före dess hållande; samt att Hedström därför syntes hafva haft fullt skäl för sin uppfattning, att klagandens anmälan om det tillämnade föredraget icke blifvit gjord i behörig ordning.

Angående anmälände af tillställning innehåller 13 § i ordningsstadgan för rikets städer den bestämmelse, att i fall tillställningen kungöres genom allmän tidning, skall den föreskrifna anmälan göras före kungörandet och eljest, där så ske kan, minst 24 timmar före tillställningens början. Denna bestämmelse är icke ovillkorlig, utan kan af polismyndigheten eftergifvas. Detta framgår tydligt däraf, att polismyndigheten är oförhindrad att bifalla en ansökning om tillstånd att anordna en tillställning, där sådant tillstånd erfordras, äfven om ansökningen inkommer senare än 24 timmar före tillställningens början. Hvad sålunda gäller om en tillställning, som endast med polismyndighetens tillstånd får äga rum, har naturligtvis utan vidare tillämpning på hvarje tillställning, som endast behöfver anmälas.

Vid sådant förhållande är af vikt, att polismyndighetens påskrift å en inkommen anmälan uttryckligen angifver, om anmälningsskyldigheten ansetts behörigen fullgjord eller brister däri funnits föreligga. I annat fall skulle lätteligen kunna inträffa, att en person, som t. ex. anmält sig ämna hålla ett föredrag, varder utan hänsyn till, att hans anmälan lämnats utan någon som helst erinran, utsatt för sådana menliga påföljder som böter för honom själf och för lokalens innehafvare eller ett upplösande af den sammankomst, där föredraget skulle hållits.

I enlighet härmed voro de anteckningar, med hvilka här ifrågavarande anmälningsskrift försetts af kronofogden och Hedström, för klaganden missledande. När å skriften tecknats af kronofogden, att anmälan om föredraget blifvit gjord, och att skriften borde uppvisas för Hedström, samt af den senare, att sådant uppvisande ägt rum, hade klaganden all anled-

ning att antaga, att föredraget ansetts vara i behörig ordning anmaldt, hvarför icke ur denna synpunkt något hinder vare sig direkt eller indirekt komme att från polismyndighetens eller vederbörande åklagares sida läggas för hållande af föredraget.

På det fel, som härutinnan blifvit af kronofogden begånget, ansåg jag mig böra fästa hans uppmärksamhet.

Oriktigt förfarande af pastor i afseende å jäf mot lysning.

Enligt en den 1 november 1911 dagtecknad ansökning begärde Maria Persson hos rådstufvurätten i Borås stämning å torparsonen Oskar Persson i Grönared Västergården i Hyssna socken, med yrkande att antingen svaranden måtte åläggas att fullborda ett till Maria Persson gifvet äktenskapslöfte, hvartill häfd kommit i Borås, eller ock att Maria Persson måtte förklaras för svarandens äkta hustru. Denna ansökning försågs den 22 november 1911 med resolution, hvarigenom Oskar Persson kallades till inställelse inför rådstufvurätten den 4 påföljande december. Af stämningen fick Oskar Persson eller, som han efter fadern Johannes Persson också kallade sig, Oskar Johansson del den 24 november 1911.

Under tiden hade emellertid hos pastorsämbetet i Alingsås begärts lysning till äktenskap emellan Johansson och en annan kvinna, Emma Engqvist från Hultafors. Sådan lysning afkunnades också af Erland Andrén, i egenskap af vice pastor i Alingsås, den 19 och den 26 november 1911.

I en den 29 november 1911 dagtecknad och den 30 i samma månad hit ingifven klagoskrift påkallade därefter Maria Persson min ämbetsåtgärd i anledning af hvad sålunda förekommit. I klagoskriften meddelade Maria Persson, dels att hon å pastorsexpeditionen i Sätilla aflämnat protest emot lysningen emellan Johansson och annan kvinna äfvensom afskrift af stämningen, dels ock att kyrkoherden i Sätilla afsändt nämnda handlingar till pastorsämbetet i Alingsås, som emellertid vägrat att inställa den påbörjade lysningen.

Öfver klagomålet hörd, sökte Andrén uti afgifven förklaring göra gällande, att ett inställande af den påbörjade lysningen skulle för Johansson medföra skada, om jäfvet ogillades. Däremot ansåg Andrén, att den påbörjade lysningens fortsättande och avslutande saknade betydelse för klaganden, vid det förhållande att Andrén hvarken komme att för Johansson utfärda lysningsattest eller skulle genom vigsel fullborda hans tilltänkta äktenskap, förr än jäfsanmärkningen ogillats eller förfallit.

Andréns förklaring blef därefter med påminnelser bemött af klaganden, som därvid anförde, bland annat, att hon den 2 december 1911 hos öfverexekutor i Borås ställt borgen för kostnad och skada i anledning af ifrågavarande jäf, samt att bevis därom blifvit afsändt till pastorsämbetet i Alingsås.

Enligt 7 kap. 3 § giftermålsbalken åligger den, som å egna eller annans vägnar vill göra jäf emot äktenskap, att i två mäns närvaro tillkännagifva det för kyrkoherden, hvarjämte han strax skall ställa borgen för all skada och kostnad och sedan uttaga stämning till nästa rättegångstimma å den jäfvade.

Med uttrycket »kyrkoherden» i detta lagrum förstås det pastorsämbete, hos hvilket lysning begärts.

Göres jäf innan ännu lysning någon gång afkunnats, bör lysningen uppskjutas i afvaktan på jäfvets pröfvande. Har lysning ägt rum en eller två gånger, skall lysningens fortgång inställas. Om jäf anmäles, efter det alla lysningarna försiggått, men innan lysningsattest utfärdats, bör denna innehållas.

Utom tvifvel är, att ett inhiberande eller inställande af lysningen eller innehållande af lysningsattest bör af pastorsämbetet göras, då jäfvet afser ett verkligt äktenskapshinder och sålunda ej uppenbarligen tillkommit af rent okynne, samt stämning uttagits och delgifvits.

Däremot åligger det icke pastorsämbetet att taga befattning med frågan om borgens ställande. Pröfning härutinnan tillkommer den domstol, dit jäfsfrågan blifvit instämd.

I förevarande fall hade jäf icke blifvit hos vice pastor André anmäldt i annan ordning, än att André från kyrkoherden i Sätilla erhållit upplysning em, att Maria Persson hos honom protesterat mot ifrågavarande lysning, äfvensom att hon anhängiggjort ofvan omförmälta rättegång. Då denna ordning icke öfverensstämmer med lagens föreskrift härutinnan, skulle det icke kunnat läggas André till last såsom tjänstefel, därest André lämnat det sålunda gjorda jäfvet utan vidare afseende. Då André emellertid likställt berörda upplysning med lagligt jäfs anförande — något hvartill André uppenbarligen varit berättigad — hade detta följdriktigt bort föranleda honom att i enlighet med det förut anförda genast afbryta den pågående lysningen. Att ett sådant afbrytande, på sätt André anført, kunnat för Johansson medföra skada genom eventuell tidsutdräkt, var obestridligt, men denna skada skulle hafva ingått i den allmänna skada, som jäfvet medfört, och skulle därmed hafva omfattats af den vid domstolen företedda borgensförbindelsen.

Ehuru jag sålunda ansåg, att Andrén uti förevarande afseende förfarit oriktigt, fann jag mig med hänsyn till de föreliggande omständigheterna kunna inskränka mig till att delgifva Andrén min uppfattning.

Oriktigt förfarande vid tillsättande af lärartjänst vid samskola.

I en till mig insänd klagoskrift anmälde adjunkten vid statens samskola i Skellefteå K. B. Säterstrand, att rektorn vid skolan A. Bexelius egenmäktigt och med förbigående af mera meriterad person antagit lärarinna i handarbete, ehuru antagande af sådan lärarinna enligt gällande läroverksstadga tillkommer skolans styrelse. Visserligen hade styrelsen sedermera godkänt rektorns åtgärd, men detta oakadt kvarstode det oriktiga i hans förfarande.

Vidare anfördes klagomål mot rektor Bexelius af teckningslärarinnan vid skolan Hedvig Wahlberg. Då hon till Bexelius inlämnat en till skolstyrelsen ställd handling, hvori hon anmälde sig såsom sökande till en handarbetslärarinneplats vid skolan, hade Bexelius sökt med vredgade ord och åtbörder skrämma henne till den uppfattningen, att hennes ansökan icke kunde leda till något resultat.

Efter det rektor Bexelius afgifvit förklaring öfver klagomålen och klagandena inkommit med påminnelser, fann jag mig vid pröfning af dessa ärenden icke böra annat åtgöra än att till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk öfverlämna samtliga handlingarna för den åtgärd, hvartill öfverstyrelsen kunde finna anledning.

Öfverstyrelsen har sedermera meddelat mig, att den i skrifvelse till rektor Bexelius erinrat honom om vikten af att för framtiden iakttaga, att förslag till förordnande af den art, som här varit i fråga, blefve af rektorn till vederbörande styrelse i så god tid afgifvet, att beslut därom kunde af styrelsen före lästerminens början i behörig ordning hinna meddelas.

Öfverstyrelsen aflät äfven skrifvelse till läroverkskollegiet, och anförde öfverstyrelsen däri, att det icke kunnat undgå densamma, att de inbördes stridigheter, som yppat sig inom kollegiet, vore af den art och framträdde i sådan form, att de måste ställa sig hindrande i vägen för kollegiets verksamhet som ungdomens uppfostrare och därtill inför allmänheten undergräfvat läroverkets anseende. Öfverstyrelsen hade under sådana förhållanden icke kunnat underlåta att till kollegiet ställa en allvarlig maning, att en hvar af kollegiet måtte låta sig angeläget vara att, i hvad på honom eller henne ankomme, bidra till att endräkt och godt samförstånd blefve rådande inom lärarpersonalen.

Obehörig frånvaro från tjänstgöringsort.

I en hit insänd skrift anförde folkskolläraren P. Löfgren klagomål däröfver, att kyrkoherden i Silfåkra församling J. G. Lundberg utan tjänstledighet varit borta från församlingen under tiden från och med den 3 juli 1911 till och med den 9 påföljande augusti. Härom yttrade Löfgren hufvudsakligen följande.

Under angifna tid hade Lundberg endast tillfälligtvis besökt församlingen. Af de fem söndagarna under tiden hade Lundberg själf tjänstgjort endast två gånger. På pastorexpeditionen hade Lundberg vanligen haft annan prästman att tjänstgöra. Denne hade emellertid ej haft något lagligt förordnande och hade icke varit så bekant med förhållandena, att han kunnat expediera alla förekommande ärenden. Den 21 juli 1911 (en expeditionsdag) hade klaganden på pastorexpeditionen begärt afskrift af en offentlig handling (promemoria af folkskoleinspektören), som klaganden nödvändigt behöfde. Till följd af Lundbergs frånvaro kunde klaganden ej erhålla den begärda afskriften, hvilket varit klaganden till stor skada. Den person, Lundberg bedt tjänstgöra, kunde ej lämna ringaste besked i ämnet.

Sedan jag i ärendet infordrat kyrkoherden Lundbergs yttrande, sökte denne i afgifven förklaring till en början göra gällande, att klagomålen icke haft någon saklig grund, utan syntes hafva föranledts af den befattning, Lundberg å ämbetets vägnar nödgats taga med en af skolrådet beslutad varning åt klaganden.

I fråga om Lundbergs anmärkta frånvaro från församlingen anförde han hufvudsakligen följande.

Klagandens påståenden härutinnan vore icke med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Sedan Lundbergs minderåriga dotter efter en genomgången svår sjukdom ordinerats vistelse vid kusten, samt Lundbergs hustru därför med dottern sommaren 1911 afrest till Falsterbo, hade det varit ganska naturligt, att Lundberg begagnat de tillfällen, som erbjödo sig att besöka sin familj vid dess tillfälliga och närbelägna vistelseort. Under den tid, klagomålen afsågo, inföllo fem söndagar. Till tre af dessa erhöll Lundberg predikohjälps af annan person. Det hade hittills icke ansetts otillåtet för församlingsprästen att utan särskild tjänstledighet för hvarje fall mottaga predikohjälps af annan lämplig person. Under samma tid inföllo likaledes fem expeditionsdagar. Till tre af dessa erhöll Lundberg välvillig hjälps af pastorn i grannförsamlingen. Om dylik hjälps med expeditionen syntes gälla detsamma som om predikobitråde. Gärna skulle Lundberg hafva sökt tjänstledighet för att åtfölja sin familj, i synnerhet

som han mer än väl behöft för egen räkning några veckors fullständig hvila. Men såsom ordförande i byggnadsstyrelsen inom församlingen hade han under tiden från och med den 3 juli 1911 till och med den 9 påföljande augusti att genom kontrollanten följa arbetets gång. Vid två tillfällen, nämligen den 3 juli och den 3 augusti, hade Lundberg sammanträde med byggnadsstyrelsen å dagar, som icke voro expeditionsdagar.

Lunds stift vore för närvarande lidande af en synnerligen svår prästbrist, och stor svårighet rådde att fylla uppkommande ledigheter. I likhet med många ämbetsbröder hade Lundberg därför ansett sig böra genom lämpliga åtgärder, såsom gifvande och tagande af kollegial hjälp, underlätta nämnda svårighet. Den utväg han användt, eller biträde af en grannpräst, vore också den utväg, som i stor omfattning för närvarande måste äfven af biskop och domkapitel brukas. I ganska många församlingar uppehölls för närvarande pastoralvården af pastor i närgränsande församling. Den hjälp, Lundberg brukat till predikan och till expedition vid tre tillfällen under den tid, klagandens anmälan afsåge, hade alltså varit af sedvanlig och i hans stift bruklig art. För öfrigt hade Lundberg genom telefon i sitt hem, där hans syster alltid var tillstädes, stått i oafbruten förbindelse med bostaden i församlingen, äfven de dagar han var utanför församlingsområdet. Och Lundberg var icke på längre afstånd, än att han kunde, i händelse af kallelse, omedelbarligen afresa och samma dag i god tid vara tillstädes i sin församling.

Då klaganden syntes vilja uttala, att den prästman, numera kyrkoherden A. Nyberg, som biträdde Lundberg i expeditionen, icke kunde expediera förekommande ärenden, ansåge Lundberg sig ej vara den rätte att afgifva vitsord om Nybergs duglighet. Men säkerligen vore Lunds domkapitel redo att, om så skulle påfordras, lämna denne allmänt välkände och aktade prästman ett tjänstgöringsbetyg af mycket tillfredsställande art. Af ett vid förklaringen fogadt intyg framginge, att Nyberg var redo att när som helst under de dagar, Lundberg var utom församlingsområdet, på kallelse utföra all församlingsvård inom Silfåkra församling.

Af det sagda syntes framgå, att klagandens anmälan i nu ifrågavarande afseende i verkligheten gällde det förhållandet, att Lundberg varit frånvarande från Silfåkra tre söndagar och lika många expeditionsdagar, under hvilka dock Lundbergs tjänstegöromål blifvit fullt och helt tillgodosedda. Någon skada eller olägenhet för klaganden hade dock icke vållats däraf, att annan prästman handhaft expeditionen de tre nämnda expeditionsdagarna. Den afskrift af en folkskoleinspektörens promemoria, som klaganden sade sig icke hafva kunnat erhålla en af nämnda dagar, hade han, i form af önskad intyg, erhållit vid ett senare tillfälle och däraf

gjort, så vidt Lundberg kunde förstå, allt det bruk, som af honom åsyftats, under gången af det rättsförfarande, som rört hans varning enligt § 32 i folkskolestadgan. Att någon skada tillfogats klaganden därigenom, att detta intyg erhållits vid ett senare tillfälle än den 21 juli 1911, hade icke styrkts.

Med anledning af hvad Lundberg sålunda anfört hemställde han, att klagandens anmälan icke måtte föranleda någon åtgärd.

Med förklaringen öfverlämnade kyrkoherden Lundberg ett af kyrkoherden Axel Nyberg den 29 januari 1912 utfärdadt intyg, af innehåll att Nyberg, som under tiden emellan den 3 juli och den 9 augusti 1911 varit vice pastor i Hällestad och sålunda grannpräst till Silfåkra församling, under sagda tid var redo att när som helst under de dagar, Lundberg kunde komma att vistas utom sin församling, på kallelse utföra all där förekommande församlingsvård.

Kort efter kyrkoherden Lundbergs förklaring inkom hit en afskrift af ett utaf åtskilliga (98) män och kvinnor inom hans församling under-tecknad, i februari 1912 utfärdadt intyg, som innehöll: *att* intygsgifvarne under sin snart sjuåriga bekantskap med Lundberg städse i honom lärt känna en man, som plikttroget och samvetsgrant fullgjort sin ämbetsgärning, och som alltid visat det största tillmötesgående; *att* Lundberg såväl härigenom som genom sina egenskaper i öfrigt tillvunnit sig församlingsbornas odelade aktning och förtroende; *att* det aldrig försports, att några ämbetsgöromål försummats under hans bortovaro år 1911, i synnerhet som fullt kompetent prästman under tiden uppehöll tjänsten; *samt att* intygsgifvarne därför ville nedlägga sin kraftiga protest emot klagandens anmälan.

Till bemötande af kyrkoherden Lundbergs förklaring anförde klaganden i afgifna påminnelser, bland annat:

att Lundberg under tiden 3 juli—9 augusti 1911 vistades i Falsterbo och endast ett par gånger afreste till Silfåkra;

att det ej gärna kunnat föranleda anmärkning, att en församlingspräst undantagsvis erhöle predikohjäl, hvaremot gränsen för det tillåtna syntes vara öfverskriden, när undantagen gjordes till regel, så att den ordinarie prästen i mer än en månad själf utförde mindre än hälften af sin tjänstgöring samt af egen makt och myndighet förordnade vikarie;

att ordinarie präst ej heller torde vara berättigad att tillsätta vikarie för pastorexpeditionen, i synnerhet om vikarien ej kunde expediera alla förekommande ärenden;

att kyrkoherden Nyberg under ifrågavarande tid haft att förestå ett pastorat, som vore dubbelt större än Silfåkra pastorat;

att Lundbergs telefonförbindelse med hemmet varit långsam, då samtalen måst gå öfver Harlösa centralstation, som äfven haft att expediera de under sommaren synnerligen talrika samtalen från Refvingeheds lägerplats;

att kortaste järnvägsresan från Falsterbo till Silfåkra toge större delen af dagen i anspråk;

att Lundberg under de senare åren plägat om somrarna med sin familj vistas i Falsterbo, men endast det första året haft tjänstledighet;

att klagandens anmälan gällde icke allenast de tre expeditionsdagarna och de tre söndagarna, utan afsåg, att Lundberg under hela tiden varit borta från församlingen och endast tillfälligtvis besökt densamma, samt att Lundberg uti regel låtit andra, som ej haft lagligt förordnande och ej kunnat expediera alla förekommande ärenden, sköta tjänsten;

att den af klaganden begärda afskriften varit af stor betydelse för klaganden, emedan han därigenom kunnat tillbakavisa de svåra beskyllningar, som riktats både mot honom och emot hans hustru såsom lärarinna;

att det af Lundberg utfärdade intyget lämnats till klaganden först den 11 augusti 1911, under det att domkapitlet redan den 31 juli afgjort målet om klagandens varnande;

samt att Lundbergs frånvaro de senare åren äfven i andra af klaganden uppgifna fall vållat skada.

Vid påminnelseskriften hade fogats afskrift af ett af 29 församlingsbor undertecknad intyg, innehållande: *att* intygsgifvarne ansåge klaganden och hans hustru sköta sitt skolarbete med nit och skicklighet, hvarför det ej finnes anledning till berättigade klagomål mot dem; *samt att* det klander och de åtgärder, som emot dem förekommit, enligt intygsgifvarnes åsikt hade sin grund endast i personlig ovilja.

Vidare hade bilagts påminnelserna en afskrift af kyrkoherden Lundbergs i ärendet omförmälta intyg, af innehåll att i de promemorior, som öfver inspektionerna afgifvits af kyrkoherden och inspektören N. S. Stadener, icke någon anmärkning emot lärarpersonalen vare sig inom eller utom tjänsten blifvit gjord.

I ärendet var sålunda upplyst, att kyrkoherden Lundberg — utan att söka tjänstledighet och därmed utan att annan person förordnats att i hans ställe fullgöra hans ämbetsgöromål — under tiden emellan den 3 juli 1911 och den 9 påföljande augusti i regeln vistats i Falsterbo och endast undantagsvis besökt församlingen.

Det ligger emellertid i sakens natur, att en präst icke äger att under längre tid afhålla sig från tjänstgöring och vistas utom sin tjänstgöringsort utan att därtill hafva erhållit vederbörligt tillstånd.

I förevarande fall hade kyrkoherden Lundberg sökt försvara sitt åtgörande närmast med den uppgiften, att han skulle i händelse af behof kunnat utan dröjsmål inställa sig i församlingen och för öfrigt genom telefon stått i förbindelse med sitt hem. Med hänsyn till de af klaganden häremot anförda omständigheterna ville det emellertid synas, som om ett antagande, att Lundberg själf kunnat i afsevärd mån sköta sina ämbetsgöromål, varit af tvifvelaktigt värde. Det är också en högst väsentlig skillnad att uppehålla sig inom den egna församlingen, låt vara i dess aflägsnaste trakt, eller att vistas vid en på långt afstånd från tjänstgöringsorten belägen badort.

Vidare hade kyrkoherden Lundberg till sin ursäkt åberopat den inom stiftet rådande prästbristen, hvilken enligt hans förmenande sannolikt skulle hafva haft till följd, att äfven om han sökt och fått tjänstledighet, hans ämbetsgöromål kommit att skötas på samma sätt som nu varit förhållandet, eller alltså genom vederbörande pastor i någon grannförsamling. I detta hänseende var emellertid att märka, att en af domkapitlet under tjänstledighet för Lundberg till vice pastor i Silfåkra förordnad prästman varit behörig att utföra alla ämbetsfunktioner, hvilket naturligtvis icke varit förhållandet med den person, som kollegialt bistod Lundberg med predikobitråde eller med hjälp att sköta expeditionsgöromålen.

Med afseende på de i ärendet föreliggande omständigheterna fann jag emellertid min ämbetsåtgärd kunna inskränkas därtill, att jag för kyrkoherden Lundberg framställde min uppfattning i ämnet.

*Böter ådömda annan person än den, som begått brottet i fråga.*³

I en hit ingifven skrift påkallade ångslupsbefälhafvaren J. Nyholm min ämbetsåtgärd i anledning däraf, att Nyholm affordrats ett bötesbelopp af tio kronor, som rådstufvurätten i Östersund skulle hafva obehörigen ådömt honom för en den 4 maj 1911 därstädes begången fylleriförseelse. Af handlingarna i ärendet syntes vara sannolikt, att Nyholm vid den uppgifna tiden icke uppehållit sig i Östersund, hvarför antagas kunde, att ifrågavarande förseelse begåtts af annan person, som i målet falskeligen begagnat Nyholms namn.

Därest hvad sålunda syntes antagligt var med verkliga förhållandet öfverensstämmande, ansåg jag det vara utom tvifvel, att Nyholm borde på ett eller annat sätt befrias från de honom ådömda böterna. Jag anhöll därför i en till Konungens befallningshafvande i Jämtlands län aflåten

ämbetsskrivelse, att Konungens befallningshafvande måtte i ärendet afgifva utlåtande.

Till svar härå anförde Konungens befallningshafvande hufvudsakligen följande.

Genom hörande af magistraten och kronouppbörds-kassören i Östersund hade någon ytterligare utredning icke kunnat vinnas angående frågan, huruvida förseelsen begåtts af annan person, som falskeligen begagnat Nyholms namn, men kronouppbörds-kassören hade upplyst, att vederbörande utmättningsman icke ansett sig böra uttaga bötesbeloppet hos Nyholm, som vägrat att erlægga detsamma.

Då anledning saknades att betvifla riktigheten af ett i bestyrkt afskrift vid handlingarna fogadt, af verkställande direktören för Stockholms ångslupsaktiebolag utfärdadt intyg, enligt hvilket Nyholm den dag förseelsen begåtts vistats i Stockholm, samt, så vidt af handstilen kunde bedömas, klagoskriften och den i rättegången företedda fullmakten icke vore under-tecknade af samma person, ansåge Konungens befallningshafvande det vara utom tvifvel, att Nyholms uppgift vore riktig.

Med anledning häraf och då annan person icke anträffats, som kunde anses skyldig att gälda bötesbeloppet, syntes hinder icke möta för beloppets afskrifning, hvarom ock, enligt kronouppbörds-kassörens yttrande, framställning vore att förvänta.

På grund af hvad i ärendet sålunda förekommit ansåg jag annan åtgärd däri från min sida icke erforderlig än en underrättelse till Nyholm om innehållet i Konungens befallningshafvandes yttrande.

Fråga om obehörigt förbud emot utskänkning af spritdrycker m. m.

Den 20 december 1911 aflät Konungens befallningshafvande i Östergötlands län till poliskammaren i Norrköping en ämbetsskrivelse, enligt hvilken följande bestämmelser skulle lända till efterrättelse beträffande försäljningen af brännvin samt vin och öl inom länet den 23 december 1911.

All utminuterung af brännvin vore förbjuden, i följd hvaraf samtliga utminuteringslokaler skulle hållas stängda; dock ägde vederbörande rätt att, på rekvisition af kända köpare, till dem försända varor. Å bolagens värdshus (s. k. krogar) finge utskänkning af brännvin endast äga rum i förening med verkliga måltider.

All försäljning af vin och öl till afhämtning vore förbjuden, med vederbörande emellertid medgifven rätt att, på rekvisition af kända köpare, försända dylika drycker att aflämnas inomhus till därstädes boende. Alla

lokaler, där utskänkning af öl ägde rum utan samband med matservering (s. k. ölstugor), skulle hållas stängda, och finge å öfriga ölutskänkningslokaler sådan utskänkning endast äga rum i förening med verkliga måltider.

Samma föreskrifter gåfvos med afseende å den 30 december 1911 enligt en af landshöfdingämbetet den 28 december aflåten ämbetsskrivelse till poliskammaren.

I en hit ingifven skrift anförde därefter Gunnar Andersson jämte andra bryggeriidkare i Norrköping, med instämmande af åtskilliga innehafvare af ölserveringsställen därstädes, klagomål öfver de inskränkningar i klagandenas fria näringsrätt, som af länsstyrelsen gjorts, bland annat, genom förutnämnda föreskrifter. De förbud, som genom dessa föreskrifter meddelats, betecknade klagandena såsom stridande mot lag.

Sedan jag i anledning af klagoskriften i en till Konungens befallningshafvande aflåten ämbetsskrivelse anhållit, att Konungens befallningshafvande måtte till mig öfversända vederbörandes yttrande, inkom Konungens befallningshafvande till mig med en i ärendet afgifven förklaring, undertecknad dels af landshöfdingen grefve L. Douglas och länsnotarien E. T. Lidman, såsom ansvariga för Konungens befallningshafvandes beslut den 20 december 1911, dels ock af landssekreteraren C. O. de Frese och länsbokhållaren Carl Fr. Johansson, hvilka å landshöfdingämbetets vägnar fattat beslutet af den 28 december 1911. I denna förklaring anfördes, bland annat, följande.

De lagstadganden, på hvilka länsstyrelsens ifrågavarande beslut stödde sig, utgjordes beträffande brännvinsförsäljningen af 35 § 1 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin och beträffande vin- och ölförsäljningen af 31 § 1 mom. i den samma dag utfärdade förordningen angående försäljning af vin och öl. Enligt förstnämnda lagrum ägde Konungens befallningshafvande att, »när störande oordning förekommer eller anledning finnes att befara sådan», anbefalla stängning af lokal, där detaljhandel med brännvin idkas; och enligt det senare lagrummet ägde likaledes Konungens befallningshafvande att »för bestämdt tillfälle, då oordningar skäligen kunna vara att befara, såsom vid marknad — — eller då eljest större folksamling väntas äga rum, förbjuda bedrifvandet af eljest tillåten utskänkning eller annan försäljning af vin eller öl eller att för sådant tillfälle föreskrifva de inskränkningar i försäljningsrätten, som till ordningens upprätthållande kunna finnas nödiga».

Att den s. k. friveckan vore ett sådant tillfälle, då stora folksamlingar ägde rum och äfven oordningar vore att befara, torde, åtminstone inom Östergötlands län, vara allmänt känt och erkänt, och erfarenheten från poliskontorens journaler syntes bekräfta sanningen häraf. Stora ska-

ror af den yngre landtbefolkningen strömmade då in till städerna och andra större orter för att göra uppköp och fira sin ledighet; och vore då brännvinslokaler och ölkrogar öppna, ställdes besöken ofta dit med känd påföljd. Enahanda vore förhållandet med dagarna närmast före jul- och nyårshelgerna, och särskildt under år 1911 med dess ovanligt många helgdagar i sträck förefanns grundad anledning att befara oordningar vid nämnda tillfällen.

En särskild anledning till utfärdande af ifrågavarande enhetliga bestämmelser för hela länet hade länsstyrelsen haft i den omständigheten, att i Linköping under en följd af år genom lokalmyndigheternas försorg vidtagits ungefärligen liknande restriktiva åtgärder beträffande rusdrycksförsäljningen. Då dessa visat sig i hög grad befordra den allmänna ordningen inom staden, medan däremot i angränsande städer tillströmningen af folk och däraf följande oordningar blifvit desto större, hade länsstyrelsen ansett sig bäst handla i den allmänna ordningens och sedlighetens intresse genom att utfärda enahanda bestämmelser för hela länet. Att dessa också visat sig synnerligen effektiva, borde icke kunna bestridas.

Någon afsevärd ekonomisk förlust torde icke heller hafva drabbat bryggerierna, då de ju haft rätt att försälja öl till kända kunder.

Det tillkomme gifvetvis hvarje länsstyrelse att pröfva de åtgärder, som för länets vidkommande kunde behöfva vidtagas.

På grund af hvad sålunda anförts och då förklarandena bestämdt ansåge, att fullt fog förelegat för länsstyrelsen att vid ifrågavarande tillfällen föreskrifva de inskränkningar beträffande rusdrycksförsäljningen, som länsstyrelsen till förekommande af oordningar ansett nödiga och hvartill den enligt gällande lag vore berättigad, hemställde förklarandena, att klagandenas anmälan icke måtte föranleda vidare åtgärd.

Till bemötande af hvad i förklaringen genmälts läto en del af klagandena till mig ingifva en påminnelsekrift, däri anfördes:

att stadgandet i 35 § 1 mom. i förordningen angående försäljning af brännvin icke kunde berättiga Konungens befallningshafvande i ett län att meddela ett hela länet omfattande förbud att sälja brännvin;

att stadgandet nämligen endast afsåge att lämna föreskrifter rörande ordningens upprätthållande på de särskilda detaljförsäljningsställena och lade i Konungens befallningshafvandes hand blott makten att i speciella fall förordna om stängning af försäljnings- eller utskänkningslokal, där oordningar ägt rum eller väntades;

att ur stadgandet i 31 § 1 mom. af ölförsäljningsförordningen ej gärna kunnat hämtas någon rätt för Konungens befallningshafvande att utan af-

seende å omständigheterna i öfrigt förbjuda vin- och ölförsäljning dagarna före jul och nyår;

samt att ifrågavarande rusdrycksförbud i strid med förklarandenas antagande medfört afsevärda förluster.

Länsstyrelsens i förevarande ärende klandrade beslut, genom hvilka handeln med brännvin samt vin och öl inom Östergötlands län vissa dagar i december 1911 förbjudits eller inskränkts, afsågo uppenbarligen att utgöra åtgärder till fullgörande af den Konungens befallningshafvande enligt 10 § i landshöfdinginstruktionen åliggande skyldigheten att hafva omsorgsfull vårdnad därå, att allmän ordning och säkerhet upprätthålles. Att den befogenhet, som på grund af 35 § 1 mom. i brännvinsförsäljningsförordningen enligt detta lagrums lydelse genom förordningen den 18 februari 1910 tillkommer Konungens befallningshafvande, innefattar rättighet för nämnda myndighet att meddela för hela länet gällande föreskrifter, torde vara uppenbart och bekräftas därjämte af omständigheterna vid lagändringens tillkomst. Att klagandena i detta hänseende sökt göra gällande en motsatt mening syntes bero därpå, att ifrågavarande lagrum *närmast* afser ett stängande af särskilda försäljningslokaler och ett inställande af där bedrifven rörelse.

Däremot kan med fog dragas i tvifvelsmål, om länsstyrelsens ifrågavarande beslut, ehuru formellt fallande inom Konungens befallningshafvandes befogenhetsområde, varit i sak berättigadt. Därest ej det rena godtycket skall tilläggas betydelse vid afgörandet af så grannlaga ärenden som frågor om förbud emot rusdrycksförsäljning eller om inskränkning i sådan handtering obestriddigen äro, måste Konungens befallningshafvande vid sådana frågor pröfning förfara med synnerlig varsamhet och särskildt stödja sitt beslut på i hvarje fall förekommande objektiva grunder. Några sådana grunder af tillräcklig bärkraft hade emellertid enligt min mening icke i förevarande fall förelegat.

Att besluten innefattat en obehörig utsträckning af Konungens befallningshafvandes befogenhet utöfver hvad gällande lag åsyftar torde i sin mån framgå däraf, att, enligt hvad jag har mig bekant, på andra ställen från nykterhetsvänligt håll gjorda framställningar i liknande syfte icke vunnit bifall hos den länsstyrelse, som haft att besluta i saken.

I skrifvelse till Konungens befallningshafvande i Östergötlands län framställde jag min uppfattning, men fann jag ej skäl att vidtaga ytterligare åtgärd i ärendet.

Underlåtenhet af stadsfogde att föra kassajournal.

I en insänd skrift anförde saksföraren J. F. Jacobsson i Umeå klagomål däröfver, att han, som den 29 december 1911 infunnit sig å stadsfogdekontoret i nämnda stad för att erhålla en del upplysningar, af hvilka Jacobsson ämnade begagna sig såsom bevismaterial i ett vid rådstufvurätten i Umeå pågående brottmål, af t. f. stadsfogden erhållit det beskedet, att icke någon kassajournal fördes å stadsfogdekontoret. Då det enligt kungl. kungörelsen den 10 juli 1899 åläge stadsfogde att föra kassajournal, yrkade klaganden, att åtal måtte anställas mot ordinarie stadsfogden Sven Hallström för det åsidosättande af en tjänsteplikt, som i detta fall ägt rum.

Vid klagoskriften fanns fogad afskrift af ett utaf t. f. stadsfogden V. Vizelius den 29 december 1911 utfärdadt intyg, af innehåll att Vizelius, som erhållit förordnande att från och med den 7 november 1911 till årets slut bestrida stadsfogdetjänsten i Umeå, hvarken vid tjänstens tillträdnade eller sedermera fått till sig öfverlämnad någon till stadsfogdetjänsten hörande kassajournal.

Sedan jag genom magistraten i Umeå infordrat vederbörandes yttrande, inkom stadsfogden Hallström med förklaring, däri han anförde hufvudsakligen följande.

I den af klaganden åberopade kungörelsen stadgades skyldighet för stadsfogde att »enligt formulär, som fastställes i Stockholm af öfverståthållarämbetet och i öfriga städer af magistraten», föra kassajournal. Något dylikt formulär hade emellertid, Hallström veterligt, ej blifvit fastställt af magistraten i Umeå, hvarför Hallström lika litet som hans företrädare i tjänsten kunnat föra den i kungörelsen afsedda journalen. Gifvetvis hade Hallström i särskild af honom upplagd räkenskapsbok fört anteckningar öfver in- och utbetalningar, men som Hallström ansett denna räkenskapsbok vara af helt privat natur, öfverlämnade han under sin tjänstledighet i slutet af år 1911 ej denna bok till vikarien, hvilken blott erhöi en specificerad uppgift på innestående medel. Hallström hemställde därför, att det emot honom framställda åtalsyrkandet måtte lämnas utan afseende.

Genom kungl. kungörelsen angående skyldighet för stadsfogde att hålla kassajournal den 10 juli 1899, som trädte i kraft den 1 januari 1900, har blifvit stadgadt, att stadsfogde åligger att enligt formulär, som fastställes i Stockholm af öfverståthållarämbetet och i öfriga städer af magistraten, föra kassajournal, som för hvarje månad afslutas, samt att inom fjorton dagar efter utgången af hvarje kvartal i Stockholm till öfverståthållarämbetet och i öfriga städer till magistraten aflämna summariskt

utdrag af kassajournalen för det gångna kvartalet, upptagande för hvarje månad i kvartalet behållningen vid månadens början, under månaden influtna medel och verkställda utbetalningar samt behållningen vid månadens slut.

Med hänsyn till dessa bestämmelser var det enligt min mening uppenbart, att Hallström eftersatt sin plikt. Äfven om den af honom påstådda efterlåtenheten från magistratens sida förelegat eller om icke något af magistraten fastställt formulär af en eller annan orsak kommit Hallström tillhanda, kunde sådant icke lända Hallström till ursäkt. I dylikt fall hade det nämligen varit Hallströms skyldighet att i saken vända sig till magistraten och begära formulär i enlighet med förenämnda kungörelse.

Emellertid ansåg jag mig kunna underlåta att förordna om åtal och inskränkte mig till att låta Hallström få del af min mening.

Felaktigt förfarande i afseende å val af fjärdingsman.

Å kommunalstämma med Bogens församling i december 1910 valdes till fjärdingsman för kommunen under en tid af tre år Nils Bryntesson i Axland. Härom underrättad, förklarade kronofogden Karl Hammarberg i bref till stämmans ordförande, att han ej kunde godkänna valet, och uttalade han tillika den förmodan, att kommunens förre fjärdingsman Magnus Södling komme att omväljas. Något nytt val ansåg sig emellertid ordföranden icke kunna ombestyra, men däremot bestred Södling alltjämt fjärdingsmanssysslan.

På ordinarie kommunalstämma den 31 december 1911 anställdes fyllnadsval af fjärdingsman för åren 1912 och 1913, och blef därvid hemmansägaren Oskar Alfred Jansson i Axland enhälligt utsedd. Om detta val underrättades kronofogden Hammarberg genast, men han underlät likväl att utfärda fullmakt för Jansson samt betjänade sig fortfarande af Södling såsom fjärdingsman.

I en hit insänd klagoskrift redogjorde ordföranden i Bogens församlings kommunalstämma M. Engelbrektson för hvad sålunda förefallit samt hemställde på grund däraf och under åberopande af lagen angående fjärdingsmansbestyrets utgörande den 29 september 1899, att åtgärder måtte vidtagas för kronofogden Hammarbergs åläggande att ofördröjligen utfärda fullmakt för Jansson eller, om denne tilläfventyrs skulle anses icke vara lämplig, därom göra anmälan hos vederbörande myndighet.

Sedan jag i ärendet infordrat kronofogden Hammarbergs yttrande, anförde denne i afgifven förklaring, bland annat:

att Hammarberg ej hade något emot att antaga Jansson till fjärdingsman, såvida han i vederbörlig ordning valdes därtill;

att Jansson emellertid i strid emot bestämmelsen i 2 § i lagen angående fjärdingsmansbestyrets utgörande blifvit utsedd endast för åren 1912 och 1913;

att Hammarberg vid sådant förhållande ansett sig icke utan vidare kunna utfärda antagningsbevis för honom;

att Nils Bryntesson, hvilken varit fjärdingsman åren 1902—1904, vid alla de tillfällen, då han inställt sig hos Hammarberg i tjänstarenden, varit berusad och under inflytande därpå ådagalagt oordentlighet och uppstudsighet i sitt uppförande;

att i anledning af Hammarbergs anmälan härom hos vederbörande till fjärdingsman för åren 1905—1907 valts Södling, hvilken jämväl omvalts för åren 1908—1910;

att ingen som helst anmärkning emot honom förekommit från Hammarbergs eller, Hammarberg veterligen, från kommunens sida;

att Hammarberg, då Bryntesson vid decemberstämman 1910 erhållit majoritet vid valet för åren 1911—1913, icke kunnat godkänna valet, hvarom Hammarberg underrättat vederbörande med begäran att annan lämplig person måtte utses;

samt att Hammarberg, uti förhoppning att samförstånd i denna för kommunen obetydliga angelägenhet lätt skulle kunna ernås, underlåtit att anmäla förhållandet hos Konungens befallningshafvande och i stället förordnat förre fjärdingsmannen Södling att i afbidan på nytt val uppehålla befattningen.

I § 4 af lagen angående fjärdingsmansbestyrets utgörande den 29 september 1899 stadgas, att, då fjärdingsman blifvit å kommunalstämma utsedd, skall stämmans ordförande om valet ofördröjligen underrätta kronofogden i orten; och ankommer det på kronofogden att pröfva den utsedda personens lämplighet för befattningen. Finner kronofogden den valde icke lämplig, skall han anmäla förhållandet hos Konungens befallningshafvande, som äger att, om skäl därtill föranleda, förordna om nytt val.

I förevarande fall var upplyst, att på kommunalstämma med Bogens församling i december år 1910 till fjärdingsman för församlingen valts Nils Bryntesson, samt att kronofogden Hammarberg, som funnit Bryntesson olämplig för uppdraget, underlåtit att anmäla förhållandet hos Konungens befallningshafvande, och — således utan att nämnda myndighet satts i tillfälle att pröfva Bryntessons lämplighet och i händelse af behof låta anställa nytt val — förordnat annan person att tills vidare vara fjärdingsman.

Att kronofogden Hammarberg härutinnan brutit emot tydlig lag var uppenbart, men då någon egentlig skada däraf icke syntes hafva vållats, ansåg jag mig kunna inskränka min ämbetsåtgärd till att erinra kronofogden om den förelupna felaktigheten, hvarvid jag såsom min mening uttalade, att jag tog för gifvet, att han skulle kunna godtgöra felet.

Oriktig hänvisning för fullföljd af talan mot underrätts utslag.

I egenskap af ombud för gårdsägaren Anders Gustaf Hansson i Gäfle anförde advokaten C. Romanus i en insänd klagoskrift följande.

Hansson instämde till rådstufvurätten i Gäfle stadsfogden A. Widerbäck med yrkande om åläggande för denne att till Hansson utgifva visst belopp. Widerbäck å sin sida yrkade rekonventionsvis ansvar å Hansson, för att denne i en i målet ingifven skrift ärekränkt Widerbäck, samt fordrade skadestånd och godtgörelse för sina kostnader i målet. Sedan Hansson återkallat sitt yrkande, meddelade rådstufvurätten utslag den 7 november 1910 och yttrade däri, att, enär Hansson återkallat sin talan, funne rätten något yttrande däröfver icke erfordras, men dömde honom att för ärekränkning böta 300 kronor samt att utgifva skadestånd och ersätta Widerbäck dennes kostnader å rättegången. Tillika förordnade rådstufvurätten, att talan emot utslaget skulle fullföljas efter vad i Svea hofrätt. Sedan därefter hofrätten, hvarest Hansson yrkade att befrias från ansvar och ersättningsskyldighet, i dom den 1 mars 1912 förklarar sig icke finna skäl göra ändring i rådstufvurättens utslag, sökte Hansson i enlighet med af hofrätten lämnad hänvisning revision hos Konungen. Därvid måste han lösa revisionsutslag och erlægga revisionsskillning.

Enligt klagandens mening hade rådstufvurätten förfarit felaktigt genom att hänvisa honom att efter vad fullfölja sin talan i stället för att lämna besvärshänvisning, då vid utslagets meddelande endast fråga om ansvar och skadestånd för brott förelegat. För klagandepart vore det ofördelaktigt att, sedan underrätt oriktigt meddelat vadehänvisning i ett mål, talan emot hofrätts dom däri lagenligt måste fullföljas den afsevärdt dyrare revisionsvägen.

I anledning af klagoskriften infordrades yttrande från vederbörande ledamöter af rådstufvurätten i Gäfle, hvilka i afgifven förklaring anförde, bland annat, följande.

Vid rättegångstillfället den 26 september 1910, då ifrågavarande mål öfverlämnades till pröfning, fordrade Widerbäck godtgörelse för sina kostnader å rättegången. Rådstufvurättens slutliga utslag innefattade dels

yttrande i anledning af Hanssons talan dels beslut öfver Widerbäcks under rättegången framställda yrkanden. Då rättsmedlet emot utslaget, så vidt det innefattade beslut i anledning af Hanssons talan och Widerbäcks yrkande om af denna talan föranledd rättegångskostnad, vore vad, hade rådstufvurätten lagligen lämnat vadehänvisning. Fråga blefve då, om rådstufvurätten därjämte bort för det fall, att part ville fullfölja talan allenast beträffande frågan om ansvar för ärekränkning och skadestånd, meddela hänvisning angående talans fullföljande genom besvär. Det syntes svårt att med ledning af lagens hithörande bestämmelser komma till full visshet. Af ordalagen i 25 kap. 5 § rättegångsbalken »vill ej den, som är med beslutet missnöjd, fullfölja talan i hufvudsaken, vare lag, som hade beslutet blifvit under rättegången meddeladt» hade förklarandena dragit den slutsats, att besvärshänvisning i förevarande mål bort lämnas endast om part särskildt anmält, att talan ej fullföljdes annat än beträffande ansvar och skadestånd. Dylig anmälan hade emellertid icke ägt rum.

På grund af hvad sålunda anförts förmenade förklarandena, att lagen gäfvé fog för en sådan tolkning som den af rådstufvurätten tillämpade, och hemställde därför, att klagoskriften icke måtte föranleda någon åtgärd. Emellertid ville förklarandena tillkännagifva, att de för framtiden komme att i liknande fall tillämpa den lagtolkning, som fått uttryck i Kungl. Maj:ts dom den 28 juli 1909 (Holm, Nytt jur. arkiv för 1909, sid. 360) och således, jämte det vadehänvisning lämnades, meddela, att om part ville klaga öfver utslaget, allenast i hvad därigenom dömts öfver ansvars- och skadestandsfråga, talan i denna del skulle fullföljas genom besvär.

Efter förklaringsens afgifvande inkom advokaten Romanus med en skrift, däri han anförde, att anmälningen emot rådstufvurätten återkallades, sedan återfäendet af det penningbelopp, 155 kronor 50 öre, som Hansson nödgats utgifva på grund af den lämnade vadehänvisningen, blifvit honom säkerställt.

Jag fann väl för min del uppenbart, att rådstufvurätten bort lämna besvärshänvisning för fullföljd af talan emot utslaget, så vidt det afsåg Hansson ådömdt ansvar och honom ålagd ersättningsskyldighet. Då emellertid Hansson erhållit godtgörelse för den kostnad han fått vidkännas, och ledamöterna i rådstufvurätten förklarat sig för framtiden vilja följa den mening jag funnit vara riktig, ansåg jag mig icke böra vidtaga någon ytterligare åtgärd i ärendet.

Dröjsmål med fördelning af köpeskillning för exekutivt såld egendom.

Af handlingarna i ett genom klagomål af advokaten John Tjerneld härstädes anhängiggjort ärende framgick följande.

Den 22 augusti 1910 försålde genom stadsfogden i Norrköping G. M. Gröndahls försorg ångfartygen »Uno» och »Duo» i enlighet med föreskrifterna i utsökningslagen. Sammanträde för fördelningen af köpeskillningarna hölls den 5 september 1910. På klagan af statskontoret undanröjde emellertid magistraten i Norrköping genom utslag den 14 november 1910 af anförda skäl de öfverklagade fördelningsförrättningarna och visade ärendet åter till stadsfogden. Denne skulle enligt magistratens föreskrift — sedan någondera af parterna eller annan rättsägare, med företeende af nödiga handlingar för ärendets bedömande i enlighet med hvad i utslaget blifvit sagdt, hos stadsfogden anmält ärendet till förnyad handläggning — äga att detsamma ånyo företaga och därmed vidare lagligen förfara.

Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag, som i fördelningslängden upptagits för en med förmånsrätt i ångfartyget »Duo» bevakad fordran å 6,072 kronor 52 öre, ingick den 29 juni 1911 till stadsfogden med begäran om fortsatt handläggning af ärendet och företedde för ändamålet magistratens omförmälta utslag. Handlingarna befunnos emellertid ofullständiga, hvarom sökanden underrättades; och ännu den 30 november 1911 hade af stadsfogden icke företagits någon åtgärd på grund af bolagets framställning.

Sedan advokaten Tjerneld å bolagets vägnar påkallat min ämbetsåtgärd i anledning af ifrågavarande dröjsmål, infordrade jag förklaring från stadsfogden Gröndahl. Denne anförde, att, då vederbörande öfverexekutor i sitt utslag föreskrifvit, att sökanden skulle »förete nödiga handlingar för ärendets bedömande», men några sådana handlingar icke ingifvits till Gröndahl, hade han ej kunnat i strid med den sålunda lämnade föreskriften upptaga ärendet till förnyad handläggning.

I afgifvet utlåtande framhöll magistraten, bland annat, att i förevarande fall vore fråga om att från enskilda personer införskaffa enskilda handlingar, hvilket magistraten fann icke kunna åligga vederbörande utsökningsmyndighet. Däremot ansåg magistraten, att Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag såsom borgenär i rederiaktiebolaget »Unos i likvidation» konkurs samt klaganden såsom bolagets ombud ägde rätt att hos konkursförvaltningen utbekomma de handlingar, som erfordrades för en fortsatt handläggning af köpeskillingslikviden.

Före den slutliga pröfningen af det härstädes väckta ärendet, ansåg jag mig böra erinra stadsfogden Gröndahl om, att magistratens beslut uppenbarligen icke utgjort hinder för honom att själf införskaffa de i beslutet antydda handlingar, som kunde vara erforderliga för köpeskillingsfördelningens behöriga förrättande. Då det vidare ville synas, som om inga andra uppgifter för ändamålet behöfdes än de upplysningar, som kunde lämnas af

rättens ombudsman i rederiaktiebolaget »Unos i likvidation» vid rådstufvurätten i Sundsvall anhängiga konkurs, anmodade jag tillika stadsfogden att meddela mig, huruvida han vore villig att i sin egenskap af stadsfogde i Norrköping hos rättens ombudsman i förutnämnda konkurs begära ifrågavarande upplysningar. I skrivelsen till stadsfogden tillade jag, att i den mån honom genom ett sådant förfarande som det af mig föreslagna skulle tillskyndas kostnader, han tydligen ägde därför tillgodogöra sig ersättning vid köpeskillingsfördelningen.

Såsom svar å min framställning meddelade stadsfogden, att han vore villig att hos anvisad myndighet söka införskaffa de ifrågavarande uppgifterna.

Advokaten Tjerneld anmälde därefter, att, sedan ifrågavarande köpeskillning blifvit fördelad, Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag fått lyfta sin del i likviden, samt att denna vunnit laga kraft. Då bolaget, som fått uppbära ränta å sin fordran för hela den tid, ärendet hvilat, sålunda icke lidit skada af det anmärkta förfarandet, ville Tjerneld icke påkalla någon som helst vidare åtgärd i saken.

För min del ansåg jag mig böra låta bero vid hvad i ärendet förekommit, då rättelse skett och, såsom klaganden meddelat, ingen skada uppkommit genom det klandrade förfarandet.

Felaktigt beslut i fråga om rätt att föra talan samt oriktig hänvisning för fullföljd af talan emot underrätts utslag.

A. G. Sandlin i Ljusdal instämde bokhandlaren Erik Eriksson till Ljusdals tingslags häradsrätt med yrkande om ansvar, för att denne egenmäktigt skilt klaganden från viss egendom, samt om återställande af egendomen eller utgifvande af ersättning därför. Målet handlades första gången den 8 september 1910, då Sandlin närmare utvecklade sin talan. Vid nästa rättegångstillfälle, den 2 november 1910, inställde sig parterna jämte gode mannen i Sandlins vid häradsrätten anhängiga konkurs, hvilken tagit sin början den 25 augusti 1910. Gode mannen anhöll om uppskof, på det att borgenärerna i konkursen, däri då ännu icke varit inställelse, måtte lämnas tillfälle att höras, huruvida målet skulle af konkursboet fullföljas eller icke. Sedan Sandlin förmått sig vilja fullfölja sin ansvarstalan, förklarade häradsrätten, att, då Sandlin vore försatt i konkurs, honom icke kunde tillåtas att föra talan beträffande den omstämda egendomen, hvilken, enligt hvad gode mannen i konkursen upplyst, vore upptagen såsom tvistig i den öfver Sandlins bo upprättade förteckningen.

Den 18 januari 1911 handlades målet ånyo, hvarvid parterna samt sysslomännen i Sandlins konkurs tillstådeskommo. Af dessa senare inlämnades transumt af protokoll vid borgenärssammanträde, utvisande att borgenärerna enhälligt beslutat att icke föra någon talan i målet.

Häradsrätten meddelade därefter sistnämnde dag utslag, däri anfördes, att, emedan Sandlins konkursbo förklarar sig icke vilja i saken föra någon talan, samt häradsrätten, hvad Sandlins käromål anginge, redan förklarar, att denne såsom i konkurs försatt icke vore behörig att föra någon talan i fråga om omstämda löseegendom, funne häradsrätten något annat ytt- rande icke erfordras, än att häradsrätten lämnade utan afseende Sandlins yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Härjämte lämnade häradsrätten den hänvisning, att talan emot utslaget skulle fullföljas efter vad.

Sandlin anförde sedermera hos mig klagomål öfver häradsrättens för- farande att vägra honom att föra talan i målet.

Otvifvelaktigt hade häradsrätten förfarit felaktigt genom att förklara Sandlin obehörig att föra talan i det af honom anhängiggjorda brottmålet. Vidare förelågo i afseende å ifrågavarande måls behandling de felaktig- heter, att häradsrätten underlätit att meddela hänvisning för fullföljd af talan emot beslutet den 2 november 1910 angående Sandlins behörighet att uppträda i målet samt lämnat parterna hänvisning att fullfölja talan emot dess utslag den 18 januari 1911 efter vad, ehuru besvärshänvis- ning bort lämnas. Då emellertid den domare, som handlagt målet den 2 november 1910 och den 18 januari 1911, afled kort tid efter klagoskriftens ingifvande, föranledde klagomålen icke till någon åtgärd.

Oriktigt tjänstgöringsbetyg.

Skolrådet i Tofta församling lämnade i ett den 25 mars 1912 utfärdadt och af kyrkoherden N. A. Nyström i egenskap af ordförande undertecknad tjänstgöringsbetyg Anna Olsson dels för förmåga att i skolan upprätthålla ordning vitsordet »berömlig» dels ock för förmåga att i öfrigt leda ungdomens uppfostran vitsordet »godkänd». I en insänd klagoskrift anmärkte därefter Anna Olsson, att enligt folkskolestadgan endast ett betyg skulle gifvas för lärares förmåga att i skolan upprätthålla ordning och att i öfrigt leda ungdomens uppfostran. Härjämte uppgaf hon, att anledningen till betygets delande i två enligt Nyströms uppgift varit, att Anna Olsson hösten 1911 i församlingen utsändt en skrivelse, hvari skulle hafva sagts saker, som utgjorde ett dåligt exempel för barnen.

Öfver Anna Olssons ifrågavarande anmärkning afgaf kyrkoherden Nyström förklaring och sökte däri göra gällande, att de båda förmögenheter, som tjänstgöringsbetyget härutinnan afsåge, vore två skilda ting, hvilka ej lämpligen kunde sammanföras i ett betyg, när förmögenheterna vore olika.

I afgifna påminnelser anförde Anna Olsson, bland annat, att folkskolestadgans uttryck »förmåga att i öfrigt leda ungdomens uppfostran» måste afse lärarens förhållande i skolan.

Enligt § 8 i stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 skall tjänstgöringsbetyg för lärare innehålla, bland annat, vitsord öfver lärarens förmåga att i skolan upprätthålla ordning och att i öfrigt leda ungdomens uppfostran. Klart är, att tjänstgöringsbetyget i denna del måste afse lärarens åtgöranden i skolan.

Att olika omdömen skulle kunna uttalas om lärarens förmåga att i skolan upprätthålla ordning och hans förmåga att i öfrigt leda ungdomens uppfostran, kan enligt min mening icke i någon mån rättfärdiga den af klaganden anmärkta delningen. Ett medelbetyg skall i detta fall gifvas, och att vid medelbetygets sättande behörig hänsyn skall tagas till den olika vikten af de båda förmögenheterna, faller af sig själf.

Kyrkoherden Nyström erhöll underrättelse om denna min uppfattning, men någon ytterligare åtgärd i anledning af klagoskriften ansåg jag mig icke böra vidtaga.

Fråga om tolkning af 3 § i fiskeristadgan.

I en insänd skrift underställde länsmannen J. Kjellman mitt omdöme, huru 3 § i fiskeristadgan af den 17 oktober 1900 rätteligen borde tolkas.

I detta hänseende anförde Kjellman hufvudsakligen:

Inom hans tjänstgöringsdistrikt användes jaktgevär såsom redskap för fiske. Detta skedde vanligen vid fiskens lektid. Personer plögade då begifva sig ut på vattendragen, roende i båtar, och stannade vid sådana platser, där de tydligt kunde iakttaga, hurusom fisken »stod i vatt-net». De riktade geväret ofvan vattenytan mot den i vattnet synliga fisken och affyrade därefter skottet. På sådant sätt dödades fisken.

Fara för fiskrommens eller fiskyngels förstörelse vore här för handen, och i öfrigt blefve i närheten befintliga fiskar skrämde genom skottets affyrande.

Med hänsyn till ordalydelsen hade Kjellman ej kunnat gifva ifrågavarande lagrum annan tolkning, än att skjutande af fisk medelst gevär,

laddadt med krut, vore förbjudet och sålunda åtalbart. Då emellertid tvifvel uppstått, huruvida denna tolkning af lagbestämmelsen vore riktig, hade Kjellman ansett sig böra begära mitt uttalande i frågan, innan vidare åtgärder från honom såsom åklagare blefve vidtagna.

Fiskeristadgan af den 29 juni 1852 innehöll i 18 § följande: »Under påstående fisklek eller notfiske må man ej i grannskapet lossa skott, eller annat starkt buller förorsaka, så vidt det utan synnerlig olägenhet undvikas kan.»

I samma stadga hade 33 § följande lydelse: »Hvar som onödigtvis, eller då det utan synnerlig olägenhet kan undvikas, lossar skott eller förorsakar annat starkt buller, oaktadt han vet att fisklek eller notfiske i grannskapet pågår, skall plikta från 5 till 25 r:dr.»

Dessa bestämmelser fann fiskeriintendenten Hjalmar Widegren icke vara tillräckliga. I en den 19 april 1869 dagtecknad, till statsrådet och chefen för civildepartementet ställd skrifvelse, som Widegren inlämnade till landtbruksakademiens förvaltningskommitté, anförde Widegren hufvudsakligen följande.

I den mån kännedom om de på senare tider i bruk komna nya sprängämnen, nitroglycerin, dynamit och dylikt, spridt sig, hade man äfven börjat använda dessa för fiskfångst på följande sätt.

Man begåfve sig till platser, hvarest man förmodade fiskstim vara samlade, och utkastade därstädes i vattnet med s. k. stubintråd försedda och i denna antända patroner af nitroglycerin, dynamit, krut eller annat dylikt sprängämne, hvarefter den fiskande skyndsamt aflägsnade sig från platsen. Om någon stund exploderade patronen, hvarvid i närheten befintlig fisk af kontusionen dödades eller döfvades. Fiskaren begåfve sig sedermera till stället och uppfångade med en hâf de på vattnet flytande döda eller halfdöda fiskarna. Detta fiskesätt inverkade i flera afseenden skadligt på fisket i ett vattendrag. Först och främst dödades icke allenast matnyttig fisk, utan äfven de icke fullvuxna fiskar, som befunne sig i närheten af explosionsplatsen, hvilket yngel naturligen bort sparas för kommande skörd, men på detta sätt utan någon nytta bringades om ända. En del fiskar, som genom explosionen dödades, flöto icke genast upp och ertappades sålunda icke af fiskaren, utan blefvo liggande döda i vattnet, hvarigenom detta småningom förskämdes, hvilket i sin tur åstadkom, att fisken skydde sådana ställen af vattendraget.

Erfarenheten hade också visat, att fisken genom skott eller andra häftiga stötar, som fortbringades i vattnet, skrämdes helt och hållet bort från sådana platser, hvarest den för lek eller andra orsaker annars år-

ligen brukade samla sig. Det vore därför redan i gällande fiskeristadga förbjudet, att, där sådant utan olägenhet kunde undvikas, under fiske lossa skott eller förorsaka buller i närheten. Sådana explosioner, som i själfva vattnet af dynamit eller andra sprängämnen åstadkommes, förmodade naturligen i än högre grad att skrämma bort fisken från vanliga uppehållsplatser, å hvilka man sedermera därför icke kunde erhålla samma goda fiske som tillföre. Slutligen kunde man, genom att på några ställen de smärre vikar, hvarest fiskarter plögade förrätta sin lek, samtidigt utlägga under lektiden några stycken dylika patroner, helt och hållet omintetgöra hela det fiskstim, som för fortplantningen därstädes samlat sig, hvarigenom man för lång tid förstörde fisket på platsen af den art, som sålunda blifvit utdödad.

Af hvad sålunda i korthet blifvit antydt framginge, att fiske på angifna sätt med explosiva patroner vore alltför vådligt för fiskeriernas bestånd, för att detsamma skäligen borde tillåtas. På grund däraf hade Widegren ansett sig böra fästa statsrådets uppmärksamhet på detta förhållande och tillika hemställa, huruvida icke statsrådet ville åvägabringa utfärdande af behöfliga förbud emot dylikt fiske, hvilka förbud lämpligast torde böra meddelas såsom tillägg till 18 och 33 §§ i fiskeristadgan.

I enlighet härmed föreslog Widegren tillägg till 18 och 33 §§ i 1852 års fiskeristadga.

Landtbruksakademiens förvaltningskommitté öfverlämnade Widegrens skrift till Kungl. Maj:t jämte en den 16 april 1869 dagtecknad skrifvelse, däri kommittén i allo biträdde Widegrens framställning om behovet af förbud emot det af Widegren omförmälta fisket, genom hvilket enligt kommitténs mening afkomsten af landets sjöar och vattendrag skulle kunna tillintetgöras. Kommittén framlade tillika särskildt förslag till ny lydelse af 18 och 33 §§ i 1852 års fiskeristadga.

Ärendet remitterades till kammarkollegium, som den 30 juli 1869 däri afgaf utlåtande.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 10 september 1869 anmälades också en den 24 juli 1869 dagtecknad framställning från Konungens befallningshafvande i Södermanlands län angående särskildt lagstadgande mot användande af dynamit vid fiske. Konungens befallningshafvande anförde däri hufvudsakligen följande.

Vid sammanträde inför Konungens befallningshafvande den 11 juli 1869 med länets fiskvattensägare i sjön Mälaren hade de tillstädeskomna fiskvattensägarna uttryckt den önskan, att Konungens befallningshafvande måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om stadgande af särskildt, högre ansvar för den, som idkade fiske medelst dynamitpatroner eller andra lika

döfvande medel. Till stöd för denna sin önskan hade fiskvattensägarna framhållit, hurusom käntd vore, att fiske på ett särdeles förödande sätt idkades medelst användande af dynamitpatroner, men den straffbestämelse, som tilläfsventyrs kunde användas emot ett dylikt skadegörande, vore allt för lindrig i förhållande till den skada, som på sådant sätt tillskyndades fisket.

För sin del yttrade Konungens befallningshafvande, att ett slikt sätt att bedrifva fiske, därest det vunne en allännare utbredning, enligt Konungens befallningshafvandes mening skulle mer än andra i fiskeristadgan förbjudna fiskesätt verka till fiskens förödande. Konungens befallningshafvande hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte fästa afseende vid detta förhållande.

Dessa båda ärendens föredragning ledde till, att i ämnet utfärdades en kungörelse, hvarigenom 18 och 33 §§ i 1852 års fiskeristadga erhöles följande lydelse:

»18 §. Fiske må ej idkas medelst utläggande och affyrande under vattenytan af minor, patroner eller annan redskap, laddade med dynamit, krut eller annat sprängämne. Under påstående fisklek eller notfiske må man ej heller i grannskapet lossa skott eller annat starkt buller förorsaka, så vidt det utan synnerlig olägenhet undvikas kan.

33 §. Hvar som, till idkande af fiske eller åstadkommande af skada därå, utlägger och affyrar under vattenytan minor, patroner eller annan redskap, laddade med dynamit, krut eller annat sprängämne, böte från 50 till 200 riksdaler banko (från 75 till 300 riksdaler riksmünt). Öfverträder någon eljest i 18 § meddeladt förbud dömes till böter från 5 till 25 riksdaler banko (från 7 riksdaler 50 öre till 37 riksdaler 50 öre riksmünt).»

I skrifvelse den 22 maj 1878 begärde Riksdagen af anförda skäl en fullständig revision af 1852 års fiskeristadga jämte öfriga författningar, som berörde fiskerinäringen. Den 22 januari 1881 tillsatte Kungl. Maj:t för ändamålet en kommitté, som aflämnade betänkande med förslag till ny fiskeristadga m. m. den 3 mars 1883. I detta förslag hade 17 och 18 §§ följande lydelse:

»17 §. Fiske må ej idkas medelst utläggande eller affyrande under vattenytan af minor, patroner eller andra redskap, laddade med dynamit, krut eller annat sprängämne, eller medelst giftiga ämnen, afsedda att döda eller döfva fisken.

Sådana fiskesätt, hvarigenom i förhållande till fångsten mycken fisk onyttigt dödas eller skadas, såsom harkning, puttnng eller stångning, vare ock förbjudna.

18 §. Under påstående fisklek eller notfiske må man ej i grannskapet

lossa skott eller annat starkt buller orsaka, så vidt det utan synnerlig olägenhet undvikas kan.

Fiske medelst pulsning vare ock under fisklek förbjudet.»

De sålunda föreslagna bestämmelserna motiverades på följande sätt:

»Enligt nådiga kungörelsen den 10 september 1869 är förbjudet att idka fiske medelst utläggande eller affyrande under vattenytan af redskap, laddadt med sprängämne. Då fiske med giftiga ämnen, afsedda att döda eller döfva fisken, torde kunna verka lika fördärfligt på fiske som dylikt sprängämne, hafva kommitterade föreslagit, jämte enahanda förbud, som meddelas i berörda kungörelse, att jämväl fiske medelst sådana giftiga ämnen, som ofvan nämnts, måtte förbjudas.

I vissa delar af landet idkas fiske, hufvudsakligast efter ål, medelst så kallad harkning, puttning eller stångning. Detta fiske består däri, att i vatten, hvarest ål finnes, fiskaren med ett ljuster liknande redskap på måfå stöter ned i botten på vattnet samt därvid träffar och sårar många fiskar, innan någon fastnar på redskapen. Då emellertid uppenbart är, att vid ifrågavarande fiske den fångade fiskens mängd ej står i rimligt förhållande till den myckenhet fisk, som dödas eller skadas, samt då den dödade fisken, som blir kvar på sjöbotten och där ruttnar, såmedelst orsakar, att fisken ej på dessa ställen vidare går till, hafva kommitterade funnit sig böra hemställa, att detta fiskesätt, hvilket ej kan för någon ort vara behöfligt eller gagneligt, måtte såsom mycket skadligt förbjudas.

På många orter förekommer att medelst stötar eller slag i vattnet söka skrämman in fisken i garnen. Då detta fiskesätt, vanligen kalladt pulsning, oftast användes till fångande af gäddor, samt denna roffisks borttagande är särdeles viktigt för rätt vård af fiskevatten, lærer ej ifrågavarande fiskesätt böra i allmänhet förbjudas. Annorlunda blir dock förhållandet, när det idkas under pågående fisklek, då genom bullret i vattnet fisken oroas och skrämnes, så att leken skingras. I följd häraf hafva kommitterade föreslagit, att, såsom från flera orter yrkats, pulsning ej må idkas under fisklek.»

Detta kommittéförslag ledde emellertid icke till någon lagändring.

Statsrådet och chefen för civildepartementet uppdrog den 26 november 1896 åt särskilda kommitterade att utarbete förslag till allmänna ekonomiska och administrativa bestämmelser rörande fisket utom beträffande hafs fisket vid kusten af Göteborgs och Bohus län. Förslag i ämnet aflämnades af dessa kommitterade i juni 1898, och voro 4 och 8 §§ i nämnda förslag så lydande:

»4 §. Under pågående braxenlek eller notfiske må man ej i grann-

skapet lossa skott eller annat starkt buller förorsaka, så vidt det utan synnerlig olägenhet undvikas kan.

8 §. För fiske må ej i vatten utläggas eller affyras minor, patroner eller andra redskap, laddade med sprängämne. Ej heller må fiske idkas medelst giftiga eller döfvande ämnen.»

I denna del innehöll förslaget en så lydande motivering:

»4 §. Motsvarande bestämmelse beträffande fisklek återfinnes, ehuru mera vidsträckt affattad, i senare delen af 18 § i 1852 års fiskeristadga. Uppenbarligen har emellertid bestämmelsen sin rätta plats bland de §§, som företrädesvis ålägga tredje man vissa förpliktelser med afseende å annans fiske, under det förra delen af nyssnämnda 18 § afhandlar förbud för de fiskeberättigade att använda visst fiskesätt. Förbudet emot förorsakande af buller vid fisklek torde dock i sin gamla lydelse varit allt för strängt. Vissa fiskarter, t. ex. abborren, leka mera spridda och under en långt utsträckt tid. Det vore då obilligt att begära, att allmänheten skulle hålla reda på de ställen och tider, där en sådan mindre fisklek påginge. Och förbudet lär näppeligen i allmänhet vara erforderligt annat än med afseende på den vid lektiden ytterst lättskrämda braxen, på hvilken fiskart lagstiftaren säkerligen vid affattandet af 18 § i 1852 års fiskeristadga så godt som uteslutande haft sin tanke fästad. Skulle någonstades förbudet böra utsträckas till annan fisklek, kan sådant lämpligen ske genom de särskilda stadgar, hvarom delägarne i fiskevattnet äga besluta.

8 §. I denna och nästföljande § afhandlas vissa fiskesätt, som ansetts vara af den skadliga beskaffenhet, att allmänt förbud mot deras användande bort för hela riket uppställas. Dit räknas i främsta rummet fiske medelst sprängämnen. Sådant är förbudet redan i 18 § af 1852 års fiskeristadga, sådan denna § lyder enligt kungl. kungörelsen den 10 september 1869. Detta lagrum betecknar dock såsom straffbar först den verksamhet, som kan hänföras till idkande af fiske medelst utläggande och affyrande af redskap, laddade med sprängämnen. Vi hafva ansett §:n böra affattas så, att straffpåföljd tydligen må drabba äfven försök. Förbudet mot fiske medelst giftiga eller döfvande ämnen kunde måhända anses innefattadt redan i 1 §; men, om än med risk att anses hafva gjort oss skyldiga till ett upprepande, hafva vi trott förbudet böra inflyta bland bestämmelserna om olofliga fiskesätt, helst det icke förut funnits i lag upptaget.»

I fiskeristadgan af den 17 oktober 1900 återfinnas hithörande bestämmelser i 3 och 19 §§, hvilka lagrum hafva följande lydelse:

»3 §. För fiske må ej i vatten utläggas eller affyras minor, patroner

eller andra redskap, laddade med sprängämne. Ej heller må fiske idkas medelst giftiga eller döfvande ämnen.

19 §. Begår någon förseelse mot 3 §, dömes till böter från och med femtio till och med femhundra kronor.»

Af dessa bestämmelser torde tydligt framgå, att fiskeristadgan förbjuder och bestraffar fiskens dödande eller döfvande genom sprängning i vattnet, d. v. s. genom den stöt, som uppkommer genom sprängämnets aflossande och stötens fortplantning genom vattnet fram till fisken. Och lika med den fullbordade gärningen bestraffas försök medelst laddadt redskaps utläggande i vattnet eller affyrande därstädes.

Hvad särskildt angår laddade gevärs aflossande, bör det vara klart, att ett aflossande af geväret under vattenytan — om det öfver hufvud låter sig göra — afser att genom krutladdningens sprängningsverkan döda eller döfva fisken och därför är förbjudet och straffbart.

Mera tvifvelaktig ställer sig saken, när geväret aflossas öfver vattnet för att genom krutets sprängningsverkan döda eller döfva fisk i vattnet. Fiskeristadgans 3 § kan läsas antingen så, att orden »i vatten» höra både till ordet »utläggas» och till ordet »affyras». I sådan händelse är naturligtvis ett skjutande öfver vattnet tillåtet och straffritt. Höra åter orden »i vatten» endast till ordet »utläggas», får man icke söka fiska genom att öfver vattnet skjuta skott.

Enligt min mening är den förra tolkningen den riktiga; och härför talar i viss mån den omständigheten, att ingen lärer betvifla, att det icke är straffbart att med hagel eller kula söka träffa en fisk, som man ser i vattnet.

Min uppfattning härutinnan delgaf jag länsmannen Kjellman genom en ämbetsskrivelse.

Felaktighet vid exekutiv försäljning af fast egendom.

Hos Konungens befallningshafvande i Stockholms län begärde sysslomännen i urarfvakonkursen efter ingenjören O. Wollert, att konkursboets fastighet $\frac{7}{8}$ mantal Stora Björknäs i Boo socken måtte exekutivt försälas. Tillika söktes hos Konungens befallningshafvande verkställighet af ett utaf nämnda myndighet den 31 maj 1910 meddeladt utslag, hvarigenom fastigheten dömts i mät på grund af två i densamma fastställda inteckningar. I anledning af dessa framställningar erhöll kronofogden i Vaxholms fögderi order att i laga ordning beskrifva och värdera fastigheten,

hvilken förrättning den 21 juni 1910 utfördes af länsmannen i Värmdö skeppslags södra distrikt E. Kihlberg.

I protokollet öfver denna förrättning uppgafs i sammanhang med redogörelse för egendomens åbyggnader, att å fastigheten fanns en ankdam, hvarifrån vatten leddes i ränna till den vid ångbåtsbryggan belägna kvarnen, delvis af timmer och dels af bräder under tak af tegel, i ytterst dåligt skick. Tillika upptogs en villabyggnad, den s. k. Labattska, af brädväggar med fyllning, innehållande 3 rum och kök å nedre botten samt 2 rum å öfre botten under tak af papp, i dåligt skick. Denna villa, som uppgafs hafva stor öppen veranda å ena gafveln och en del af framsidan, blef vid förrättningen särskildt värderad till 5,000 kronor.

På grund häraf kom kungörelsen om den blifvande auktionen att innehålla, att å egendomen funnes kvarnhus af timmer och bräder under tak af tegel samt villabyggnad af bräder under tak af papp, innehållande 3 rum och kök äfvensom veranda.

Å den exekutiva auktionen blef egendomen för 173,000 kronor inropad af vice auditören E. Hildebrand i egenskap af ombud för T. Brandelius, å hvilken också köpet sedermera öfverläts.

I en hit ingifven klagoskrift anmärkte därefter Brandelius, att de i auktionskungörelsen omförmälta byggnaderna ett kvarnhus och en villabyggnad vore uppförda å särskilda, från egendomen $\frac{7}{8}$ mantal Stora Björknäs tidigare afsöndrade lägenheter, som väl tillhörde det Wollertska konkursboet men ej ingått i fastighetens försäljning. Brandelius påstod tillika, att härutinnan ett tjänstefel uppenbarligen begåtts af den eller dem, som bure ansvaret för kungörelsens affattning och auktionens förrättande.

Öfver klagoskriften hörd, redogjorde länsmannen Kihlberg i afgifven förklaring för det sätt, hvarpå han gått tillväga vid egendomens beskrifvande och värderande. Några kartor med tillhörande beskrifningar hade icke kunnat erhållas af sysslomännen i konkursen, och inga upplysningar hade heller stått att vinna genom den person, som uppgifvits jämte Wollert äga del i fastigheten. Vid förrättningen hade Kihlberg därför varit hänvisad till de uppgifter, som lämnats honom af egendomens arrendator och den såsom sakkunnigt biträde tillkallade ordföranden i kommunalnämnden i Boo socken. Ingendera af dessa personer hade vetat, att kvarnen och villan afsöndrats från egendomen, och detsamma syntes hafva varit förhållandet med sysslomännen i konkursen. Afsöndringen hade skett redan år 1885, och den omständigheten, att samtliga ägare till fastigheten också ägt de afsöndrade lägenheterna, förklarade, hvarför ingen haft kännedom om förhållandet. Enligt Kihlbergs förmenande hade allenast af ett fullständigt äganderättsbevis kunnat framgå, att Wollert erhållit lagfart såväl

å $\frac{7}{8}$ mantal Stora Björknäs som å kvarnen och den s. k. Labattska villan.

De personer, som ansvarade för Konungens befallningshafvandes ifrågavarande åtgärder, anförde i afgifven förklaring, bland annat, att då Konungens befallningshafvande gifvetvis icke vore i stånd att afgöra, hvilka byggnader funnes å en till försäljning ifrågasatt fastighet, utan härutinnan vore hänvisad till den beskrifning, som i laga ordning däröfver upprättats, samt Kihlberg vid beskrifningen af förevarande fastighet syntes hafva förfarit med nödig omsorg, hemställde förklarandena, att den af Brandelius gjorda anmälningen icke måtte föranleda någon åtgärd.

Med ett senare yttrande i ärendet öfverlämnade länsmanen Kihlberg två af domaren i Södra Roslags domsaga den 6 april 1912 utfärdade äganderättsbevis, af hvilka det ena innehöll, att sedan domsagans häradsrätt den 30 december 1908 meddelat Oscar Wollert lagfart å, bland annat, $\frac{7}{8}$ mantal Björknäs i Boo socken, hade någon förändring i äganderätten till nämnda fastighet intill den 1 juli 1910 icke, så vidt lagfartsboken utvisade, blifvit hos vederbörlig domstol anmäld. Det andra beviset gaf icke desto mindre vid handen, att häradsrätten den 9 juni 1910 meddelat K. S. Johansson lagfart å de från $\frac{7}{8}$ mantal Björknäs i Boo socken afsöndrade lägenheterna Nya Björknäs n:r 28 och n:r 242.

Med dessa bevis, af hvilka det förstnämnda skulle vara det fullständigaste som utfärdades, förmälte sig Kihlberg vilja ådagalägga, att i detta fall ett äganderättsbevis angående stamhemmanet ej kunnat lämna upplysning om afsöndringarna.

Hvad i ärendet sålunda förekommit fann jag ej böra föranleda annan åtgärd från min sida, än att jag i skrifvelse till Konungens befallningshafvande betonade önskvärdheten af, att vid hvarje exekutiv försäljning anskaffades ett fullständigt äganderättsbevis, d. v. s. ett bevis, som fullständigt angäfvade äganderätten icke allenast till den stamfastighet, som skulle försäljas, utan äfven till alla lagfarna afsöndringar därifrån. I skrifvelsen framhöll jag därjämte, att hvarje domare är enligt min mening pliktig att på begäran tillhandahålla ett så beskaffadt bevis.

Fråga om återbekommande af för högt erlagdt stämpelbelopp.

Af handlingarna i ett genom klagomål af grosshandlaren J. O. Andersson anhängiggjort ärende framgick, bland annat, följande.

Vid ingifvande af bouppteckning efter grosshandlaren A. F. Hagström till Västmanlands västra domsagas häradsrätt för inregistrering tillhanda-

höll klaganden, som innehade all dödsboets egendom, för bouppteckningens stämpelbeläggning ett belopp af 64,887 kronor 80 öre. Enligt beslut den 31 oktober 1910 fann emellertid häradsrätten nämnda belopp otillräckligt samt förklarade sig på grund häraf lagligen förhindrad att emottaga bouppteckningen till inregistrering. Därjämte ålade häradsrätten klaganden vid vite att inkomma med ytterligare 30,558 kronor 70 öre.

Häradsrättens beslut öfverklagades hos Svea hofrätt; och förklarade hofrätten enligt utslag den 29 juni 1911, hvilket vann laga kraft, bouppteckningen böra förses med stämpel till belopp af 38,564 kronor 50 öre, på grund hvaraf och då till stämpel å bouppteckningen tillhandahållits högre belopp än som därtill varit erforderligt samt häradsrätten således saknat skäl att vägra mottaga bouppteckningen till inregistrering, häradsrättens beslut undanröjdes.

Med åberopande af hofrättens utslag anhöll klaganden sedermera hos domhufvanden i förutnämnda domsaga att återfå de 26,323 kronor 30 öre, som för mycket erlagts, men erhöll till svar, att domhufvanden skulle tillhandahålla klaganden stämplor till nämnda belopp, hvarefter klaganden själf hade att draga försorg om stämplornas förvandlande i penningar. Klaganden inlämnade härpå domhufvandens kvitto å stämpelbeloppet samt hofrättens utslag till statskontoret och anhöll om restitution af de för mycket erlagda stämpelmedlen, men resolverade statskontoret den 1 september 1911, att, när klaganden genom åberopade utslaget ej tillerkänts rätt att af statsverket bekomma något belopp, funne statskontoret sig förhindradt att förordna om restitution.

Sedan klaganden gjort hemställan om mitt ingripande, i ändamål att han måtte komma i åtnjutande af sin ostridiga rätt till ifrågavarande medel, anhöll jag att statskontoret måtte afgifva yttrande i ärendet.

Med anledning häraf anförde statskontoret, att för så vidt de för statskontoret tillgängliga handlingar i ärendet utvisade, hade hos hofrätten icke inom den tid, 25 § stämpelförordningen stadgar, talan om återfående af det vid bouppteckningens ingifvande för högt erlagda stämpelbeloppet blifvit af vederbörande part anhängiggjord. Då det heller icke ens uppgifvits, att sådan talan icke kunnat föras i den därför i 25 § föreskrifna ordning, stode den i 26 § första stycket angifna utväg till restitutionsvinnande icke i förevarande fall vederbörande öppen. Återstode vid sådant förhållande att tillse, huruvida stadgandet i 26 § andra stycket här skulle kunna komma till tillämpning. Detta stycke handlade emellertid endast om sådana fall, hvarom i 24—26 §§ icke redan blifvit stadgadt; och det torde därför vara uteslutet att på här föreliggande fall tillämpa något af de i gällande stämpelförordning anvisade sätten för vinnande af

restitution. — Genom hofrättens laga kraft ägande beslut torde likväl få anses slutgiltigt afgjort, att staten icke kunde göra anspråk på det belopp, som visades hafva i statens kassa influtit till följd af bouppteckningens beläggning med stämplars till högre belopp än 38,564 kronor 50 öre. Det ville därför synas, som borde Kungl. Maj:t, efter ansökning, kunna finna sig oförhindrad anbefalla statskontoret att sedan det blifvit styrkt, att bouppteckningen blifvit belagd med stämplars till högre belopp än 38,564 kronor 50 öre, af sjunde hufvudtitelns anslag till restitutioner utbetala ett belopp, motsvarande det som vederbörande genom bouppteckningens företeende visade sig hafva för samma bouppteckning erlagt utöfver 38,564 kronor 50 öre.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift anhöll härefter klaganden, som af mig underrättades om statskontorets yttrande, att mot öfverlämnande af omakulerade stämplars till ett värde af 26,323 kronor 30 öre, hvilka stämplars icke kommit till användning vid stämpelbeläggning af ifrågasvarande bouppteckning, och som klaganden utbekommit af domhafvanden, af statsverket erhålla ett emot stämplarnas värde svarande belopp jämte ränta. Enligt beslut den 3 maj 1912 fann Kungl. Maj:t godt i så måtto bifalla den gjorda framställningen, att Kungl. Maj:t medgaf, att till klaganden finge, mot öfverlämnande till statskontoret af omförmälta makulerade stämplars, från sjunde hufvudtitelns förslagsanslag till restitutioner utbetalas ett emot deras värde svarande belopp af 26,323 kronor 30 öre.

Försummelse af rådstufvurätts ordförande att till behandling upptaga en framställning om förnyad handläggning af mål, som förklarats hvilande.

I en till mig insänd klagoskrift anförde advokaten S. Ihrén, bland annat, följande.

Två af Gerda Bjerke mot Magnus Larsson vid rådstufvurätten i Sigtuna anhängiggjorda mål förklarades hvilande i afbidan på laga kraft ägande dom i ett tredje vid rådstufvurätten anhängigt mål. Efter det rådstufvurätten i sistnämnda mål meddelat dom och denna vunnit laga kraft, anmälde klaganden, såsom ombud för kåranden i de båda förstnämnda målen, dessa till återupptagande i två till rådstufvurättens ordförande, borgmästaren K. H. Hallerström, ingifna skrifter. Borgmästaren lofvade därvid, att skrifterna skulle föredragas den 2 oktober 1911 och målen utsättas till den 23 i samma månad. Sedan klaganden i bref till borgmästaren den 1 oktober begärt, att målen skulle förekomma redan den 16 oktober, framställde klaganden den 13 oktober i telefon till borgmästaren förfrågan, till hvilken dag målen utställts, och erhöll därvid till

svar, att de utsatts till den 30 oktober. Då klaganden sistnämnda dag infann sig vid rådstufvurätten för att uppvakta i målen, lämnade emellertid borgmästaren den upplysningen, att målen ej skulle förekomma, enär ansökningarna om deras återupptagande ännu ej föredragits.

Med anledning af klagomålen infortrade jag förklaring af borgmästaren Hallerström. Denne medgaf, att han gjort sig skyldig till försummelsen, som berott på glömska, förorsakad af nervositet. Han ansåg emellertid, att icke någon skada tillfogats klagandens hufvudman genom försummelsen, då båda ifrågavarande mål af rådstufvurätten den 26 februari 1912 afdömts till kärandens nackdel.

I afgifna påminnelser anförde klaganden, att vare sig ett mål skulle utfalla till parts nackdel eller till hans fördel, hade parten intresse af, att målet behandlades så snabbt som möjligt och i hvarje fall inom laga tid. I förevarande fall hade klagandens hufvudman fått vidkännas en onödig utgift, utgörande ersättning till klaganden för tidsspillan och kostnader i och för hans resa till Sigtuna den dag, hvarå målen, enligt af borgmästaren lämnad uppgift, skolat förekomma.

Sedan förnyadt yttrande i ärendet inkommit från borgmästaren, anmälde klaganden, att han afstode från fullföljd af sina klagomål, därest borgmästaren lämnade honom ett belopp af 30 kronor såsom ersättning för resan till Sigtuna den 30 oktober.

Borgmästaren insände sedermera till mig bevis, att han lämnat klaganden det fordrade beloppet; och lät jag därvid bero.

Barns insättande i skyddshem efter fyllda 15 år.

Med anledning af inkommen anmälan rörande skraddaren Karl Lindblads i Fjärdsjömåla och hans hustrus son Axel Harald, född den 9 mars 1897, beslöt barnavårdsnämnden i Augerums församling den 3 februari 1911, under åberopande af 8 § 1 mom. i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902, att, då det visat sig omöjligt för Lindblad och hans hustru att handhafva bemälde gosses uppfostran, gossen ofördröjligen skulle skiljas från hemmet och öfverlämnas till åkerbrukskolonien Hall, om han där mottoges, eller eljest till annan af Konungen erkänd uppfostringsanstalt för vanartade minderåriga eller barn.

Vid delgifning af detta beslut vägrade Lindblad att samtycka till dess verkställande. Beslutet blef därför underställt Konungens befallningshafvandes i Blekinge län pröfning.

I utslag den 16 maj 1911 fann Konungens befallningshafvande, jämlikt omförmälta lag, skäligt fastställa barnavårdsnämndens beslut. Öfver detta utslag anförde Lindblad besvär hos Kungl. Maj:t, som emellertid genom utslag den 23 november 1911 förklarade sig ej finna skäl att göra ändring i Konungens befallningshafvandes utslag.

I en hit insänd klagoskrift anförde därefter Lindblad, att på grund af sistberörda utslag hans son i midten af mars 1912, d. v. s. efter uppnådda 15 år, genom barnavårdsnämndens försorg afhämtats från hemmet och transporterats till åkerbrukskolonien Hall, och påkallade Lindblad mitt ingripande i anledning af denna åtgärd såsom stridande mot 1 och 12 §§ i omförmälta lag. Enligt dessa paragrafer vore ett intagande i skyddshem efter uppnådda 15 år lagligen medgifvet endast under den förutsättningen, att barnet under tiden närmast innan det fyllt 15 år visat synnerligen grof vanart.

I anledning af klagoskriften infordrade jag yttrande från t. f. länsmannen W. Magnusson, hvilken haft i uppdrag att verkställa barnavårdsnämndens beslut. Magnusson anförde i afgifven förklaring, att kyrkoherden G. Grönqvist i egenskap af ordförande i Augerums sockens barnavårdsnämnd den 9 januari 1912 hos Magnusson anhållit, att gossen Lindblad måtte hämtas till Vedeby fattiggård för att där tills vidare förvaras och sedermera, så snart underrättelse ingått, att han kunde mottagas å Hall, dit afföras i enlighet med barnavårdsnämndens beslut. Samtidigt upplystes, att gossen ej vore att träffa i hemmet. Där hade han nämligen af ortens fjärdingsman flera gånger eftersökts, men ej kunnat anträffas, enär han med faderns hjälp hållit sig undan.

På grund häraf anmodades fjärdingsmännen å de orter, hvarest gossen troddes uppehålla sig, att efterspana honom, men erhöills från dem det svar, att efterspaningarna ej ledt till något resultat. Fjärdingsmannen i gossens hemort hade emellertid order att esomoftast undersöka, om gossen fanns i hemmet, men oaktadt upprepade försök att få tag i gossen lyckades detta ej förr än den 28 mars 1912, då han anträffades hemma och omedelbart omhändertogs af fjärdingsmannen, hvilken äfven på uppdrag af barnavårdsnämnden någon dag i slutet af mars afreste med gossen till Hall.

Att gossen ej kunnat anträffas och afföras till Hall före den dag, han fyllde 15 år, eller den 9 mars 1912, hade således berott därpå, att han höll sig undan och gömdes eller skickades från hemmet af fadern, hvilken var så mycket mera angelägen att hålla honom undan tills han fyllt 15 år, som fadern var i den fasta öfvertygelsen, att gossen ej kunde skiljas från hemmet, sedan han uppnått nämnda ålder.

Bestämmelserna i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 afse i allmänhet barn under 15 år.

Jämlikt samma lags 1 § 2 mom. och 12 § 1 mom. må emellertid barn, som under tiden *närmast* innan det fyller 15 år visat synnerligen grof vanart, kunna intagas i skyddshem äfven sedan det uppnått nämnda ålder, dock ej efter fyllda 16 år.

Lika klart som det enligt denna bestämmelse är, att ett barn efter uppnådda 16 år under inga omständigheter får intagas i skyddshem, lika tydligt lär det af samma bestämmelse få anses frångå, att ett barn i ålder mellan 15 och 16 år ej får blifva föremål för en dylik åtgärd, utan att det särskilda skäl, som lagstiftaren såsom villkor för åtgärdens vidtagande i detta fall uppställt, ligger till grund för det beslut, med stöd af hvilket åtgärden vidtages. Att emellertid detta särskilda skäl, eller att barnet under tiden *närmast* innan det fyllt 15 år visat synnerligen grof vanart, ej låg till grund för barnavårdsnämndens ifrågavarande, af Kungl. Maj:t fastställda beslut rörande gossen Lindblad, var så mycket mera uppenbart, som barnavårdsnämndens beslut fattades, innan gossen ännu uppnått 14 års ålder. Då gossen med stöd af berörda beslut skilts från hemmet vid en tidpunkt, då han fyllt 15 år, var detta följaktligen en åtgärd, som stod i strid med ofvannämnda lagrum.

Med hänsyn till föreliggande omständigheter ansåg jag mig emellertid icke böra vidtaga annan åtgärd än att delgifva t. f. länsmannen Magnusson och kyrkoherden Grönqvist min uppfattning i saken. Samtidigt härmed fäste jag deras uppmärksamhet därå, att konflikter af förevarande slag ej borde behöfva uppkomma, enär jämlikt 8 § 5 mom. af ifrågavarande lag ett af barnavårdsnämnd fattadt beslut rörande barns skiljande från hemmet må utan hinder af underställning bringas till verkställighet.

Straffarbete ådömdt i bråkdel af månad.

Af ett på min begäran hit insändt dombokstransumt inhämtades, att Kinds häradsrätt genom utslag den 10 juli 1911 dömt häktade Axel Leonard Lejon, bland annat, för hemfridsbrott i förening med misshandel till straffarbete i fyra och en half månad samt häktade Olaus Månsson Bölja likaledes, bland annat, för hemfridsbrott i förening med misshandel till straffarbete i tre och en half månad.

Med anledning häraf ansåg jag mig böra för häradsrättens ordförande vid utslaget meddelande, e. o. notarien E. Sundström, framhålla det enligt min mening oegentliga i, att vid ådömandet af straffarbete på viss tid

eller fängelse utsätta strafftiden i bråkdelar af en månad, såsom i förevarande fall ägt rum.

Att ett dylikt tillvägagångssätt ej kan anses tillåtet, framgår redan af 4 kap. 6 § strafflagen, hvilket lagrum stadgar om fängelsestraffs öfvergång till straffarbete med strafftidens förkortning till hälften utan att ifrågasätta, att annat brutet månadstal än half månad kan uppkomma, samt bekräftas ytterligare däraf, att bestämmelserna om beräkning af strafftid icke innehålla något om en strafftid, hvori brutet månadstal ingår.

Den uppfattning, jag sålunda uttalat, öfverensstämmer med hvad professor J. Hagströmer i denna del yttrat i sitt arbete »Svensk straffrätt», sid. 412.

Felaktigt bestämdt bötesbelopp.

I en hit insänd klagoskrift anförde Anna Maria Olsdotter i Heby, bland annat, att Vätte häradsrätt i ett af henne instämmt mål angående utbekommande af en handling genom utslag den 30 december 1909 dömt henne jämlikt 29 kap. 1 § rättegångsbalken, för det hon mot bättre vetande af arghet anhängiggjort talan i målet, att böta 15 daler, samt att dessa böter af häradsrätten, vid förvandling till gällande mynt, förklarats motsvara 22 kronor 50 öre i stället för 7 kronor 50 öre. Då klaganden saknat tillgång till böternas gäldande, hade hon nödgats aftjäna dem med sex dagars fängelse. Om böterna vid förvandlingen rätt bestämts, hade fängelsetiden blifvit allenast fyra dagar.

I anledning af klagomålen infordrade tjänstförrättande justitieombudsmannen yttrande från e. o. notarien Bertil von Gedda, hvilken vid utslaget meddelande fört ordet i häradsrätten.

I afgifven förklaring medgaf von Gedda, att han, på sätt klaganden angifvit, felaktigt beräknat böterna; och förklarade han sig villig att lämna klaganden skälig godtgörelse för det lidande, som genom den begångna felaktigheten tillskyndats henne.

Sedan tjänstförrättande justitieombudsmannen meddelat von Gedda, att ett belopp af 30 kronor syntes utgöra skälig ersättning för klagandens skada i följd af det felaktiga utslaget, inkom von Gedda med bevis, att han till klaganden låtit öfverlämna nämnda belopp. Ärendet blef där-
efter från vidare behandling afskrifvet.

Fråga om afslutande af konkurs.

Den 4 april 1912 lät Oskar Utterström i Vasa (Nikolaistad) i Finland hit ingifva en klagoskrift, däri anfördes, att Utterström på grund af

obehörigen debiterade, oguldna utskylder blifvit år 1910 af Öfver-Torneå tingslags häradsrätt försatt i konkurs, samt att konkursen ännu icke avslutats, ehuru tillgångar däri saknades. Utterström påkallade därför justitieombudsmannens biträde i ändamål att få konkursen afskrifven.

I afgifvet yttrande öfver klagoskriften anförde domhufvanden i Torneå domsaga, häradshöfdingen H. W. Widén, hufvudsakligen följande.

Den 21 september 1909 ingaf t. f. kronofogden i Torneå fogderi J. Svanström å tjänstens vägnar till Widén ansökning om Utterströms försättande i konkurs. Till stöd för denna ansökning åberopades bestyrkt afskrift af en debetsedel, upptagande Utterström i Hietaniemi socken för år 1908 påförda kronoutskylder till belopp af 557 kronor 10 öre med åtecknad bevis, att Utterström befunnits här i riket sakna utmättningsbar tillgång till utskyldernas gäldande. Tillika företeddes afskrift af en skrivelse från vederbörande länsstyrelse i Finland med bevis, att Utterström den 16 april 1909 kräfts på utskylderna, men då vägrat att erlægga desamma.

Sedan konkursansökningen utstälts till delgifning med Utterström, inkom Svanström den 27 september 1909 med bevis, att Utterström vore veterligen faren ur riket och med sin familj bosatt i Nikolaistad i Finland, utan att han, så vidt känt vore, här i riket ställt ombud för sig. I anledning häraf utfärdades och offentliggjordes i vanlig ordning kungörelse med föreläggande för Utterström att inom en månad afgifva förklaring öfver konkursansökningen. Då Utterström emellertid icke inkom med förklaring, hänsköts ärendet till häradsrätten, hvilken — efter det tjänstgörande länsmannen upplyst, att Utterström efter ansökningens ingifvande icke varit synlig i trakten — genom dom den 20 januari 1910 förklarade, att Utterströms bo skulle afträdas till konkurs. Härjämte utfärdade domaren förordnande jämlikt 9 § konkurslagen för t. f. länsmannen i Öfver-Torneå distrikt O. Ström, hvilken den 2 februari 1910 inkom med anmälan, att Utterström icke i orten efterlämnat någon egendom, och att icke några borgenärer kunnat anträffas.

Den 5 februari 1910 hölls första förhöret, därvid t. f. kronofogden Svanström af en tillstädeskommen borgenär valdes till god man, hvarjämte till rättens ombudsman utsågs e. o. notarien P. A. Svanström. Samma dag utfärdade domaren kallelse å Utterström att inom en månad efter däraf erhållen del inställa sig hos gode mannen i konkursen för uppgifvande af boet. Denna kallelse jämte häradsrättens dom tillställdes Utterström med anlitande af Konungens befallningshafvande i Norrbottens län och guvernörsämbetet i Uleåborgs län.

Efter det för rättens ombudsman anmälts, att Utterström underlåtit,

att inom förelagd tid uppgifva sitt bo, anhöll rättens ombudsman, att förordnande måtte meddelas om Utterströms hämtande för boets uppgifvande. I resolution af den 25 juni 1910 förordnade därför domhufvanden, jämlikt 22 § konkurslagen, att Utterström, därest han anträffades inom Sverige, skulle på konkursboets bekostnad tagas i förvar och för gode mannen skyndsamt inställas.

Å inställedagen i konkursen den 12 september 1910 bevakade kronofogden i orten kronoutskylder för åren 1908 och 1909, tillhopa 1,202 kronor 25 öre. Tillika anmälde gode mannen, att gäldenären ännu icke kunnat anträffas, hvarför bouppteckning icke blifvit upprättad, men att anledning funnes till det antagande, att gäldenären ägde tillgångar, särskildt i Finland, där han vistades. Vidare hade rättens ombudsman såväl den 23 januari 1911 som den 15 januari 1912 anmält, att Utterström ännu icke uppgifvit sitt bo. För Widén hade därjämte konkursförvaltningen med bevis från vederbörande myndigheter i Finland styrkt, att Utterström åren 1910 och 1911 varit i Vasa taxerad för lön och annan inkomst till belopp af 8,000 finska mark, samt att han vore vederhäftig för minst 10,000 mark.

Vid häradsrättens behandling af rättens ombudsmans senaste berättelse hade Widén väl uppmärksammat, att ifrågavarande konkurs fortgått så länge som skett, men då Widén icke kunnat finna uppenbart, att vare sig 126 § konkurslagen eller något annat stadgande i samma lag kunde direkt tillämpas å förevarande fall, hade han ansett, att icke någon åtgärd borde från rättens sida vidtagas för att söka framtvinga konkursens afskrifvande.

Sedan vidare skriftväxling i ärendet ägt rum, meddelade häradschefdingen Widén på därtill af tjänstförrättande justitieombudsmannen gifven anledning, i skrifvelse af den 20 november 1912, att konkursförvaltningen dåmera till Widén inkommit med ansökning om konkursens afskrifvande, samt att denna ansökning komme att behandlas vid afslutandet af pågående ting i Öfver-Torneå tingslag. Sedermera insände domhufvanden utdrag af tingslagets dombok för den 7 december 1912, hvaraf inhämtades, att häradsrätten i anledning af nyssnämnda ansökning och med stöd af grunderna för 126 § konkurslagen då förordnat, att vidare behandling af konkursen icke skulle äga rum, därest icke inom 30 dagar borgenär eller gäldenären visade, att tillräckliga medel för konkursens fortsättning vore att tillgå.

Med anledning häraf fann tjänstförrättande justitieombudsmannen klagoskriften icke böra föranleda ytterligare åtgärd.

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring i lagen angående villkorlig straffdom, i syfte att sådan dom må kunna brukas äfven i afseende å förbrytelse efter strafflagen för krigsmakten.

Härom har jag den 2 januari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I det kommittéförslag, som ligger till grund för lagen angående villkorlig straffdom den 22 juni 1906, var användningen af sådan dom inskränkt till de fall, då straffet ådömts efter allmänna strafflagen.

Beträffande särskildt de brott, som bedömas efter strafflagen för krigsmakten, anförde kommittén, att villkorlig dom för dessa brott icke torde kunna användas utan fara för disciplinens slappande eller för uppoffrande af andra intressen af särskild vikt.

Vid förslaget's granskning i högsta domstolen anmärktes, att begränsningen till straff, ådömda enligt allmänna strafflagen, skulle göra lagens tillämplighetsonråde för trångt. I fråga särskildt om brott efter strafflagen för krigsmakten gjordes dock icke något uttalande.

Chefen för justitiedepartementet, som beaktade högsta domstolens anmärkning i hvad den afsåg att villkorlig dom skulle få brukas i fråga om brott, bedömda efter annan författning än allmänna strafflagen, ansåg emellertid, att undantag härvid borde göras för brott efter strafflagen för krigsmakten. Till stöd härför anfördes: »I öfverensstämmelse med den af kommitterade i motiven till förslaget uttalade mening, att villkorlig dom icke bör användas för brott, som bedömes efter strafflagen för krigsmakten, torde undantag i detta hänseende böra i förslaget intagas, dock att, med hänsyn till pågående arbete å krigslagstiftningens område, frågan om användning af villkorlig dom för dylikt brott ej må anses vara därigenom definitivt löst».

Under återopande af nyssberörda yttrande af chefen för justitiedepartementet och med hänsyn till att ny strafflag för krigsmakten inom kort torde vara att förvänta, får jag — som föreställer mig, att det mot användande af villkorlig dom för *hvarje* förbrytelse efter strafflagen för krigsmakten återopade skäl efter närmare pröfning skall visa sig icke hållbart — med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under förnyad ompröfning frågan, huruvida ej villkorlig dom må kunna användas för vissa brott, som bedömas efter nyssnämnda lag.»

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, in-teckningar och andra ärenden den 16 juni 1875.

I detta ämne har jag den 4 januari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Enligt 2 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll öfver lagfarter, in-teckningar och andra ärenden åligger det härads-höfding att senast tre månader efter avslutande af hvarje ting till hof-rätten insända de i förordningen afsedda protokoll, vid bot en krona 50 öre för hvarje dag han uteblifver vare sig med ett af protokollen eller med flera. Rådstufvurätt skall insända ifrågavarande protokoll till hof-rätten för hvar månad, inom utgången af nästa månad, vid lika bot.

Försummelse i förevarande afseende straffas således med böter till belopp af en krona 50 öre om dagen från och med den dag, försummel-sen inträdde.

I fråga om den tid, intill hvilken dagaboten skall ådömas, är det ju klart, att hofrätten aldrig i det utslag, som på grund af åtal för förelupen försummelse meddelas, kan utdöma böter för längre tid än till och med den dag, målet afgöres.

Däremot plägar hofrätten, då skal därtill äro för handen, förelägga den försunlige vid vite att inom viss, af hofrätten föresatt tid fullgöra sin plikt.

I och med det hofrätten sålunda, efter att jämlikt ifrågavarande för-ordning hafva ådömt dagabot, stadgat särskildt äfventyr i afseende å renovationsskyldighetens fullgörande, anses förordningens bestämmelser vara bragta ur vidare tillämpning. Detta har till följd att vederbörande, som fått vitesföreläggande, saklöst kan dröja med protokollens ingifvande ända till sista dagen inom den utsatta fristen.

Enligt min mening innebär det en afsevärd oegentlighet, att en mel-lantid sålunda finnes, under hvilken försummelsen i fråga är straffri. Och denna oegentlighet framträder särskildt i sådana, understundom förekom-mande fall, då försummelsen har sin orsak däri, att vederbörande under-låtit att behörigen stämpelbelägga köpekontrakt och andra ingifna original-handlingar och följaktligen kan hafva ekonomiskt intresse i att så länge som möjligt uppskjuta renovationsskyldighetens fullgörande.

För min del anser jag för öfrigt det kunna ifrågasättas, att det be-lopp, hvartill dagaboten i omförmälda förordning blifvit bestämdt, icke

är tillräckligt högt för att utgöra tillfyllestgörande korrektiv mot missbruk i nyss antydda hänseende.

Med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion har jag ansett mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga ofvanberörda förhållande till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t kan finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring eller förtydligande af bestämmelserna i 16 § af lagen angående handelsregister m. m. den 13 juli 1887.

Den 8 januari 1912 har jag i detta ämne till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I 16 § af lagen angående handelsregister m. m. den 13 juli 1887 äro följande bestämmelser meddelade:

»Anmälan om firma skall, innan näringsens utöfvande börjas, ske för rörelse, som drifves i Stockholm, hos öfverståthållarämbetet och för rörelse i annan stad hos stadens magistrat eller, där sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse, och, om rörelsen drifves å landet, hos Konungens befallningshafvande i länet. Drifves rörelsen i flera kommuner, skall anmälan ske till handelsregistret för den kommun, där hufvudkontoret är beläget.

Inrättas afdelningskontor med själfständig förvaltning (filial) i annan kommun, än där hufvudkontoret är beläget, skall anmälan till registret för den kommun ske innan firman får där begagnas. Filial för rörelse, som har hufvudkontoret utom riket, anses såsom fristående rörelse, för hvilken anmälan skall göras af den, som förestår rörelsen.

Anmälan — — — anmälningskyldiga.»

Enligt 17 och 18 §§ i ifrågavarande lag skall i anmälan till handelsregistret uppgifvas, jämte annat, »kommunen, där rörelsens hufvudkontor, eller, om anmälan afser afdelningskontor, detta är beläget».

Först onförmälda lagrum förutsätter tydligen två slags afdelningskontor, nämligen dels afdelningskontor med själfständig förvaltning (filial) dels afdelningskontor utan själfständig förvaltning.

Att i fråga om filial anmälan till handelsregistret måste göras, är tydligt uttaladt.

Däremot kan det synas tvivelaktigt, hvilken ställning lagen intager till frågan, huruvida anmälningsskyldighet är för handen beträffande afdelningskontor utan själfständig förvaltning.

Till belysande häraf tillåter jag mig att lämna följande historiska redogörelse för tillkomsten af de bestämmelser, som i förevarande afseende måste anses afgörande.

På föranstaltande af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd utarbetades år 1877 ett förslag till förordning angående handelsregister, firma och prokura.

Detta förslag innehöll i 10 § följande bestämmelser:

»Anmälan till firmaregistret skall — — — ingifvas till Konungens befallningshafvande i det län, där köpmannens eller handelsbolagets rörelse kommer att drifvas eller aktiebolagets styrelse har sitt säte. — — — Har köpman, handelsbolag eller aktiebolag afdelningskontor inom annat län, än där firman är inskrifven, skall afdelningskontorets firma särskildt anmälas och inskrifvas inom det län, där detta kontor är beläget. Har utländsk köpman eller utländskt bolag afdelningskontor här i riket, betraktas det, i fråga om firmans inskrifning, såsom hufvudkontor.»

I motiven till dessa bestämmelser anfördes:

»Tyska, ungerska och norska lagarna hafva förutsett det äfven här i landet förekommande fall, att en köpman eller ett bolag, utom sitt hufvudetablissemang, äfven på ett eller flera andra ställen har afdelningskontor. Med afseende därpå stadga tyska och ungerska lagarna, att firman skall äfven för det å annan ort eller inom annan kommun upprättade afdelningskontoret anmälas vid dess registreringsforum, och, till förekommande af rubbning i det rätta förhållandet mellan hufvudetablissemang och afdelningskontoret eller tvetydighet i sådant afseende, stadgas ytterligare, att inregistrering vid afdelningskontorets forum ej må äga rum, förr än visadt är, att inregistrering vid hufvudetablissemangets handelsdomstol försiggått. Danska lagen — — —. Norska lagen däremot föreskrifver, att, om anmälningspliktig firma har hufvudkontor i ett öfverhetsdistrikt (fögderi) och dessutom inom annat distrikt en affärsafdelning, hvars bestyrelse kan ådraga firman förbindelser, anmälan skall göras till hufvudkontorets öfverhet och denna till afdelningens öfverhet sända skriftligt intyg om anmälningen och tiden för densamma, äfvensom att, i händelse affärsafdelningen tillhör en firma med hufvudkontor i utlandet, anmälan skall göras omedelbart hos afdelningens öfverhet. Förslagets § 10 har i denna punkt följt tyska lagen, därvid ur norska lagen upptagits dess från tysk praxis hämtade föreskrifter om utländsk filials registrering.»

Enligt nyss omförmälda förslag skulle alltså anmälningsplikt förefinnas i fråga om hvarje »afdelningskontor» (inom annat län än där hufvudkontoret var beläget). Anmälan skulle göras till registret för det län, där afdelningskontoret fanns; men blott dit, och sålunda icke jämväl till det register, där hufvudrörelsen inskrifvits. Det bör emellertid observeras, att hvarken i lagtexten eller motiven lämnas närmare förklaring af hvad som med afdelningskontor bör förstås. Troligt är dock, särskildt på grund af hänvisningen i motiven till norska lagens bestämmelser, att förslaget författare med afdelningskontor icke afsett annat kontor än sådant, hvars ledning kan ådraga firman förbindelser.

I det år 1884 afgifna kommittéförslag, hvilket ligger närmast till grund för lagen angående handelsregister m. m., hade 14 § (motsvarande 16 § i lagen) följande lydelse: »Anmälan om firma skall, innan näringsens utöfvande börjas, ske — — — stadsstyrelse, och, om rörelsen drifves å landet eller i köping, som icke är beroende af viss stad, hos Konungens befallningshafvande i länet eller kronofogden i orten eller den person, Konungens befallningshafvande kan hafva förordnat att för visst område mottaga anmälan om idkande af handel eller annat näringsyrke. Drifves rörelsen i flere kommuner, skall anmälan ske till handelsregistret för den kommun, hvarifrån rörelsen ledes. Inrättas jämte hufvudkontor afdelningskontor med själfständig förvaltning (filial) i annan kommun, skall anmälan till registret för den kommun ske, innan firman får där begagnas. Filial för rörelse, som har hufvudkontoret utom riket — — — rörelsen. För — — — anmälan.»

Angående hvad anmälan till handelsregistret skulle innehålla var uti ifrågavarande förslag stadgadt, att i sådan anmälan skulle, utom firman, uppgifvas, bland annat, »orten, där rörelsens hufvud (afdelnings) kontor är beläget».

Bestämmelserna motiverades sålunda: »— — — att anmälan skall ske till registret i den krets, där rörelsens kontor är beläget, är liktydigt med, att anmälan skall göras där, hvarest rörelsens ägare skrifver sina bref, utställer sina växlar, mottager beställningar, inbetalningar o. s. v. — — — Det för Sverige föreslagna förfaringssättet för *anmälan af hufvudrörelse* kan utan vidare tillämpas på *anmälan af filial*. Huruvida en anmälningskyldig filial är för handen, beror enligt förevarande paragraf därpå, om ett med hufvudkontoret sidoordnad afdelningskontor inrättats med särskild förvaltning, som äger att fullständigt förbinda rörelsens ägare vid sådana affärer, som äro fristående och icke endast af underordnad vikt, och hvilka icke äro bundna af en bestämd anvisning från hufvudkontoret. En fabrik, hvars kontor ligger på annat ställe, kan följaktligen icke anses

såsom en anmälningsskyldig filial, äfven om de, som leda fabriksdriften, hafva rätt att antaga arbetare och afsluta andra dylika för fabriakens gång nödiga, mindre omfattande aftal. Lika litet kunna ett järnvägsbolags särskilda järnvägsstationer betraktas såsom anmälningsskyldiga filialer, då biljettförsäljning, mottagande af gods till befordran med mera sådant icke är af själfständigt slag, enär därvid noggranna förhållningsregler från hufvudkontoret skola iakttagas. Filials anmälan har man icke tänkt sig vara i den mening obligatorisk, att det skulle vara den, som har sådana på olika ställen, förmenadt att anmäla firman för hvar och en af dem såsom själfständig rörelse — — — Den — — — uppställda fordran* — — — är af vikt med hänsyn till kontrollen å efterlefnaden af föreskriften i 8 §.**

Förslaget af 1884 är sålunda tydligt därutinnan, att *allenast* afdelningskontor med själfständig förvaltning skulle anmälas till registret för den krets, där afdelningskontoret fanns.

Klart är följaktligen att, om författarne af 1884 års förslag tänkt sig anmälningsskyldighet äfven för afdelningskontor utan själfständig förvaltning, sådan skyldighet enligt deras mening skulle fullgöras i den krets, där anmälan om hufvudkontoret skulle göras.

Man lär emellertid näppeligen kunna antaga, att nyssnämnda förslags författare, utan någon antydning därom i motiven, velat frångå den i 1877 års förslag fastslagna principen, enligt hvilken anmälningar angående hufvud- och afdelningskontor, hvilka ej tillhörde samma krets, ej heller skulle ske till samma register. Motiven antyda ock, att kommitterade icke afsett annan anmälan än dels för »hufvudrörelsen», d. v. s. hufvudkontoret, dels ock för »filial», d. v. s. afdelningskontor med själfständig förvaltning.

I afseende härå är äfven följande yttrande i motiveringen (afseende stadgandet om ny fullständig firmaanmälan, då rörelsen flyttas) af intresse:

»När — — — rörelsen flyttas från en ort till annan — — — skall utom anmälan — — — om rörelsens upphörande på det gamla stället göras fullständig firmaanmälan — — — Alla nu omtalade bestämmelser afse naturligtvis flyttning såväl af ett filialkontor som af hufvudkontoret.»

Här nämnes sålunda, förutom hufvudkontor, endast *filial*-kontor.

Beträffande afdelningskontor utan själfständig förvaltning skulle alltså enligt ifrågakvarande förslag anmälningsskyldighet alls icke förefinnas. Orsa-

* Att anmälan till handelsregistret skall innehålla uppgift om orten, där hufvud (af elnings) kontoret är beläget.

** Nuvarande 10 §, enligt hvilken firma skall tydligt skilja sig från andra för samma kommun förut i handelsregistret intagna firmor.

ken härtill var tydligen den, att man ansåg rörelse i egentlig mening icke drivas från ett dylikt kontor.

Den jämkning, förslaget i hithörande delar undergick, innan det upphöjdes till lag, angifver icke någon ändrad uppfattning angående den sak, hvarom nu är fråga.

Emellertid är, enligt hvad jag under mina inspektionsresor inhämtat, bland vederbörande registreringsmyndigheter den meningen allmänt utbredd, att anmälan till handelsregistret måste göras äfven i afseende å afdelningskontor utan själfständig förvaltning och att dylik anmälan skall ske till registret för den kommun, där hufvudkontoret är beläget.

Till stöd för denna mening har man åberopat stadgandet i andra punkten första stycket af 16 §, enligt hvilket, där rörelsen drivas i flera kommuner, anmälan skall ske till handelsregistret för den kommun, där hufvudkontoret är beläget. Man har nämligen förmenat, att detta stadgande uttalar den allmänna principen, att, så snart rörelse drivas ej mindre från hufvudkontor än äfven från afdelningskontor (i annan kommun), anmälan härom skall göras till handelsregistret, hvarjämte den regel uppställes, att sådan anmälan skall ske till handelsregistret för den kommun, där hufvudkontoret är beläget. Föreskriften i samma paragrafs andra stycke — enligt hvilket beträffande afdelningskontor med själfständig förvaltning anmälan skall ske till registret för den kommun, där afdelningskontoret är beläget — skulle alltså allenast innebära ett undantag från sistnämnda regel.

Ifrågavarande mening lär vara vederlagd genom hvad ofvan anförts. Stadgandet i andra punkten första stycket af 16 § afser för öfrigt enligt sin ordalydelse tydligen icke annat än att gifva anvisning, hvar anmälan om rörelse skall göras, därest den drivas i flera kommuner. Frågan huruvida och i hvad mån anmälningsskyldighet för afdelningskontor förefinnes, är här alls icke berörd. Denna fråga är besvarad genom samma paragrafs andra stycke.

Man har emellertid såsom skäl för nyss omförmälda mening vidare åberopat förenämnda bestämmelser i 17 och 18 §§, enligt hvilka, där anmälan afser »afdelningskontor», kommunen, där detta är beläget, skall uppgifvas. Då här alltså icke skiljes på afdelningskontorets olika beskaffenhet, borde man ju — menar man — äga att däraf draga den slutsatsen, att äfven anmälan om afdelningskontor utan själfständig förvaltning ifrågakommer.

Väl att märka är emellertid, att 17 och 18 §§ tydligen äro afsedda allenast att lämna föreskrift om, *hvad* anmälan i de särskilda fallen skall innehålla, men icke om anmälningsskyldighetens omfattning. Man får för

öfrigt icke förglömma, att föreskriften om skyldighet för vederbörande att i anmälan till handelsregistret uppgifva orten, där hufvud- eller afdelningskontor är beläget, enligt hvad ofvan visats allenast afser att förekomma obehörigt intrång i annans förut förvärfvade rätt till viss firma. För vinnande af detta syfte vore ju ett stadgande om skyldighet att anmäla afdelningskontor till handelsregistret för den kommun, där hufvudrörelsen drifves, alldeles obehöfligt.

Under medgifvande, att anmälningsskyldighet icke vore stadgad i fråga om afdelningskontor utan själfständig förvaltning, håller emellertid en mening före, att när anmälan om dylikt afdelningskontor göres till det register, där hufvudrörelsen inskrifvits, den ock bör i samma register intagas.

Huruvida denna mening är riktig eller icke, beror ju på frågan, huruvida i allmänhet i handelsregistret *må* införas annat än hvad som enligt lag där *skall* införas.

I 1 § af ifrågavarande lag, hvilken paragraf hade väsentligen enahanda innehåll i 1884 års förslag, är stadgadt:

»För Stockholm skall hos öfverståthållarämbetet, för annan stad hos magistraten, eller, där sådan ej finnes, hos vederbörande stadsstyrelse, och för landsbygden hos Konungens befallningshafvande föras handelsregister för inskrifning af *de anmälanden, om hvilka i denna lag förmäles eller vilkas intagande i registret kan varda annorledes föreskrifvet.*»

Med detta stadgande bör jämföras första stycket af 3 §, så lydande: »Har den anmälande icke iakttagit de föreskrifter, som finnas för hvarje särskildt fall stadgade, eller innehåller anmälan annat än som enligt lag *må* i registret intagas, skall registrering vägras.»

Motsvarande lagrum hade i förslaget följande lydelse: »Har den anmälande — — — stadgade, eller förekommer i anmälan något, som ej *må* i registret intagas, skall registrering vägras.»

Nu omförmälda bestämmelser äro i förslaget sålunda motiverade: »Medan hvarken i 1862 års danska eller 1874 års norska lag finnes någon uttrycklig bestämmelse, som hindrar anmälan till firmaregistret af något som ej är föreskrifvet, har i förslaget — — — förbjudits att i registret intaga något, hvarom anmälan icke är i lag eller, hvad angår Sverige, annorledes påbudet eller medgifvet. Detta öfverensstämmer med hvad i andra länder är stadgadt och torde äfven kunna anses vara i och för sig riktigt. För öfrigt må erinras, att uppgiften i 1 § om hvad som tillhör registret i det hänseendet icke är fullt uttömmande, att enligt 19 § vissa anteckningar kunna där införas på grund af en begäran, som icke är hvad förslaget

kallar anmälan, och på hvilken således reglerna för anmälan icke utan särskild föreskrift få tillämpas.»

Från regeln om förbud att i registret intaga något, hvarom anmälan icke i lag eller annorledes föreskrifvits, skulle alltså enligt motiven undantag göras allenast för vissa i 19 § (motsvarande 21 § i lagen) berörda fall. Härmed afsågs tydligen dels stadgandet i 4 mom., enligt hvilket, där genom laga kraftvunnen dom blifvit förklaradt, att anmälan icke bort intagas i registret eller att något förhållande, hvarom inskrifning skett, ändrats eller upphört, anteckning därom skall *på begäran af någondera parten* ske i registret, dels ock stadgandet i 5 mom., enligt hvilket i registret verkställd anteckning om konkurs skall afföras, *då gäldenären visar*, att han äger få den afträdda egendomen till sig återställd, eller att konkursen eljest är att anse för afslutad.

Vid förslaget's granskning inom högsta domstolen anmärktes, att enär lagförslaget icke innehölle någon föreskrift om hvad som icke finge i handelsregistret intagas, samt en i öfrigt riktig anmälan icke syntes böra förkastas allenast därför, att den innehölle en eller annan öfverflödig uppgift, syntes orden »eller förekommer i anmälan något, som ej må i registret intagas», kunna uteslutas. Det låge enligt högsta domstolens mening i sakens natur, att i själfva registret icke borde intagas annat än sådant, som enligt lagens föreskrifter må till registret anmälas.

Chefen för justitiedepartementet bemötte den framställda anmärkningen sålunda: »Det anmärkta förbudet är gifvet hufvudsakligen med afseende på prokurareregistrering. Lagförslaget innehåller i denna del verkligen en föreskrift om något, som icke må i handelsregistret intagas, nämligen en prokura, som innehåller begränsning eller förbehåll, hvilka lagen ej uttryckligen medger. När en sådan prokura anmäles, måste regeln blifva den, att dess inregistrering vägras, icke att prokuran inregistreras utan en begränsning eller ett förbehåll, som kanske utgjort det enda villkoret, undet hvilket den anmälande velat meddela prokuran. Man har för öfrigt tänkt sig den föreskrift införd i en blifvande instruktion för registreringsmyndigheten, att när en anmälan innehåller ämnen, som ej få intagas i registret, den som förer detta icke skulle genast vägra registreringen, utan först meddela sig med anmälararen, så att denne må kunna få tillfälle att ändra sin anmälan. Men att registreringsmyndigheten skulle få på eget bevåg utgallra hvad som ej får införas och införa det öfriga, låter sig af anförda anledning ej göra. En omredigering af texten — — — torde möjligen i någon mån undanrödja anledningen till högsta domstolens anmärkning.»

Sistberörda yttrande är visserligen icke af önskvärd tydlighet. Klart

lärer emellertid ändock vara, att den däri uttalade meningen, att registreringsmyndigheten icke skulle äga att »på eget bevåg utgallra hvad som ej får införas och införa det öfriga», egentligen endast afsåge det fall, att i prokuraanmälan intagits uppgift om annan begränsning eller annat förbehåll än som i lag medgifvits. Om man med mig antager, att anmälningsskyldighet icke stadgats i afseende å afdelningskontor utan själfständig förvaltning, så lärer det vara uppenbart, att intagande i registret af anmälan om idkande af rörelse likväl icke må vägras allenast af det skäl, att anmälningsskriften innehåller uppgift om, att rörelsen kommer att drifvas jämväl från sådant, i annan kommun beläget afdelningskontor. Lika tydligt lärer emellertid af den nyss lämnade redogörelsen framgå, att uppgiften om afdelningskontoret icke må intagas i registret.

Detta göres dock, i enlighet med hvad förut anförts, af det stora flertalet registreringsmyndigheter. Inkommer, efter det hufvudrörelsen inskrifvits, anmälan om afdelningskontor utan själfständig förvaltning, varder äfven dylik anmälan i registret införd, och detta sker utan hänsyn till det registreringsområde, inom hvilket afdelningskontoret är beläget.

Då de bestämmelser, om hvilka här är fråga, sålunda i allmänhet icke tillämpas i enlighet med lagens mening, har jag trott mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga förhållandet, till den uppmärksamhet Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.

Skulle en eventuell utredning ådagalägga, att behof förefinnes för registrering af hvarje afdelningskontor, hvarifrån någon del af själfva rörelsen verkligen drifves, äfven om kontoret icke kan anses äga själfständig förvaltning, samt att lagen sålunda härutinnan bör jämkas till öfverensstämmelse med den ståndpunkt, praxis intagit, lärer det dock enligt min mening vara lämpligt att, med afvikelse från rådande praxis, föreskrifva, att jämväl sådant afdelningskontor, som icke kan anses äga själfständig förvaltning, skall anmälas till registret för den kommun, där det är beläget. Endast genom en dylik anordning lärer man hafva utsikt att förbygga det intrång i annans välförvärfvade^{sv} rätt till^{sk} viss firma, hvartill den nuvarande praxis uppenbarligen lämnar en bekväm¹ tillgång.»

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring af 16 § i förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883.

Härom har jag den 11 januari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en skrifvelse af följande lydelse:

»I 16 § af förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883, där, bland annat, meddelats bestämmelser om den tid, inom hvilken expedition skall vara att tillgå för part, skiljes mellan det fall, att expedition bör utan särskild begäran utfärdas, och det fall, att expedition utfärdas till part, hvilken endast på grund af egen begäran är skyldig att lösa densamma.

Beträffande förra fallet gälla olika regler, allt efter som expeditionen utfärdas af underdomstol på landet eller af annan myndighet.

Vid underdomstol på landet skall expeditionen vara att tillgå:

a) för lagtima ting eller ock allmänt eller särskildt sammanträde, hvarå sådant ting avslutas, å den för tingets avslutande bestämda dag, eller, där den sak, hvari expeditionen utfärdas, blifvit handlagd samma dag, inom fjorton dagar därefter;

b) för annat allmänt sammanträde under lagtima ting i slutligen afgjort mål inom fjorton dagar efter beslutets afkunnande, men i annan sak senast vid nästa allmänna sammanträde eller, där sådant icke under tinget hålles, å den för tingets avslutande bestämda dag; dock vare uti tingslag, i hvilket, på grund af förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872, fem allmänna sammanträden årligen hållas, part berättigad att i mål, som uppskjutits till nästa allmänna sammanträde under tinget, undfå expedition senast fjorton dagar efter det begäran därom framställts, likväl ej tidigare än en vecka före sammanträdet början;

c) för urtima ting eller annan extra förrättning inom sex dagar efter förrättningens avslutande.

För part, som gjort anmälan om fullföljande af talan mot meddeladt beslut eller fått sig förelagdt att något fullgöra, skall dock, ändå att, enligt hvad ofvan sagts, längre rådrum för expeditions tillhandahållande eljest är medgifvet, expeditionen vara att undfå, i förra fallet inom sex dagar efter det sådan anmälan skett och i senare fallet så tidigt, att fullgörandet må kunna medhinnas.

Hos annan myndighet än underdomstol på landet skall expedition (hvilken utan särskild begäran bör utfärdas) hållas tillgänglig, då det i expeditionen innefattade beslut utgifves efter anslag, å den genom anslaget bestämda dag, då det muntligen afkunnas, inom sex dagar därefter och, då det annorledes meddelas, så tidigt, att vederbörande må utan uppskof undfå expeditionen; dock bör protokoll öfver växelprotest vara att erhålla dagen efter det protesten skett.

Vidkommande härefter det fall, att expedition utfärdas till part, som endast på grund af egen begäran är skyldig lösa densamma, är stadgadt,

att dylik expedition skall jämväl hållas för honom tillgänglig inom tid, som enligt hvad ofvan nämnts är föreskrifven, där icke expeditionen äskas först därefter eller så sent före samma tids utgång, att dess utskrifvande icke dessförinnan medhinnas, i hvilka fall expeditionen bör vara att tillgå inom fjorton dagar efter det den blifvit begärd.

Till mig ingifna klagomål hafva fäst min uppmärksamhet på, att sistberörda stadgande innebär en oegentlighet för de fall, då den i afseende å expedition, som utan särskild begäran bör utfärdas, föreskrifna expeditionstiden är sex dagar och icke hänför sig till anmälan af part, såsom exempelvis förhållandet är i fråga om expedition åt kärande vid rådstufvurätt.

Visserligen är också svarande, som samma dag ett beslut af rådstufvurätt meddelas begär expedition, lika med käranden berättigad till sådan inom sex dagar därefter. Anhåller svaranden åter t. ex. först å sjunde dagen från beslutets meddelande om expedition, äger han icke anspråk på att utbekomma expeditionen förr än fjorton dagar efter det den begärdes.

Något giltigt skäl, hvarför icke jämväl i sistnämnda fall svarandepart skulle få tillgodonjuta sex dagars expeditionstid, lärer så mycket mindre kunna andragas, som i detta fall någon del af expeditionstiden ej behöfver tagas i anspråk för konceptprotokolls uppsättande.

Särskildt torde förtjäna anmärkas, att enahanda missförhållande jämväl föreligger i fråga om expedition åt häktad.

Då det synes mig vara af vikt, att rättelse härutinnan sker, får jag, med den befogenhet, som 19 § i instruktionen för Riksdagens justitieombudsman gifver mig, framlägga förhållandet för Eders Kungl. Maj:t till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående ändring i uppbördsreglementet den 19 maj 1911.

Härom har jag den 6 februari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I en till mig insänd klagoskrift anförde arkitekten Yngve Rasmussen, att han jämte en del andra personer den 13 november 1911 genom stationsmästaren vid Maleviks anhaltsstation i Släps socken bekommit sin kronobetsedel för året, å hvilken fanns antecknadt, att följande dag kl. 9 f. m. uppbörd af skatten skulle äga rum. I följd af den korta tiden mellan erhållandet af debetsedeln och uppbörden därför hade klaganden ej kunnat anskaffa skattebeloppet, utan kommit på restlängd.

Med anledning häraf och under framhållande af det otidsenliga och olämpliga i att de skattskyldiga allenast genom kungörelse i kyrkan underrättas om dag och ställe för kronouppbörd, påkallade klaganden min ämbetsåtgärd för åstadkommande af i lag stadgadt minimum af t. ex. sju dygn mellan debetsedelns aflämnande till den skattskyldige och uppbördsdagen.

I afgifven förklaring anförde vederbörande häradsskrifvare, att det på landet icke låte sig göra att utan biträde af en större kontorspersonal tillställa den skattskyldige debetsdeln. I förevarande fall hade gällande lags bestämmelser iakttagits. Genom kungörelse i sockenkyrkan hade nämligen de skattskyldige underrättats om, att debetsdelarna afsändts till fjärdingsmannen, hos hvilken desamma vore att afhämta. Och tiden såväl som stället för uppbörden hade angifvits å debetsdeln.

I 6 § af uppbördsreglementet den 19 maj 1911 äro uti ifrågavarande afseende följande bestämmelser meddelade: »Debetsdelarna skola senast tio dagar före uppbördsstämmas början tillhandahållas de skattskyldiga. Medelst därom af vederbörande häradsskrifvare eller magistrat utfärdad kungörelse underrättas de skattskyldiga om tiden när och stället hvarest inom socknen eller staden debetsdelarna få af dem afhämtas och om den person, genom hvilken de varda utlämnade; varande i socknen eller staden boende uppbördstjänsteman, länsman eller fjärdingsman, som härom anmodas, skyldig att emottaga och vederbörligen tillhandahålla debetsdelarna.

Genom häradsskrifvaren eller magistraten underrättas Kungl. Maj:ts befallningshafvande om den kungjorda tiden för debetsdelarnas tillhandahållande åt de skattskyldiga.

I de städer, där särskilda stadganden finnas meddelade i afseende på utfärdandet och utdelningen af debetsdelarna, skall hvad härutinnan är föreskrifvet lända till efterrättelse.»

Såsom af berörda stadgande framgår, gälla för vissa städer särskilda bestämmelser i afseende på utdelningen af debetsdelarna. Sålunda är i 4 § af Eders Kungl. Maj:ts kungörelse angående nytt reglemente för uppbördsverket i Stockholms stad den 23 juli 1908 föreskrifvet, att debetsdelarna skola, inlagda i slutna kuvert, genom tredje stadsfogdens försorg tillställas de skattskyldiga. Och i Göteborg sker utdelningen af kronodebetsdelarna genom posten.

Hvad landet beträffar, har jag mig bekant, att i några socknar efter initiativ af vederbörande kommunalstämmor debetsdelarna af fjärdingsmannen aflämnas till de skattskyldiga.

Med hänsyn till den uppenbara vikten ej mindre för det allmänna än äfven för den skattskyldige medborgaren, att dagen för uppbörden

varder i tid bekantgjord, vore det utan tvifvel till gagn, därest en allmän bestämmelse kunde utfärdas om rätt för skattskyldig att på något af nyss antyddade eller annat lämpligt sätt i god tid få sig tillställd debetsedel, försedd med anteckning om tiden när och stället hvarest inom socknen eller staden uppbor den skall försiggå. Jag föreställer mig emellertid, att en utredning skall gifva vid handen, att kostnadsfrågan lägger väsentligt hinder i vägen för genomförande af en dylik reform.

Andra, om ej lika effektiva, medel till åstadkommande af bättre förhållanden å nu ifrågavarande område torde emellertid finnas. I afseende härå tillåter jag mig förorda lagbestämmelser om skyldighet för vederbörande myndighet att jämväl genom kungörelse i tidning inom orten lämna underrättelse om tiden när och stället hvarest inom socknen eller staden debetsedlarna få af de skattskyldiga afhämtas, om den eller de personer, genom hvilka debetsedlarna varda utlämnade, samt om tiden och platsen för uppbor den. Beträffande socknar med vidsträckt område lär nu gällande bestämmelse, som förutsätter, att debetsedlarna utlämnas å ett enda ställe, icke kunna anses tillfredsställande.

På grund af hvad jag anfört och med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion får jag härmed framlägga förhållandet för Eders Kungl. Maj:t till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län.

Härom har jag den 21 februari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Frånsetd brottmålsdomarbefattningen i Jämtlands län, hvilkens indragning beslutats, finnes allenast en brottmålsdomare, nämligen i Norrbottens län.

Brottmålsdomare har aldrig uppburit särskildt arfvode, och före år 1906 ägde han endast undfå resekostnads- och traktamentsersättning till samma belopp, som för häradshöfding är stadgadt, hvarjämte han enligt nådigt bref den 5 juni 1822 var berättigad att ytterligare beräkna traktement under två expeditionsdagar för hvarje handlagdt mål; han uppbar i följd häraf, utom resekostnadsersättning, 10 kronor för hvarje rese-, förrättnings- och på nämnda sätt beräknad expeditionsdag.

Af 1905 års Riksdag beslöts, att till brottmålsdomare skulle utgå, utöfver hvad han enligt gällande författningar ägde uppbära, ytterligare ersättning af fem kronor för hvarje rese-, förrättnings- och expeditiionsdag, dock att den särskilda ersättningen af fem kronor för dag icke skulle utgå för resedag, då brottmålsdomaren under sådan dag icke utförde något arbete.

Enligt detta Riksdagens beslut utgick från och med år 1906 till brottmålsdomare — utom ersättning för resekostnad — 10 kronor för hvarje resedag och 15 kronor för hvarje förrättnings- och expeditiionsdag.

I båda dessa belopp har en höjning med en krona inträdt därigenom, att i det nya resereglemente, som tillämpats från och med år 1908, dagtraktamentet för tredje klassen, till hvilken häradshöfdingarna räknas, bestämts till 11 kronor i stället för 10 kronor enligt det reglemente, som förut gällde.

I skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 30 september 1907 anhöll jag af förekommen anledning, att Eders Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning huruvida möjlighet förefunnnes till indragning af brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län. Samtidigt hemställde jag, att, därest befattningen funnes böra bibehållas, med densamma måtte varda förenadt ett fast årligt arfvode af skälig storlek och att särskildt traktamente för förrättningsdagar skulle upphöra att utgå. Rätten till dylikt traktamente hade nämligen visat sig gifva upphof till missbruk af allvarlig art.

Öfver min sålunda gjorda framställning infortrade Eders Kungl. Maj:t utlåtanden dels från Svea hofrätt, som, enligt nådig föreskrift, i ärendet hörde, bland andra, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och samtliga häradshöfdingar i Norrbottens län, dels ock från statskontoret.

Tre af länets fem häradshöfdingar förklarade sig anse, att, så vidt deras domsagor anginge, brottmålsdomaren ej vidare behöfdes, men de öfriga häradshöfdingarna förmälde sig icke kunna utan olägenhet undvara biträde af brottmålsdomare, och såväl Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande som hofrätten afstyrkte befattningens indragande.

Såsom skäl för sin uppfattning anförde hofrätten:

»Frågan vore hufvudsakligen beroende därpå, om häradshöfdingarna i Piteå, Gällivare och Torneå domsagor kunde undvara biträde af brottmålsdomaren för handläggning af rannsakingar inom domsagornas lappmarkstingslag. Denna fråga torde icke kunna obetingadt besvaras jakande. Vål hade, enligt hvad hofrätten inhämtat, de af brottmålsdomaren under de senaste åren i nämnda tingslag hållna förrättningar varit ganska fåtaliga, men då järnvägsbyggnader inom ifrågavarande delar af Norrbottens län torde förestå under de närmaste åren, kunde det förutsättas, att rannsakingar

ningar där blefve mera talrikt förekommande. Med hänsyn härtill och då i allt fall i detta län tillgången å personer, som kunde anlitas att vid behof tjänstgöra som extra domare, vore och måste antagas fortfarande blifva synnerligen ringa, måste befaras, att indragning af brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län skulle bereda afsevärda svårigheter för rättskipningens behöriga uppehållande».

Beträffande frågan, huru aflöningsförhållandena för brottmålsdomarbefattningen borde för framtiden ordnas, hemställde Svea hofrätt, att brottmålsdomaren måtte berättigas att från den tid, som kunde blifva af Eders Kungl. Maj:t bestämd, uppbära dels ett årligt arfvode af 1,200 kronor, dels ett belopp af 75 kronor för hvarje af honom för rannsaking med häktade personer hållet urtima ting eller extra sammanträde under lagtima ting, hvaremot traktamente för förrättningsdagar borde upphöra att utgå, dels ock i enlighet med de bestämmelser, som för närvarande gällde, reseersättning och traktamente för expeditionsdagar.

Statskontoret, som anslöt sig till hofrättens mening, att en del af brottmålsdomarens aflöning borde utgöras af fast årligt arfvode, ansåg likaledes hofrättens förslag, att brottmålsdomarens traktamente för förrättningsdagar skulle utbytas mot ett visst arfvode för hvarje urtima ting eller extra sammanträde, vara väl funnet, såsom ägnadt, å ena sidan, att befrämja det i min framställning åsyftade målet, att brottmålsdomarens aflöning bestämdes på sådant sätt, att det ej blefve för honom ekonomiskt fördelaktigt att uppskjuta målens afgörande längre än som vore nödvändigt, och, å andra sidan, att tillgodose den synpunkten, att brottmålsdomarens aflöning borde i afsevärd mån vara beroende af arbetets myckenhet.

Huruvida de af hofrätten för dels det fasta arfvodet och dels ersättningen för hvarje förrättning föreslagna belopp, nämligen för det förra 1,200 kronor och för den senare 75 kronor, vore lämpligt afvägda, torde — yttrade statskontoret vidare — hufvudsakligen bero på antalet af de förrättningar af ifrågavarande slag, som kunde beräknas komma att i medeltal årligen af brottmålsdomaren handläggas. Hofrätten hade med hänsyn till de inom ifrågavarande delar af Norrbottens län förestående järnvägsbyggnader ansett det kunna förutsättas, att rannsakingar där blefve mera talrikt förekommande än under åren 1907 och 1908, då de af brottmålsdomaren handlagda förrättningar ej uppgått till flera än respektive 9 och 7, och under nämnda förutsättning torde de af hofrätten föreslagna beloppen kunna anses bereda brottmålsdomaren nöjaktig ersättning. Reseersättning till brottmålsdomaren torde böra utgå enligt 3:dje klassen i resereglementet. Då emellertid traktamente för förrättningsdagar ej skulle förekomma, torde af samma skäl, som föranledt det i 17 § 2 mom. af rese-

reglementet intagna stadgande, att till landtbruks- och skogsingenjörer med flera, hvilka för förrättningarna äga uppbära dagtraktamente af den, som påkallat deras biträde, traktamente af allmänna medel skulle utgå endast för de dagar, som af dessa tjänstemän varit allenast till resa använda, böra i fråga om brottmålsdomaren föreskrifvas, att resedagstraktamente ej må af honom beräknas för dygn, hvarunder förrättning ägt rum. Hvad slutligen anginge ersättning för expeditionsdagar, syntes någon ändring i gällande bestämmelser ej erforderlig.

I proposition till 1910 års Riksdag framlade Eders Kungl. Maj:t, som ansåg att ifrågavarande befattning icke borde indragas, förslag om ändring i de med befattningen förenade löneförmåner i öfverensstämmelse med hvad Svea hofrätt och statskontoret förordat.

Statsutskottet tillstyrkte Eders Kungl. Maj:ts proposition. Denna blef emellertid af Riksdagen afslagen.

Af den diskussion, som föregick afgörandet, framgår med full tydlighet, att motivet till afslaget hufvudsakligen var att söka i Riksdagens uppfattning, att jämväl brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län borde såsom obehöfelig indragas. Den af mig uttalade meningen om olämpligheten af den gällande formen för aflöning af brottmålsdomare underströks kraftigt af de talare, som ej ville godkänna Eders Kungl. Maj:ts proposition.

På grund af de omständigheter, under hvilka propositionen sålunda afslogs, har jag med den rätt, som 19 § i instruktionen för Riksdagens justitieombudsman förlänar mig, trott mig böra härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under förnyad ompröfning frågan, huruvida möjlighet förefinnes för indragning af brottmålsdomarbefattningen i Norrbottens län. Under förutsättning, att indragning icke skulle kunna ske, får jag vidare hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till ändring af de med befattningen förenade löneförmåner i enlighet med min föregående hos Eders Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställning.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående öfverflyttning af vårdnaden å förmynderskap vid förändring i närgränsande domkretsars områden.

I detta ämne har jag den 1 mars 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Den 30 september 1910 förordnade Eders Kungl. Maj:t, att S:t Lars socken med ett därinom beläget municipalsamhälle skulle från och med år 1911 i kommunalt, administrativt och judiciellt afseende införlifvas med Linköpings stad. Såsom en öfvergångsbestämmelse föreskref Eders Kungl. Maj:t tillika, att de förmynderskap, i afseende å hvilka vårdnaden före förändringen blifvit, på grund däraf att S:t Lars socken i judiciellt hänseende tillhört Åkerbo m. fl. härads domsaga, af domsagans häradsrätt öfvertagen eller utöfvad, jämväl därefter skulle förblifva under samma domstols inseende, intill dess i laga ordning kunde blifva annorlunda förordnad.

I en till domhafvanden i nämnda domsaga aflåten ämbetsskrifvelse begärde jag upplysning, hvilka åtgärder af honom vidtagits för öfverflyttande af vårdnaden å ifrågavarande förmynderskap från häradsrätten till rådstufvurätten i Linköping.

Till svar härå meddelade domhafvanden, att inga åtgärder i det angifna hänseendet vidtagits. Såsom skäl härför anförde han, att gällande författningar i ämnet syntes gifva vid handen, att öfverflyttning af vårdnaden å förmynderskap från en domstol till en annan i fall sådana som det här föreliggande finge företagas, endast då vederbörande domstol, hvilken vårdnaden åläge, funne nödigt att öfverflytta vårdnaden å annan domstol; att hittills icke i något fall vederbörande förmyndare eller gode män för tillsyn å förmynderskap inom S:t Lars socken anmält någon dylik öfverflyttningsfråga till häradsrättens ompröfning; samt att domhafvanden — jämväl med fäst afseende å sistberörda omständighet — icke funnit häradsrättens fortfarande ställning såsom förmynderskapsdomstol beträffande omförmälta förmynderskap vara förenad med olägenheter, af beskaffenhet att påkalla ett öfverflyttande af vårdnaden å desamma till rådstufvurätten i Linköping.

För min del fann jag det vara utom tvifvel, att vårdnaden å ifrågavarande förmynderskap borde så snart som möjligt af häradsrätten öfverflyttas till rådstufvurätten.

Lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884 uppställer i 1 § den regel, att förmynderskap skall stå under tillsyn af den rätt, som förordnat förmyndare. I omedelbart sammanhang härmed lämnar lagrummet föreskrifter om vårdnadens öfverflyttande på annan domstol, hvilket lagen finner böra ske i två fall, nämligen då den omyndige har sitt hemvist inom annan rätts domvärjo, eller då han inom annan rätts domvärjo äger fastighet, som utgör hans hufvudsakligaste tillgång. Båda dessa synpunkter hade betydelse vid frågan om öfverflyttande af vårdnaden å ifrågavarande förmynderskap på

rådstufvurätten i Linköping. De inom S:t Lars socken bosatta omyndiga, för hvilka häradsrätten förordnat förmyndare, och hvilkas förmynderskap af sådan grund hittills stått under vårdnad af häradsrätten, befunno sig i och med öfverflyttningen bosatta i Linköpings stad och därmed inom rådstufvurättens i Linköping domvärjo. Och de omyndiga, hvilka i S:t Lars socken och därmed hittills inom domsagan ägt fastighet, som utgjort deras hufvudsakligaste tillgång, ägde numera sin så beskaffade fastighet inom rådstufvurättens domvärjo.

Ett afgörande skäl till vårdnadens öfverflyttande låg i den ställning, gode männen för tillsyn å förmynderskap enligt lag och praxis intaga. Lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom stadgar härom i 3 §, att sådana gode män i stad väljas af stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, att de å landet väljas af hvarje kommun å kommunalstämma, samt att valtiden är fyra år från och med år 1885.

Klart syntes vara, att gode männen för tillsyn å förmynderskap inom Linköpings stad icke voro skyldiga att utsträcka sin granskning till förmynderskap för omyndiga inom S:t Lars kommun, så länge dessa förmynderskap ännu voro under häradsrättens inseende. Och efter det S:t Lars kommun införlifvades med Linköpings stad, hade de gode män, som valts för tillsyn å förmynderskap inom S:t Lars kommun, upphört att fungera, äfven om deras valtid räckte öfver tiden för kommunens införlifvande med staden. Detta låg i sakens natur, men ett särskildt stöd för denna uppfattning kunde hämtas från den i 5 § af ofvannämnda lag i annat sammanhang gifna bestämmelsen, att tillsyn å förmynderskap, därå vårdnaden tillkommer underrätt, alltid skall utöfvas inom kommun, lydande under rättens domvärjo.

På grund häraf aflät jag till domhafvanden en ämbetsskrivelse, med hemställan till honom att taga frågan om öfverflyttning i förevarande hänseende under förnyadt öfvervägande och i sinom tid meddela mig resultatet däraf.

På denna min skrifvelse inkom svar från domhafvanden, hvilken därvid under bestridande af min i skrifvelsen uttalade uppfattning emellertid förklarade, att det vore hans afsikt att för häradsrätten vid dess nästa tings-sammanträde anmäla samtliga ifrågavarande förmynderskap, på det att häradsrätten måtte lämnas tillfälle att i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida öfverflyttning af vårdnaden till rådstufvurätten i Linköping vore af nöden, och skulle domhafvanden i sinom tid lämna mig underrättelse om, huru denna häradsrättens pröfning utfallit.

I anledning häraf aflät jag till domhafvanden en ny ämbetsskrivelse, hvori jag anförde:

Uppenbarligen hade det aldrig varit min mening att påstå, det 1 § i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning den 18 april 1884 skulle vara att så förstå, att vederbörande domstol alltid skulle hafva ovillkorlig skyldighet att förordna om öfverflyttning af vårdnaden å förmynderskap, så snart det konstaterades, att den omyndige hade sitt hemvist inom annan rätts domvärjo, eller att han inom annan rätts domvärjo ägde fastighet, som utgjorde hans hufvudsakligaste tillgång. Att domstolen härutinnan hade pröfningsrätt vore ju i nämnda paragraf tydligen utsagdt. Lika tydligt vore det emellertid å andra sidan, att den pröfning, som domstolen alltså företoge, icke finge vara godtycklig utan måste grundas på objektiva skäl. Utan tvifvel hade sålunda den domstol, som vägrade öfverflyttning, ehuru den ifrågavarande omyndige icke hade sitt hemvist inom rättens domvärjo, och ehuru alla hans tillgångar funnes inom annan rätts domvärjo, låtit fel komma sig till last, med mindre för en dylik vägran förelåge ett alldeles särskildt skäl, t. ex. att den omyndige inom kort skulle bosätta sig inom förstnämnda rätts domvärjo.

Hvad anginge nu förevarande fall, eller att en kommun öfverflyttats att lyda under annan rätts domvärjo, vore ett sådant fall icke förutsatt i omförmälta lag. Denna utginge emellertid tydligen från den ståndpunkt, jag häfdat i min föregående skrifvelse.

I afseende härå hade jag åberopat, förutom stadgandet i 1 §, hvilket måste analogivis tillämpas, jämväl bestämmelserna i 5 §. Häremot hade domhafvanden invändt, att dessa bestämmelser afsåge enligt sin ordalydelse endast fall af öfverflyttning af godemanstillsynen öfver förmynderskap från gode männen i en kommun till gode männen i en annan kommun inom samma rätts domvärjo, hvaraf enligt domhafvandens mening skulle följa, att bestämmelserna ej ägde tillämpning i förevarande fall. I anledning häraf kunde jag, som aldrig påstått, att 5 § lämnade direkt svar på spörsmålet i fråga, inskränka mig till att ånyo hänvisa domhafvanden till den princip, som emellertid vore i denna paragraf uttalad, eller att tillsynen å förmynderskap, därå vårdnaden tillkomme underrätt, alltid skulle utöfvas inom kommun, lydande under rättens domvärjo. Tillsynen å förmynderskap, därå vårdnaden tillkomme häradsrätten i Åkerbo m. fl. härads dcmsaga, finge alltså, jämlikt sagda princip, icke utöfvas inom Linköpings stad.

Till stöd för min uppfattning hade jag i min föregående skrifvelse vidare anfört, hurusom klart torde vara, att gode männen för tillsyn å förmynderskap inom Linköpings stad icke ägde skyldighet att utsträcka sin granskning till förmynderskap inom S:t Lars kommun, så länge dessa förmynderskap ännu vore under häradsrättens inseende. Härtill hade

domhafvanden — utan att omnämna, huru gode männen i Linköping härutinnan förhållit sig — uppgifvit, att i liknande fall på andra orter en dylik skyldighet ansetts föreligga. Att emellertid denna omständighet icke kunde åberopas till stöd för oriktigheten af min mening, vore ju uppenbart. Denna mening bekräftades ock af bestämmelser uti ifrågavarande lag. I 7 § vore sålunda stadgadt, att gode männen skulle aflämna förteckning öfver förmynderskapen före den 15 mars i stad till rätten och å landet till domaren, hvarjämte i 8 § vore föreskrifvet, att där gode män försummade att i rätt tid aflämna förteckning, hvarjämte i 7 § sades, rätten skulle förelägga den försumlige vid lämpligt vite att fullgöra sin skyldighet. Lika uppenbart som det jämlikt 7 § ålåg gode männen i Linköping att till rådstufvurätten därstädes och endast dit aflämna ofvanberörda förteckning, och som rådstufvurätten saknade befogenhet att öfvervaka tillsynen å förmynderskap, i afseende å hvilket vårdnaden tillkomme annan rätt, lika gärna ville jag ock tro, att domhafvanden icke skulle anse den häradsrätt, hvars ordförande han vore, befogad att på grund af 8 § gifva gode män i Linköping, hvilka försummat att till rådstufvurätten därstädes aflämna föreskrifven förteckning, föreläggande vid vite att fullgöra sin skyldighet. Tvångsmedel af ifrågavarande art kunde gifvetvis föreskrivas allenast af den rätt, inom hvars domvärjo gode männen utsetts; och, där utrymme icke finnes för tvångsmedel, föreläge ej heller någon skyldighet.

För den händelse, i enlighet med hvad jag antydte i afseende å bestämmelserna i 1 §, det mot förmodan i något undantagsfall skulle vara lämpligt, att häradsrätten bibehölle vårdnad å förmynderskap, kunde denna omständighet ändock icke hafva utgjort ursäkt för domhafvandens underlåtenhet att beträffande dylikt fall vidtaga någon åtgärd. Jämlikt grunderna för 5 § hade det nämligen ålegat domhafvanden att öfvervaka, det tillsynen öfver sådant förmynderskap flyttades från S:t Lars socken till annan kommun inom häradsrättens domvärjo.

Till sist ville jag inskräpa, att då Kungl. Maj:t till bestämmelsen, att de förmynderskap, i afseende å hvilka vårdnaden före öfverflyttningen af S:t Lars socken till Linköpings stad utöfvats af häradsrätten i Åkerbo m. fl. härads domsaga, jämväl därefter skulle förblifva under samma domstols inseende, fogat det tillägget »intill dess i laga ordning kunde blifva annorlunda förordnad», Eders Kungl. Maj:t därmed uppenbarligen velat påpeka, att en ändring i förhållandena vore erforderlig. Att utan vidare meddela föreskrift om öfverflyttning af vårdnaden å ifrågavarande förmynderskap hade ju med hänsyn till 1884 års lag för Eders Kungl. Maj:t icke varit möjligt.

I anledning af hvad jag sålunda anfört inkom från domhafvanden en

ytterligare skrifvelse, hvori han meddelade, att häradsrätten numera förordnat om öfverflyttning af sex utaf ifrågavarande förmynderskap, hvar emot häradsrätten beträffande öfriga förmynderskap funnit öfverflyttning icke erforderlig, hufvudsakligen af de skäl, att vederbörande myndlingar saknade tillgångar eller inom den allra närmaste framtiden komme att uppnå myndig ålder.

Att häradsrätten sålunda nu underlåtit att till rådstufvurättens i Linköping vårdnad öfverflytta vissa förmynderskap på den grund, att vederbörande omyndiga saknade tillgångar, fann jag betänkligt med hänsyn till möjligheten af, att myndlingarna framdeles före uppnådd myndighetsålder kunde erhålla tillgångar. Jag ansåg mig emellertid kunna tills vidare låta bero vid hvad i ärendet förekommit.

Med anledning af hvad i ärendet blifvit af domhafvanden uppgifvet därom, att den af honom omfattade meningen gjort sig gällande äfven å andra orter i liknande fall, har jag emellertid ansett mig böra närmare undersöka, huru härmed kunde förhålla sig; och har jag därvid funnit domhafvandens uppgift bekräftad.

I öfverensstämmelse med hvad som skett i ofvanberörda fall läser Eders Kungl. Maj:t städse vid förordnande om reglering af närgränsande domkretsars områden meddela den öfvergångsbestämmelsen, att de förmynderskap, i afseende å hvilka vårdnaden före förändringen blifvit af vederbörande domstol öfvertagen eller utöfvad, jämväl därefter skulle förblifva under samma domstols inseende, till dess i laga ordning kunde varda annorlunda beslutadt. Ganska allmänt har öfvergångsbestämmelsen blifvit sålunda missuppfattad, att man ansett densamma rent af utgöra hinder för den domstol, som haft vårdnaden af förmynderskapen, att allenast på grund af den skedda regleringen taga initiativ till vårdnadens öfverflyttning. Då denna missuppfattning uppenbarligen kan leda till skada för omyndiga, har jag med stöd af 19 § i instruktionen för Riksdagens justitieombudsman ansett mig böra framlägga förhållandet för Eders Kungl. Maj:t, i förhoppning att Eders Kungl. Maj:t tillser, att grunden till en dylik missuppfattning för framtiden varder undanröjd.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående tillägg till gällande bestämmelser om anteckning i röstlängd för kyrkostämma om dem, hvilka rösträtt ej tillkommer.

I detta ämne har jag den 2 mars 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Enligt § 4 i kungl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 tillkommer rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, på landet, den som på kommunalstämma och, i stad, den som vid allmän rådstuga rösträtt äger, främmande religionsbekännare och de, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, dock härifrån undantagna.

I proposition till 1907 års Riksdag framlade Eders Kungl. Maj:t förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 6, 7, 12 och 15 af ifrågasvarande förordning, och afsåg detta förslag, bland annat, åvägabringande af föreskrifter om särskild justering af den borgerliga kommunens röstlängd i och för densammas användning å kyrkostämma. Det särskilda utskott, till hvars behandling propositionen hänvisades, förklarade sig finna förslaget i nyssnämnda del lämpligt, dock med jämkning i visst afseende. I sammanhang härmed yttrade utskottet: »Tillika lär det böra uttryckligen sägas, att längden, då den är för granskning tillgänglig, skall innehålla af kyrkoherden verkställd anteckning om dem, hvilka äro främmande religionsbekännare eller anmält sig till utträde ur svenska kyrkan och som förty sakna rösträtt å kyrkostämma.»

I öfverensstämmelse med det förslag, som utskottet på grundval af sin sålunda uttalade uppfattning fann sig böra framlägga och som Riksdagen för sin del antog, infördes genom lagen den 26 maj 1909 i § 6 af ifrågasvarande förordning följande stadgande:

»De för kommunerna gällande röstlängder skola innehålla af kyrkoherden verkställd anteckning om dem, hvilka, enligt § 4, rösträtt ej tillkommer. På landet skall sådan anteckning vara i röstlängden införd, när längden hålles för granskning tillgänglig på sätt i förordningen om kommunalstyrelse på landet är stadgadt. I stad skall längden, försedd med nämnda anteckning, under minst en vecka före hvarje kyrkostämma vara å kungjordt ställe till granskning framlagd.»

Någon svårighet för kyrkoherden att verkställa de sålunda föreskrifna anteckningarna lär icke förefinnas, så länge det endast är fråga om personer, som äro i församlingen kyrkoskrifna. Annorlunda ställer sig

saken beträffande sådana personer, som äro röstberättigade i den borgerliga kommunen, men icke kyrkoskrifna i församlingen — ett förhållande, som icke torde vara alltför ovanligt, enär enligt mig lämnad uppgift antalet af dylika personer i ett af rikets pastorat uppgår till 30 å 40. Äfven om man antager, att tiden skulle tillåta kyrkoherden att rörande dessa personers ställning till svenska kyrkan inhämta erforderliga upplysningar från vederbörande, lär dock denna utväg i många fall vara för honom stängd på den grund, att de uppgifter om personernas yrke, fullständiga namn och kyrkoskrifningsort, som stå kyrkoherden till buds, äro bristfälliga i ena eller andra hänseendet. I dylika fall ser sig sålunda kyrkoherden ställd inför en lagbestämmelse, hvilken han med bästa vilja ej kan efterkomma.

Jag tror mig visserligen inse, att icke ringa svårigheter resa sig vid ett försök att få den af mig nu framdragna frågan, som väl må anses vara af relativt underordnad betydelse, löst på ett tillfredsställande sätt. Då emellertid en påtaglig brist i gällande lagstiftning här föreligger samt denna brist blifvit hos mig från kyrkligt håll påpekad, har jag ansett mig icke böra underlåta att, med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion, härmed för Eders Kungl. Maj:t framlägga förhållandet, till den uppmärksamhet Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående bestämmelser om skyldighet för arf- eller testamentstagare efter utländsk undersåte, som i Sverige efterlämnat fast egendom, att till svenska staten utgifva arfsskatt.

Härom har jag den 11 april 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t anhöll 1901 års Riksdag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning för en kommande Riksdag framlägga förslag till bestämmelser angående arfsskatts utgörande dels för egendom, som utländsk undersåte efterlämnade i Sverige, dels ock för egendom, som svensk undersåte efterlämnade i utlandet, äfvensom till de lagbestämmelser i öfrigt, hvilka kunde finnas för ändamålet erforderliga.

Till stöd för denna framställning anförde Riksdagen:

»I den svenska lagstiftningen saknas bestämmelser om, hvilka personer skola vara underkastade arfsskatt till svenska staten. Att behof af en sådan lagstiftning förefinnes, har länge varit erkänt, och har frågan härom i en innevarande år väckt motion framställts inom Riksdagen. Från principiell synpunkt sedt bör arfsskatt för samma egendom ej utgå till mer än ett land; men intill dess internationell öfverensstämmelse kan uppnås, måste för hvarje land fastställas de regler, som där anses riktiga. Därvid torde i första rummet hänsyn böra tagas till arffallen egendoms beskaffenhet af lös eller fast samt egendomens befintlighet utom eller inom landet; hvarjämte kan ifrågasättas, huruvida skyldigheten att erlægga arfsskatt bör vara beroende på arflåtarens egenskap af svensk eller utländsk undersåte eller på hans bostad utom eller inom landet. Beträffande fast egendom torde dennas belägenhet inom eller utom landet böra vara afgörande för frågan, huruvida arfsskatt för densamma skall erläggas till svenska staten eller icke, och detta utan hänsyn till, huruvida arflåtaren är svensk eller utländsk medborgare eller bosatt inom eller utom landet. Hvad åter angår lös egendom, kunna meningarna vara delade; och anser sig Riksdagen i detta hänseende icke utan föregående utredning kunna uttala något bestämdt omdöme. Så mycket torde dock kunna sägas, att, om den lösa egendom, som utländsk medborgare efterlämnar i Sverige, här göres till föremål för beskattning, svenska staten ej bör utkräfvä skatt för sådan lös egendom, som svensk man efterlämnar i utlandet, samt att däremot, om arfsskatt ej utkräfvdes för utländsk mans här i landet befintliga lösa egendom, skäl ej förefinnes för svenska staten att afstå från skatt för den lösa egendom, som svensk man efterlämnar i utlandet; och den omständigheten, att ett annat land arfsbeskattar egendom, som svenska staten anser sig berättigad att beskatta, kan ej utgöra tillräckligt skäl för svenska staten att afstå sin beskattningsrätt, men måhända kan det anses billigt, att i sådant fall det i utlandet erlagda skattebeloppet må afdragas från behållningen i boet.

Huruvida denna fråga kan lösas genom ändringar allenast i gällande föreskrifter angående arfsbeskattningen, eller om i sammanhang därmed erfordras ändringar äfven i allmän civillag, är emellertid en fråga, för hvars besvarande erfordras utredning rörande alla hithörande omständigheter. Uppenbart är ock, att, då frågan är af internationell natur, med främmande makter redan ingångna traktater möjligen äfven kunna på densamma inverka.»

Såsom uti ifrågavarande skrifvelse framhålles, finnas i vår lag inga

bestämmelser om, hvilka personer skola vara underkastade arfsskatt till svenska staten.

Enligt gängse uppfattning tillkommer det emellertid icke svensk domstol att öfvervaka, det bouppteckning förrättas efter utländsk undersåte; och skyldighet för testamentstagare efter utlänning att vid svensk domstol bevaka testamentet finnes icke, om ock testamentstagaren är svensk undersåte och testamentet afser här i riket befintlig egendom.

Häraf och då enligt gällande stämpelförordning arfsskatt utgår endast på grundval af bouppteckning eller testamente, som här i riket skall bevakas, har följt, att arfvingar eller testamentstagare efter affiden utländsk undersåte, som i Sverige efterlämnat fast eller lös egendom, helt och hållet undgått att betala arfsskatt till svenska staten. Att detta, särskildt då arfvingen eller testamentstagaren är svensk undersåte och då den arf-fallna eller borttestamenterade egendomen utgöres af fastighet, innebär ett allvarsamt missförhållande, som alltså snarligen bör rättas, synes mig uppenbart.

I den motion, som låg till grund för Riksdagens ofvanberörda framställning, anfördes, bland annat, följande: »Ett sätt att, innan någon reform uti här omnämnda afseenden kan vidtagas här i Sverige, utfå åtminstone någon godtgörelse för den arfsskatt, som icke drabbar utlänning tillhörig fastighet, vore törhända att stadga, det afhandling, hvarigenom utländsk undersåte förvärfvat fastighet i Sverige, skulle vid lagfart beläggas med stämpelavgift, som vore (liksom nu är föreskrifvet angående stämpel vid lagfart för aktiebolag) t. ex. dubbelt så stor som den stämpelavgift, hvilken skall erläggas af svensk medborgare. Då likväl ett stadgande uti här omnämnda syfte möjligtvis skulle kunna anses strida mot den i många mellan Sverige och främmande makter afslutade traktater intagna bestämmelsen därom, att resp. utländska undersåtar icke skola vara underkastade andra afgifter eller skatter än dem, som böra utgöras af svenska undersåtar, synes denna fråga kräfva en närmare utredning. Jag har därför ansett mig icke böra väcka något direkt förslag i ifrågasvarande afseende, utan har endast velat påpeka, att här antydda utväg att erhålla ökad skatteinkomst för staten tilläfvventyrs skulle kunna vara värd att beakta.»

Det skäl, som sålunda föranledde motionären att ej väcka förslag om spörsmålets lösning i enlighet med den af honom framkastade tanken, föreligger ju icke, då vederbörande arfvingar eller testamentstagare äro svenska undersåtar. Och uppenbarligen kan, om ock ej precis på det sätt, motionären angifvit, arfsskatt i sådana fall lämpligen uttagas, då lagfart å fastigheten i fråga sökes.

Att Riksdagens ifrågavarande skrivelse ännu efter elfva års förlopp icke ledt till något resultat, är med hänsyn till de däri berörda frågornas synnerligen komplicerade natur ej ägnadt att väcka förvåning. Mig synes emellertid intet hindra att, därest riksdagsskrifvelsen icke inom den närmaste framtiden varder föremål för närmare utredning, den af mig berörda frågan, eller uttagande af arfsskatt för här i riket befintlig fast egendom, som svensk undersåte i arf eller testamente erhållit efter utlåning, varder utbruten och utan tidsutdräkt särskildt behandlad.

Med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion har jag ansett mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga ofvanberörda förhållande till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

Härom har jag den 15 april 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrivelse:

»År 1908 gjordes hos Eders Kungl. Maj:t af stadsfullmäktige i Malmö framställning, att i sammanhang med den omorganisation af rikets hofrätter, hvarom förslag då voro å bane, den sydsvenska hofrätt, som komme att öfvertaga den nuvarande hofrättens öfver Skåne och Blekinge jurisdiktion, måtte förläggas till Malmö.

Efter remiss afgaf hofrätten öfver Skåne och Blekinge den 29 maj 1908 underdånigt utlåtande i anledning af framställningen och yttrade däri i fråga om de af hofrätten disponerade ämbetslokalerna, att dessa vore otillräckliga och olämpliga. Rum för parter, ombud och vittnen saknades, likaså rum, dit ledamöterna kunde draga sig tillbaka för att ostördt ägna sig åt ett arbete, som kräfde afskildhet, en olägenhet, som ofta, att ej säga dagligen, medförde en kännbar förlust af tid, enär sessionerna till en del upptoges af öfverläggningar angående förut afgjorda mål, i hvilkas behandling en eller annan ledamot icke tagit del. För notarierna funnes allenast ett rum upplåtet. Särskildt i och för kollationering vore ytterligare lokaler för dem önskvärda, och än mer komme denna önskan att framträda, därest en ökad tjänstgöringstid på ämbetsrummet med därpå följande koncentration af arbetet till ämbetsverket blefve föreskrifven. En-

ligt hvad hofrätten erfarit, torde ökad utrymme inom den byggnad, där hofrätten nu vore inhyst, icke kunna beredas hofrätten, enär Vendes artilleriregemente icke vore i tillfälle att afstå någon af sina lokaler.

Den 18 februari 1911 gjorde stadsfullmäktige i Malmö förnyad underdånig framställning om hofrättens förflyttning. Hofrätten afgaf utlåtande öfver denna framställning den 24 april 1911, däri hofrätten anförde i lokalfrågan, bland annat, följande:

Till den i hofrättens förra utlåtande uttalade uppfattningen om de af hofrätten disponerade lokalernas otillräcklighet och olämplighet borde ytterligare anföras, att den motsedda föreskriften om ökad daglig tjänstgöringstid för vissa funktionärer med däraf följande koncentration af arbetet till ämbetsrummet nu tillkommit. Det rum, som vore upplåtet åt hofrättens fiskaler och biträdande fiskaler, torde med dess källarartade luft kunna betecknas såsom hälsovådligt. Och trångboddheten särskildt för tjänstemän och skrifbiträden blefve till ett, om än öfvergående, ännu större obehag, då hofrätten 1911 års höst komme att för ett år framåt arbeta på tre divisioner.

Med anledning af hvad sålunda anförts, ansåg jag mig böra vid den inspektion, som den 20 mars 1912 af mig verkställdes hos hofrätten öfver Skåne och Blekinge, ägna särskild uppmärksamhet åt beskaffenheten af hofrättens ämbetslokaler.

Beträffande dessa antecknades ock vid inspektionen följande:

Hofrättens ämbetslokaler voro fördelade på två våningar i en vid stora torget i Kristianstad belägen byggnad, i hvilken jämväl Vendes artilleriregemente hade en del tjänstelokaler.

I nedre våningen med ingång från Stora torget genom en vestibul funnos *dels* två rum (storlek $5,00 \times 5,05$ och $4,83 \times 4,31$), afsedda för hofrättens sekreterare och dennes biträde, *dels* två rum ($3,35 \times 6,35$ samt $3,45 \times 3,15$) för advokatfiskalen och dennes biträde, *dels* ett rum ($4,15 \times 3,55$) för fiskalsexpeditionen, *dels* ock ett arkivrum ($5,65 \times 9,30$).

Öfre våningen bestod af 1) ett vaktmästarrum, tillika tambur ($4,60 \times 4,30$), 2) ett rum för notarieexpeditionen ($8,55 \times 4,45$), 3) andra divisionens sessionsrum ($8,45 \times 5,27$), 4) ett förmak, genomgångsrum ($5,05 \times 5,27$), 5) första divisionens sessionsrum ($9,30 \times 6,67$), 6) presidentens rum ($4,40 \times 3,15$), 7) extra ordinarie biträdenas rum ($4,35 \times 3,55$) samt 8) ett arkivrum ($5,65 \times 9,30$).

Å vinden voro härförutom anordnade arkivlokaler.

Det för fiskalsexpeditionen afsedda rummet användes af två fiskaler och ofta samtidigt af två biträdande fiskaler.

Notarieexpeditionens rum var afsedt för hofrättens två notarier och deras skrifbiträden.

Något särskildt rum för hofrättens bibliotek fanns icke, utan var biblioteket fördeladt på flera olika rum; en del af detsamma var till och med placerad på vinden.

Ikke heller fanns något särskildt rum, där hofrättens ledamöter vid förefallande tillfällen kunde mera ostördt ägna sig åt arbetet.

Den i nedre våningen befintliga vestibulen, hvars golf utgjordes af stenplattor, användes till vaktmästarrum. Där fingo vid muntliga förhör och eljest väntande parter, ombud och vittnen uppehålla sig, då något annat väntrum icke fanns.

Den för närvarande tjänstgörande extra divisionen hade fått sig upplåtet notarieexpeditionens rum till sessionsrum. Under tiden hade de två ordinarie notarierna och den å extra divisionen tjänstgörande notarien samt notariernas skrifbiträden fått sig anvisad plats dels i ett af sekreterarens rum och dels i extra biträdenas rum.

I fiskalsexpeditionens rum, hvilket uppvärmdes genom varmvattenrör, kändes luften rå och tung.

Samtliga rummen i nedre våningen besvärades, enligt hvad hofrättens advokatfiskal uppgaf, i hög grad af golfkyla, mot hvilken det var svårt att skydda sig. Byggnaden var enligt uppgift i saknad af källare, och hade man, för att erhålla luftväxling under huset, för någon tid sedan måst upphugga hål i stenfoten.

Den trångboddhet, hvaraf hofrätten för närvarande lede i synnerligen hög grad, skulle, enligt advokatfiskalens uppgift, i någon mån kunna afhjälpas, om hofrätten erhöle tre intill sekreterarens ämbetslokal gränsande rum, hvilka nu disponerades af Vendes artilleriregemente, men hvilka, enligt hvad advokatfiskalen hade anledning antaga, regementet skulle kunna afstå. Ytterligare en förbättring skulle kunna vinnas, därest å en till hofrättsbyggnaden närgränsande, staten tillhörig tomt uppfördes en byggnad, dit hofrättens arkiv kunde förflyttas.

Otvifvelaktigt äro ifrågavarande ämbetslokaler icke blott otillräckliga utan äfven olämpliga. Med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion har jag därför ansett mig böra fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å nödvändigheten däraf, att erforderliga åtgärder vidtagas till utvidgning och förbättring af ämbetslokalerna. Denna framställning göres dock tydligen endast under förutsättning, att Eders Kungl. Maj:t icke kommer att fästa afseende å de af stadsfullmäk-

tige i Malmö gjorda framställningarna om hofrättens förflyttning från Kristianstad till Malmö.

Angående dessa senare framställningar, åt hvilka jag i sammanhang härmed ansett mig böra ägna uppmärksamhet, har jag emellertid funnit mig för närvarande allenast böra hemställa, huruvida icke Eders Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt att öfver desamma inhämta yttrande jämväl från juridiska fakulteten vid universitetet i Lund. Med hänsyn till ärendets stora betydelse är det af vikt, att detsamma före afgörandet erhåller en så allsidig belysning som möjligt; och särskildt för utredning af frågan om möjligheten och ändamålsenligheten af en mera intim samverkan mellan hofrätten och den juridiska vetenskapens målsmän bör juridiska fakultetens yttrande vara af stort värde.»

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring i förordningen angående expeditionslösen m. m.

Härom har jag den 16 april 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Enligt förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883 skall lösen för sådant utdrag af fastighetsbok, som tecknas å lagfartsbevis eller å utdrag af lagfarts- eller inteckningsprotokoll, utgå med en krona. Meddelas i ett och samma ärende utdrag från flera upplägg i fastighetsboken, utgör lösen för hvarje utdrag utöfver det första 50 öre. Dessa bestämmelser gälla såväl rådstufvurätter som underdomstolar på landet. Enligt förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908 är utdrag af fastighetsbok, vare sig det tecknas på lagfartsbevis eller på utdrag af lagfarts- eller inteckningsprotokoll, fritt från stämpel, och gäller jämväl denna bestämmelse både rådstufvurätter och underdomstolar på landet.

I 16 § af lagen om inskrifning af tomträtt och vattenfallsrätt samt af fång till sådan rätt stadgas:

»Vid rätten skall i öfverensstämmelse med tomträttsprotokollet föras bok så inrättad, att däraf lätteligen kan ses: hvarje tomträtt, i fråga om hvilken inskrifning blifvit sökt, tiden då det skett, sökandens namn, fångtet, där ansöknigen afser sådan inskrifning, samt villkor, där sådant förekommer, som inskränker tomträttshafvarens rätt att tomträtten öfverlåta eller med inteckning belasta, så ock tiden då inskrifning blifvit beviljad

eller afslagen eller ock ansökan om inskrifning förklarats hvilande eller därefter åter hos rätten anmäls. Då ändring eller tillägg till tomträttsaftalet antecknats i protokollet eller anteckning däri skett enligt 10, 11 eller 13 §, varde ock det i boken anmärkt.

De närmare föreskrifterna om bokens förande meddelas af Konungen.

Å tomträttsbevis eller protokollsutdrag, som utfärdas i ärende angående inskrifning, skall tecknas afskrift af hvad om ärendet blifvit infördt i boken.»

Att, då inskrifning af tomträtt beviljas, tomträttsbevis skall utfärdas, framgår af 12 § i nämnda lag. Hvad i nyssberörda båda lagrum är stadgadt skall enligt lagens 17 §, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 22 juni 1911, äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt.

I 22 § af lagen om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt är stadgadt: »Vid rätten skall i öfverensstämmelse med tomträttsprotokollet föras bok så inrättad, att däraf lätteligen kan ses: hvarje tomträtt, däri inteckning blifvit sökt, tiden då det skett, sökandens namn, beloppet af fordran, hvarför inteckning är sökt, så ock, där inteckning blifvit beviljad eller afslagen, förnyad, nedsatt eller dödad, eller ock ansökan om inteckning blifvit förklarad hvilande eller därefter åter hos rätten anmäld, tiden då sådant skedde. Då enligt 18 § anteckning skett i protokollet, varde ock det i boken anmärkt.» Enligt 23 § i samma lag, sådant detta lagrum lyder genom lagen den 22 juni 1911, skall hvad i densamma är stadgadt om tomträtt äga motsvarande tillämpning i fråga om vattenfallsrätt.

Att särskildt protokoll (tomträttsprotokoll) skall vid underrätterna föras öfver inskrifningar af tomträtt samt af fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrifningar af vattenfallsrätt samt af fång till sådan rätt så ock öfver inteckningar i vattenfallsrätt är föreskrifvet i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden, sådan denna författning lyder genom lagen den 22 juni 1911.

Ehuru sålunda i tomträtts- och vattenfallsrättsärende protokoll måste föras, och, då inskrifning af tomträtt eller vattenfallsrätt beviljas, bevis därom måste utfärdas, samt å protokollsutdraget eller beviset måste tecknas utdrag af hvad om ärendet blifvit infördt i tomträttsboken, saknas i förordningen om expeditionslösen bestämmelse därom, huruvida och i så fall i hvad mån vederbörande expeditionshafvande är berättigad till lösen för dylikt utdrag. Motsvarande lucka förefinnes i stämpelförordningen.

Därest bestämmelser uti ifrågavarande afseende utfärdats — hvilket väl lämpligen bort ske redan i samband med tomträttsinstitutets införande — lär det kunna antagas, att ofvan förstnämnda stadgande angående lösen och stämpel för sådant utdrag af fastighetsbok, som tecknas å lag-

fartsbevis eller å utdrag af lagfarts- eller inteckningsprotokoll, utsträckts att gälla jämväl i afseende å lösen och stämpel för utdrag af tomträttsboken. Jag har mig äfven bekant, att vissa expeditionshafvande ansett sig berättigade att analogiskt tillämpa berörda stadgande å det fall, hvarom nu är fråga. Då till mig framstälts förfrågan, huruvida härutinnan rätteligen borde förfaras, har jag emellertid icke ansett mig kunna tillråda vederbörande att för utdrag af tomträttsboken beräkna lösen på sätt nyss nämnts.

Om den brist i lagstiftningen, som sålunda enligt min mening förefinnes uti ifrågavarande afseende, har jag jämlikt 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion trott mig böra för Eders Kungl. Maj:t lämna redogörelse i förhoppning, att bristen genom Eders Kungl. Maj:ts föranstaltande skall snarligen varda afhjälpt.

I samband härmed har jag ansett mig föranlåten att härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida ej de ändringar, som på grund af det nya vattenfallsrättsinstitutet genom lagen den 22 juni 1911 vidtogos i författningarna angående tomträtt, påkalla någon jämkning i Eders Kungl. Maj:ts kungörelse om tomträttsböckers inrättande och förande den 29 november 1907.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående ersättning för syn å klockarboställe.

Härom har jag den 23 maj 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I en vid riksdagen åren 1840—41 inom bondeståndet väckt motion framhölls, hurusom intet stadgande funnes vare sig om hvem som vore skyldig att förrätta syn å klockarbol eller om hvem som skulle bekosta sådan syn. Detta förhållande betecknade motionären såsom en brist i lagstiftningen, och han hemställde därför, att den af honom väckta frågan måtte för laglikmätig behandling hänskjutas till vederbörligt utskott.

Motionen behandlades af lagutskottet samt allmänna besvärs- och ekonomiutskottet gemensamt. I sitt utlåtande hemställde utskotten, att ständerna måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utfärda en allmän författning med föreskrift, att vid afträdande af klockarbol husesyn skulle af kronofogde eller länsman med två utsockne nämnde-

mån hållas, i likhet med hvad 27 kap. 1 § byggningsbalken föreskrefve, och kostnaden därför gäldas på sätt om ekonomiska besiktningar funnes stadgadt i 8 § af kungl. kungörelsen den 28 maj 1830.

Utskottens hemställan bifölls af ständerna, som till Kungl. Maj:t af-läto skrifvelse i ämnet den 13 februari 1841.

Denna framställning blef, sedan kammarkollegium afgifvit utlåtande i ärendet, af Kungl. Maj:t pröfvad den 19 juli 1841. I sitt beslut yttrade Kungl. Maj:t, att kammarkollegium utredt: att klockarlägenheterna i af-seende på tillkomst och egenskaper vore af den skiljaktiga beskaffenhet, att någon allmän föreskrift rörande bebyggandet och underhållet af dem icke lämpligen kunde meddelas; att för sådana med jordbruk försedda klockarbol, där underhållsskyldigheten åläge boställshafvaren, erforderliga föreskrifter redan funnes i 27 kap. byggningsbalken m. fl. uppräknade lagrum; samt att däremot i fråga om öfriga klockarboställen måste, i an-seende till föreliggande olikheter, förhållas efter omständigheterna och sedvana inom särskilda orter. Af dessa grunder fann Kungl. Maj:t ej skäl att i vidsträcktare mån bifalla ständernas framställning, än att Kungl. Maj:t i utfärdad kungörelse stadgade, det kostnaden för laga husesyn å klockarbol borde, när ersättning för sådan kostnad ägde rum, gäldas på sätt om ekonomiska besiktningar funnes föreskrifvet i 8 § af kungl. kungörelsen den 28 maj 1830.

Enligt hvad jag har mig bekant, hafva emellertid hithörande föreskrifter framkallat en viss osäkerhet. En landtdomare har sålunda fäst min uppmärksamhet därpå, att hvarken han eller andra domare, som han rådfrågat i ämnet, kände till, när någon ersättning för husesyn å klockarboställe kunde utgå till vederbörande domare, fastän 1841 års kungörelse syntes förutsätta, att sådan ersättning i vissa fall kunde äga rum. Samme landtdomare har tillika påpekat, att syner å afläget belägna klockarboställen, i stället för att medföra någon som helst inkomst för domaren, kunde ådraga honom direkta utgifter.

För min del hyser jag den meningen, att vederbörande domare bör hafva ersättning för syn å klockarboställe i alla de fall, där skyldighet att förrätta sådan syn kan anses åligga honom. Såsom högst olämpligt måste tillika betraktas, om domaren i något dylikt fall skulle till och med kunna få vidkännas utgifter i följd af synen.

Tiden synes nu också vara inne till att fullt tydliga bestämmelser varda meddelade å ifrågavarande område. Genom särskildt tillkallade sakkunniga pågår för närvarande inom ecklesiastikdepartementet utredning i

fråga om ändrade bestämmelser rörande klockarinstitutionen, särskildt angående vissa med nämnda institution förenade löneförmåner.

Om den osäkerhet i lagstiftningen, jag i det föregående antydt, har jag därför med stöd af 19 § i justitieombudsmannens instruktion härmed velat göra anmälan till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring af förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908.

Härom har jag den 28 maj 1912 till Kungl. Maj:t afåtit en så lydande skrifvelse:

»I en till mig ingifven skrift har styrelsen för posttjänstemännens förening anfört hufvudsakligen följande.

I § 7 af kungl. kungörelsen den 27 augusti 1909 angående aflöningsreglemente för tjänstemän vid postverket stadgades, att vissa tjänstemän, stationerade å orter, där de allmänna lefnadskostnaderna vore särskildt höga, ägde, så länge de tjänstgjorde å sådan ort, uppbära ortstillägg, utgående enligt af generalpoststyrelsen fastställda grunder med i paragrafen angifna belopp.

Enligt bestämmelse i samma paragrafs näst sista stycke ansåges ortstillägg, som utginge till tjänsteman af högre grad, såsom lön, men medförde detsamma icke höjning af pensionsunderlaget.

Med afseende å ifrågavarande aflöningsbestämmelse hade i generalpoststyrelsens cirkulär n:r LIV för år 1909, af hvilket ett exemplar med skriften öfverlämnades, meddelats gruppindelning af postpersonalens stationsorter, afsedd att tillämpas intill utgången af år 1914.

Första stycket af § 7 i aflöningsreglementet tolkades af generalpoststyrelsen så, att tjänsteman, som åtnjöte ortstillägg, icke ägde uppbära detsamma för tid, då han tillfälligtvis på grund af förordnande tjänstgjorde å annan ort än stationsorten. Ej heller komme tjänsteman, hvilken vore stationerad å ort, där lefnadskostnadernas storlek ej berättigade till ortstillägg, i åtnjutande af sådan förmån för tid, under hvilken han, utan att hafva erhållit transport, vore beordrad till tjänstgöring å dyrort.

Förutom i antydda fall, då tjänsteman för längre eller kortare tid beröfvades ifrågavarande förmån på grund af tjänstgöringsuppdrag utom stationsorten, kunde han oåterkalleligt gå förlustig densamma till följd,

bland annat, däraf att vid omreglering af ortsgrupperingen -- sådan reglering förmodades på grund af uttalanden i generalpoststyrelsens öfvermålade cirkulär vara afsedd att äga rum vid 1915 års början och där- efter hvart femte år -- stationsort kunde blifva nedflyttad till sådan ortsgrupp, att å densamma förut utgående ortstillägg komme att bortfalla.

Ortstillägget i postverket vore således, ehuru, hvad tjänstemän af högre grad anginge, hänfördt till lönen, icke af den fasta natur, som i allmänhet inom statsförvaltningen förbundes med begreppet lön, utan tvärtom en tillfällig aflöningsförmån, som af skilda anledningar kunde upphöra.

I enlighet med ordalydelsen i 4 § 2 mom. af kungl. förordningen angående stämpelafgiften den 18 september 1908, däri sades, att, då aflöning är fördelad i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, stämpel skulle beräknas å lönen och ortstillägget tillsammans, läte generalpoststyrelsen vid stämpelbeläggning af konstitutorial å tjänstebefattning af högre grad beräkna stämpel äfven för ortstillägg. Af en posttjänsteman hos Kungl. Maj:t gjord framställning, att till honom måtte restitueras hvad som af ett för konstitutorial erlagdt stämpelbelopp belöpte å ortstillägget, hade af Kungl. Maj:t afslagits.

Ehuru beräkandet af stämpel för posttjänsteman af högre grad till- erkänt ortstillägg således funnits öfverensstämmande med gällande stämpel- förordning, ville det icke desto mindre synas oegentligt, att tjänsteman vore underkastad stämpelskatt för aflöningsbelopp, hvilket han, utan ändring af hans tjänsteställning eller aflöningsförmåner i öfrigt, kunde när som helst mista. Tilläfventyrs hade vid stämpelförordningens till- komst under benämningen ortstillägg icke heller tänkts innefattad en af- löningsform af så tillfällig natur som den ortstillägget i postverket ägde.

På grund af hvad sålunda anförts anhöll styrelsen, att jag måtte taga i öfvervägande, huruvida icke sådan ändring af 4 § 2 mom. i stämpel- förordningen kunde anses påkallad, att posttjänsteman blefve befriad från erläggande af stämpelafgift för ortstillägg, hvilket förklarats vara att anse såsom lön.

Gällande stämpelförordning af den 18 september 1908 innehåller med afseende å stämpel till fullmakter och andra handlingar, genom hvilka ämbeten eller tjänster tillsättas, i 4 § 2 mom. följande stadgande:

»Är aflöningen fördelad i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, beräknas stämpel å lönen och ortstillägget tillsammans. Är åter aflöningen fördelad endast i lön och ortstillägg, betraktas vid stämpelbeläggningen

ortstillägget såsom tjänstgöringspenningar, och stämpel skall alltså beräknas å hela lönen.»

Då förslaget till nämnda stämpelförordning framlades inför Eders Kungl. Maj:t, yttrades såsom motiv till ifrågavarande stadgande, hvilket saknar motsvarighet i föregående stämpelförordningar, af föredragande departementschefen följande:

»I senast fastställda stat för beskickningar och konsulat förekommer icke aflönings titeln tjänstgöringspenningar, utan i dess ställe upptages en ny aflöningsförmån, benämnd ortstillägg, hvilken liksom tjänstgöringspenningar får uppbäras endast för den tid, tjänstinnehafvaren verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester. I de för statskontoret och arméförvaltningen år 1907 fastställda nya lönestater upptages, jänte titlarna lön och tjänstgöringspenningar, äfven aflönings titeln ortstillägg, hvilken förmån här emellertid har samma karaktär och åtnjutes under enahanda villkor som lönen.

För att klargöra denna aflöningsförmåns inverkan vid stämpelbeläggning af fullmakt å tjänst, hvarmed den är förenad, har det syntts mig behöfligt att meddela särskilda föreskrifter. Dessa hafva blifvit införda under 4 § och innebära, att i de fall, där ortstillägget *har karaktären af lön*, detsamma också skall vid stämpelberäkningen behandlas såsom lön, och där ortstillägget *måste anses närmast motsvara tjänstgöringspenningar*, det vid stämpelberäkningen skall medföra samma verkan, som om med lönen varit förenade tjänstgöringspenningar.»

Af detta departementschefens uttalande att döma hvilat ifrågavarande stadgande i sin förra del på den förutsättningen, att ett ortstillägg, förenadt med en aflönning, som är uppdelad i lön och tjänstgöringspenningar, har karaktären af lön. Att så emellertid icke är förhållandet med ortstillägget inom postverket, finner jag för min del tydligt. På sätt föreningsstyrelsen framhållit, mister nämligen det ortstillägg, som utgår till posttjänsteman af högre grad, ofta den karaktär af lön, som aflöningsreglementet tillagt detsamma, detta i följd där af att dess utgående gjorts beroende af tjänstgöring å dyrorten. Och hvad angår det ortstillägg, som utöfver lön och tjänstgöringspenningar åtnjutes af posttjänsteman af lägre grad, så är detsamma enligt aflöningsreglementet under alla omständigheter att anse såsom tjänstgöringspenningar.

I proposition till innevarande års Riksdag (n:r 96) har Eders Kungl. Maj:t hemställt, bland annat, om ändring af gällande aflöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket i enlighet med ett propositionen bifogadt förslag till kungörelse i ämnet. Enligt § 17 i detta förslag skulle en del däri uppräknade tjänstemän äga att, enligt af telegrafstyrelsen fastställda

grunder, uppbära dyrortstillägg utgående med högst 15 procent af aflöningen intill vissa närmare angifna maxima; och skulle dessa dyrortstillägg fördelas i lön och tjänstgöringspenningar i samma proportion som aflöningen. Här föreslås sålunda ett ortstillägg, som, förenadt med en i lön och tjänstgöringspenningar uppdelad aflöning, erhållit delvis karaktär af lön och delvis karaktär af tjänstgöringspenningar.

I öfrigt torde förtjäna att anmärkas, hurusom med afseende å sådana verk, där personalen ofta förflyttas från en ort till annan, denna omständighet i och för sig lägger svårigheter i vägen för upprätthållandet af ortstilläggets karaktär af lön.

I sammanhang härmed vill jag icke underlåta att beröra ytterligare en fråga, å hvilken vid pröfningen af ifrågavarande ärende min uppmärksamhet blifvit fäst.

Vissa befattningshafvare tillkommer enligt gällande aflöningsstater förmån af fri bostad in natura eller ersättning därför. Huruvida och i hvilken omfattning värdet af dylik förmån bör tagas i beräkning vid stämpelbeläggningen, därom saknas emellertid föreskrift. Att en sådan är af behovet påkallad, finner jag så mycket mera uppenbart, som i lönestater för statskontoret och flertalet andra nyreglerade centrala ämbetsverk är bestämdt, att därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuta fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Då hvad jag sålunda funnit anledning att beröra synes mig tyda på, att revision af stämpelförordningens stadganden å ifrågavarande område bör komma till stånd samt att nödig hänsyn till dessa stadganden för framtiden bör tagas vid affattandet af aflöningsreglementen och andra aflöningsbestämmelser, har jag, med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion, ansett mig härmed böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga saken till den uppmärksamhet Eders Kungl. Maj:t må finna densamma förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående utmätning för krono- och kommunalutskylder m. m.

I detta ämne har jag den 7 juni 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»I 12 § af förordningen den 12 juli 1878 angående förändrade före-

skrifter om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, allmänna afgifter m. m. äro följande bestämmelser meddelade:

»För indrifning af kronoutskylder, de för särskilda inrättningar eller ändamål bestämda afgifter, hvilka enligt gifna stadganden skola af kronofogde eller städernas uppborrdsmän uppbäras och redovisas, kommunalutskylder eller församlings afgifter till prästerskapet njute ej kronofogde, stadsfogde eller magistrat annan ersättning än den andel i stämmoböter eller andra afgifter för underlåten likvid, som kan vara medgifven. För indrifning af krono- och stadsbetjänt tillkommande godtgörelse för infördrande af uppgifter till mantals- och kyrkoskrifning äger förrättningsmannen ej rätt till ersättning.

Vid utmätning för annan afgift, som i denna förordning afses, äger utmätningförrättaren att hos den, som undergår utmätningen, uttaga enahanda ersättning, som för utmätningförrättningar i enskilda mål är stadgad.»

Med dessa bestämmelser böra särskildt jämföras *dels* i fråga om kronoutskylder 17 § i uppborrdreglementet den 19 maj 1911, hvarest stadgas, att skattskyldig, hvilken underlåter att inbetala sina utskylder i föreskrifven tid och ordning, skall till den, som verkställer indrifningen, utgifva ersättning därför, beräknad efter tre öre för hvarje full krona af debetsedelns slutsumma, dock ej mindre än tio öre, *dels* ock i fråga om kommunalutskylder 70 § i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet och 70 § i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad, enligt hvilka lagrum vid indrifvandet af resterande kommunalutskylder må såsom uppborrdprovision hos den resterande uttagas tre procent af det resterande beloppet, hvarförutom är att ihågkomma, att vid indrifvandet af afgifter till prästerskapet i fråga om vederbörandes rätt till uppborrdprovision gäller hvad beträffande kommunalutskylder är i sådant afseende bestämdt.

Af de anförda bestämmelserna följer exempelvis att den, som för indrifning af kronoutskylder verkställer utmätning hos den skattskyldige, icke är berättigad till särskild ersättning för den resa, han för förrättningen kan nödgas företaga, eller för andra honom tilläfsventyrs åsamkade utgifter, utan måste åtnöjas med att såsom godtgörelse för kostnader jämte besvär i ett för allt bekomma tre öre för hvar full krona af debetsedelns slutsumma, dock minst tio öre.

På framställning af mig beslutade 1912 års Riksdag för sin del den ändring i 88 § utsökningslagen, att kungörelse om utmätt lös egendoms försäljning skall af utmätningssmannen införas i ortstidning, om galdenär eller borgenär det äskar eller eljest sådant finnes lämpligt. Därest Eders

Kungl. Maj:t skulle godkänna den af Riksdagen sålunda antagna bestämmelsen — hvilken i så fall komme att äga tillämpning äfven i fråga om försäljning af lös egendom, som utmätts till gäldande af utskylder eller afgifter, hvarom förmäles i förstberörda förordning af den 12 juli 1878 — synes detta, i enlighet med hvad en länsstyrelse hos mig påpekat, böra föranleda viss jämkning af 12 § i samma förordning. Det lär nämligen näppeligen kunna anses skäligt att låta utmätningensmannen vidkännas kostnader för auktionskungörelses införande i ortstidning. Tillvaron af dylik skyldighet för utmätningensmannen skulle för öfrigt, så vidt angår utmätning och försäljning af lös egendom för de i 1878 års författning omförmälda utskylder eller afgifter, kunna i afsevärd mån förringa värdet af bestämmelsen om förpliktelse för utmätningensmannen att, där han så finner *lämpligt*, införa kungörelse om den utmätta egendomens försäljning i ortstidning.

Ofvanberörda förhållande har jag med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion trott mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga, till den uppmärksamhet Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående ändring i lagarna om villkorlig straffdom och villkorlig frigifning samt i bestämmelserna om förlust af medborgerligt förtroende.

I detta ämne har jag den 5 juli 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en skrifvelse af följande lydelse:

»Sedan Riksdagen dels i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 25 april 1908 anhållit om utredning, huruvida och i hvad mån en öfvervakning af villkorligt dömda lämpligen kunde anordnas, dels i underdånig skrifvelse den 16 mars 1909 hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på hvilka villkor villkorlig dom kunde komma till användning jämväl beträffande personer, som för fylleri och därmed sammanhängande förseelser dömts till böter, har innevarande års Riksdag i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 24 februari 1912 anhållit, att Eders Kungl. Maj:t måtte, i samband med den utredning angående öfvervakning af villkorligt dömda, hvarom Riksdagen förut gjort framställning, taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån institutet villkorlig straffdom kunde vinna tillämpning jämväl på personer, som döm-

des till längre tids frihetsstraff än straffarbete i tre månader eller fängelse i sex månader, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill detta öfvervägande kunde gifva anledning.

Till stöd för den sålunda ifrågasatta förändringen i det nuvarande stadgandet i lagen angående villkorlig straffdom — enligt hvilket förordnande om anstånd med ådömdt straff må äga rum endast om detta ej öfverstiger straffarbete i tre månader eller fängelse i sex månader — anfördes hufvudsakligen: *att*, då med lagen den 22 juni 1906 institutet villkorlig dom först införlivades med vårt straffsystem, lagstiftaren helt naturligt ansett sig vid bestämmandet af gränserna för institutets tillämpning böra iakttaga den största varsamhet; *att* enellertid enligt den erfarenhet, som vunnits under de år ifrågavarande institut tillämpats, verkningarna däraf visat sig synnerligen tillfredsställande; *samt att* vid sistnämnda förhållande det skäl, som förmått lagstiftaren att vid institutets införande begränsa dess användning till straff, ej öfverstigande sex månaders fängelse eller tre månaders straffarbete, numera icke syntes böra lägga hinder i vägen för att låta den villkorliga straffdomens fördelar komma till sin rätt äfven i fråga om brottslingar, hvilka ådömts något högre straff. Angående frågan, huru långt en utvidgning borde sträckas, ville Riksdagen icke närmare uttala sig än att det syntes Riksdagen, som de hittills gjorda erfarenheterna såväl hos oss som i utlandet gifve fog för att utsträcka gränsen uppåt för den villkorliga domens brukande åtminstone till sex månaders straffarbete eller ett års fängelse.

Ehuru jag lifligt behjärtar syftet med Riksdagens ifrågavarande framställning angående utsträckning af gränsen för användning af villkorlig straffdom, har jag ansett mig böra fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på två frågor, som med denna framställning lära stå i nära beröring och enligt min tanke böra, i den mån sådant efter närmare pröfning befinnes möjligt, samtidigt lösas.

Riksdagen lär med sitt ofvanberörda yttrande angående de hittills gynnsamma verkningarna af tillämpningen af institutet villkorlig straffdom hafva afsett det faktum, att allenast ett relativt ringa antal af de personer, som kommit i åtnjutande af villkorlig dom, gjort sig skyldiga till återfall i brott.

Den erfarenhet, min verksamhet såsom justiticeombudsman skänkt mig, har emellertid gifvit mig grundad anledning till antagande, att det jämförelsevis goda resultatet härutinnan i någon mån berott på slump.

Vid pröfning, om skäl till villkorlig dom äro för handen, skall enligt lagstiftarens uttryckligen uttalade mening främst komma under öfvervägande, huruvida antagas kan, att den tilltalade skall utan straffets un-

dergående låta sig rättas. Härvid skall tillses, om tillfälle finnes till uppfostran eller handledning för den, som därpå är i behof, och i öfrigt göras afseende å den tilltalades tidigare vandel, de omständigheter, som drifvit honom till brottet, hans beredvillighet att erkänna detsamma och godtgöra skada, hans uppförande i öfrigt samt hans lefnadsförhållanden. Bland öfriga omständigheter skall i synnerhet tagas i betraktande, huruvida, med anledning af den tilltalades ungdom, honom åliggande försörjningsplikt eller annat förhållande, fara är, att straffets utkräfvande skulle medföra påföljder af särskildt menlig beskaffenhet.

Den anvisning om förundersökning, då fråga kan vara om villkorlig dom, som lagstiftaren sålunda gifvit, hafva domstolarna ej sällan lämnat ur sikte. I åtskilliga fall har jag sålunda konstaterat, att villkorlig dom brukats, utan att åtminstone, så vidt domboken utmärkte, tillfyllestgörande utredning förebragts om de omständigheter, som kunde vara af betydelse vid bedömande af frågan, huruvida dylik dom finge användas eller icke; och tillåter jag mig att i detta afseende hänvisa till hvad min till 1912 års Riksdag afgifna ämbetsberättelse härom innehåller å sid. 295—298.

Nämnda missförhållande torde hufvudsakligen hafva sin grund däri, att tiden ej medgifver domstolarna att i ifrågavarande afseende verkställa grundliga och mera omfattande undersökningar, hvartill kommer, att de domstolarna för närvarande till buds stående hjälpmedel vid anskaffandet af det material, som erfordras för att erhålla en bestämd uppfattning, huruvida förutsättningarna för meddelande af villkorlig dom föreligga eller ej, icke kunna anses vara särdeles tillfredsställande.

För vinnande af rättelse härutinnan har man ifrågasatt att söka utvidga den nuvarande polisundersökningen till att omfatta en närmare utredning angående brottslingens personliga egenart, de förhållanden, hvarunder han lefvat, m. m. Häremot har dock, i min tanke med visst fog, invändts, att polismän i allmänhet vore mindre tränade att se brottslingen just ur social synpunkt, hvilket här vore nödvändigt, äfvensom att polisen vanligen mera inriktade sina ansträngningar på de större brotten och ansåge de mindre af ringare vikt, där detaljerade undersökningar icke vore så af nöden.

En annan jämväl föreslagen utväg till rådande af bot å ifrågavarande missförhållande vore att, därest Riksdagens ofvanberörda framställning om utseende af vissa personer för öfvervakande af villkorligt dömda vinner afseende, samma personer skulle få sig anförtrodt uppdraget att verkställa den förundersökning, hvarom här är fråga. För min del finner jag den tanke, som ligger till grund för detta förslag, särdeles tilltalande, enär man ju måste förutsätta, att till öfvervakare af villkorligt dömda allenast

utsåges personer med erforderlig människokänedom och med öppen blick för den villkorliga domens sociala betydelse: samhällets intresse af att rädda brottslingar från att definitivt hemfalla åt det onda.

Skulle emellertid efter närmare undersökning ej heller nyssberörda utväg kunna anlitas, dristar jag ändock uttala den förhoppningen, att i samband med den utsträckning af gränsen för brukande af villkorlig dom, hvartill Riksdagens ofvan omförmälda framställning kan gifva anledning, jämväl varder, i den mån sådant låter sig i lagstiftningsväg göra, på ett eller annat sätt sörjdt för uppfyllande af lagens fordran på *undersökning*, huruvida den brottsliges samhällsfarlighet icke är af allvarligare beskaffenhet än att man kan hysa förhoppning om att han utan undergående af det straff, han förskyllt, kan bringas till besinning och återföras till samhället såsom en god och nyttig medborgare.

Uppenbart är att, därest villkorlig dom meddelas på måfå eller varder beroende på vederbörande domares större eller mindre känslsamhet, man löper risken, att hela rättsinstitutet villkorlig dom så småningom råkar i misskredit.

Den andra här ofvan antydda frågan, som enligt min mening bör tagas under öfvervägande vid pröfning af Riksdagens förenämnda framställning om utvidgning af gränsen för brukandet af villkorlig straffdom, berör bestämmelserna om straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende.

Till stöd för denna min mening torde det vara tillfyllest att erinra därom, *att*, enligt nu gällande lag vissa brott, som belagts med straffarbete i minst sex månader, också skola medföra förlust af medborgerligt förtroende; *att*, då bland nämnda brott ingår tjufnad och då vidare villkorlig dom icke läser kunna komma i fråga i afseende å straff, som är förbundet med påföljden förlust af medborgerligt förtroende, eventuell ändring i lagen angående villkorlig straffdom i den af Riksdagen förordade riktningen, utan samtidig jämkning i bestämmelserna om medborgerligt förtroendes förlust, ändock icke skulle kunna tillgodokomma personer, som för tjufnadsbrott dömts till straffarbete i minst sex månader; *samt att* enligt hvad erfarenheten ådagalagt institutet villkorlig dom emellertid särskildt i afseende å tjufnadsbrott vunnit vidsträckt tillämpning och i stort sedt på ett tillfredsställande sätt bestått proftet, i följd hvaraf man icke kan antaga, att Riksdagen, hvilken helt allmänt uttalat sig för utsträckning af gränsen uppåt för den villkorliga domens brukande åtminstone till sex månaders straffarbete, velat från den förmån, som härigenom skulle beredas brottslingar af olika kategorier, alldeles utesluta dem, hvilka för tjufnadsbrott dömts till straffarbete i sex månader.

Beträffande nu förevarande spörsmål tillåter jag mig tillika erinra om, att jag redan i underdånig skrifvelse den 4 januari 1909 hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställning i syfte att beteckningen förlust af medborgerligt förtroende måtte borttagas och ersättas med stadgande om, att med straffarbete skulle i vissa fall förenas förlust af vissa, i strafflagen särskildt angifna rättigheter. Och i närmaste anslutning härtill anhöll sedermera Riksdagen i underdånig skrifvelse, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta utreda, under hvilka förutsättningar straffpåföljden förlust af medborgerligt förtroende kunde ur lagstiftningen borttagas, samt för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Väl inser jag, att föga hopp finnes om, att den fråga, som sålunda bragts under Eders Kungl. Maj:ts bedömande, skall i hela sin vidd kunna slutgiltigt lösas annorledes än i samband med den förestående strafflagsreformen. Hinder lär emellertid icke förefinnas för en omedelbar inskränkning af tillämplighetsområdet för ifrågavarande straffpåföljd. Utan tvifvel skulle en dylik provisorisk åtgärd, såsom innebärande någon eftergift åt allmänna rättskänslan, mottagas med odelad tillfredsställelse. Och lika visst är, att reformen skulle lända vårt land till gagn; långa tiders erfarenhet har till fullo visat, med hvilka vanskligheter det för den, som dömts förlustig medborgerligt förtroende, är förenadt att återgå till en laglydig och gagnelig vandel.

Jämte nu behandlade spörsmål anser jag mig böra här beröra en annan fråga, som med dem står i visst samband. Jag syftar därvid på bestämmelserna i 1 § af lagen angående villkorlig frigifning den 22 juni 1906, så lydande:

»Har den, som undergår straffarbete på viss tid, utstått två tredjedelar af straffet, och utgör den tid, under hvilken straffet är verkställt eller, på grund af domstols förordnande, som i 4 kap. 12 § strafflagen sägs, skall anses verkställt, minst två år, må, där omständigheterna göra sannolikt, att den dömda på fri fot skall förhålla sig väl, villkorlig frigifning med hans begifvande kunna äga rum, på sätt i denna lag sägs.

Hvad nu är stadgadt må ock å den, som undergår fängelse, tillämpas, där fängelsetiden, till följd af förening af straff, öfverstiger två år.»

Dessa bestämmelser blefvo af den kommitté, hvars förslag ligger till grund för ifrågavarande lag, sålunda motiverade:

»Villkorlig frigifning skulle enligt kommitténs förslag icke komma att användas vid frihetsstraff af kort tidslängd. Vid dessa torde dylik anordning vara mindre af behovet påkallad. Frihetens förlust under kortare tid kan icke antagas för fången medföra ovana vid det arbete,

han tillförene utöfvat, eller betaga honom förmåga att utan särskild öfvergångstid kunna vid återvunnen frihet taga sig fram i lifvet. Det är onekligen af vikt såväl för rättstillståndets upprätthållande som äfven för uppnående af den villkorliga frigifningens hufvudsakliga ändamål, att den ej kommer att tillämpas, med mindre än att i hvarje fall en allvarlig och ingripande straffbehandling föregått. Det kan ej heller i allmänhet förväntas, helst när straffet verkställs i enrum, att fängelsemyndigheterna, om ej straffet pågår tämligen lång tid, skola vara i stånd att om fången förvärfva den noggranna kännedom, som kräfvades för att bedöma, huruvida straffbehandlingen utöfvat tillbörlig verkan, och om i öfrigt de förutsättningar förefinnas, som göra hans villkorliga frigifning tillräddig. Den varsamhet, som uppenbarligen är af nöden vid införande i vårt land af ett nytt rättsinstitut sådant som det förevarande, synes jämväl mana till att icke för närvarande utsträcka den villkorliga frigifningens användande till fall, där tiden, hvarunder straffet verkställts, är alltför kort. Med hänsyn till hvad sålunda anförts har kommittén ansett, att nämnda tid ej gärna kan bestämmas till mindre än 2 år.»

I öfverensstämmelse med hvad kommittén sålunda anförde finner äfven jag för min del det vara klart, att villkorlig frigifning bör användas allenast vid frihetsstraff af afsevärd varaktighet.

Gifvetvis kan ej heller någon invändning göras mot kommitténs uppfattning, att straffet, innan villkorlig frigifning kan ifrågakomma, bör hafva pågått så lång tid, att fängelsemyndigheterna kunnat hinna att om fången förvärfva den kännedom, som är erforderlig för bedömande af frågan, huruvida förutsättningarna för villkorlig frigifning äro förhanden.

Ingendera af dessa båda utgångspunkter lärer dock berättiga till att så snåft som skett begränsa tillämpningen af villkorlig frigifning. Tydligt med insikt härom motiverade ju kommittén sin ställning härutinnan jämväl med att fråga vore om ett i vårt land nytt rättsinstitut, i följd hvaraf varsamhet uppenbarligen vore af nöden.

Nu har emellertid under den tid, lagen angående villkorlig frigifning — hvilken lag trädde i kraft samma dag som lagen angående villkorlig straffdom, eller den 1 januari 1907 — blifvit tillämpad, verkningarna därpå visat sig vara synnerligen tillfredsställande.

I anslutning till hvad Riksdagen i sin ofvan omförmälda skrifvelse yttrade i fråga om villkorlig straffdom finner jag vid nyssnämnda förhållande det skäl, som hufvudsakligen torde förmått lagstiftaren att vid införande af institutet villkorlig frigifning begränsa dess användning till det fall, att straffet i fråga verkställts i minst två år, numera icke böra lägga hinder i vägen för att låta den villkorliga frigifningens fördelar

komma till sin rätt äfven i fråga om brottslingar, hvilkas straff verkställts något kortare tid än två år.

Ofvanberörda förhållanden har jag med stöd af 19 § i instruktionen för Riksdagens justitieombudsman trott mig böra för Eders Kungl. Maj:t framlägga, till den uppmärksamhet Eders Kungl. Maj:t kan finna saken förtjäna».

Framställning till Kungl. Maj:t om ändring af 13 § i förordningen angående expeditiöslösen.

Härom har jag den 15 juli 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Till mig har härads höfdingen i Västmanlands östra domsaga Anton Wetterling insänt en skrifvelse, så lydande:

»Sedan Västmanlands östra domsagas häradsrätt den 9 mars 1908 beviljat lagfart för Tyttbo vattenkraftsaktiebolag å den från $\frac{1}{3}$ mantal Botebo n:r 1 afsöndrade lägenheten Tyttboforsen n:r 2 om 11,7510 hektar och å den från $1\frac{1}{2}$ mantal Öster Bennbäck n:r 1, 2 och 3 afsöndrade lägenheten Tyttboforsen n:r 3 om 47,15 hektar i Möklinta socken jämte till berörda hemman hörande grund i Dalälven utanför lägenheterna, så har Kungl. Maj:t och kronan till sjätte sammanträdet af detta års vårting instämt aktiebolaget, med yrkande att Kungl. Maj:t och kronan, utan hinder af förut beviljade lagfarter, måtte förklaras vara rätt ägare till grund, strömfall, vatten och fiske i Dalälven utanför nämnda lägenheter samt aktiebolaget förpliktas att till Kungl. Maj:t och kronan genast afträda berörda grund, strömfall, vatten och fiske.

Aktiebolaget, som enligt köpebref den 14 november 1907 med därå den 7 december samma år tecknad transport emot 346,000 kronor fått berörda lägenheter och rättigheter jämte annan fastighet å sig öfverlättna af direktören G. M. Granström i Sala, har å sin sida utverkat sig stämning å Granström, med yrkande att han måtte gemensamt med aktiebolaget värja dess fång och förty, därest Kungl. Maj:ts och kronans talan skulle helt eller delvis bifallas, det emellan aktiebolaget och Granström slutna köpet måtte förklaras skola återgå och aktiebolaget återfå den erlagda köpskillingen med ränta därå.

Sedermera har Granström undfått stämning å sin fångesman, Gysinge aktiebolag i likvidation, med enahanda yrkanden som dem, hvilka riktats mot Granström.

Enligt parternas begäran skola dessa särskilda stämningar med hänsyn till deras förhållande till hvarandra handläggas i ett gemensamt mål, hvilket, efter den 4 sistlidne juni vunnen handläggning, utsatts att åter förekomma å tredje sammanträdet af årets höstting.

Då för styrkande af kronans talan åberopats och, efter hvad vid häradsrätten uppgifvits, kommer att åberopas en del synnerligen vidlyftiga arkivhandlingar, är det ju tydligt, att detta mål ensamt kommer att kräfva lika stora utskriftskostnader som ett helt ting eljest gör. Handlingarna skola införas i konceptdomboken, målet i sin helhet renoveras och ett exemplar däraf utskrifvas till kronan, allt detta utan någon som helst ersättning till domhafvanden.

Enligt nu gällande lösenbelopp — en krona för första arket och 50 öre för ett hvart af de öfriga — täcker ej lösen för de exemplar af domboken, som begärts af kronans vederparter i målet, de kostnader domhafvanden får vidkännas för utskrifter af deras exemplar. Domhafvandena få väl i allmänhet numera beräkna utskriftskostnaderna efter 15 öre sidan. I denna domsaga åtminstone gå de ej under detta belopp. Därtill kommer, att till följd af detta måls vidlyftighet de fast anställda skrifbiträdena icke medhinna utskriften, hvaraf följer att jag blir nödsakad att anställa ett extra skrifbiträde för att kunna i rätt tid få utskrifterna verkställda. Detta ökar ju också kostnaderna, och desamma komma sålunda att taga en väsentlig del af de till min domsaga anslagna tjänstgöringspenningarna i anspråk. Lägges så härtill, det belopp, hvarmed den lösen, jag äger uppbära för kronans vederparter expeditioner i målet, understiger den verkliga kostnaden för utskrifvandet af desamma, äfvensom kostnaderna för protokoll i alla andra mål, som jag är skyldig att utan afgift expediera, t. ex. åklagarmålen, så torde ej mycket kvarstå af tjänstgöringspenningarna. För några år sedan handlades här vid häradsrätten ett mål, däri utskriftskostnaderna för protokollen till åklagaren uppgingo till öfver 200 kronor för domhafvanden. Förr, då utskriftskostnaderna ej voro så höga som nu, kunde domaren få en liten behållning på lösen i en del mål och därmed täcktes kostnaden för protokollen i de mål, som utgå utan ersättning till domaren, men nu räcker, såsom jag framhållit, lösen ej till utskriftskostnaden, så snart målet går på flera ark.

Från bestämmelsen i kungl. förordningen angående expeditionslösen, att kronan är befriad från erläggande af lösen för nödiga expeditioner, hafva ju tillkommit två undantagsbestämmelser. I 13 § sista momentet stadgas ju, att den för kronan stadgade befrielsen icke äger rum i sak, som härflyter från statens befattning med utförande af järnvägsbyggnad eller handhafvande af järnvägstrafik, ej heller i sak, som berör vattenfallsstyrelsens ämbetsutöfning.

Dessa undantagsbestämmelser hafva ju sin grund däri, att det ansetts obilligt att i så vidlyftiga mål, som de i berörda moment omförmälda i allmänhet ansetts blifva, expeditionshafvandena skulle betungas med kostnaderna för utskrifterna i desamma.

Då det äfven skulle vara synnerligen obilligt att i ett så vidlyftigt mål som ifrågavarande af kronan vid Västmanlands östra domsagas häradsrätt nu anhängiggjorda, till hvars utförande förordnats en revisionssekreterare och en professor, låta domhafvanden vidkännas kostnaderna för utskriften af kronans expeditioner i målet, vågar jag härmed vördsamast hemställa, att herr justitieombudsmannen ville lämna sin medverkan antingen till sådan ändring i gällande förordning angående expeditionslösen, att befrielsen för kronan från erläggande af lösen för expeditioner i mål af förevarande beskaffenhet bortfaller, eller att jag på annat sätt beredes godgörelse för utskriften af protokollen till kronan. Jag får ändock, såsom jag i det föregående framhållit, vidkännas rätt afsevärda kostnader för målet, då gällande lösenbelopp ej räcker till de verkliga utskriftskostnaderna.»

I hufvudsak kan jag för egen del ej annat än biträda de synpunkter, härads höfdingen Wetterling i sin ofvan intagna skrifvelse framhållit. Det lär vidare få anses som gifvet, att ett större antal mål af enahanda natur och af sanma vidlyftiga beskaffenhet som det af härads höfdingen Wetterling omförmälda komma att inom den närmaste tiden af kronan anhängiggöras vid skilda domstolar i riket. Då det sålunda gäller att råda bot å ett missförhållande, som efter allt att döma kommer att kännbart drabba ett flertal härads höfdingar, har jag ansett mig böra på det sätt tillmötesgå härads höfdingen Wetterlings i skrifvelsen framställda anhållan, att jag, med den rätt 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion gifver mig, härmed till Eders Kungl. Maj:t hemställer, huruvida icke en ändring af 13 § i expeditionslösenförordningen i den af härads höfdingen Wetterling antydda riktningen kan anses af omständigheterna påkallad.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående ändring i gällande bestämmelser om häradsnämnd.

Härom har jag den 22 juli 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en skrifvelse af följande lydelse:

»I skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 3 maj 1901 anförde Riksdagen:

»Vid innevarande riksdag hafva enskilda motionärer väckt förslag om sådan ändring i gällande bestämmelser i fråga om häradsnämnd, att nämndemännens antal i sådana tingslag, som bildats eller komma att bildas genom sammanslagning af två eller flera förutvarande tingslag, måtte begränsas till tolf.

Riksdagen har funnit detta förslag ur åtskilliga synpunkter hafva goda skäl för sig. Dels står detsamma i öfverensstämmelse med den i vårt land af ålder gällande principen för häradsrätternas sammansättning, dels skulle därigenom åvägabringas afsevärda fördelar i fråga om rättsskipningens handhafvande vid våra underrätter på landet. Såsom förhållandena nu äro i de flesta genom sammanslagning uppkomna tingslag, medför det stora antalet nämndemän, mellan hvilka i sådana tingslag tjänstgöringen är fördelad, att de nämndemän, som skola deltaga i afdömande af uppskjutna mål, ofta ej varit i tillfälle att öfvervara målens föregående handläggning i dess helhet och understundom helt och hållet sakna kännedom om hvad i målet vid föregående rättegångstillfällen förekommit. Visserligen har enligt 23 kap. 2 § rättegångsbalken häradsrättens skyldighet att, när dom å häradssting fällas skall, underrätta nämnden »om saken, och de skäl däri äro, så ock hvad lag i ty fall säger», men denna mer eller mindre kortfattade föredragning kan ej för nämndemännen ersätta den själfständiga iakttagelsen såsom grundval för ett personligt omdöme i målet.

Genom nedsättning af nämndemännens antal till tolf skulle i detta hänseende åstadkommas en väsentlig förbättring. Nämndemännen finge därigenom tillfälle att mera oafbrutet följa målens och tingsärendenas gång från deras första handläggning, och häraf skulle, helt naturligt, alstras ett ökad intresse hos nämndemännen för deras viktiga värf.

I princip ansluter sig Riksdagen alltså till motionärernas förslag, att nämndemansantalet måtte i alla tingslag begränsas till tolf.

Af praktiska skäl torde det emellertid ej vara lämpligt att öfverallt genomföra denna begränsning af antalet. Det måste nämligen beaktas, att nämndemännen hafva sig ombetrodt en hel del andra åligganden än tjänstgöringen vid häradsrättens sammanträden. Särskildt vägsynerna, vid hvilka nämndemännen äro pliktige att biträda utan ersättning, bereda dem afsevärdt besvär. Skulle nu antalet nämndemän ovillkorligen nedsättas till tolf inom hvarje tingslag, komme detta att i stora tingslag, där för närvarande finnas långt flere nämndemän än tolf, högst väsentligt öka det redan nu ganska betungande besväret af dylika förrättningar, hvilket i sin ordning skulle föranleda motvillighet mot nämndemansuppdraget

och sålunda medföra, att nämndemännen, så snart den föreskrifna tiden af två år var ute, ofta nog komme att afgå från sin befattning.

Riksdagen, som af denna anledning ansett sig ej böra ifrågasätta, att nämndemännens antal öfverallt begränsas till tolf, utan funnit lämpligt, att det fortfarande som hittills bör bero på Konungens pröfning, huruvida och i hvad mån en nedsättning af nämndemännens antal i de genom sammanslagning uppkomna tingslag bör äga rum, anser sig emellertid, under åberopande af det anförda och under uttalande af önskvärldheten utaf nämndemansantalets nedbringande till tolf, där sådant utan olägenhet kan vidtagas, böra anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:ts låta utreda, i hvad mån nämndemännens antal i de tingslag, där detsamma öfverstiger tolf, lämpligen må kunna nedbringas, samt utfärda de bestämmelser där-om, hvartill utredningen kan förenleda.»

Samtliga hofrätterna afgåfvo sedermera efter vederbörandes hörande på Eders Kungl. Maj:ts befallning underdåniga utlåtanden i anledning af Riksdagens ifrågavarande skrifvelse.

Svea hofrätt yttrade därvid:

Lika med Riksdagen funne hofrätten den omständigheten, att, såsom i flera af ifrågavarande tingslag ofta ägde rum, de nämndemän, som deltog i afdömande af uppskjutna mål, icke öfvervarit målens föregående handläggning, i många fall innebära en afsevärd olägenhet för rättsskipningen. Vål vore häradshöfding skyldig att, innan dom fälldes, meddela nämnden underrättelse om hvad i målen förekommit, men härigenom kunde icke alltid bibringas nämndemännen så grundlig kännedom om målen som de skulle erhållit, om de från början öfvervarit målens handläggning. Därest nämndemännens antal uti ifrågavarande tingslag nedbringades till det af Riksdagen ifrågasätta eller tolf, skulle nu antydda olägenhet i väsentlig mån undanröjas.

Beträffande åtskilliga af dessa tingslag torde dock å andra sidan kunna befaras, att om en dylik förändring vidtoges, inom nämnden ej alltid komme att förefinnas den grundliga kännedom om personer och förhållanden inom tingslagets särskilda delar, som vore för häradsrätten i synnerhet vid handläggning af vissa ansökningsärenden af största betydelse, och denna olägenhet kunde framför allt komma att blifva kännbar i större tingslag, omfattande socknar med väsentligt olika förhållanden och ringa inbördes beröring. Dessutom torde, om antalet nämndemän öfverallt begränsades till tolf, nämndemansbefattningen till följd af de många med densamma förenade uppdrag, särskildt åliggandet att deltaga i vägsyner, blifva i flera tingslag så betungande, att nämndemännen därstädes komme att kvarstå i tjänsten allenast så lång tid, de därtill vore enligt lag förplik-

tade; och att härigenom det till grund för Riksdagens ifrågavarande framställning liggande syfte att öka nämndens betydelse skulle i afsevärd mån motverkas, låge i öppen dag.

I själfva verket syntes förhållandena inom särskilda tingslag vara så väsentligt olika, att desamma betingade olika anordningar uti nu ifrågavarande hänseende.

Såsom af de från vederbörande domhafvande inkomna yttranden framginge, hade i flera af de tingslag, om hvilka fråga vore, tjästgöringen emellan nämndemännen kunnat ordnas så, att den af Riksdagen framhållna olägenhet helt och hållet eller åtminstone väsentligt undvekes, oaktadt nämndemännens antal öfverstege tolf. För vidtagande af åtgärder i ändamål att nedbringa nämndemännens antal i dessa tingslag torde ej för närvarande föreligga tillräckliga skäl; och hofrätten ansåge sig ej heller böra tillstyrka sådana åtgärder beträffande de öfriga tingslag, i fråga om hvilka vederbörande domhafvande förklarar nedsättning af antalet nämndemän vara otjänligt till följd af ortens särskilda förhållanden.

Däremot syntes, på sätt härads höfdingarne i Uppsala läns norra domsaga, Gästriklands domsaga, Västmanlands norra domsaga och Södra Hälsinglands domsaga samt t. f. domhafvandena i Västmanlands östra domsaga och Västerbottens mellersta domsaga anfört, en nedsättning af antalet nämndemän i förstnämnda två domsagor och i Västmanlands östra domsaga äfvensom i Gamla Norbergs och Vagnsbro härads tingslag af Västmanlands norra domsaga, i östra tingslaget af Södra Hälsinglands domsaga och i Nysätra tingslag af Västerbottens mellersta domsaga lämpligen kunna åvägbringas.

Jämväl beträffande Stockholms läns västra domsaga, inom hvilken tjänstgöringen emellan nämndemännen ej vore så fördelad att den af Riksdagen framhållna olägenhet undvekes, torde med hänsyn till domsagans jämförelsevis ringa utsträckning en begränsning af antalet nämndemän kunna ifrågasättas.

Med föranledande af hvad Svea hofrätt sålunda anfört anbefallde Eders Kungl. Maj:t hofrätten att efter infordrande af ej mindre yttranden från vederbörande tingslagsbor och häradsrätter jämte sådana utlåtanden af vederbörande domhafvande, hvartill dessa yttranden kunde gifva anledning, än äfven utlåtanden från Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande, om och på hvilket sätt antalet nämndemän i Uppsala läns norra domsaga, Gästriklands domsaga, Västmanlands östra domsaga, Stockholms läns västra domsaga äfvensom i ofvannämnda tingslag inom Västmanlands norra domsaga, Södra Hälsinglands domsaga och Västerbottens mellersta domsaga kunde nedbringas under det nuvarande, samt med berörda yttranden och utlåtanden jämte eget underdånigt utlåtande i ämnet till Eders Kungl. Maj:t inkomma.

Till åtlydnad häraf öfverlämnade sedermera hofrätten till Eders Kungl. Maj:t de anbefallda yttranden och utlåtandena samt anförde för egen del:

»På sätt nyss nämnda yttranden och utlåtanden gifva vid handen, har i de fall, där vederbörande beträffande tingslag, hvarom nu är fråga, ansett att nämndemännens antal alls icke eller endast i ringa mån borde nedsättas, ganska allmänt åberopats såsom hufvudskäl, hurusom det enligt 35 § väglagen åligger nämndemännen att biträda vid de årliga vägsynerna och att bördan häraf skulle vid inskränkning af antalet nämndemän drabba de återstående desto tyngre, hvilket åter syntes komma att medföra olägenheter i andra uppgifna hänseenden. I själfva verket torde också nämndemännens betungande med vägsynerna utgöra det väsentligaste hindret ej blott för undanrödjande af den olägenhet för rättsskipningen, som härrör från ett alltför stort antal nämndemän, utan ock i många fall för nämndemansbefattningarnas besättande med de därtill mest lämpliga personer och sålunda öfver hufvud för ernående af det till grund för Riksdagens ifrågasvarande framställning liggande syftemål att till gagn för rättsskipningen höja nämndens kompetens och betydelse, och hofrätten kan därför icke underlåta att i detta sammanhang ifrågasätta, huruvida icke åtgärder borde vidtagas till åstadkommande af sådan ändring i väglagen, att bestyret med vägsynerna skiljes från nämndemansbefattningen. Detta bestyr synes vara af beskaffenhet att lika väl kunna utöfvas af andra därtill särskildt valda förtroendemän. Skulle åter hinder befinnas möta för dylik förändring, kunde dock i viss mån förbättring vinnas, därest åt dem, som biträda vid vägsynerna, bereddes någon ersättning och tillika medgäfves, att såsom biträden vid dessa syner finge anlitas jämväl personer, som tillföre varit nämndemän, i likhet med hvad genom lag den 30 mars 1901 stadgats med afseende å förrättande af husesyn mellan enskild jordägare och landbo.

Beträffande de särskilda domsagor och tingslag, hvarom nu är fråga, och först *Uppsala läns norra domsaga* anser hofrätten en tillfredsställande ordning för nämndemännens tjänstgöring därstädes kunna vinnas, om, på sätt härads höfdingen i domsagan G. Ribbing i sitt första utlåtande af den 16 oktober 1901 föreslagit, nämndemännens antal i denna domsaga, nu uppgående till åttiofyra, i stället bestämdes till trettiosex, af hvilka tolf i sänder då skulle hafva att tjänstgöra en viss af de tre rättegångsdagar, hvarunder de allmänna tingsmanträdena i domsagan pågå. Däremot synes det under ärendets fortsatta behandling väckta förslaget, att nämndemännens antal skulle nedsättas med allenast tolf eller till sjuttiotvå, af hvilka hälften skulle vara vid häradsrätten tjänstgörande växelvis hvart annat år eller hvar annan tingstermin, ingalunda leda till det åsyftade

nålet. För öfrigt torde äfven inom denna ganska vidsträckta och folkrika domsaga ett antal af sjuttiotvå nämndemän få anses vara öfver höfvan stort, och då ett antal af trettiosex synes vid jämförelse med förhållandena i andra domsagor vara fullt tillräckligt, får hofrätten hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreskrifva, det antalet nämndemän i Uppsala läns norra domsaga skall utgöra trettiosex.

Hvad angår *Gästriklands domsaga* får hofrätten, som anser hvad landshöfdingämbetet i Gäfleborgs län anført mot nedsättning af nämndemännens antal i domsagan icke vara af beskaffenhet att böra tillmätas afgörande betydelse vid frågans bedömande, på de af tingslagsbor, häradsrätterna och domhafvanden anförda skäl hemställa, att nämndemännens antal inom denna domsaga måtte af Eders Kungl. Maj:t bestämmas till allenast tolf för hvardera af domsagans båda tingslag.

Beträffande *Västmanlands östra domsaga*, som utgör ett tingslag med fyrtiosju nämndemän, har hvarken häradsrätten eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län ansett sig kunna för närvarande tillstyrka minskning af nämndemännens antal. Däremot har flertalet sockneombud inför häradsrätten under vissa förutsättningar förordat antalets nedsättande till tjugufyra, och domhafvanden härads höfdingen Anton Wetterling, hvilken förmenat en sådan begränsning icke medföra åsyftade fördelar, har framhållit, att nämndemansantalets nedbringande till tolf skulle vara för rättsskipningen synnerligen önskvärdt, ehuru han af andra hänsyn funnit sig för närvarande hindrad föreslå en dylik minskning. Som, enligt hvad hofrätten inhämtat, de allmänna tingssammanträdena i denna domsaga pläga pågå två, endast undantagsvis tre dagar, synes likväl en väsentlig fördel i nu ifrågavarande hänseende stå att vinna genom en nedsättning af antalet nämndemän till tjugufyra, då tjänstgöringen dem emellan, i hufvudsaklig likhet med hvad för Uppsala läns norra domsaga här ofvan föreslagits, kunde så fördelas att tolf nämndemän hade att öfvervara tingsförhandlingarna under första och öfriga tolf under andra rättegångsdagen af hvarje allmänt sammanträde; och får hofrätten i enlighet härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreskrifva, det antalet nämndemän inom Västmanlands östra domsaga skall utgöra tjugufyra.

I fråga om *Stockholms läns västra domsaga* hafva häradsrätten och domhafvanden afstyrkt inskränkning af antalet nämndemän, nu uppgående till fyrtioåtta, hvaremot af tingslagsbor framställts åtskilliga förslag, afseende under vissa förutsättningar antalets begränsning till tjugufyra. Då de af häradsrätten till stöd för dess åsikt åberopade omständigheter synas, särskildt i förevarande domsaga, hvilken såväl till område som folk-

mängd är en af de minsta inom denna hofrätts domvärjo, icke böra tillmätas afgörande betydelse gent emot de olägenheter för rättsskipningen, som obestriddigen äro med nuvarande ordning förenade, finner hofrätten i likhet med Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län en väsentlig inskränkning i antalet nämndemän inom domsagan kunna och böra vidtagas, om ock denna begränsning för närvarande ej lämpligen torde böra sträckas längre än att antalet bestämmes till tjugufyra, däraf i sådant fall hälften kunde bestrida tjänstgöringen under första och hälften under andra rättegångsdagen af de under två dagar pågående allmänna tingssammanträdena; och får hofrätten i enlighet med denna uppfattning hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes förordna, att antalet nämndemän i nu ifrågavarande domsaga skall utgöra tjugufyra.

I afseende å *Gamla Norbergs och Vagnsbro härads tingslag inom Västmanlands norra domsaga* får hofrätten hemställa, att i öfverensstämmelse med hvad vederbörande häradsrätt samt domhafvanden och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län förordat, antalet nämndemän inom berörda tingslag, hvilket antal nu utgör tjugufyra, måtte af Eders Kungl. Maj:t bestämmas till aderton.

Hvad angår *östra tingslaget inom Södra Hälsinglands domsaga* får hofrätten på de skäl, som af domhafvanden härads höfdingen G. Holm anförts för nedsättning af nämndemännens antal från sexton till tolf, och då de af häradsrätten och landshöfdingämbetet i Gäfleborgs län åberopade omständigheter icke torde innefatta verkligt hinder för åvägabringande af en sådan för själfva rättsskipningen gagnelig förändring, hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes förordna, att antalet nämndemän i tingslaget ifråga skall utgöra allenast tolf.

Beträffande *Nysätra tingslag inom Västerbottens mellersta domsaga* får hofrätten i enlighet med hvad vederbörande utan meningsskiljaktighet tillstyrkt hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte bestämma antalet nämndemän inom detta tingslag till allenast tolf.

Slutligen får hofrätten i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med nådigt beslut i ämnet äfven meddela nödiga öfvergångsstadganden samt i sådant hänseende, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad som skett vid bestämmandet genom nådigt bref den 8 juni 1900 af antalet nämndemän i Arbrå och Järfsö tingslag, förordna, att nämndemän till det antal, som för vederbörande domsaga eller tingslag varder i nåder fastställdt, skola utses efter den distriktsindelning, som af häradsrätten i laga ordning verkställes, men att i tjänst varande nämndemän skola fortfarande bibehålla sina befattningar, intill dess de af laga anledning därifrån afgå eller aflida, samt att val af ny

nämndeman i afgåendes ställe ej skall anställas förr än sådant är erforderligt till fyllande af det antal nämndemän, som enligt den nya indelningen å distriktet belöper.»

Göta hofrätt anförde i sitt ofvan omförmälda utlåtande öfver Riksdagens ifrågavarande framställning hufvudsakligen följande: Det kunde icke längre förnekas, att häradsnämndens deltagande i målens afdömande under tidernas lopp allt mera minskats och för närvarande vore i det närmaste betydelselöst. Antagandet eller hoppet att någon väsentlig förbättring härutinnan skulle kunna vinnas därigenom, att nämndemännens antal i alla tingslag begränsades till tolf, torde vara tämligen illusoriskt, då i betraktande toges dels den invecklade beskaffenheten af nutidens rättstvister och dels, att häradsnämnden nästan utan undantag bestode af personer, som saknade all juridisk bildning. Men om således nämndens betydelse för den egentliga rättsskipningen, såsom förhållandena utvecklat sig, icke kunde vara annat än ringa eller ingen, vore likväl nämnden på grund af sin kännedom om personer och förhållanden inom tingslaget till ovärderlig nytta för härads höfdingarne, särskildt vid handläggningen af åtskilliga ansökningsärenden, såsom då fråga vore om förmyndares förordnande m. m. Det stora gagn i sistnämnda afseende, som härads höfdingarne för närvarande hade af nämnden, skulle emellertid i betydlig mån minskas, om uti tingslag med stor utsträckning nämndemännens antal inskränktes till tolf, ty därigenom komme att för nämndemännen kännas än mera betungande de många åligganden, som de tid efter annan fått sig ombetrodda, särskildt skyldigheten att biträda vid vägsynerna, och följden blefve utan tvifvel den, att nämndemännen icke kvarstode i tjänsten längre tid än de vore pliktiga eller två år. Men påtagligt vore, att en ständig omsättning i nämnden måste i betänklig grad minska nyttan af densamma.

På grund af hvad sålunda anförts förklarade sig hofrätten icke kunna tillstyrka minskning af nämndemännens antal i de under hofrätten lydande tingslagen i vidare mån än i fråga om Björkekinds, Östkindes, Lösings, Bråbo och Memmings härads tingslag, Tveta, Vista och Mo härads tingslag, Flundre, Väne och Bjärke härads tingslag, Åse, Viste, Barne och Laske härads tingslag äfvensom Vadsbo södra domsaga.

Med föranledande af hvad Göta hofrätt sålunda anført anbefallde Eders Kungl. Maj:ts hofrätten att efter infordrande af ej mindre yttranden från vederbörande tingslagsbor och häradsrätter jämte sådana utlåtanden af vederbörande domhufvande, hvartill dessa yttranden kunde gifva anledning, än äfven utlåtanden från Eders Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshufvande, om och på hvilket sätt antalet nämndemän i Björkekinds,

Östkinds, Lösings, Bråbo och Memmings härads tingslag, i Tveta, Vista och Mo härads tingslag, i Flundre, Väne och Bjärke härads tingslag, i Åse, Viste, Barne och Laske härads tingslag samt i Vadsbo södra domsaga skulle kunna nedbringas under det nuvarande, samt att med berörda yttranden och utlåtanden jämte eget underdånigt utlåtande i ämnet till Eders Kungl. Maj:t inkomma.

Till åtlydnad häraf öfverlämnade sedermera hofrätten till Eders Kungl. Maj:t de anbefallda yttrandena och utlåtandena samt anförde för egen del att hofrätten hemställde, det Eders Kungl. Maj:t måtte förordna, dels att nämndemännens antal i omförmälda tingslag hädanefter skulle utgöra, i *Björkekinds, Östkinds, Lösings, Bråbo och Memmings härads tingslag* tjugufyra, i *Tveta, Vista och Mo härads tingslag* tjugufyra, i *Flundre, Väne och Bjärke härads tingslag* sjuutton, i *Åse, Viste, Barne och Laske härads tingslag* tjugufyra, samt i *Vadsbo södra domsaga* tolf, och dels att häradsrätten i ett hvart af berörda tingslag skulle hafva att å sammanträde, därvid i rätten borde tjänstgöra nämndemän från samtliga de äldre tingslag, genom hvilkas förening i enlighet med kungl. förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om härads ting den 17 maj 1872 tingslaget bildats, samt vederbörande kronofogdar och länsmän, efter kallelse, borde vara tillstädes för att med upplysningar tillhandagå, indela tingslaget i valkretsar för utseende af det antal nämndemän, som blefve af Eders Kungl. Maj:t för tingslaget bestämdt; hvarjämte det torde få på vederbörande häradsrätt ankomma att med hänsikt därtill, att befolkningen från tingslagets olika delar blefve i nämnden företrädd, bestämma, ej mindre huruvida, innan nämndemansantalet i tingslaget genom nuvarande nämndemäns afgang från sina befatningar nedgått till det af Eders Kungl. Maj:t för tingslaget bestämda, val af nämndeman i afgången nämndemans ställe skulle för viss af de nya valkretsarna äga rum, än äfven för hvilken af sistnämnda valkretsar, då nämndemansantalet nedgått till det af Eders Kungl. Maj:t bestämda och ledigt rum i nämnden skulle till följd af nuvarande nämndemans afgang fyllas, nämndeman i den afgångnes ställe borde utses.

Hofrättens öfver Skåne och Blekinge ofvanberörda utlåtande öfver Riksdagens ifrågakvarande framställning var af följande lydelse:

»Då det kan befaras, därest i någon af omförmälda domsagor nämndemännens antal minskas, att den därigenom uppkommande, väsentligt ökade tjänstgöringsskyldighet för de återstående nämndemännen skall föranleda svårighet att hålla nämndemansbefattningarna besatta med lämpliga personer äfvensom tätare, för nämndens betydelse ingalunda gynnsamma ombyten af nämndemän; och då den hufvudsakliga olägenheten af nuvarande anordning — eller att nämndemän, som skola deltaga i afdömande

af uppskjutna mål, ofta icke varit i tillfälle att öfvervara målens föregående handläggning i dess helhet och understundom helt och hållet sakna kännedom om hvad i målen vid föregående rättegångstillfällen förekommit — torde kunna i väsentlig mån undvikas genom lämplig indelning af nämndemännens tjänstgöring, såsom ock, enligt hvad de från häradshöfdingarna inkomna yttranden gifva vid handen, i vissa domsagor redan skett, finner hofrätten, beträffande ofvannämnda domsagor, sig icke kunna tillstyrka, att nämndemännens nuvarande antal nedbringas.»

I detta sammanhang må jämväl erinras därom, att Svea hofrätt, efter underdånig framställning af häradshöfdingen i Uppsala läns södra domsaga, i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t den 12 oktober 1903 hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreskrifva, att antalet nämndemän i domsagan skulle utgöra tjugufyra.

Sedan från olika håll hos mig gjorts framställning, att jag skulle söka åstadkomma lösning af den genom Riksdagens ofvanberörda skrifvelse väckta frågan, har jag ansett mig böra med tillmötesgående häraf ägnas densamma min uppmärksamhet.

Med hänsyn till den långa tid, som förflutit från det hofrätterna i ärendet afgifvit yttranden, har jag därvid funnit mig böra till domhafvanden i de domsagor, där nedsättning i nämndemännens antal af hofrätterna ifrågasatts, aflåta skrivelser med förfrågan, huruvida på grund af numera ändrade förhållanden någon jämkning i hvad hofrätterna hemställt enligt domhafvanden uppfattning kunde anses vara af behof påkallad; och hafva svar å dessa skrivelser numera inkommit.

Domhafvanden i Uppsala läns norra domsaga har därvid nekande besvarat den af mig gjorda förfrågan med tillägg, att sedan ersättning för resekostnaden numera enligt lag den 17 juni 1908 utginge till vid vägsyn biträdande nämndeman, den af domhafvanden förut hysta betänkligheten mot ett begränsande af nämndemännens antal i domsagan i väsentlig grad förlorat sin betydelse.

Domhafvanden i Gästriklands domsaga, Västmanlands norra domsaga, Västerbottens mellersta domsaga och Vadsbo södra domsaga hafva likaledes nekande besvarat den till dem ställda frågan.

T. f. domhafvanden i Tveta, Vista och Mo härads domsaga har meddelat, att inom domsagan andra förändringar icke inträffat af beskaffenhet att kunna öfva inverkan på frågan om nämndemännens antal, än att dels Ljungarums socken från ingången af år 1910 skilts från Tveta härad och införlivats med Jönköpings stad och dels vissa hemman inom Hakarps

och Rogberga socknar af nämnda härad afskilts från samma socknar och bildat Huskvarna köping, som från och med den 1 januari 1911 erhållit stadsrättigheter; och har t. f. domhufvanden vidare anfört:

»Beträffande förstnämnda förändringen torde densamma icke böra för-
anleda till någon minskning af föreslagna antalet nämndemän. Ljungarums
socken var en mycket liten socken, som gemensamt med Barnarps socken
representerades af en nämndeman. Sistnämnda socken åter är en af de allra
största inom häradet, i hvilken folkökningen under de senaste åren varit
rätt betydlig, och redan på den grund torde det ej vara lämpligt, att
densamma förenas med annan socken i stället för Ljungarums om gemen-
sam nämndeman, men härtill kommer, att af de tre grannsocknarna två,
som hvar för sig beträffande invånarantalet äro af ordinär storlek, redan
äro förenade om en nämndeman, och den tredje, som har egen nämnde-
man, är allt för stor för att kunna i sådant afseende utgöra gemensamhet
med Barnarps socken.

Vidkommande förändringen med tillkomsten af Huskvarna köping och
stad, så synes mig i anledning därpå något behof af ökning af antalet ej
föreligga. Staden har såsom nämndt bekommit sitt markområde från Rog-
berga och Hakarps socknar, till större delen från den sistnämnda, hvilken
i likhet med Rogberga socken representeras af egen nämndeman. De vid
häradsrätten från staden förekommande mål och ärenden, däri upplys-
ningar från nämnden kunna vara af nöden, äro icke flera, än att berörda
båda socknars nämndemän hittills visat sig väl förtrogna därmed och lära
väl knappast komma att under den närmaste framtiden ökas i så väsent-
lig grad, att redan nu anledning kan förefinnas att förorda egen nämnde-
man åt staden.»

T. f. domhufvanden i Björkekind, Östkind, Lösings, Bråbo och Mem-
mings härads domsaga har till svar å min skrifvelse allenast anfört, att
enligt hans mening nämndemännens antal lämpligen torde kunna ned-
bringas till femton eller, i anseende till några socknars ifrågasatta läg-
gande under Norköpings stads domvärjo, möjligen tolf.

Domhufvanden i Stockholms läns västra domsaga, hvilken förut uttalat
sig mot en nedsättning af nämndemännens antal i domsagan, har förkla-
rat sig fortfarande anse en dylik nedsättning hvarken nödig eller önsk-
värd. Han har emellertid icke uppgifvit, att jämkning i Svea hofrätts
ofvanberörda hemställan, i hvad angår ifrågavarande domsaga, vore på-
kallad af numera ändrade förhållanden.

Domhufvanden i Flundre, Väne och Bjarke härads domsaga har anfört,
bland annat, följande:

»Vid öfverläggning, som jag haft med häradenas nämnd, har jag

funnit, att i denna trakt nämndemansbefattningen allt mera allmänt betraktas såsom ett ganska tyngande onus, medförande äfven direkta utgifter utan nämnvärd godtgörelse för af befattningen följande resor och gästning, och numera nära nog utan möjlighet att såsom fordom kunna påräkna arfvoden för boutredningsuppdrag eller ombudsmannaskap.

En följd däraf är, att samtliga nämndemän i domsagan, med några få undantag, afgå så snart den enligt lag tvungna tjänstgöringstiden af två år förflutit. Af detta ofta förekommande ombyte af nämndemän blir återigen den följd, att domaren ej sällan finner sig icke kunna af en nämndeman erhålla tillförlitliga upplysningar om folket utanför hans hemsocken.

Därtill kommer, att nämndemännen, som alltsedan de tre tingslagens sammanslagning varit uppdelade i tre tjänstgöringslag, helst önska slippa en vidsträcktare tjänstgöring än den hittills vanliga.

Med hänsyn till dessa förhållanden ansågs i nämnden en begränsning af antalet nämndemän i domsagan till sju vara väl sträng, och uttalades den mening, att nämndemännen i Bjärke härad med fyra socknar borde vara fyra, i Flundre härad med fem socknar fem och i Väne härad elfva, däraf i de väster om Göta älf belägna Vassända-Naglums och Väneryrs socknar, såsom en krets, tillhoppa tre, i en hvar af Västra Tunhems, Gärdhems och Väne-Åsaka socknar två och i en hvar af Norra Björke och Trollhättans socknar en; och skulle sålunda samtliga nämndemännen i domsagan blifva tjugu.

På grund af här anförda förhållanden anser jag, att nämndens mening kan hafva fog för sig, och hemställer om beaktande af densamma.»

Domhafvanden i Åse, Viste, Barne och Laske härads domsaga har anfört, bland annat, följande:

»Under tiden från år 1897, då domsagens förutvarande tre tingslag förenades till ett, till och med vårtinget 1909 utgjorde antalet nämndemän i domsagan tjuguåtta, nämligen sex för Åse, sex för Viste, åtta för Barne och åtta för Laske härad, och de voro indelade till tjänstgöring så, att turvis tre nämndemän från hvart härad tjänstgjorde å hvarje häradsrättens sammanträde.

Med en sådan indelning följde emellertid, att de nämndemän, som deltog i afgörandet af ett mål, ofta icke öfvervarit handläggningen af målet vid alla de tillfällen, det vid häradsrätten förekommit, och understundom inträffade det, att icke någon af de i afgörandet deltagande nämndemännen närvarit vid en enda handläggning af målet.

Under åberopande af detta missförhållande gjordes från nämnden framställning om, att indelningen till tjänstgöring måtte så vidt möjligt

ändras så, att de nämndemän, som öfvervarit handläggningen af ett mål, jämväl måtte få deltaga i afgörandet; och härvid anfördes därjämte, huruledes det skulle vara för de enskilde nämndemännen betydligt lägligare, om de finge tjänstgöra en dag å hvarje allmänt sammanträde, än om de tjänstgjorde å hvartannat allmänt sammanträde i två å tre dagar, hvilken tidslängd sammanträdena plägade taga i anspråk.

I anledning af berörda framställning bestämdes under år 1909, att för hvarje allmänt sammanträde Åse och Viste härads samtliga nämndemän skulle tjänstgöra å första rättegångsdagen, Barne härads nämndemän å andra rättegångsdagen och Laske härads nämndemän å tredje rättegångsdagen, att målen från Åse och Viste härad skulle utställas till första rättegångsdagen, målen från Barne härad till andra och målen från Laske härad till tredje rättegångsdagen af hvarje allmänt sammanträde, samt att å de särskilda sammanträdena för tingens avslutande skulle tjänstgöra tre nämndemän för hvarje härad efter särskild turlista. I sammanhang därmed ökades antalet nämndemän för Barne härad till tio och för Laske härad likaledes till tio.

Den sålunda bestämda indelningen har tillämpats från och med hösttinget 1909 och varit till allmän belåtenhet. Målen från Åse och Viste härad pläga tillsammans ej vara flera, än att de medhinnas på en dag, liksom ock målen från Barne härad medhinnas på en och målen från Laske härad på en dag.

Det vore önskligt, att samma indelning af nämndemännen till tjänstgöring finge bibehållas tills vidare, men därför är nödigt, att nämndemännens antal icke nedsattes under det nuvarande eller sex för Åse, sex för Viste, tio för Barne och tio för Laske härad.»

Domhufvanden i Västmanlands östra domsaga har meddelat, att nämndens tjänstgöringsskyldighet i domsagan numera omändrats, hvarjämte han vidare anförde:

»I domsagan finnas 48 nämndemän, 12 från hvarje härad. Vid hvart och ett af de tolf sammanträdena i domsagan — slutsammanträdena äro nämligen äfven inräknade i indelningen — tjänstgöra 12 nämndemän, 3 från hvarje härad. Hvarje nämndeman tjänstgör tre sammanträden i följd. För hvarje sammanträde utgår en nämndeman för hvarje härad, och en ny från samma härad inträder.

Genom denna anordning af tjänstgöringen har vunnits, att de särskilda orterna äro representerade i rätten, så att domhufvanden kan erhålla de upplysningar om personer och lokala förhållanden, som må erfordras. Däremot har naturligtvis härigenom icke kunnat uppnås den fördelen, att

de nämndemän, som deltaga i afgörandet af ett mål, äfven öfvervarit hela handläggningen af detsamma.

Då jag emellertid icke förmärkt några olägenheter af förevarande anordning, vill jag för min del ej förorda någon förändring af densamma. Till och med efter nuvarande anordningar anse nämndemännen själfva det vara en rätt afsevärd uppoffring af tid och penningar att tjänstgöra i rätten. Från en del socknar af domsagan stå de ej heller kvar i tjänsten längre än de därtill äro nödsakade.

Genom de föreslagna förändringarna torde kunna befaras, att ombyten i nämnden blefve ännu tätare än hittills — och i följd däraf icke de bäst kvalificerade personerna i orten utsedda till nämndemän, utan nämndemansbefattningen komme att anses vara ett så tungt onus, att valen komme att gå i tur och ordning bland de valbara, i stället för att bestämmas efter duglighet och lämplighet för befattningen.

Visserligen är det ju sant, hvad hofrätten framhållit, nämligen att tingssammanträdena i domsagan icke pågå längre än två, högst tre dagar, men järnvägs-kommunikationerna — från de orter, där sådana förbindelser finnas — äro ofta sådana, att nämndemännen ej kunna begagna sig af desamma för resorna till tingen på annat sätt än att resa till Heby dagen före och därifrån dagen efter tinget. Från Våla härad, där några järnvägsförbindelser ej finnas med Heby, måste resan företagas med häst. En del af dessa nämndemän hafva 4 à 5 mil från sitt hemvist till tingsstället. Äfven de få sålunda i allmänhet offra minst fyra dagar för hvarje tingsammanträde. Därtill kommer äfven den icke ringa tid, de få tillsätta i och för vägsynerna.»

Domhufvanden i Uppsala läns södra domsaga har anfört, bland annat, följande:

»Efter det Kungl. Maj:t genom nådigt bref den 2 juni 1902 föreskrifvit sammanslagning från och med 1904 års början af Åsunda, Trögds, Håbo och Bro härads fyra särskilda tingslag — tillhoppa utgörande Uppsala läns södra domsaga — till ett tingslag, men innan sammanslagningen ägt rum, ansågs på anförda skäl olämpligt och såsom ett onödigt besvärande af allmänheten att i den nya häradsrätten kvarhålla det antal af fyrtioåtta tjänstgörande nämndemän, hvilket uti domsagan fanns. Detta gaf anledningen till den af mig hos Kungl. Maj:t gjorda underdåniga framställningen om minskning af antalet. Vid tillämpningen af den nya tingsordningen gjordes den uppdelning af tingsarbetet, att hvarje allmänt sammanträde utsattes att hållas på två dagar med mål och nämnd, den ena dagen från Åsunda och Håbo härad och den andra dagen från Trögds och Bro härad, en uppdelning som fortfarande följes. Vid hvarje sam-

mantråde tjänstgöra tjugufyra nämndemän, tolf hvardera dagen. Hela antalet är uppdeladt i fyra lag, hvardera med ett halft års tjänstgöring i sänder.

Sedan tjänstgöringen på ofvan angifvet sätt kommit i gång, väcktes bland nämndemännen den önskan, att, under förutsättning att hvarje lag kunde inskränkas till nio i stället för tolf, antalet borde höjas åtminstone till trettiosex, hvarom yttrande, antecknadt i häradsrättens dombok, jämväl till Kungl. Maj:t aflåtits. Under den tid, som gått, hafva emellertid nämndemännen med den nuvarande uppdelningen af tjänstgöringen funnit sig synnerligen belättna, och något missnöje med det jämförelsevis stora nämndemansantalet icke försports.

På grund häraf får jag för min del förklara, att jag icke har något att erinra mot, att nuvarande antalet nämndemän bibehålles, och att afseende icke fästes vid min ofvannämnda framställning.»

Domhafvanden i Sydöstra Hälsinglands domsaga, i hvilken förutvarande östra tingslaget i Södra Hälsinglands domsaga numera ingår under beteckningen Ala tingslag, har anfört, bland annat, följande:

»De sexton nämndemännen inom det förutvarande Södra Hälsinglands östra tingslag, det nuvarande Ala tingslag, tjänstgöra sålunda, att hvarje nämndeman bevisar tre allmänna tingssammanträden i följd, hvarjämte samtliga de nämndemän, som tjänstgöra vid sista allmänna sammanträdet af ett ting, äfven tjänstgöra vid det särskilda sammanträde, som hålles för tingets afslutande.

Med en sådan anordning af nämndemännens tjänstgöring torde olägenheten däraf, att nämndemännens antal öfverstiger tolf, väsentligen undvikas.

Å andra sidan torde en nedsättning i nämndemännens antal från sexton till tolf komma att medföra svårighet att hålla nämndemansbefattningarna besatta med lämpliga personer. Ty skyldigheten att bevista samtliga allmänna tingssammanträden och hvarje sluttingsammanträde skulle jämte den ökade tjänstgöringen vid vägsyner göra nämndemansbefattningen så betungande, att de flesta nämndemän komme att kvarstå i tjänsten allenast så lång tid, som de enligt lag äro därtill förpliktade. Det torde här böra nämnas, att de allmänna vägarna inom tingslagets vägdistrikt hafva en sammanlagd längd af 18 nymil.

Äfven i andra afseenden skulle genom berörda nedsättning i nämndemännens antal olägenheter uppkomma.

Hos nämnden skulle ej komma att förefinnas erforderlig kännedom om personer och förhållanden inom alla delar af tingslaget, helst dettas område är ganska stort.

Vidare skulle inom åtskilliga delar af tingslaget komma att saknas lämpliga personer, till hvilka allmänheten kunde lämna handlingar, som böra för åtgärd af häradsrätten därstädes företes, såsom bouppteckningar för inregistrering, fångeshandlingar för lagfart och skuldebref för inteckning.

På grund af hvad jag sålunda anfört, och då jämväl en mindre ned-sättning i nämndemännens antal skulle, om ock i ringare mån, medföra de af mig omförmälda olägenheterna, anser jag, att antalet nämndemän inom Ala tingslag bör bibehållas vid det nuvarande.»

Af den sålunda nu och tillföre i ärendet åstadkomna utredningen framgår, att hinder icke förefinnes för att i viss mån tillmötesgå Riksdagens i dess ofvanberörda skrifvelse uttalade önskemål.

Beträffande Uppsala läns norra domsaga, Gästriklands domsaga, Gamla Norbergs och Vagnsbro härads tingslag inom Västmanlands norra domsaga, Nysätra tingslag inom Västerbottens mellersta domsaga, Vadsbo södra domsaga samt Tvetå, Vista och Mo härads domsaga är det sålunda enligt min mening klart, att i öfverensstämmelse med vederbörande hof-rätters hemställan antalet nämndemän utan praktiska svårigheter kan ned-sättas till: i Uppsala läns norra domsaga trettiosex, i Gästriklands domsaga tolf för hvartera af domsagans båda tingslag, i Gamla Norbergs och Vagnsbro härads tingslag inom Västmanlands norra domsaga aderton, i Nysätra tingslag inom Västerbottens mellersta domsaga tolf, i Vadsbo södra domsaga tolf samt i Tvetå, Vista och Mo härads domsaga tjugufyra.

Af hvad t. f. domhufvanden i Björkekind, Östkind, Lösings, Bråbo och Memmings härads domsaga anfört synes framgå, att tiden ännu icke är inne för ett slutgiltigt bestämmande af antalet nämndemän inom domsagan. Uppenbarligen *kan* dock utan olägenhet antalet redan nu begrän-sas åtminstone till tjugufyra i enlighet med Göta hofrätts hemställan.

I fråga om Flundre, Väne och Bjärke härads domsaga lärer, med fästadt afseende å hvad domhufvanden i sin ofvanberörda till mig aflåtna skrifvelse andragit, begränsning i nämndemännens antal skäligen icke böra ske i vidare mån, än att detsamma varder bestämdt till tjugu.

Hvad slutligen angår Stockholms läns västra domsaga, Åse, Viste, Barne och Laske härads domsaga, Västmanlands östra domsaga, Uppsala läns södra domsaga och Ala tingslag inom Sydöstra Hälsinglands domsaga, hyser jag för min del tvifvel om lämpligheten af att nu utan hänsyn till vederbörande härads höfdingars önskingar företaga någon som helst begränsning i nämndemännens antal.

Då jag, som till fullo uppskattar syftet med Riksdagens ifrågavarande hos Eders Kungl. Maj:t gjorda framställning, skulle finna det särdeles beklagligt, om den i ärendet åstadkomna tidsödande utredningen blefve alldeles resultatlös, får jag alltså med stöd af 19 § i den för Riksdagens justitieombudsman gällande instruktion härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte i öfverensstämmelse med hvad jag nyss antydt förordna om begränsning af antalet nämndemän samt därvid, i hufvudsaklig anslutning till hvad som skett vid bestämmandet genom nådigt bref den 8 juni 1900 af antalet nämndemän i Arbrå och Järfösö tingslag, meddela erforderliga öfvergångsstadganden.

Med afseende därå, att ett bifall till min nu gjorda framställning lärer förutsätta en delvis förändrad kretsindelning för val af nämndemän, tillåter jag mig att här fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på en annan i samband därmed stående fråga, ehuru densamma redan i viss mån genom justitiekanslersämbetet dragits under Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

I 1 kap. 1 § rättegångsbalken var ursprungligen stadgadt: »Första domstol å landet är häradsrätt. Där dömer härads höfding, med tolf bönder, som i häradet bo och därtill valde äro. De tolf kallas häradsnämnd.» Enligt förordningen den 18 december 1823 erhöll ifrågavarande lagrum följande lydelse: »Första domstol å landet är häradsrätt; där dömer härads höfding med tolf bönder, som i häradet bo och därtill valda äro. De tolf kallas häradsnämnd. Då ledigt rum i nämnden fyllas skall, varde i den eller de socknar, för hvilka ledigheten inträffat, val hållet af de därstädes boende bönder, å därtill fjorton dagar förut utlyst sockenstämma — —; och den, som de flesta rösterna erhållit, vare såsom nämndeman ansedd. Vid valet äge hvar bonde lika röst, ehvad han större eller mindre hemman hafver — —.»

Den 12 februari 1824 utfärdades ett kungl. bref, enligt hvilket hvarje härad eller tingslag skall indelas i valkretsar för val af nämndeman, s. k. nämndemansdistrikt; och skall indelningen göras af häradsrätterna.

Genom förordning den 19 juli 1872 erhöll 1 kap. 1 § rättegångsbalken följande ändrade lydelse: »Underrätt å landet är häradsrätt. Där dömer härads höfding med tolf män, som därtill valda äro. De tolf kallas häradsnämnd. Då ledigt rum i nämnden fyllas skall, varde i den valkrets, för hvilken ledigheten inträffat, val hållet å kommunalstämma. Äro flera socknar, eller socknedelar, till gemensam valkrets förenade, bestämme rätten, å hvilken sockens kommunalstämma valet förrättas skall. En hvar, som i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad är, äge rösträtt vid nämndemansval inom den valkrets, han tillhör; och hafve hvarje röstande en röst. Vid lika röstetal skilje lotten.»

Vid den indelning i valkretsar, som kom till stånd omedelbart efter utfärdandet af förenämnda kungl. bref, torde, åtminstone hvad det stora flertalet domsagor angår, allt sedan hafva förblifvit. Och jag har mig bekant, att ny indelning icke skett ens i fall, då viss del af en socken, utgörande en valkrets, utbrutits och bildat stad, fastän utan egen jurisdiktion.

I dylikt fall — jag kan exempelvis nämna Borgholm — har staden blifvit utan den andel i handhafvandet af rättsskipningen, som enligt lagstiftarens uppenbara mening bör tillkomma hvarje kommun inom en häradsrätts domvärjo.

Att vederbörande häradsrätt underlåtit att förordna om ny indelning, kan gifvetvis hafva berott därpå, att häradsrätten oriktigt utgått från, att stadens röstberättigade invånare, utan särskildt förordnande, allt fortfarande skulle deltaga i nämndemansval vid kommunalstämma i den socken, staden före utbrytningen tillhört. Å andra sidan saknas emellertid icke anledning till antagande, att underlåtenheten i fråga haft sin orsak däri, att häradsrätten med hänsyn till lagens bestämmelser ansett sig icke kunna meddela något förordnande angående rätt för stadens invånare att deltaga i nämndemansval. Dessa bestämmelser, ehuru de i sin nuvarande lydelse tillkommit på en tid, då städer, lydande under landsrätt, funnos, tala nämligen i fråga om valkretsar endast om socknar eller socknedelar.

Klart lär emellertid vara, att, enligt förnuftig tolkning af förevarande bestämmelser, hinder icke möter för vederbörande häradsrätt att förordna, det stad, hvarom nu är fråga, skall med närgränsande socken förenas till gemensam valkrets, och att stadens röstberättigade invånare äga att å socknens kommunalstämma deltaga i val af nämndeman. Där-
emot uppkomma tydligen afsevärda svårigheter, om man antager, att stad skulle kunna utgöra egen valkrets för val af nämndeman, eller att nämndemansval eljest skulle kunna försiggå i stad.

Enligt förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 utöfvas i stad, där stadsfullmäktige äro tillsatta, kommunens beslutanderätt af stadsfullmäktige med undantag för två särskildt angifna frågor, i afseende å hvilka beslutanderätten tillkommer allmänna rådstugan. Nämndemansval är icke någon af dessa frågor. På grund häraf och då ifrågasvarande förordning, som särskildt utsäger, att om val af landstingsmän är särskildt stadgadt, icke innehåller något motsvarande uttalande i afseende å val af nämndeman, måste man antaga, att lagstiftaren, om han vid förordningens redigerande haft tanke på möjligheten af nämndemansval i stad, förutsatt, att dylikt val skulle förrättas af stadsfullmäktige. Den sålunda dragna slutsatsen står dock i uppenbar strid med den i 1 kap. 1 § rättegångsbalken uttalade principen, att vid val af nämndeman

hvarje röstande skall äga en röst. Ty denna regel gäller ju icke vid val till stadsfullmäktige. Man kommer följaktligen till en återvändsgränd. Och detta lär visa, att ej mindre författarne till lagen den 19 juli 1872 än äfven kommunallagarnas författare gjort sig skyldiga till förbiseende, i det de ej haft uppmärksamheten fäst på det spörsmål, jag ansett mig böra här behandla.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående delning af Västerbottens västra domsaga m. m.

I detta ämne har tjänstförrättande justitieombudsmannen den 6 december 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrivelse:

»Då Västerbottens västra domsaga genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1883 utbröts ur Västerbottens södra domsaga, för att bilda en särskild domsaga, bestämdes, att med tillämpning af förordningen den 17 maj 1872 om tingssammanträden skulle i den nybildade domsagan tills vidare anstå, samt att i hvar och ett af de två tingslag, Lycksele lappmarks tingslag och Åsele lappmarks tingslag, hvori domsagan är delad, skulle årligen hållas två lagtima ting. Denna tingsordning har alltsedan dess bibehållits, och befolkningen i Västerbottens västra domsaga är så lunda i fråga om rättsskipningens snabbhet synnerligen vanlottad.

Men ej nog härmed. Inom denna domsaga är rättsskipningen ej blott mycket långsam, utan densamma är jämväl i ett annat hänseende ordnad på ett otillfredsställande sätt. De tingslag, hvori domsagan är delad och hvilka hafva sitt tingsställe, Lycksele tingslag i Lycksele och Åsele tingslag i Åsele, innefatta båda synnerligen vidsträckt områden, i följd hvaraf afståndet till tingsställena för stora delar af befolkningen är orimligt stort. Ett afstånd af 8 till 10 mil till tingsstället är i denna glest befolkade domsaga något mycket vanligt, flera bygder ligga så aflägsset, att deras innevånare hafva 12 till 15 mil eller mera till tingsstället, och de finnas, i Tärna socken, som hafva ända till 25 mil eller därutöfver till sitt tingsställe i Lycksele.

Befolkningen i Västerbottens västra domsaga lider alltså i hög grad af missförhållanden, som härröra från en långsam rättsskipning i förening med långa och dyrbara tingsresor. Med föranledande här af, och då häradshöfdingämbetet i nämnda domsaga för närvarande är till återbesättande ledigt, har jag trott mig böra genom denna framställning till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t må finna saken förtjäna, framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunna leda därtill, att berörda missförhållanden, så vidt möjligt är, undanröjas.

Hvad först angår nödiga åtgärder mot rättsskipningens långsamhet, så ligger det nära till hands att i detta afseende ifrågasätta upphäfvandet af hvad år 1883 bestämdes därom, att 1872 års förordning om tingsammansåttnaden tills vidare ej skulle vara tillämplig i ifrågavarande domsaga. Däraf skulle följa, att i hvartera af domsagens två tingslag komme att årligen hållas fem allmänna tingsammansåttnaden. Emellertid är afståndet mellan Åsele och Lycksele, å hvilken ort häradsförordningen hittills haft sin bostad, ej mindre än 10 mil, i följd hvaraf den ifrågasatta nya tingsordningen skulle för häradsförordningen medföra den kända olägenheten, att han måste tillbringa mycket längre tid på resor, än hvad nu är fallet. Häradsförordningens resor till Åsele, hvilka måste företagas ej blott för de ordinarie tings skull, utan ock för rannsakingar med häktade personer, konkurssammansåttnaden m. m., göra utan tvifvel ett betydande afbräck i hans år efter år alltmera sig ökande arbete, men jag föreställer mig, att göromålen dock skulle tills vidare medhinnas, äfven om tingsresorna, på sätt nämnts, blefve flera. I detta sammanhang må erinras, att tillämpningen af 1872 års förordning jämväl för de båda tingslagens långväga nämndemän skulle medföra ganska afsevärda olägenheter, i det att desse, som redan nu äro hårdt betungade genom de långa, tidsödande resorna, skulle därigenom, att tingsresorna blefve flera, nödgas offra ännu mera tid och penningar för det allmänna, än hittills varit nödigt.

Vissa ej obetydliga olägenheter äro sålunda förenade med införandet af 1872 års tingsordning i denna domsaga. Men måhända skulle emellertid en närmare undersökning af förhållandena ådagalägga, att den nya tingsordningen här borde kunna införas. Om så skedde, skulle dock det ofvan anmärkta missförhållandet kvarstå, att domsagens båda tingsställen äro alltför aflägsset belägna för stora delar af befolkningen. Detta missförhållande kan ju icke afhjälpas på annat sätt än därigenom, att tingsställena blifva flera, det vill säga genom en delning af de båda tingslagen.

Tanken på en delning af ifrågavarande båda tingslag är gammal. Hvad Lycksele tingslag angår, så var frågan om dess uppdelning i två tingslag en hufvudfråga i ärendet angående Västerbottens västra domsagas utbrytning ur Västerbottens södra domsaga. Redan år 1844 förspordes, att man ej var främmande för den tanken, att Sorsele socken kunde komma att afskiljas från Lycksele tingslag såsom ett särskildt tingslag. I en förening, som den 11 januari 1844 träffades för biläggandet af vissa tvister mellan Lycksele och Stensele socknemän, å ena sidan, samt Sorsele socknemän, å den andra, uttalades nämligen, att om Sorsele socken komme att till särskildt härads utbrytas, så skulle Sorsele sockne-

män återbekomma sin andel i det värde, tingshuset i Lycksele då ägde. Förslag om Sorsele sockens afskiljande från Lycksele tingslag väcktes sedermera den 3 mars 1879, då Sorsele sockens kommunalstämma beslöt att till Kungl. Maj:t ingå med ansökning, att Kungl. Maj:t måtte tillåta Sorsele socken att skiljas från Lycksele tingslag samt bilda ett eget tingslag med tingsställe i Sorsele kyrkostad. I motiveringen till denna hemställan framhölls, bland annat, att tingsstället i Lycksele vore beläget 13 mil från Sorsele kyrka, samt att Sorsele socken vore så vidsträckt, att ungefär en tredjedel af befolkningen hade öfver 20 mil, ungefär en tredjedel af befolkningen från 15 till 20 mil samt den öfriga tredjedelen från 10 till 15 mil till tingsstället i Lycksele, hvarjämte erinrades, att statsverket komme att få vidkännas långt mindre kostnader för ersättning till vittnen och målsägare i brottmål, om den föreslagna regleringen genomfördes. Sorsele kommunalstämmas ifrågavarande förslag rönt emellertid ej vidare sympatier i grannsocknarne. Däremot framkom ett annat förslag, som gick ut därpå, att Sorsele och Stensele socknar samt Tärna dåvarande kapellförsamling skulle utbrytas ur Lycksele tingslag och bilda ett särskildt tingslag med tingsställe i den inom Stensele socken belägna byn Bastuträsk. Detta förslag förordades af Konungens befallningshafvande i Västerbottens län i sammanhang med dess tillstyrkande af Västerbottens västra domsagas utbrytning. Denna utbrytning tillstyrktes ock af Svea hofrätt, som jämväl fann en delning af Lycksele tingslag önskvärd, men ansåg hofrätten på anförda skäl frågan om tingslagets fördelning och sättet därför lämpligen böra tills vidare anstå. Och den frågan har för visso sedan fått anstå. Mera än tre årtionden hafva förflutit, sedan hofrätten afgaf sitt utlåtande, och Lycksele tingslag är fortfarande odeladt.

Detta tingslag består af fem socknar, hvilka den 31 december 1911 hade en sammanlagd folkmängd af 17,729 innevånare, fördelade på de särskilda socknarna sålunda:

Lycksele	7,987
Örträsk.....	1,133
Stensele	3,617
Tärna.....	1,498
Sorsele	3,494.

Afstånden mellan de skilda orterna i detta vidsträckta tingslag äro så betydliga, att en delning synes vara af högsta behof påkallad. Utan tvifvel skola emellertid stora svårigheter yppas, om man inskränker sig till en delning i allenast två tingslag, och en tillfredsställande ordning torde knappast kunna komma till stånd, med mindre tingslaget delas i

tre tingslag, ett bestående af Lycksele och Örträsk's socknar, ett af Stensele och Tärna socknar samt det tredje af Sorsele socken. Det gamla förslaget att sammanlägga sistnämnda tre socknar till ett tingslag med tingsställe i Bastuträsk skulle visserligen medföra afsevärda fördelar, särskildt för Stensele socken, men för Tärna sockens innebyggare och för många af dem, som bo i Sorsele socken, blefve afståndet till tingsstället i Bastuträsk alltför stort.

Man skulle tilläfväntys kunna anmärka, att tillräckliga skäl ej föreläge att redan nu inrätta en särskild jurisdiktion för Sorsele socken, då inneväranantalet där ej uppgår till mera än 3,494. Men utan en sådan anordning skulle befolkningen i denna aflägsna socken fortfarande blifva alltför vanlottad i förevarande hänseende. Och i Norrland finnas flera tingslag med mindre antal inneväranare än i Sorsele socken.

Åsele tingslag består af fyra socknar, hvilka den 31 december 1911 hade en sammanlagd folkmängd af 17,643 inneväranare, fördelade på de särskilda socknarne sålunda:

Åsele.....	4,861
Fredrika	1,428
Vilhelmina	7,468
Dorotea	3,886.

Äfven i detta tingslag äro afstånden mellan de särskilda delarne så betydliga, att en delning af detsamma måste anses behöflig. Att tanken på en sådan delning är gammal, framgår af handlingarna i ärendet om Västerbottens västra domsagas bildande. Där förekommer nämligen i ett utlåtande af Lycksele sockens kommunalstämma det uttalandet, att Vilhelmina socken borde utbrytas från Åsele tingslag samt bilda ett eget tingslag. Något förslag härom framställdes emellertid icke. Vilhelmina socknemän själfva ville på den tiden ej ens vara med om den nyheten, att lagtima tingen i Åsele tingslag skulle blifva två årligen, utan anhöllo de i sitt yttrande den 15 april 1880 angående den nya domsagas bildande, att Kungl. Maj:t ville låta fortfarande förblifva vid den dittills gällande ordningen, att endast ett ting om året hölles i Åsele. Man torde kunna våga det antagandet, att Vilhelmina socknemän numera ej blott ändrat tankar i fråga om tingens lämpliga antal, utan ock önska få sitt eget tingsställe inom socknen på någon lämplig plats i de trakter, där inlandsbanan om några år skall löpa fram. — Vid en delning af Åsele tingslag synas allenast två tingslag kunna ifrågakomma, och torde det ena tingslaget böra bestå af Vilhelmina och Dorotea socknar samt det andra af Åsele och Fredrika socknar. Möjligtvis skulle dock en närmare utredning

angående lokala förhållanden komma att visa, att Dorotea socken fortfarande bör vara förenad med Åsele och Fredrika socknar.

Denna framställning har rört sig angående två särskilda missförhållanden, som i fråga om rättsskipningen äro rådande i Västerbottens västra domsaga, nämligen dels rättsskipningens långsamhet och dels de stora afstånden till tingsställena och däraf föranledda långa och dyrbara tingsresor. Inskränker man sig till att söka råda bot allenast på det förstnämnda missförhållandet, så torde detta mål, såsom ofvan framhållits, kunna vinnas genom ett upphäfvande af den gällande bestämmelsen, att 1872 års förordning om tingssammanträden tills vidare ej skall tillämpas i denna domsaga. Vill man åter vidtaga erforderliga åtgärder mot det missförhållandet, att de nuvarande tingsställena äro alltför aflägsset belägna för stora delar af befolkningen, så måste man företaga en delning af domsagan i flera tingslag, och af hvad jag i sådant hänseende ofvan anfört framgår, att domsagans hela område lämpligen kunde delas i fem tingslag. Men man kan knappast stanna härvid. En delning i fem tingslag synes nämligen nästan med nödvändighet medföra, att äfven en annan, vidtgående åtgärd varder vidtagen. Såsom af rättsstatistiken kan inhämtas, äro domaregöromålen i Västerbottens västra domsaga så pass betydande, att desamma antagligen icke skulle kunna nöjaktigt skötas, om häradshöfdingen nödgades vistas på resor så ofta och så länge, som en indelning i fem tingslag ovillkorligen skulle kräfva. Skola alltså tingslagen blifva fem, så torde däraf följa, att Västerbottens västra domsaga bör delas i två domsagor, den ena gifvetvis omfattande Lycksele nuvarande tingslag samt den andra Åsele nuvarande tingslag. Om en sådan delning komme till stånd, skulle i den ena af domsagorna, nämligen den som skulle bestå af Åsele nuvarande tingslag, 1872 års förordning om tingssammanträden komma att tillämpas, så att där fem allmänna tingssammanträden årligen komme att hållas i etthvert af den domsagans två tingslag. I den andra domsagan däremot kunde en sådan tingsordning ej fullständigt införas, men man synes kunna ifrågasätta, att detta dock borde ske i det tingslag, som skulle bestå af Lycksele och Örträsk socknar, så att där komme att hållas fem allmänna tingssammanträden om året. Möjligen skulle ock årligen tre lagtima ting kunna hållas i etthvert af de två öfriga tingslagen.

Genom den ifrågavarande domsagans fördelning i två domsagor och fem tingslag skulle alltså båda de ofvanberörda missförhållandena, åtminstone i väsentlig mån, blifva afhjälpta. Och uppenbart torde vara, att det endast är en tidsfråga, att denna domsaga måste delas i två domsagor. Enligt min mening är för den åtgärdens vidtagande rätta tidpunkten kommen just nu. Folkmängden skulle visserligen i hvardera af de nya dom-

sagorna ej blifva mycket stor. Den 31 december 1911 uppgick folkmängden, såsom ofvan nämnts, i Lycksele tingslag till 17,729 samt i Åsele tingslag till 17,643 innevånare. Till en jämförelse kan emellertid här lämpligen erinras därom, att då Härjedalens domsaga år 1878 nybildades, var den då för det området angifna folkmängdssiffran, hvilken afsåg folkmängden den 31 december 1876, allenast 14,810. Folkmängden i Västerbottens västra domsaga har för öfrigt länge varit stadd i en stark ökning, och någon anledning, att denna ökning nu skulle afstanna, finnes säkerligen ej. Snarare tvärtom, detta i följd af de förbättringar i kommunikationerna, som under den närmaste framtiden komma att äga rum därstädes. I detta hänseende må erinras om det beslut, som 1911 års Riksdag fattade om inlandsbanans framdragande till Ångermanälven å dess sträckning inom Vilhelmina socken. Den relativt ringa folkmängd, som de båda domsagorna till en början skulle komma att hvar för sig äga, borde alltså skäligen ej väcka betänklighet mot förslaget om den nuvarande domsagans delning. Och hvad angår frågan om domaregöromålens omfattning, så äro dessa visserligen i ifrågavarande domsaga ej så betydande, att af sådan anledning någon delning redan nu borde ifrågakomma, men å andra sidan synes man med ledning af rättsstatistiken kunna konstatera, att i händelse af domsagans delning de båda häradshöfdingarne nog skulle redan från början få tillräcklig sysselsättning, om de toge till regel att själfve hålla sina ting och att jämväl i öfrigt själfve sköta sina ämbeten. Och vid en så vidlyftig reglering, som här ifrågasättes, bör för öfrigt ihågkommas, att några år alltid ätgå, innan densamma kan träda i kraft, samt att behovet af regleringen för hvart år, som går, blifver alltmera kännbart.

På grund af hvad jag sålunda anfört, och då en lätt tillgänglig och ej alltför långsam rättsskipning måste betraktas såsom en förmån, hvilken staten, i den mån sådant utan alltför stora kostnader kan ske, bör tillhandahålla åt innebyggarna i alla delar af riket, får jag härmed hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida åtgärder böra vidtagas för åstadkommande af en delning af Västerbottens västra domsaga, på sätt ofvan närmare utvecklats, i två domsagor och fem tingslag,

men att, därest någon delning af Västerbottens västra domsaga skulle befinnas för närvarande ej böra äga rum, Eders Kungl. Maj:t måtte upphäva hvad den 29 juni 1883 blifvit bestämdt därom, att med tillämpning af förordningen den 17 maj 1872 om tingssammanträden skulle i samma domsaga tills vidare anstå.»

Framställning till Kungl. Maj:t angående tillämpning af förordningen om tingsammansåttnaden den 17 maj 1872 i Piteå tingslag.

Härom har tjänstförrättande justitieombudsmannen den 6 december 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit en så lydande skrivelse:

»Det är en allmän och berättigad klagan, att på många orter i vårt land rättsskipningen vid häradsrätterna är alltför långsam. Detta förhållande äger i synnerhet rum i Norrland, hvarest domsagornas vidsträckta omfång och deras däraf föranledda uppdelning på flera tingslag mångenstädes lagt hinder i vägen för tillämpning af förordningen den 17 maj 1872 om tingsammansåttnaden. Denna förordning äger nämligen i regeln ej tillämpning i de domsagor, som äro delade i tre eller flera tingslag.

Emellertid ankommer det enligt 11 § i 1872 års förordning på Konungens pröfning, om och i hvad mån en sådan anordning af tingen, som öfverensstämmer med samma författning, må införas äfven i domsagor med tre eller flera tingslag. På denna väg kan alltså en snabbare rättsskipning ernås jämväl i sådana domsagor.

En af de norrländska domsagor, där jämlikt 11 § i nämnda förordning en förbättrad tingsordning synes lämpligen kunna införas, är Piteå domsaga. I denna domsaga, som består af fyra tingslag, gälla ännu de gamla bestämmelserna om ting i 1734 års lag, och är det stadgadt, att i etthvert af domsagans fyra tingslag två lagtima ting om året skola hållas.

Piteå domsaga hade den 31 december 1911 en folkmängd af 35,010 innevånare, fördelade på de särskilda tingslagen sålunda:

Piteå tingslag	19,786
Älfsby tingslag	5,930
Arvidsjauris lappmarks tingslag	6,412
Arjeplogs lappmarks tingslag	2,882.

Det framgår af dessa folkmängdssiffror, att större delen af domsagans befolkning är bosatt i Piteå tingslag. Det är sålunda en ganska talrik befolkning, som skulle få gagn af en för detta tingslag genomförd förbättring i fråga om tingsordningen, och då häradshöfdingen i ifrågavarande domsaga antagligen framdeles såsom hittills kommer att bo i staden Piteå, samt Piteå tingslag har sitt tingsställe i den allenast en half mil från Piteå belägna byn Öjebyn (Piteå gamla stad), så skulle helt visst några afsevärda olägenheter ej uppstå, om häradsrättens sessioner i detta

tingslag hålles oftare, än hvad nu är fallet. Redan en ökning af tingens antal från två till tre vore en vinning, men något giltigt hinder synes ej kunna möta mot en tillämpning i Piteå tingslag af 1872 års förordning i likhet med hvad som gäller i de domsagor, som bestå af två tingslag. Om en sådan tingsordning infördes i Piteå tingslag, skulle där årligen fem allmänna tingssammanträden komma att hållas. Och att detta vore en utomordentlig förmån icke blott för den egentliga rättsskipningen i denna bygd, utan äfven för handläggningen af förekommande lagfarts-, intecknings- och andra ansökningsärenden, är uppenbart.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte förordna, att i Piteå tingslag förordningen den 17 maj 1872 om tingssammanträden skall vinna sådan tillämpning, som, där två tingslag äro till en domsaga förenade, äger rum i hvarterdera af dessa tingslag.»

Några frågor i fråga om straffbestämning vid sammanträffande af tjufnadsbrott.

Jämlikt 9 § i 20 kap. strafflagen skall den, som å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott eller sådant brott och snatteri och som därför varder på en gång lagförd, straffas efter ty i 4 kap. 3 § strafflagen sägs; och må straffet förhöjas till straffarbete i ett år utöfver den för det sväraste fallet bestämda högsta strafftiden. Med uttrycket »på en gång lagförd» afses i detta lagrum endast de fall, då en person antingen samtidigt lagföres för de i paragrafen omförmälta brott, af hvilka ännu intet varit föremål för domstols pröfning, eller ock enligt 4 kap. 9 § strafflagen får sitt straff bestämdt på samma sätt, som om han varit på en gång lagförd för två eller flera dylika brott, föröfvade innan något af dem varit föremål för dom.

Den i förstnämnda lagrum gifna regeln är alltså icke tillämplig å det fall, att någon — efter det han blifvit dömd exempelvis för första resan stöld, utan att detta straff ännu verkställts — föröfvar stöld, inbrott eller snatteri; för det senare brottet skall han dömas till *särskildt* ansvar såsom för första resan stöld eller första resan snatteri, och de båda sålunda ådömda straffen sammanläggas i vanlig ordning. Det har emellertid inträffat, att domstolar handlat i strid häremot, i afseende hvarå redogörelse här lämnas för följande rättsfall. Genom utslag den 2 september 1907 dömde en häradsrätt F. att för första resan stöld af ett till 28 kronor värderadt fickur undergå straffarbete i tre månader, men förordnade tillika, att med straffet skulle anstå och att på villkor, som an-

gifvas i lagen angående villkorlig straffdom, skulle bero, huruvida straffet skulle gå i verkställighet. Sedan F. ånyo föröfvat olofligt tillgrepp, förklarade nämnda häradsrätt i ett den 16 november 1907 meddeladt utslag, att F. vore förvunnen att hafva den 26 oktober 1907 olofligen, dock utan inbrott, tillgripit en portmonnä, värd en krona, med inneliggande 5 kronor 15 öre. Vidare yttrade häradsrätten i utslaget, att då F., genom att göra sig förfallen till nytt tjufnadsbrott, förverkat det honom beviljade anståndet med verkställigheten af det genom utslaget den 2 september 1907 ådömda straffet, pröfvade häradsrätten, i förmågo af 20 kap. 1, 9 och 14 §§ strafflagen, lagligt döma F. att för å särskilda ställen och tider första resan föröfvad stöld hållas till straffarbete nio månader och vara förlustig medborgerligt förtroende, intill dess ett år förflutit från det han efter utståndet straff blifvit frigifven. — Då i förevarande fall det af F. sist föröfvade tillgreppet ägt rum, efter det F. af häradsrätten genom utslaget den 2 september 1907 dömts till ansvar för första resan stöld, hade 20 kap. 9 § strafflagen icke bort tillämpas, utan F. skulle för det sist föröfvade tillgreppet dömts till straff för snatteri. Detta straff skulle därpå sammanlagts med det F. för första resan stöld ådömda straffet. På grund af det begångna felet, hvarigenom F. fått ett långt strängare straff än han skulle erhållit, om det sist föröfvade tillgreppet blifvit bedömdt för sig, samt dessutom olagligen dömts till förlust af medborgerligt förtroende, förordnade jag om åtal mot vederbörande häradshöfding; och »som ifrågakomna af häradsrätten den 16 november 1907 meddelade utslag vore i anmärkta hänseendet emot lag stridande», dömdes häradshöfdingen jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen att böta 50 kronor.

Hvad ofvan sagts om innebörden af 20 kap. 9 § strafflagen äger tydligen motsvarande tillämpning å den i 8 § af sanma kapitel meddelade bestämmelsen, att den, som under »en lagföring» varder förvunnen att hafva å särskilda ställen eller tider föröfvat snatteri, skall, där det tillgripnas värde öfverstiger femton kronor, straffas för stöld. Denna bestämmelse afser alltså icke det fall att någon — efter att hafva dömts till straff för snatteri utan att straffet ännu verkställts — ånyo föröfvar snatteri. Utan afseende därå, att sammanlagda värdet af hvad han vid de olika tillfällena tillgripit öfverskrider 15 kronor, får han icke dömas till ansvar för stöld. Det senare snatteri brottet måste för sig bedömas, och straffet för detta brott skall sammanläggas med det förut för snatteri ådömda straffet.

Äfven mot denna regel hafva domstolar felat. Sedan sålunda K. af F. häradsrätt genom utslag den 15 juni 1903 dömts att för första resan snatteri af gods till värde af 10 kronor hållas i fängelse en månad, samt

han, utan att verkställighet af straffet ägt rum, gjort sig skyldig till delaktighet jämlikt 20 kap. 12 § strafflagen i olofligt tillgrepp af gods till värde af 15 kronor, yttrade rådstufvurätten i V., där åtalet för sistnämnda förbrytelse utfördes, genom utslag den 6 juli 1903, att som K. enligt eget erkännande vore saker till ansvar för ifrågavarande delaktighetsbrott, och han genom F. häradsrätts utslag den 15 juni 1903 blifvit dömd att för första resan snatteri af gods till värde af 10 kronor hållas i fängelse en månad, hvilket straff K. dock ej aftjänat, dömdes K. i en bot, jämlikt 20 kap. 1, 8, 12 och 14 §§ strafflagen, att för första resan å särskilda ställen och tider föröfvad stöld af gods till sammanlagdt värde af 25 kronor undergå straffarbete i tre månader samt vara förlustig medborgerligt förtroende, intill dess ett år förflutit från det han efter utståndet straff frigifvits. Genom den missuppfattning, rådstufvurätten i förevarande fall haft om tillämpningen af 20 kap. 8 § strafflagen, hade K. sålunda obehörigen dömts till straffarbete och förlust af medborgerligt förtroende. På det åtal, som med anledning häraf anställdes mot rådstufvurättens ledamöter, meddelades utslag den 17 oktober 1904, hvari yttrades att, enär rådstufvurättens åtgärd att, ehuru K. begått omförmälta delaktighetsbrott först efter det han blifvit af F. häradsrätt dömd till ansvar för snatteri, likväl döma honom såsom om han blifvit under en lagföring förvunnen till ifrågavarande båda brott uppenbarligen vore mot lag stridande, dömdes ledamöterna att, jämlikt 25 kap. 17 § strafflagen, hvar för sig böta 25 kronor.

Om någon, efter att hafva dömts för ett tjufnadsbrott (B), varder förvunnen att hafva begått två andra tjufnadsbrott, däraf ett (A) före och ett (C) efter domen, måste såsom förut antydts bestämmelserna i 8 eller 9 § af 20 kap. strafflagen komma till användning i fråga om de båda först föröfvade brotten, men en dylik brottskombination kan icke verka någon ändring i den ofvan utvecklade regeln angående bestämmandet af straff för det efter domen begångna brottet; detta måste i allt fall bedömas för sig. Vål är det sant, att den brottslige här samtidigt lagföres för de två sist upptäckta brotten, A och C. Men jämlikt 4 kap. 9 § strafflagen skall *ett* straff bestämmas för B och A. Härefter har man sålunda att bedöma B+A och C. Och då i öfverensstämmelse med hvad förut anförts 8 eller 9 § i 20 kap. strafflagen icke äger tillämpning i afseende å C och B, måste tillämpningen af samma paragrafer äfven vara utesluten beträffande C och B+A. Jämväl i sistberörda hänseende har emellertid i praxis missuppfattning gjort sig gällande. Vid inspektion hos rådstufvurätten i G. antecknade jag sålunda följande rättsfall.

Den 11 september 1909 dömdes X. för första resan snatteri af gods till värde af 5 kronor 25 öre att böta 25 kronor. Under år 1910 tilltalades X. åter vid rådstufvurätten för olofligt tillgrepp. I utslag den 18 maj 1910 yttrade rådstufvurätten, att som utredt vore, att X. dels en dag i början af juni 1909 tillgripit en urkedja, värd 75 kronor, dels ock den 5 mars 1910 tillgripit tre par byxor, värda tillhopa 13 kronor 75 öre; alltså och då X. som genom rådstufvurättens utslag den 11 september 1909 dömts att för första resan snatteri böta 25 kronor, icke erlagt böterna eller undergått motsvarande förvandlingsstraff, samt straffet för samtliga ofvanberörda, af X. föröfvade tjufnadsbrott skulle, jämlikt 4 kap. 9 § strafflagen, så bestämmas, som hade han varit för dem alla på en gång lagförd, pröfvade rådstufvurätten rättvist döma X., jämlikt 20 kap. 1 och 9 §§ strafflagen, att för första resan å särskilda ställen och tider föröfvad stöld af gods till värde af 94 kronor hållas till straffarbete i fem månader.

Enligt hvad ofvan utvecklats, skulle rätteligen förfarits på det sättet, att straffet för de båda under år 1909 föröfvade tjufnadsbrotten jämlikt 4 kap. 9 § strafflagen så bestämts, som hade X. varit för dem på en gång lagförd, men det tjufnadsbrott, som begåtts år 1910, bedömts för sig. X. skulle med andra ord, enär 20 kap. 9 § strafflagen icke ägde tillämpning i afseende å det sista brottet, dömts till ansvar dels för första resan stöld och dels för första resan snatteri.

Till stöd för sitt domslut åberopade rådstufvurätten ett af Kungl. Maj:t genom utslag den 21 februari 1899 afgjordt rättsfall, hvilket förmenades vara fullt analogt med det af rådstufvurätten behandlade målet. Med ifrågavarande af Kungl. Maj:t afgjorda fall förhöll sig på följande sätt.

Y. dömdes den 12 juli 1898 af Stockholms rådstufvurätt för första resan snatteri af gods till värde af 14 kronor att hållas i fängelse två månader och undergick därefter detta straff. Sedermera ställdes Y. under tilltal vid samma rådstufvurätt för det Y. med vetskap om den olofliga åtkomsten innehafvt *dels* den 1 juli 1898 en stulen kappa, värd 20 kronor, *dels* den 1 oktober 1898 en stulen kavaj, värd 15 kronor, *dels ock* den 15 oktober 1898 en stulen divansmatta, värd 80 kronor. Rådstufvurätten yttrade i utslag den 27 oktober 1898, att emedan Y. vore öfvertygad att hafva begått sistnämnda tre brott och följaktligen, jämlikt 20 kap. 12 § strafflagen, med afseende å värdet af de därvid tillgripna persedlarna skulle straffas för olofligt tillgrepp; ty och som Y. genom rådstufvurättens utslag den 12 juli 1898 blifvit dömd för första resan snatteri af gods till värde af 14 kronor att hållas i fängelse två månader, hvilken bestraffning Y. till fullo undergått; samt straffet för sagda snatteri och för Y:s brottsliga befattning med den stulna kappan, jämlikt 4 kap. 9 § strafflagen, skulle så be-

stämmas, som hade Y. på en gång varit för båda brotten lagförd, prövade rådstufvurätten, i förmågo af 20 kap. 1, 9 och 14 §§ strafflagen, rättvist döma Y. för första resan å särskilda ställen och tider föröfvad stöld af gods till sammanlagdt värde af 129 kronor att hållas till straffarbete i sex månader och vara medborgerligt förtroende förlustig, intill dess ett år förflutit från det Y. efter utståndet straff blifvit frigifven; och skulle vid straffets tillämpning afräknas den af Y. för snatteri undergångna bestraffningen, motsvarande en månads straffarbete. Allmänne åklagaren anförde besvär under yrkande, att särskildt straff mått Y. ådömas för de brott, till hvilka Y. gjort sig skyldig innan rådstufvurättens utslag den 12 juli 1898 meddelades. Hofrätten fann emellertid ej skäl att i rådstufvurättens utslag göra ändring; och Kungl. Maj:t, hos hvilken allmänne åklagaren fullföljde sina besvär, fann ej skäl att göra ändring i hofrättens utslag.

Jämlikt den här förut af mig uttalade meningen hade Y. bort dömas till särskildt ansvar dels för de brott, som begåtts innan rådstufvurättens utslag den 12 juli 1898 meddelades, dels ock för de brott, till hvilka Y. därefter gjort sig skyldig. Den omständigheten, att hofrätten och högsta domstolen icke sålunda ådömde Y. ansvar för två gånger föröfvad första resan stöld, visar emellertid ingalunda, att dessa domstolar med underkännande af min mening gillat den uppfattning, som legat till grund för rådstufvurättens i G. ofvannämnda domslut. Att ändring ej gjordes i Stockholms rådstufvurätts ifrågavarande utslag, kan hafva berott därpå, att hofrätten och högsta domstolen funnit det af rådstufvurätten bestämda straffet ej böra höjas, äfven om ansvar yttryckligen ådömts Y. för två gånger föröfvad första resan stöld. Om så varit förhållandet — hvilket förefaller troligt — är det med hänsyn tagen till öfverdomstolarnas obenägenhet för att omredigera öfverklagade utslag allenast på grund af rent formella oegentligheter fullt förklarligt, att rådstufvurättens yttrande i sin helhet lämnades orubbadt. För öfrigt är härutinnan väl att märka, hurusom en väsentlig olikhet förefinnes emellan ifrågavarande af rådstufvurätten i G. och af Stockholms rådstufvurätt meddelade utslag. I det förra förklarades — och här är felets utgångspunkt — att straffet för *samtliga* ifrågavarande af X. föröfvade tjufnadsbrott skulle jämlikt 4 kap. 9 § strafflagen så bestämmas, som hade X. varit för dem alla på en gång lagförd. Stockholms rådstufvurätt åter yttrade — fullt riktigt — att sistnämnda lagrum skulle tillämpas allenast i fråga om de brott, som Y. begått innan första utslaget (den 12 juli 1898) meddelades. I samband härmed må framhållas, att rådstufvurättens i G. uppfattning, att 4 kap. 9 § strafflagen skulle tillämpas i afseende å samtliga de af X.

begångna tjufnadsbrotten, leder till konsekvenser, som rådstufvurätten emellertid icke torde hafva afsett. Antaget, att en person Y., efter det han dömts för andra resan snatteri af gods till värde af fem kronor att undergå fängelse och detta straff verkställt, varder förvunnen att hafva vid två andra tillfällen, däraf ett före domen och ett efter densamma verkställande, tillgripit gods till värde af respektive sex och fyra kronor. Enligt rådstufvurättens uppfattning skulle Y. här för samtliga förbrytelserna dömas för andra resan snatteri. Men detta vore uppenbart oriktigt. Enligt uttryckligt lagstadgande, 20 kap. 6 § strafflagen, måste nämligen Y. för det efter domens verkställande begångna snatteribrottet dömas såsom hade han föröfvat första resan stöld.

En person, som dömts till straffarbete och till fullo undergått detta straff, varder öfvertygad att före domen hafva begått brott, som förskyller böter. Skola böterna, där de ej kunna gäldas, förvandlas till straffarbete?

Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på viss tid, tillika förfallen till böter, och saknar han tillgång till deras fulla gäldande, skall, jämlikt 4 kap. 7 § strafflagen, det emot böterna enligt 2 kap. 11 § samma lag svarande fängelsestraff förenas med öfriga straffet; och har man att vid straffsammanläggningen iakttaga de grunder, som stadgats i 5 och 6 §§ af 4 kap. strafflagen.

Af dessa bestämmelser följer, att om någon exempelvis dömts dels till två månaders straffarbete dels till 100 kronors böter, och han saknar tillgång till böternas fulla gäldande, så måste vid straffens verkställighet böterna förvandlas till sex dagars straffarbete att förenas med det öfriga straffarbetet, i följd hvaraf straffsumman blir straffarbete i två månader sex dagar.

I öfverensstämmelse härmed bör, om någon, sedan han för ett brott dömts till straffarbete i två månader, utan att detta straff till någon del verkställt, varder öfvertygad att förut hafva föröfvat annat brott (jfr 4 kap. 9 § strafflagen), som finnes böra förskylla 100 kronors böter, tillika lämnas det förklarande att, där den dömde saknar tillgång till böternas fulla gäldande, han i stället för dem skall undergå straffarbete i sex dagar, i hvilket fall han alltså skall hållas till straffarbete i sammanlagdt

två månader sex dagar. I händelse det omedelbart ådömda straffarbetet redan var till en del verkställt, skall, jämlikt sistnämnda lagrum, vid straffets tillämpning denna del varda afräknad.

Om åter det omedelbart ådömda straffarbetet redan var till fullo verkställt, lämnar lagen ej tydlig anvisning på, huru rätteligen bör förfaras. Enligt hvad jag inhämtat, läser emellertid den meningen vara ganska allmänt utbredd, enligt hvilken äfven i dylikt fall det ådömda bötesstraffet bör, under förutsättning att böterna icke till fullo gäldas, förvandlas till sex dagars straffarbete att sammanläggas med det omedelbart ådömda straffarbetet, med förklaring att, då sistnämnda straff till fullo verkställts, den dömda har att undergå straffarbete i sex dagar.

Ehuru fråga icke är om verkställighet af annat än bötesstraff, skulle alltså böter kunna förvandlas till straffarbete. För min del tror jag dock, att detta är oriktigt. Afgörande härutinnan läser vara förenämnda bestämmelse i 4 kap. 7 § strafflagen; och de ordalag, hvori detta lagrum är affattadt, synas utmärka, att där omtalade bötesförvandling icke får äga rum i andra fall, än då fråga kan vara om verkställighet af såväl straffarbete (eller fängelse) som bötesstraff.

För riktigheten af min mening talar lagberedningens förslag i ämnet. Lagberedningen upptog såsom allmänna straffarter, förutom dödsstraff, dels fängelse i sju olika grader, dels ock böter. I händelse hos den, som blifvit fälld till böter, tillgång till deras gäldande saknades, skulle hvad han af böterna ej kunde gälda förvandlas till fängelse enligt särskilda grunder, angifna i 11 § af 2 kap. straffbalken. Omedelbart ådömdt fängelse var i fråga om sättet för verkställigheten af svårare slag än det, hvartill bristande böter skulle förvandlas. I 16 § af 6 kap. voro följande bestämmelser meddelade: »Har den, som gjort sig skyldig till fängelse i första grad» (på lifstid), »tillika begått brott, som med böter belägges; vare senare straffet förfallet. Är han skyldig till fängelse i annan grad; gånge af böterna ut hvad han gälda kan; och skall, *där han fängelsestraffet ej redan utstått*, hvad af böterna ej gäldas kan, öfvergå till fängelse i den grad, som förut ådömd är: i ty fall varde fängelsetiden i sagda grad förlängd med hälften af de dagar, som efter 2 kap. 11 § motsvara hela det bötesbelopp, som förvandlas skall: gå de dagar ej till jämnt tal; varde den dag ej räknad, som öfverskjuter jämna talet. Ej må fängelsestraff, genom sådan förlängning, öfverskrida högsta tiden i den förut ådömda grad. — *Har den dömda redan undergått fängelsestraffet; då skall hvad af böterna ej gäldas kan, förvandlas efter ty i 2 kap. 11 § sägs.*»

I motiven till dessa bestämmelser anfördes, bland annat, följande:

»Beredningen har funnit nödigt att i 16 § — — — närmare bestämma,

Justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1913 års Riksdag.

huru förhållas skall, då någon för särskilda brott gjort sig skyldig till fängelse under första grad och till böter. Beredningen har icke funnit skäl därtill, att icke böterna i detta fall böra ådömas och uttagas, så vidt tillgång finnes; men då det, som af böterna ej kan utgå, i detta fall bör förvandlas till fängelse af svårare slag än det, hvartill bristande böter i allmänhet förvandlas, och detta fängelsestraff dessutom försvåras därigenom, att det utgör fortsättning af ett redan utståndet fängelsestraff, har beredningen i 16 § föreslagit, ej blott att detta förvandlingsfängelse endast skall uppgå till hälften af den tid, hvartill fängelset, efter de i 2 kap. 11 § stadgade grunder, skolat utsättas, hvarvid en öfverskjutande udda dag lämnas oräknad, utan ock att, genom en sådan tillökning, den ådömda fängelsegraden ej må öfverskridas. — — — Af anförda grunder är ock klart, att högsta tillökningen af fängelsestraffet i allmänhet blifver 90 dagar, och den lägsta 2 dagar; äfvensom att, om högsta fängelsetiden inom graden är ådömd, all tillökning för böter förfaller. *Att om, då böterna skola förvandlas, det ådömda fängelsestraffet redan är till fullo utståndet, förvandlingen skall ske efter de i 2 kap. 11 § stadgade grunder, enär för det fallet skälet till nu anmärkta undantagsstadgande förfaller, har jämväl blifvit i denna § föreskrifvet.»*

Grunden till lagberedningens stadgande, att, vid samtidig verkställighet af omedelbart ådömdt fängelse under första grad samt bötesstraff, böterna skulle förvandlas till fängelse i motsvarande grad, var *allenast*, att beredningen — uppenbarligen med fullt fog — ville förhindra, att två straff, som på en gång skulle aftjänas, verkställdes under olika former.

Man saknar anledning antaga, att gällande lag härutinnan intager annan ställning.

Innebörden af bestämmelsen i 8 kap. 3 § giftermålsbalken.

Under en af mina inspektionsresor fann jag, att K. häradsrätt den 29 april 1907 sammanträd till *urtima ting* för ändamål, som i protokollet sålunda angifvits: »Under åberopande af stadgandet i 8 kap. 3 § giftermålsbalken, att svensk man och kvinna, som gjorde äktenskapsförord utrikes, skulle inom sex veckor efter sin återkomst låta ingifva sagda förord till rätten för att i dess protokoll intagas, anhöllo makarna E., som i midten af denna månad återkommit till Sverige, genom E. Ö., att här skulle intagas detta äktenskapsförord» etc. Handlingen var dagtecknad:

»Paris den 27 mars 1907». Nästa lagtima ting i häradet inföll den 4 juni 1907 och sålunda mer än sex veckor efter ifrågavarande makars återkomst till Sverige. Nästföregående lagtima ting hade hållits före makarnas återkomst.

I 8 kap. 1 § giftermålsbalken är stadgadt, bland annat, följande: »Äktenskapsförord skall öppet ingifvas till rätten i den ort, där makarna hafva sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen *och på landet sist å det ting, som infaller näst efter en månad sedan vigsel skett*, och låte rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagda tid hos rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarna till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, *och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller*, till rätter domstol ingifvet, med bevis af rätten i vigningsorten, att det där företedt varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är; vare det kraftlöst.»

I 2 § af samma kapitel är följande bestämmelse meddelad: »Nu göra man och kvinna sådana förord utländes, om den egendom de här hafva, och vilja, att de ock inrikes gälla skola, ändock de själfva ej hitkomma; då skola de förord före äktenskapet utrikes med vittnen upprättas, och inrikes inom natt och år *hos domaren* angifvas och intecknas.»

Slutligen är i 3 § föreskrifvet: »Göra de sådana förord utländes, och komma sedan själfva hit i landet; då skola de, som här födda äro, *inom sex veckor*, och utländska inom sex månader, sedan de sig här nedersatt, låta dem här inteckna, *som förr är sagdt*. Sker det ej; hafven de förord ingen kraft.»

Förfarandet att i ofvanberörda fall påkalla urtima ting för äktenskapsförordets ingifvande var tydligen grundadt på den uppfattningen, att det jämlikt sistnämnda lagrum ovillkorligen ålegat makarna att inom sex veckor från ankomsten till Sverige ingifva äktenskapsförordet till häradsrätten.

Rimligen kan man dock icke antaga, att lagstiftaren menat, att bevarandet af en rätt skulle göras beroende på anmälan inom viss tid vid häradsrätt, ehuru lagtima ting under samma tid icke infaller, och det följaktligen för vederbörande icke är möjligt att utan extra kostnader bevara sin rätt. Och äfven om sådant ting hålles inom sex veckor från makarnas ankomst till Sverige, måste ihågkommas, att lagen uttryckligen tillförsäkrar makarna ett rådtrum af sex veckor, i följd hvaraf det under hvarje förhållande måste vara tillfyllt, om åtgärd från deras sida vidtages å sista dagen före de sex veckornas utgång. Makar, som sålunda ville till fullo begagna sig af det medgifna rådtrummet, skulle icke förty,

om lagstiftarens mening vore den ofvan antydda, gå miste om sin rätt, så framt lagtima ting ej hölles å fatalietidens sista dag, enär häradsrätten ju icke samma dag efter först då skedd påfordran kunde hinna att sammanträda till urtima ting.

Om man alltså måste utgå från, att här ofvan omförmälta uppfattning, enligt hvilken äktenskapsförord i fall hvarom nu är fråga måste ingifvas till häradsrätten inom sex veckor från makarnas ankomst till Sverige, icke kan vara med lagens mening öfverensstämmande, är därmed ej klargjordt, huru förevarande lagbestämmelse rätteligen är att förstå.

Enligt en åsikt, som, efter hvad jag inhämtat, åtminstone i praxis har anhängare, måste uttrycket, att förordet skall inom sex veckor intecknas, »som förr är sagdt», anses i tillämpliga delar hänvisa jämväl till de *tidsbestämmelser*, som meddelats i 1 §. Det skulle alltså enligt denna åsikt vara tillfyllest, om förordet ingåfves till vederbörande häradsrätt å det lagtima ting, som infaller näst efter sex veckor, sedan makarna ankommit till Sverige.

För min del finner jag det dock troligare, att 3 § bör sättas i relation till 2 §. Liksom jämlikt sistnämnda paragraf förordet skall inom föreskrifven tid ingifvas till *domhufvanden*, bör ock, då fråga är om tillämpning af 3 §, förhållandet vara motsvarande; makarna hafva fullgjort hvad på dem ankommer, där de inom sex veckor från ankomsten till Sverige inlämnat förordet till vederbörande domhufvande. Denne åligger det sedermera att ombesörja, det förordet varder föredraget inför häradsrätten och i dess protokoll intaget.

I detta sammanhang må redogörelse lämnas för följande rättsfall, som förmenats utgöra prejudikat till stöd för den här ofvan först angifna meningen.

Hustru E. Oom, född Cornelius, bevakade å inställedagen den 5 augusti 1879 i mannens konkurs, under yrkande om förmånsrätt, 10,000 preussiska thaler att utgå ur tre skuldsedlar å tillsammans 25,000 kronor, hvarför inteckning meddelats i mannens i Sverige belägna fasta egendom. Till stöd för sitt yrkande åberopade hustru Oom, att äktenskapsförord mellan henne och mannen före vigseln ägt rum, och företedde i sådant afseende utdrag af protokoll, undertecknad af vederbörande kretsdomare i Pommern, af innehåll att F. Oom och hans trolofvade E. Cornelius infunnit sig inför kretsdomaren och anhållit om intagande i domstolens protokoll af en utaf dem bägge undertecknad handling, enligt hvilken icke någon egendomsgemensamhet mellan makarna skulle komma att äga rum och hustrun ensam förvalta sin egendom. Borgenärerna bestredo yrkandet och anmärkte, att makarna efter inflyttningen till Sverige icke iakttagit föreskrifterna i 8 kap. giftermålsbalken. Hustru Oom genmälde, att i 8

kap. 3 § nämnda balk afsåges endast sådana utlänningar, som vunnit svensk medborgarrätt och såsom sådana satte sig ned i riket, men kunde icke äga tillämpning på henne och hennes man, hvilka vore preussiska undersåtar; och företedde hon bevis från vederbörande häradskrifvare, att Oom, som under flera år med Kungl. Maj:ts tillstånd ägt och besuttit fast egendom i Gottlands norra fögderi, fortfarande i mantals- och upp-
bördslängden vore antecknad såsom preussisk undersåte, och att han, så vidt häradskrifvaren vore bekant, icke sökt eller vunnit svensk medborgarrätt. — Underrätten (Gottlands norra häradsrätt) yttrade i dom den 27 oktober 1879, att som Oom och hans hustru, hvilka, enligt hvad rätten känt vore, för flera år tillbaka inom Gottlands län sig bosatt, försummat att inom sex månader därefter till vederbörlig domstol ingifva sitt före äktenskapet utom riket upprättade äktenskapsförord, i följd hvaraf detsamma jämlikt 8 kap. 3 § giftermålsbalken vore utan verkan, ogillades hustru Ooms anspråk på fordringsrätt i konkursen för af henne enligt äktenskapsförordet i boet införda 10,000 thaler, däri giftorätt icke skulle hennes man tillkomma. Hofrätten fann i dom den 21 maj 1880 ej skäl göra ändring i häradsrättens dom; och Kungl. Maj:t fastställde, på hemställen af nedre revisionen, i dom den 30 november 1880 hofrättens dom.

Hustru Ooms talan ogillades sålunda med den motivering af underrätten, att äktenskapsförordet icke jämlikt 8 kap. 3 § giftermålsbalken inom sex månader från makarnas bosättning på Gottland ingifvits till *vederbörande domstol*; och har verkligen ifrågavarande lagrum dylik innebörd så vidt angår utländska makar, så måste det också äga motsvarande innebörd beträffande sådana makar, som äro födda här i riket, i följd hvaraf, i motsats till hvad förut antagits, det icke skulle vara tillfyllest, att de inom sex veckor från ankomsten till Sverige inlämnade äktenskapsförordet till vederbörande *domare*.

Nu är emellertid att märka, hurusom i det refererade rättsfallet tvist alls icke förelåg om rätta innebörden af förevarande lagrum i det afseende, hvarom nu är fråga. Det var ett ostridigt faktum, att, huru än samma lagrum tolkas, makarna icke ställt sig dess föreskrifter till efterrättelse. Mellan parterna tvistades allenast därom, huruvida lagrummet vore tillämpligt på sådana makar, som icke vunnit svensk medborgarrätt. Vid sådant förhållande och med kännedom om högsta domstolens ofta visade obenägenhet mot att omskrifva öfverklagade domar allenast på grund af otillfredsställande motivering, saknar man all anledning att åberopa Kungl. Maj:ts ifrågavarande utslag till stöd för den mening, som här ofvan af mig betecknats såsom oriktig.

Vid likvid af köpeskillingen för exekutivt försåld fastighet har i afseende å en bevakad löpande inteckning, hvilken till såväl kapital som fordrad ränta kan gäldas med erlagda köpeskillingen, visst belopp, motsvarande af gäldenären bestridd ränta, afsatts såsom tvistigt. Äger inteckningshafvaren under åberopande därpå, att hans anspråk på grund af inteckningen sålunda ännu icke blifvit i sin helhet slutligen pröfvadt, motsätta sig, att densamma utlämnas till köparen?

Å exekutiv auktion inför en länsstyrelse den 15 januari 1912 för försäljning af en L:s konkursbo tillhörig fastighet inropades densamma af H. för en köpeskillning af 150,000 kronor, som å likviddagen den 26 påföljande februari till fulla kontant erlades.

Såsom innehafvare af sex i fastigheten intecknade löpande skuldebref å tillhopa 130,000 kronor yrkade S. att ur köpeskillingen utfå detta belopp jämte förskrifven ränta från den 8 juli 1911; och ingaf S. å likviddagen ifrågavarande inteckningar i original till länsstyrelsen.

Sysslomännen i L:s konkurs bestredo, på angifven grund, att S. i följd af inteckningarna vore berättigad till ränta för längre tid än från den 4 oktober 1911, hvaremot S. vidhöll sitt framställda räntanspråk.

På grund härpå verkställdes af länsstyrelsen fördelning af köpeskillingen på det sätt, att, sedan afräkning skett för kostnader, konkursarfvoden m. m., till S. såsom innehafvare af inteckningarna utbetalades dels desammas kapitalbelopp 130,000 kronor dels ostridigt ogulden ränta från den 4 oktober 1911, hvarefter det räntebelopp för tiden 8 juli—4 oktober 1911, hvarom olika meningar gjort sig gällande, afsattes såsom tvistigt.

Oafsedt utgången af tvist angående S:s bestridda räntefordran hade sålunda den erlagda köpeskillingen räckt till fulla gäldandet af S:s inteckningar till såväl kapital som ränta, och hade till S. också erlagts både kapitalet och det ostridiga räntebeloppet, hvarjämte länsstyrelsen i sitt förvar innehade ett belopp, svarande mot af honom fordrad ränta, i den mån den bestridts.

Sedan likviden vunnit laga kraft, gjorde H. upprepade gånger hos länsstyrelsen muntlig framställning om att utfå ifrågavarande inteckningar,

men länsstyrelsen vägrade att utlämna dem. Slutligen ingaf H. till länsstyrelsen skriftlig ansökning om in-teckningarnas utbekommande. Öfver denna ansökning infor-drades förklaring från S., som bestred ansökningen. Denna bifölls emellertid sedermera af länsstyrelsen, dock först efter det in-teckningarna försetts med anteckning om det tvistiga räntebeloppet.

Innan detta beslut af länsstyrelsen meddelades, androg vederbörande landssekreterare, därom af mig tillspord, såsom skäl för sin vägran att omedelbart utlämna in-teckningarna till H. följande: Då in-teckningarna vore af löpande natur, skulle, därest de utlämnades till H., S:s rätt kunna äfventyras. Om en blifvande rättegång mellan L:s konkursbo och S. utfölle till den senares förmån, skulle han nämligen ändå icke kunna utfå det afsatta beloppet, därest tredje man i god tro under tiden åtkommit in-teckningarna. Beloppet hade afsatts till förmån för in-teckningarnas behörige *innehafvare*.

Detta resonnemang hvilar enligt min mening på missuppfattning af arten af den eventuella rätt till det afsatta räntebeloppet, som vid köpe-skillingslikviden tillerkänts S. Genom uppgörelsen vid köpeskillingslikvi-den lösgjordes S:s fordringsanspråk, jämväl i hvad det afsåg den outvistade röntan, från de in-tecknade skuldebrefven. Den rätt, som S. kunde äga till denna, ränta, blef rent personlig. S. kunde följaktligen icke hafva något berättigadt intresse i att motsätta sig in-teckningarnas utlämnande till H. För denne åter kunde uppenbarligen ett dröjsmål med deras utlämnande lända till afsevärdt förfång. Och betraktar man saken med hänsyn till köparen, bör det för öfrigt vara tydligt, att han måste äga anspråk på att komma i åtnjutande af sin rätt, så snart han fullgjort sin *skyldighet*, och att hans rätt alltså icke får uppehållas i afvaktan på en tvist, hvars ut-gång alls icke vidkommer honom.

Kan fullmakt brukas vid val af borgmästare?

?? Denna fråga, som under år 1912 underställdes mitt omdöme med anledning af då förestående borgmästarval i Skara, torde för sitt behöriga besvarande kräfva en granskning från tre särskilda, med hvarandra på det närmaste förbundna synpunkter: rätten att deltaga i dylika val, röstgrunden och sättet för valrättens utöfvande.

Sedan mycket ång tid tillbaka hafva städernas borgerskap öfvat in-

flytande vid tillsättande af borgmästare.* Detta förhållande blef genom särskilda kungl. resolutioner bekräftadt. Kungl. Maj:t förklarade sålunda genom resolutionen på borgerskapets besvär den 8 juli 1720, att städerna i gemen och hvar och en stad i synnerhet skulle oförkränkt få tillgodonjuta rättigheten att utvälja och föreslå borgmästare. Resolutionen på städernas besvär den 16 oktober 1723 innehöll i § 1 den bestämmelsen, att till lediga borgmästarbeställningar i städerna skulle magistraten och borgerskapet utvälja och föreslå tre personer, af hvilka sedermera den, som pröfvades värdigast och skickligast till den lediga tjänsten, skulle därå erhålla Kungl. Maj:ts fullmakt.**

Rätten att i stad deltaga i borgmästarval var länge förenad med den politiska rösträtten. Regeringsformen af den 6 juni 1809 stadgade i 31 §, att städernas borgerskap skulle framgent åtnjuta den rättighet, de ditintills innehaft, att till borgmästartjänster föreslå tre behöriga män, af hvilka en skulle utnämnas af Kungl. Maj:t. Rätten att välja riksdagsmän (ledamöter af borgarståndet) tillkom enligt 14 § i riksdagsordningen den 10 februari 1810 för städerna i allmänhet borgerskapet eller dess elektorer. Med tiden inträdde häri en ändring. Den politiska rösträtten i städerna, som enligt 1810 års riksdagsordning ursprungligen tillkom allenast borgerskapet d. v. s. burskap ägande handlande och handtverkare, utsträcktes äfven till andra kategorier, nämligen näringsidkare utan burskap samt fastighetsägare, som hvarken tillhörde adeln eller prästeståndet. I anslutning till denna utvidgning af den politiska rösträtten ändrades 31 § regeringsformen, så att rösträtt vid borgmästarval skulle tillkomma städernas borgerskap och öfriga till deltagande i riksdagsmannaval inom borgarståndet berättigade invånare. När sedermera riksdagsordningen af

---

* Ett uttalande härom gjordes genom kungl. cirkuläret om borgmästare och råds väljande och installerande den 5 (15) december 1693. Genom denna författning stadgades nämligen, att vid borgmästares afgang med döden skulle magistraten och borgerskapet sammanträda för att välja en annan, därvid afseende borde fästas allenast på den skickligaste och för stadens uppkomst nyttigaste. Den sålunda valde skulle »presenteras» för landshöfdingen, hvilken, under förutsättning att intet »särdeles» var att påminna mot den utseddes person, skulle hos Kungl. Maj:t föreslå honom till erhållande af fullmakt å ämbetet.

** Bestämmelsen att tre personer skulle uppsättas på förslag till borgmästarbefattning hade troligen sitt ursprung från hvad som enligt 40 § i regeringsformen af den 2 maj 1720 gällde om förslags upprättande till lägre tjänster. I hvarje fall var det genom borgmästarvalet tillkomna förslaget ett sådant af vederbörande upprättadt förslag, som afsågs med berörda grundlagsstadgande. Jfr förordningen den 17 oktober 1727, hvilken i fråga om borgmästarval i Stockholm i punkt 6 just hänvisade till 40 § i 1720 års regeringsform.

den 22 juni 1866 utfärdades, blef 31 § regeringsformen så till vida ändrad, att rösträtt vid borgmästarval därefter förklarades tillkomma städernas till deltagande i riksdagsmannaval berättigade invånare.

Angående röstgrunden vid borgmästarval blef genom förordningen den 12 oktober 1743 stadgadt, att, som den borde hafva förmånen, hvilken måste vidkännas största kostnaden till stadens upprätthållande; så borde ock hvars och ens öretal, efter taxeringslängden, vara grunden vid valen till dessa beställningar, samt hvars och ens röst följaktligen räknas och gälla, efter som han skattade och till stadens bästa utgjorde mer eller mindre. Att omröstningen vid dessa val sålunda hvilade på skattskyldigheten till staden, torde hafva funnits så mycket naturligare, som den politiska rösträtten i äldre tider varit byggd på samma grund. Äfven i 14 § af 1810 års riksdagsordning var stadgadt, att vid riksdagsmannaval inom städerna i allmänhet röster skulle beräknas efter hvad hvar och en af de väljande skattade till staden. Denna grundsats, hvilken enligt en snart vidtagen förtydligande ändring i 14 § af 1810 års riksdagsordning skulle afse samfällda val och icke val genom elektor, var gällande intill de vid riksdagen 1856—58 antagna ändringarna i nämnda grundlag. Därefter var stadgadt, att rösterna vid riksdagsmannaval skulle, där det omedelbara valsättet var öfligt, beräknas efter hvad hvar och en af de väljande skattade till staden eller dess allmänna behof, så vida icke annan beräkningsgrund blefve på särskildt föreskrifvet sätt antagen och af Konungen fastställd. Detta gällde, intill dess 1866 års riksdagsordning i 17 § bestämde, att såväl vid elektors- som vid riksdagsmannaval hvarje röstande skulle hafva en röst.

Vid borgmästarval kom med tiden röstgrunden att öfva inverkan på själfva valrätten. De genom 1743 års förordning gifna bestämmelserna om röstgrunden blefvo för ett flertal af rikets städer modifierade genom särskilda af städerna beslutade och af Kungl. Maj:t fastställda s. k. valordningar eller valreglementen. På grund af dessa författningar tillämpades i de flesta fall vid borgmästarval en stigande men begränsad skala allt efter storleken af de bevillningsbelopp, som påförts stadsinvånarne. Endast undantagsvis gällde, att rösträtten var lika för alla. Då emellertid rösträtten vid borgmästarval alltjämt var grundad på den allmänna bevillningen, kunde tydligen icke alla politiskt röstberättigade i 31 § regeringsformen betecknas såsom röstberättigade vid borgmästarval, sedan den politiska rösträtten utsträckts till personer, som icke erlade bevilling. För undvikande af en sådan oegentlighet har i sammanhang med alla framställningar om utvidgning af den politiska rösträtten efter år 1904 blifvit föreslaget, att 31 § regeringsformen skulle undergå sådan ändring,

att rösträtt vid borgmästarval allenast måtte tillkomma personer med kommunal rösträtt. En dylik ändring af ifrågavarande grundlagsbud är nu också vidtagen.

Angående sättet för rösträttens utöfvande vid borgmästarval gäller i främsta rummet hvad hvarje stad beslutit och Kungl. Maj:t fastställt. I valordning eller valreglemente för staden kan sålunda vara stadgadt, att den röstande skall personligen aflämna sin röstsedel (så t. ex. i Stockholm). Å andra sidan kan valordningen bestämma, att vid borgmästarval samma regler skola tillämpas som vid allmän rådstuga (vid val af stadsfullmäktige). I en dylik stad (t. ex. Uppsala) komma de i förordningen angående kommunalstyrelse i stad gifna föreskrifterna om fullmakt till användning vid borgmästarval. Finnes härom icke någon, direkt eller indirekt tillämplig, bestämmelse i en för den särskilda staden gällande författning, har man att följa förordningen den 19 januari 1758, hvori Kungl. Maj:t till efterrättelse förklarade och såsom enligt med meningen af 1 § i resolutionen på städernas besvär af den 16 oktober 1723 förordnade, att hvarken frånvarande borgare eller borgaränkor finge gifva röster vid borgmästarval.

Häraf följer, att frågan, huruvida i en viss stad fullmakt får brukas vid val af borgmästare, måste besvaras med ledning af den särskilda författning (valordning eller valreglemente), som kan hafva utfärdats för staden, samt att, när en dylik författning icke finnes eller densamma ej lämnar nödig ledning, fullmakt på grund af 1758 års förordning icke får användas vid dessa val.

* * *

I det ärende, som föranledt mig att ägna uppmärksamhet åt hithörande spörsmål, förekom följande.

Läroverksadjunkten Erik E. Janson insände en klagoskrift, däri han — med anledning däraf, att magistraten i Skara genom kungörelse den 17 maj 1912 kallat stadens till deltagande i borgmästarval berättigade invånare att inför magistraten den 6 juni 1912 kl. 2 e. m. personligen tillstädeskomma för att genom val föreslå tre behöriga män till borgmästarämbetet i staden — anhöll om upplysning, huruvida magistraten vore lagligen berättigad att vid ifrågavarande val vägra röstning på grund af fullmakt.

Då emellertid fråga icke var om tjänstefel, kunde klagoskriften ej föranleda någon åtgärd.

Bör domstol, då inteckning sökes till säkerhet för skuldebref, taga hänsyn till därå förefintlig anteckning om afbetalning?

I ett genom klagomål hos mig anhängiggjort ärende anfördes af klaganden, bland annat, att till säkerhet för ett å 2,557 kronor 95 öre lydande, med inteckningsmedgifvande försedt skuldebref inteckning till nyssnämnda belopp blifvit af vederbörande häradsrätt fastställd i de pantförskrifna fastigheterna, ehuru vid inteckningens meddelande å skuldebrevet förefunnits anteckning därom, att å skulden afbetalats 250 kronor. Detta klagandens påstående vann stöd af en utaf honom i ärendet förededd lagsökningshandling, under det att den i inteckningsprotokollet intagna afskriften af skuldebrevet i fråga ej upptog någon anteckning om afbetalning.

I häröfver afgifvet yttrande förklarade sig häradsrättens ordförande visserligen ej vilja bestämdt bestrida, att skuldebrevet, då det till rätten ingafs för intecknings erhållande, var försedt med den af klaganden åberopade anteckningen. Emellertid trodde han ej, att så varit förhållandet, och då för öfrigt berörda anteckning saknade underskrift, syntes honom dess betydelse vid intecknings beviljande tvifvelaktig.

Af denna förklaring att döma, skulle häradsrättens ordförande — trots sin uttalade tveksamhet inför det enligt min mening betydelselösa förhållandet, att den å skuldebrevet förekommande anteckningen om afbetalning ej var underskrifven — hafva tagit hänsyn till samma anteckning, om densamma vid inteckningens beviljande af honom iakttagits, samt i enlighet härmed meddelat inteckning för endast 2,307 kronor 95 öre. En sådan ståndpunkt till förevarande spörsmål är också enligt min uppfattning den riktiga.

Inskrifning af ett penningbelopp i en fastighet sker enligt vår rätt till säkerhet för *fordran*. I den mån fordringsrätten upphört, bör densamma därför ej heller blifva föremål för inteckning. Inteckningsförordningens 9 §, hvilken jämte 10 § i samma förordning afser att reglera förfarandet i det fall, att tvist uppstår mellan sökanden och fastighetsägaren, stadgar också, att därest ägaren med klara skäl visar, att fordran, hvarför inteckning sökes, är gulden, ansökningsen skall afslås.

Att borgenären enligt nu gällande lagstiftning kan hafva intresse af att erhålla inteckning till högre belopp än sin verkliga fordran, är ett förhållande, åt hvilket vid besvarandet af ifrågavarande spörsmål betydelse ej läser kunna tillmätas.

Skyndsammare redovisning för verkställigheten af bötes- och vitesbeslut.

I 1909 års ämbetsberättelse lämnade jag redogörelse för en af mig år 1908 hos Kungl. Maj:t gjord framställning, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande af skyndsammare redovisning för verkställigheten af bötes- och vitesbeslut.

Kungl. Maj:t har i kungörelse den 11 oktober 1912 meddelat bestämmelser, afseende att befrämja en snabbare redovisning å ifrågavarande område.

Åtgärder till förekommande af obehörigt bötfällande af värnpliktiga för utevaro från inskrifningsförrättning.

I min ämbetsberättelse till 1912 års Riksdag lämnades redogörelse för en af mig under år 1911 hos Kungl. Maj:t gjord framställning om åtgärder till förekommande af obehörigt bötfällande af värnpliktiga för utevaro från inskrifningsförrättning.

De ändringar, som af Kungl. Maj:t den 15 november 1912 beslutits i inskrifningsförordningen, innefatta ett beaktande af min ifrågavarande framställning.

Förstärkning af arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Med anledning af min under år 1911 (jfr ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag) hos Kungl. Maj:t gjorda framställning om förstärkning af arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställde Kungl. Maj:t i proposition till 1912 års Riksdag, att för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna hos nämnda styrelse måtte på extra stat för år 1913 beviljas ett anslag af 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1912 af tillgängliga medel utanordna beloppet. Det sålunda begärda anslaget blef af Riksdagen beviljad.

Stämpelafgift för afhandling om skogsafverkning.

Min ämbetsberättelse till 1912 års Riksdag utvisar, hurusom jag i en till Kungl. Maj:t under år 1911 aflåten skrifvelse framhöll angelägenheten däraf, att bestämmelserna om stämpelafgift för afhandling angående skogsafverkning, till förhindrande af lagens kringgående på ett af mig närmare angifvet sätt och till vinnande af större klarhet, blefve underkastade erforderlig revision.

I anledning af min sålunda gjorda framställning blef af Kungl. Maj:t för 1912 års Riksdag framlagdt ett förslag om ändrad affattning af ifrågavarande bestämmelser, i hvilket förslag de af mig framhållna synpunkterna blifvit till fulla beaktade.

Frågan förföll emellertid, då Riksdagen ansåg, att de bestämmelser, mot hvilka jag riktat mig, borde i sin helhet upphävas.

Ändrad affattning af bestämmelse, som af Kungl. Maj:t i samband med inkorporeringsbeslut meddelas i afseende å vårdnaden af förmynderskap.

Såsom denna ämbetsberättelse utvisar, gjorde jag nästlidet år hos Kungl. Maj:t en framställning rörande den bestämmelse, som i nådiga beslut om ändring i rikets judiciella indelning plägar intagas därom, att de förmynderskap — i afseende å hvilka vårdnaden före förändringen blifvit på grund däraf, att det område förändringen afser tillhör viss domkrets, af domstolen därstädes öfvertagen eller utöfvad — jämväl därefter skola förblifva under samma domstols inseende, till dess i laga ordning kan blifva annorlunda förordnad. Jag framhöll därvid, att ifrågavarande bestämmelse blifvit ganska allmänt missuppfattad.

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har i ämbetsskrifvelse meddelat mig, att vid föredragning af ärendet den 22 mars 1912 inför Kungl. Maj:t erinrats, att i det beslut angående införlifning af Brännkyrka socken med Stockholms stad, som förut under dagen af Kungl. Maj:t meddelats, den ifrågavarande bestämmelsen erhållit sådan förändrad affattning, att missförstånd i det af mig omförmälta hänseendet borde vara förebyggdt, samt att Kungl. Maj:t torde vilja äfven i framdeles förekommande fall affatta samma bestämmelse i enlighet med hvad nu skett.

Kungl. Maj:t hade därför funnit min skrifvelse icke föranleda någon vidare åtgärd.

Min framställning har emellertid sålunda ledt till åsyftadt resultat.

Skyldighet för förrättare af exekutiv auktion å fast egendom att om auktionen underrätta inteckningshafvare och öfriga rättsägare.

Till Kungl. Maj:t aflät jag, i enlighet med hvad närmare framgår af min ämbetsberättelse till 1911 års Riksdag, år 1910 en skrifvelse med hemställan om sådan ändring af 100 § utsökningslagen, att förrättare af exekutiv auktion å fast egendom blefve skyldig att alltid, där så ske kunde, underrätta inteckningshafvare och öfriga rättsägare om auktionen.

Under år 1912 utfärdades lag, hvarigenom ifrågavarande paragraf erhöll ändrad lydelse i öfverensstämmelse med min sålunda gjorda hemställan.

Ändring i banklagstiftningen i fråga om rösträtt vid bolags- stämma för aktie eller lott, å hvilken icke fullgjorts föreskrifven inbetalning.

I en under år 1909 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse påpekade jag (jfr min ämbetsberättelse till 1910 års Riksdag), hurusom då gällande banklagar vore bristfälliga därutinnan, att notoriskt ovederhäftiga personer, hvilka underlåtit fullgöra föreskrifna inbetalningar för tecknade aktier eller lotter i bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, ändå kunde äga beslutanderätt i bolagets angelägenheter, hvarjämte jag hemställde om ifrågavarande bristfällighets afhjälpande. I den nya lagen om bankrörelse har min framställning till fullo beaktats.

Befrielse för svarande och förklarande i hofrätt från skyldighet att utlösa dom eller utslag.

Under år 1907 gjorde jag, såsom af min ämbetsberättelse till 1908 års Riksdag närmare framgår, hos Kungl. Maj:t framställning, i syfte att

svarande och förklarande i hofrätt måtte befrias från skyldighet att utlösa dom eller utslag. Kungl. Maj:t fann emellertid min framställning ej föranleda åtgärd. Med anledning häraf yttrade jag i min ämbetsberättelse till 1909 års Riksdag, bland annat, följande: »Då min åsikt emellertid omfattas af flertalet myndigheter och dessutom helt visst har allmänna meningen för sig, hyser jag den tillförsikten, att den af mig väckta frågan icke fallit för alltid, utan att den fastmera inom en icke alltför aflägsen framtid skall ånyo upptagas för att då vinna önskvärd lösning.» Min sålunda uttalade förmodan har redan gått i uppfyllelse. Efter proposition till 1912 års Riksdag har nämligen lag utfärdats om borttagande af ifrågasvarande skyldighet.

Platsen för revision af kyrko- och skolråds räkenskaper.

Enligt hvad min till 1911 års Riksdag afgifna ämbetsberättelse utvisar, gjorde jag år 1910 hos Kungl. Maj:t framställning om förtydligande af vederbörande författningar i syfte att aflägsna oklarheten därutinnan, huruvida revisorer af kyrko- och skolråds räkenskaper ägde att verkställa granskningen af desamma hvarhelst det syntes dem lämpligt, eller om pastor saknade skyldighet eller rent af rättighet att annorledes än i pastorsämbetets lokal tillhandahålla revisorerens räkenskaper.

Med anledning af denna min framställning hafva numera utfärdats lagar om ändrad lydelse af dels 39 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 dels ock 41 § 1 mom. i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, hvarigenom syftet med framställningen vunnits.

Effektivare medel för framtvingande af renovationsskyldighetens fullgörande.

I skrifvelse till Kungl. Maj:t under år 1912 fäste jag, såsom denna ämbetsberättelse utmärker, uppmärksamhet därå, att uti det fall att hofrätt ådömt dagabot för härads höfdings eller rådstufvurätts försummelse att till hofrätten insända de i förordningen den 15 juni 1875 afsedda särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden samt förelagt den försumlige vid vite att inom viss af hofrätten föresatt tid fullgöra sin renovationsskyldighet, den afsevärda oegentlighet föreläge,

att under tiden från meddelandet af hofrättens föreläggande intill den utsatta fristens utgång försummelsen vore straffri, hvarjämte jag ifrågasatte förhöjning af det belopp, hvartill dagaboten i förordningen blifvit bestämd.

Öfver denna min framställning hafva hofrätterna till Kungl. Maj:t afgifvit infordrade utlåtanden.

Svea hofrätt har därvid anfört, att hofrätten i likhet med mig funne det böra betecknas såsom ett missförhållande, att den försumlige domaren kunde efter honom meddeladt vitesföreläggande utan straffpåföljd underlåta att fullgöra sin renovationsskyldighet, och tillstyrkte på grund däraf lagstiftningsåtgärder i syfte att undanröja detta missförhållande.

Göta hofrätt har förklarat sig anse det önskvärdt, att åtgärder vidtoges för vinnande af sådan ändring i gällande bestämmelser, som betingades af det utaf mig anmärkta förhållandet.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge har anfört, att hofrätten i likhet med mig ansåge det påpekade förhållandet vara högeligen oegentligt, samt förty tillstyrkte, att lagstiftningsåtgärder måtte vidtagas i syfte att förebygga sagda missförhållande.

Aflöningstitlarna ortstilläggs och bostadsförmåns inverkan vid beräkning af stämpelafgiften för fullmakt eller annan handling, hvarigenom tjänst tillsättes.

Såsom denna ämbetsberättelse utmärker, gjorde jag under år 1912 hos Kungl. Maj:t framställning om ändring af bestämmelserna angående aflöningstitlarna ortstilläggs och bostadsförmåns inverkan vid beräkning af stämpelafgiften för fullmakt eller annan handling, hvarigenom tjänst tillsättes.

I ett till Kungl. Maj:t afgifvet utlåtande öfver denna min framställning har statskontoret anfört, bland annat, följande:

»Justitieombudsmannens i förevarande framställning uttalade åsikt, att stämpelförordningens stadganden å ifrågavarande område borde underkastas en revision, synes statskontoret så mycket hellre förtjäna beaktande, som gifvet torde vara, att vid meddelande af gällande föreskrifter om stämpel för fullmakt, förordnande och konstitutorial icke afsetts att med stämpelskatten träffa andra resp. tjänst åtföljande aflöningsförmåner än dem, som äga karaktär af fast lön, d. v. s. kunna af tjänst innehafvaren påräknas bibehållna oförminskade, så länge han äger att i den tjänsten kvarstå.

Vid det väckta spörsmålets behandling torde till en början kunna såsom obestriddigt fastslås, att den numera i ett flertal lönestater förekommande aflönings titeln *ortstillägg* tillkommit i syfte att för innehafvare af enahanda slags tjänster eller af tjänster, hvilka vid lönereglering ansetts böra i aflöningshänseende med hvarandra likställas, utjämna den minskning i aflöningsförmånernas värde, som tjänstgöring, förlagd till ort med dyrare lefnadskostnader, eljest skulle medföra. Om alltså aflöningsformen ortstillägg kan sägas alltid hafva samma *syfte*, har dock, såsom i förevarande framställning blifvit påvisadt, ortstillägget icke i alla lönestater, där denna titel förekommer, erhållit samma *karaktär*.

Enligt gällande stat för beskickningar och konsulat får ortstillägget uppbäras endast för den tid, tjänstinnehafvaren verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester. Detta ortstillägg motsvarar alltså hvad som eljest i allmänhet benämnes *tjänstgöringspenningar*. I lönestaterna för de centrala ämbetsverken och flera andra verk och styrelser ingår däremot ortstillägg såsom en aflöningsförmån, hvilken åtnjutes med alldeles samma rätt och under enahanda villkor som *lön*.

De bägge nu åsyftade slagen af ortstillägg hafva gemensamt, att det i resp. lönestat med visst belopp upptagna ortstillägget för en tjänst eller en grupp af tjänster icke kan till siffran förändras i annan ordning än de öfriga i staten fastslagna lönesatserna.

Ett annat förhållande äger rum, om bland de vid löneförmånernas åtnjutande fästade villkoren förekommer förbehåll af innebörd: *vare sig att tjänstinnehafvare skall vara skyldig underkasta sig förflyttning till tjänstgöring å annan ort, med äfventyr att vid sådan förflyttning dittills åtnjutet ortstillägg, hvarå stämpelafgift vid konstitutorialets utfärdande beräknats, antingen helt och hållet bortfaller eller kommer att utgå med minskadt belopp, eller ock att ett sålunda åtnjutet ortstillägg eljest kan genom åtgärd, hvarå tjänstinnehafvaren själf ej äger att utöfva afgörande, borttagas eller minskas*. Exempel på ortstillägg af dylikt slag förekomma i senast fastställda aflöningsstater för tjänstemännen vid post- och telegrafverken äfvensom vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

Enligt aflöningsreglementena för dessa verk är tjänsteman underkastad den förflyttning till annan tjänstgöringsort, som kan varda honom i behörig ordning ålagd, dock utan minskning i den honom vid förflyttningen reglementsenligt tillkommande aflöning (enligt postverkets och tullverkets regl. »*fasta aflöning*»). Motsvarande bestämmelse finnes äfven intagen i aflöningsreglementet för tjänstemännen vid statens järnvägar.

Aflöningsreglementet för tjänstemän vid *postverket* af den 27 augusti
Justitieombudsmannens ämbetsberättelse till 1913 års Riksdag.

1909 innehåller i § 7 bestämmelse därom, att en del i §:n uppräknade tjänstinnehafvare, stationerade å ort, där de allmänna lefnadskostnaderna äro särskildt höga, äga, så länge de tjänstgöra å sådan ort, uppbära ortstillägg, för hvilka *generalpoststyrelsen* med iakttagande af vissa i paragrafen upptagna normerande föreskrifter *fastställer grunderna*; och skall ortstillägg, som utgår till tjänsteman af högre grad, anses såsom *lön* men icke medföra höjning af pensionsunderlaget, samt ortstillägg, som åtnjutes af tjänsteman af lägre grad, anses såsom *tjänstgöringspenningar*.

Aflöningsreglementet för tjänstemän vid *statens järnvägar* af den 15 november 1907 upptager för å vissa orter placerade tjänstemän aflönings-titlarna dyrortstillägg och kallortstillägg, hvilka bägge skola anses tillhöra *lönen*.

I det från och med år 1911 tillämpade aflöningsreglementet för tjänstemän vid *tullverkets* lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning stadgas, att tjänstemän vid lokalförvaltningarna i Stockholm, Haparanda och Riksgränsen, *utöfver* den *fasta* aflöningen, äga åtnjuta ortstillägg med tio procent af begynnelselönen vid vederbörande tjänst, dock högst 300 kronor årligen. Detta ortstillägg *uppbäres, liksom* hela lönen, jämväl under tjänstinnehafvarens sjukdom.

Enligt § 17 i det vid innevarande års riksdag antagna aflöningsreglementet för tjänstemän vid *telegrafverket* äga vissa i paragrafen uppräknade tjänstinnehafvare, enligt af *telegrafstyrelsen fastställda grunder*, uppbära dyrortstillägg med högst femton procent af aflöningen, dock med iakttagande af i paragrafen angifna maxima för dyrortstilläggets begränsning. Sådant dyrortstillägg *fördelas i lön och tjänstgöringspenningar* i samma proportion som aflöningen; dock skola minst två tredjedelar däraf anses såsom lön.

Vill man, såsom statskontoret anser vara det riktiga, bibehålla den ursprungliga normen för beräkning af stämpelafgift för handling, hvarmed tjänst tillsättes, torde anledning icke förefinnas att vid stämpelbeläggning af fullmakt, konstitutorial eller förordnande taga hänsyn till aflöning af så oviss och tillfällig natur som de ortstillägg, resp. dyrortstillägg och kallortstillägg, hvilka, enligt hvad ofvan sagts, utgå till en del tjänstemän vid statens järnvägar samt vid tull-, post- och telegrafverken. Om en hvar af dessa aflöningsformer gäller nämligen, att den icke blifvit i lönestat eller aflöningsreglemente tillförsäkrad tjänstemannen såsom en till beloppet fast, med innehafvet af den tjänsten honom för framtiden tillförsäkrad förmån.

Då, såsom statskontoret i det föregående erinrat, aflöningsformen ortstillägg tillkommit och funnit användning i syfte att för innehafvare af enahanda slags tjänster utjämna den minskning af aflöningsbeloppets

värde, som uppkommer för tjänstnehafvare, hvilken fått sin verksamhet förlagd till ort med dyrare lefnadskostnader, torde icke utan fog kunna ifrågasättas, huruvida giltig anledning må anses föreligga att vid stämpelbeläggning af statstjänstemäns fullmakter, förordnanden och konstitutorial beräkna stämpelafgift jämväl å ortstillägg och de därmed jämförliga dyrorts- och kallortstilläggen. Skall emellertid så fortfarande ske, synas rättvisa och billighet kräfva, att stämpelpliktigheten inskränkes till sådant ortstillägg, hvilket med karaktär af lön tillförsäkrats tjänstnehafvaren såsom en till siffran bestämd, honom för framtiden i den tjänsten tillkommande aflöningsförmån.

Den lämnade redogörelsen för en del i olika aflöningsreglementen förekommande bestämmelser om ortstillägg (dyrortstillägg, kallortstillägg) gifver vid handen, att tillvaron af nyssnämnda förutsättning, hvarunder ortstillägg borde komma i betraktande vid stämpelbeläggningen, icke kan utrönas utan en särskild undersökning i hvarje fall. Det är därför icke utan tvekan statskontoret här framkommer med ett förslag till föreskrift, enligt hvilken bedömandet, huruvida stämpelplikt föreligger eller ej, öfverlämnas åt den tjänsteman, som bär ansvaret för stämpelbeläggningen af resp. fullmakt, förordnande eller konstitutorial; men då å andra sidan betydande olägenheter torde möta att i stämpelförordningen uppräknade de särskilda, tid efter annan växlande tjänster, för hvilka ortstillägget vid stämpelbeläggningen icke skulle medräknas, har statskontoret icke funnit annan utväg än att öfverlämna afgörandet åt den för stämpelbeläggningen ansvarige tjänstemannen. Ett dylikt afgörande skulle i allt fall endast utgöra en utvidgning af den ifrågavarande tjänstemannen redan nu tillkommande pröfningskyldighet i afseende å de i hvarje särskildt fall utgående aflöningsförmånernas inverkan på stämpelbeloppet.

Med föranledande af justitieombudsmannens förevarande framställning och under återopande af sina här ofvan gjorda uttalanden anser sig statskontoret därför böra föreslå, att till punkt 2 i 4 § af gällande stämpelförordning göres följande tillägg:

»Vid stämpelbeläggning af handling, hvarom här är fråga, skall dock i intet fall stämpel beräknas å ortstillägg (dyrortstillägg, kallortstillägg), som åtföljer tjänst, hvars innehafvare är underkastad skyldigheten att efter vederbörande ämbetsmyndighets bepröfvande låta förflytta sig till tjänstgöring från ort till annan, eller hvars utgående eljest är af oviss eller mera tillfällig natur.»

Hvad slutligen beträffar justitieombudsmannens erinran i afseende å behovet af föreskrift, huruvida och i hvilken omfattning *värdet af bostadsförmån in natura* eller ersättning därför bör tagas i beräkning vid stämpel-

beläggning af fullmakt eller annan handling, hvarigenom tjänst tillsättes, så torde icke kunna förnekas, att behovet af sådan föreskrift vid många tillfällen torde göra sig gällande. Så synes dock icke vara händelsen i de af justitieombudsmannen särskildt angifna fallen, ty det kan väl knappast råda tvifvel om, att — därest lönestaten upptager för en tjänst ett *visst kontant lönebelopp*, hvilket dock under förutsättning af tillvaron af någon särskild i lönestaten angifven naturaförmån bör underkastas minskning — stämpelbeläggningen bör ske med hänsyn till normalbeloppet, d. v. s. lönen ofkortad. För alla de fall åter, där en lönestat tillförsäkrar tjänstinnehafvare, jämte viss kontant utgående lön, förmånen af »fri bostad» utan att tillika lämna någon säker ledning för bedömandet af *värdet* af sådan naturaförmån, saknas f. n. möjlighet att vid stämpelbeläggning af fullmakt eller konstitutiorial å dylik tjänst taga någon hänsyn till bostadsförmånen, äfven om denna ostridigt måste anses vara af samma natur som lönen.

Till afhjälpan af nu antydda brist i gällande föreskrifter borde enligt justitieombudsmannens mening en revision af stämpelförordningen i hithörande delar företagas, och, sedan så skett, borde till stämpelförordningens stadganden härutinnan nödig hänsyn tagas vid affattande af aflöningsreglementen och andra aflöningsbestämmelser. Enligt statskontorets mening torde det likväl visa sig blifva, om icke alldeles omöjligt, så dock olämpligt att i stämpelförordningen upptaga erforderliga detaljstadganden i afseende å alla i olika lönestater tilläfvventyrs förekommande aflönings-titlars inverkan å stämpelbeläggningen af tjänstefullmakter och tjänstekonstitutiorial. Å andra sidan torde vara uppenbart, att stämpelförordningens bestämmelser härutinnan icke böra få hindrande inverka vid upprättande af resp. lönestater eller aflöningsförmånernas uppdelning under olika titlar allt efter sig företeende förhållanden.

Statskontoret anser sig därför med anledning af de i och för sig beaktansvärda synpunkter, hvilka funnit uttryck i justitieombudsmannens underdåniga skrifvelse, endast kunna framhålla vikten af, att för framtiden vid uppställande af lönestater för statstjänstemän icke lämnas ur sikte det inflytande, som aflöningsstitlarnes benämning och angifvande af kontant värde å möjligen förekommande naturaförmåner kunna komma att utöfva på beloppet af den stämpelafgift, som enligt gällande stämpelförordning skall utgå för handling, hvarigenom resp. tjänst tillsättes.»

Järnvägsstyrelsens rätt att pröfva tvistiga skadeståndsanspråk mot statens järnvägars personal.

I detta ämne (jfr ämbetsberättelsen till 1912 års Riksdag) har jag den 10 februari 1912 till Kungl. Maj:t aflåtit ännu en skrivelse, så lydande:

»Sedan Svenska järnvägsmannaförbundets styrelse hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställning om sådan ändring af 23 § i första kapitlet af tjänstgöringsreglementet vid statens järnvägar, att »icke vare sig skadeståndsplikt eller skadeståndsbelopp skulle kunna gent emot statens järnvägars personal fastslås af annan myndighet än de allmänna domstolarna», hemställde järnvägsstyrelsen i afgifvet utlåtande, att framställningen måtte lämnas utan afseende. Till stöd härför yttrade järnvägsstyrelsen:

Förbundsstyrelsen syntes vara af den uppfattningen, att genom 23 § i första kapitlet af tjänstgöringsreglementet stadgats befogenhet för järnvägsmyndigheterna att *döma* personalen till skadestånds- eller ersättningsplikt. Ville man emellertid tränga något djupare in i frågan samt se till den verkliga innebörden af paragrafen, torde man finna, att ett beslut, hvarigenom en befattningshafvare *förpliktas* att medelst afdrag å sin aflöning ersätta förlust, som han tillskyndat statens järnvägar, ingalunda innebure ett verkligt dömande eller ett dömande på det sätt, som ägde rum, när en domstol förpliktade någon att utgifva skadestånd eller ersättning. Rätt fattadt vore nämligen ett förpliktande jämlikt 23 § icke att betrakta annorlunda än som ett beslut, hvarigenom af vederbörande järnvägsmyndighet dels konstaterades och förklarades, att för statens järnvägar uppkommit en fordran hos den felande befattningshafvaren, dels ock bestämdes, att denna fordran skulle göras gällande genom kvittning eller, med andra ord, medelst afdrag å befattningshafvarens aflöning d. v. s. hans motfordran hos statens järnvägar.

Att ett dylikt beslut, som ju endast innebure ett reglerande af vissa privaträttsliga förhållanden mellan statens järnvägar och vederbörande befattningshafvare, skulle vara oriktigt eller utgöra något mot lag och rätt stridande, kunde järnvägsstyrelsen ej finna. Det öfverensstämde ju med hvad som i förhållandet enskilda personer emellan allmänneligen tillämpades såsom fullt lagligt och rätt. I afseende härå tillåte sig styrelsen anföra ett exempel: En arbetare vid enskild verkstad hade för sin arbetsgifvare förskingrat ett belopp af exempelvis 10 kronor eller genom uppsåtlig skadegörelse tillskyndat arbetsgifvaren en förlust på 10 kronor. För arbetsgifvaren hade således uppkommit en fordran hos arbetaren på 10

kronor. Arbetaren hade aflöning innestående. För att godtgöra sig för sin fordran hos arbetaren beslutade arbetsgifvaren att vid utbetalandet af arbetarens innestående aflöning göra afdrag med 10 kronor, och detta sitt beslut realiserade arbetsgifvaren också. Icke hade väl arbetsgifvaren därigenom öfverskridit sin lagliga rätt.

Skulle i det anförda fallet arbetaren icke åtnöjas med arbetsgifvarens förfarande, stode det honom naturligtvis öppet att stämma in arbetsgifvaren till domstol med yrkande om utfående af det afdragna beloppet samt dymedelst få frågan om sin ersättningsskyldighet pröfvad af domstol.

På alldeles samma sätt förhölle det sig, enligt järnvägsstyrelsens mening, med en befattningshafvare, som jämlikt förutnämnda 23 § förpliktats att ersätta förlust, som han förorsakat statens järnvägar. Det finge dock icke lämnas oanmärkt, att en befattningshafvare vid statens järnvägar befunne sig i den, i jämförelse med en i enskild tjänst anställd person, gynnsammare belägenheten, att han, förutom utvägen att stämma till domstol, ägde den möjligheten att genom besvär påkalla högre administrativ myndighets pröfning af frågan, om han vore ersättningsskyldig eller icke.

Ett stadgande därhän, att i hvarje fall, där en befattningshafvare icke erkände sig ersättningsskyldig, järnvägsförvaltningen skulle vara nödsakad att draga vederbörande inför domstol för utfående af statens järnvägars rätt, skulle innebära ett omkastande af det med allmänna lagen öfverensstämmande befogenhetsförhållande, som läge till grund för klanderade stadgandet i 23 §, men att vidtaga en sådan åtgärd, därtill ansåge styrelsen det icke finnas någon som helst anledning.

Järnvägsstyrelsen ville äfven framhålla, att förfarandet att genom afdrag å en befattningshafvares aflöning göra staten betäckt för förlust, som befattningshafvaren tillskyndat staten, ingalunda — såsom förbundsstyrelsen syntes vilja antyda — vore något för järnvägsförvaltningen specifikt. Detsamma förekomme såväl inom telegrafverket som inom postverket, om än icke några i instruktioner eller reglementen meddelade föreskrifter därom funnes, och om än icke något formligt beslut därom plägade meddelas. Särskildt vore det utlämnade persedlar, verktyg eller andra mindre effekter, hvilka slarfvats bort eller förstörts, som personalen plägade få ersätta genom afdrag å sin aflöning. Hvad militärförvaltningen anginge, torde det vara synnerligen vanligt, att vederbörande chef stadgade — oftast genom formligt beslut — skyldighet för underlydande manskap att ersätta förskingrade eller förstörda persedlar; och till gäldande af sålunda stadgad ersättning användes därefter den ersättningsskyldiges innestående medel.

Mot hvad järnvägsstyrelsen sålunda anført till stöd för bibehållande

af ifrågavarande stadgande i oförändradt skick ansåg jag mig böra i en år 1911 till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrifvelse inlägga en gensaga. I denna skrifvelse anförde jag, bland annat, följande:

Styrelsen, som utgått från, att klandrade stadgandet i 23 § stode i öfverensstämmelse med allmänna lagens regler om kvittning, hade tydligt icke rätt fattat innebörden af dessa regler.

Lagen vore i afseende å kvittning byggd på den principen, att klar fordran icke borde uppehållas för det, som vore stridigt. I enlighet med denna princip borde det ju tillkomma vederbörande att innehålla aflöning för befattningshafvare vid statens järnvägar till belopp motsvarande klar genfordran på grund af skada, som befattningshafvaren under sin tjänstgöring tillskyndat statens järnvägar, hvaremot dylik kvittningsrätt icke borde vara för handen, i den mån det ej kunde anses klart, att skadan, hvarom fråga vore, uppkommit genom befattningshafvarens förvållande eller uppginge till påstådt belopp.

Möjligt vore naturligtvis, såsom järnvägsstyrelsen antydde, att enskilda arbetsgifvare understundom praktiserat en annan metod och under förmenande, att arbetare förorsakat skada, innehållit aflöning, änskönt skadans verklighet eller storlek icke kunnat anses ostridig. Att efterlikna ett dylikt förfarande kunde dock enligt min mening icke vara staten värdigt.

Huruvida, såsom järnvägsstyrelsen vidare uppgäfvade, inom telegrafverket liksom inom postverket samma principer tillämpades, som fått uttryck uti ifrågavarande paragraf i tjänstgöringsreglementet vid statens järnvägar, hade jag icke varit i tillfälle att kontrollera. *

Däremot kunde jag på grund af den erfarenhet, min verksamhet såsom justitieombudsman skänkt mig, bekräfta riktigheten af järnvägsstyrelsens uppgift därom, att det inom militärförvaltningen förekommit, att vederbörande chef genom formligt beslut stadgat skyldighet för underlydande manskap att ersätta förskingrade eller förstörda persedlar samt förordnat, att till sålunda stadgad ersättnings gäldande skulle användas den ersättnings skyldiges inestående medel; och detta ehuru ersättningsfrågan icke varit ostridig.

Då dylikt förhållande kommit till min kännedom, hade detta emellertid föranlett mitt ingripande. Förordnande af antydd innebörd strede nämligen mot tydliga lagbestämmelser. Sålunda vore exempelvis i 9 § af Eders Kungl. Maj:ts reglemente för underhållet och vården af vapen, ammunition m. m. den 11 oktober 1907 stadgad, bland annat, följande:

»Därest utlämnade vapen med tillbehör, ammunition eller annan materiel, hvarom i detta reglemente förmäles, skadats på annat sätt än genom förslitning eller gått förlorade, och full ersättning icke genast

erlägges, anställer vederbörande kompanichef eller befälhafvare omedelbart undersökning för utrönande af skadans eller förlustens uppkomst, samt huruvida någon må anses därför ersättningskyldig.

Det vid undersökningen förda protokollet inlämnas omedelbart till regementschefen, hvilken med hänsyn till i saken yppade omständigheter och det skadades eller förlorades värde bestämmer, huruvida undersökning jämväl vid krigsrätt skall äga rum eller om det utan sådan åtgärd må anses uppenbart, att kronan själf bör vidkännas skadan eller förlusten. Är det senare förhållandet, iståndsättes det skadade, om så bör ske, och bestridas utgifterna därför från det anslag, hvaraf ifrågavarande materiel bekostas, eller afskrifves det skadade eller förlorade. Har undersökning vid krigsrätt ägt rum och enligt laga kraftvunnet utslag icke någon ålagts ersättningskyldighet, förfares på enahanda sätt.

Ersättningsbeloppet för skadad eller förlorad materiel bestämmes, allt efter omständigheterna, till nyanskaffningsvärdet eller till skäligen del därpå.»

I enlighet med dessa bestämmelser måste ersättningsfrågan hänskjutas till domstol, så framt ej vederbörande vore villig att erlægga full ersättning, eller det vore uppenbart, att kronan själf bör vidkännas skadan.

Den här uttalade principen vore enligt min mening riktig och syntes böra kunna tjäna till rättensnöre vid uppgörande af det nya tjänstgöringsreglemente vid statens järnvägar, som ju inom den närmaste framtiden vore att förvänta. Järnvägsstyrelsen hade emellertid förmenat, att den nuvarande anordningen innebure en särskild fördel för befattningshafvare vid statens järnvägar, i det för denne, där han ansåge ersättningskyldighet vara utan laga skäl honom ålagd, två utvägar stode öppna till vinnande af rättelse, nämligen att stämma till domstol eller hos vederbörande högre administrativa myndighet anföra besvär.

Härvid hade dock järnvägsstyrelsen förbisett tre saker af vikt, dels att järnvägsmyndighet uppenbarligen icke vore i samma mån som allmän domstol skickad att pröfva tvistefrågor, dels att de befattningshafvare, om hvilka här vore fråga, i allmänhet vore i små ekonomiska villkor och för sitt uppehälle uteslutande hänvisade till sin lön, i följd hvaraf innehållandet af en del därpå måste, om ock önskad rättelse vunnes, för dem verka särdeles kännbart, dels ock att den nuvarande anordningen, obehörigen och till nackdel för befattningshafvare, vid domstol omkastade partsställningen.

Med anledning af denna min skrifvelse har järnvägsstyrelsen i ärendet afgifvit förnyadt utlåtande.

Styrelsen har därvid till en början uttalat, att styrelsen icke afsett, att sådant bestämmande om afdrag å en befattningshafvares aflöning, som

omhandlas i 23 § af tjänstgöringsreglementet, skulle äga rum i andra fall eller under andra omständigheter än att det, från ren objektiv synpunkt sedt, vore uppenbart, att för statens järnvägar uppkommit en skadeståndsfordran till visst belopp hos befattningshafvaren. Men vore det så, att, enligt objektivt bedömande, statens järnvägar hos en sin befattningshafvare ägde en skadeståndsfordran till visst belopp — exempelvis en fordran på 5 kronor i anledning däraf, att befattningshafvaren förskingrat någon af järnvägens tillhörigheter — kunde styrelsen för sin del icke finna det vara mot lag och rätt stridande eller staten ovärdigt, att man genom afdrag å vederbörandes ännu ej utbetalta aflöning gjorde statens järnvägar betäckta för dess fordran hos befattningshafvaren, som kanske vore uppsagd från sin anställning vid statens järnvägar samt stode i begrepp att lämna landet. Att, såsom jag syntes vilja göra, medgifva en arbetsgifvare befogenhet att genom afdrag å en sin arbetares aflöning förskaffa sig likvid för en sin fordran hos arbetaren endast i det fall, att arbetsgifvarens fordran vore ostridig, eller med andra ord att göra rätten till kvittning beroende däraf, huruvida gäldenären bestrede eller icke bestrede den fordran, för hvilken kvittningsrätt yrkades, ansåge styrelsen icke öfverensstämma med kvittningsrättens grund och väsen.

Sedan styrelsen därefter under återopande af en juridisk författare sökt utreda frågan om kvittningsrättens grund samt exempelvis anförde några fall, där enligt styrelsens förmenande järnvägsförvaltningen uppenbarligen borde äga befogenhet att innehålla och tillgodogöra sig vederbörandes aflöningsmedel till täckande af konstaterad skada, har styrelsen vidare yttrat, bland annat, följande:

»Hvad angår den af justitieombudsmannen återopade § 9 i Eders Kungl. Maj:ts reglemente för underhållet och vården af vapen och ammunition m. m. den 11 oktober 1907 synes det styrelsen kunna ifrågasättas, huruvida med densamma afses att meddela någon bestämmelse för det fallet, att det genom den af kompanichefen föranstaltade undersökningen kan, rent objektivt sedt, anses vara till fullo utredt, att viss person är ersättningsskyldig — exempelvis med en krona för ett bortkastadt paket patroner — men denne ändock bestrider ersättningsskyldighet.

Det vill synas styrelsen, som om bestämmelserna i nämnda paragraf icke skulle utgöra hinder för regementschefen att i antydde fallet förordna, att förlusten skall ersättas kronan genom afdrag å den felandes aflöning.

Enligt styrelsens uppfattning stipulerar paragrafen *ovillkorligt* hänskjutande till krigsrätt endast för *det* fallet, att det kan anses ovisst, huruvida kronan eller enskild person skall vidkännas den uppkomna skadan eller förlusten.

Såsom af det ofvan anförda framgår, kan styrelsen fortfarande icke finna, att det ligger något mot lag och rätt stridande i en bestämmelse sådan som den klandrade.

I den allmänna tjänsteordning för personalen vid statens järnvägar, som styrelsen under den 16 sistlidne maj fastställt att träda i stället för första kapitlet af det förut gällande tjänstgöringsreglementet, har styrelsen emellertid icke intagit någon bestämmelse, motsvarande den i omhandlade § 23 i tjänstgöringsreglementet.

Detta har berott, icke därpå, att styrelsen känt sig tveksam om det riktiga i en dylik bestämmelse, utan därpå, att styrelsen icke velat låta anstå med utfärdandet af den allmänna tjänsteordningen i afvaktan på Eders Kungl. Maj:ts beslut i den väckta frågan.

Under förutsättning att Eders Kungl. Maj:t godkänner den uppfattning, som af styrelsen blifvit i ärendet uttalad, afser styrelsen att utfärda order af enahanda innebörd som bestämmelsen i § 23, dock med erinran därvid, att afdrag icke må ske i andra fall, än då vederbörandes ersättningskyldighet är uppenbar.»

Med anledning af hvad järnvägsstyrelsen i den senare skrifvelsen anført vill jag till en början uttala min tillfredsställelse öfver, att styrelsen numera synes hafva kommit till insikt om olämpligheten af att bibehålla ifrågavarande stadgande i dess hittillsvarande form. Och den af styrelsen i enlighet med dess sålunda ändrade uppfattning tillämnade jämkning af stadgandet, enligt hvilken »afdrag icke må ske i andra fall, än då vederbörandes ersättningsskyldighet är *uppenbar*», skulle otvifvelaktigt utgöra ett steg i rätt riktning. Jag förutsätter dock härvid, att styrelsen afser icke allenast att det är uppenbart, att vederbörande åstadkommit skadan i fråga, utan äfven att det är uppenbart, att skadan uppgår åtminstone till det belopp, för hvilket afdrag göres.

Enligt min mening kan det emellertid med fog ifrågasättas, om en dylik jämkning är tillfyllest. Till stöd för, att så icke skulle vara förhållandet, kunde jag inskränka mig till att åberopa hvad jag förut i ärendet anført. Styrelsens nu ytterligare gjorda invändningar mot min mening föranleda mig emellertid till ett par erinringar.

Det i min tanke felaktiga slut, hvartill järnvägsstyrelsen genom sitt resonnemang om kvittningsrättens grund kommit, är tydligen beroende därpå, att styrelsen uti ifrågavarande afseende likställt sig med enskild arbetsgifvare och icke beaktat sin ställning såsom en statens myndighet. Där en sådan myndighet har att samtidigt pröfva kraf och genkraf, måste

jämlikt grunderna för stadgandet i 30 § utsökningslagen den af mig omnämnda regeln gälla, enligt hvilken klar fordran icke må uppehållas för det, som är stridigt. Att enskild arbetsgifvare äger *juridisk* rätt att förfara i enlighet med styrelsens praxis, har jag icke förnekat.

Den verkliga innebörden af styrelsens yttrande, att afdrag icke borde ske i andra fall än då det, från ren *objektiv* synpunkt sedt, vore uppenbart, att för statens järnvägar uppkommit en skadeståndsfordran till visst belopp hos vederbörande befattningshafvare, har jag icke lyckats fatta. Möjlighet att utan de medel, som stå en domstol till buds, objektivt pröfva ett bestridt skadeståndsanspråk lär nämligen vara utesluten.

Att styrelsens tolkning af reglementet den 11 oktober 1907 angående underhållet och vården af vapen och ammunition m. m. är uppenbart oriktig, lär jag icke behöfva för Eders Kungl. Maj:t närmare utveckla. När till min kännedom kommit, att regementschef förfarit i enlighet med styrelsens ifrågavarande metod, har jag ock, såsom redan i min föregående skrifvelse omnämnts, städe inskridit.

Beträffande styrelsens uppgift, att förfarandet att utan vidare genom afdrag å en befattningshafvares aflöning göra staten betäckt för skada, som befattningshafvaren tillskyndat staten, tillämpades äfven inom telegrafverket, kan jag efter numera inhämtade upplysningar meddela, att inom sistnämnda verk dylika afdrag sällan förekomma.

På grund af hvad jag anfört, och då hvad styrelsen i sin senare skrifvelse yttrat icke är ägnadt att minska mitt förut uttalade tvifvel, huruvida vederbörande järnvägsmyndigheter, som hafva att meddela förordnanden om ifrågavarande afdrag, äga nödiga förutsättningar för att kunna rätt behandla och bedöma tvistiga rättsfrågor, får jag i allo vidhålla min hos Eders Kungl. Maj:t gjorda framställning.»

Ändring i aflöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.

I en under år 1911 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse framhöll jag, såsom synes af min ämbetsberättelse till 1912 års Riksdag, att järnvägsstyrelsen förklarat, att vid beräkning af den tjänstetid, som erfordrades för att ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman vid statens järnvägar kunde erhålla arfvodesförhöjning, icke finge medräknas den tid, hvarunder

vederbörande varit för fullgörande af värnplikt hindrad att bestrida sin tjänst.

I min skrifvelse — hvori jag medgaf, att järnvägsstyrelsens uppfattning stode i öfverensstämmelse med aflöningsreglementet för statens järnvägar — hemställde jag, att reglementet måtte uti ifrågavarande afseende rättas, hvarjämte jag erinrade, att förevarande spörsmål hade betydelse icke allenast beträffande statens järnvägar utan äfven i fråga om andra områden af statsförvaltningen.

Såväl järnvägsstyrelsen som statskontoret, hvilka till Kungl. Maj:t afgifvit yttranden öfver min framställning, hafva tillstyrkt bifall till densamma.

Jag har anledning hoppas, att frågan inom den närmaste framtiden varder löst i enlighet med min mening.

Framställning till Riksdagen angående ändrad lydelse af gällande stadgande om brotts åtalande efter angivelse.

I fråga om åtal af brott innehåller 19 § 1 mom. af förordningen om strafflagens införande m. m. den 16 februari 1864 den föreskrift, att allmän åklagare skall tala å brott, som under allmänt åtal hörer, ändå att angivelse därom ej sker. Sedan därefter i mom. 2 beskrifvits, hvilka brott som höra under allmänt åtal, meddelas i mom. 3 följande stadgande:

»Allmän åklagare vare ock pliktig att utföra åtal å brott, som hos honom af målsägande angifves, där brottet ej är sådant, att det endast af målsäganden åtalas må, efter ty i lag stadgadt finnes.»

Sistnämnda moment har i praxis gifvits väsentligen olika tolkning. Å ena sidan har man påstått, att allmän åklagare icke skulle vara skyldig att efter angivelse anställa åtal för ett brott, utan att angifvelsens befo genhet blifvit styrkt genom framläggande af sannolika skäl för misstanke, att den angifne begått ifrågavarande brott. Å andra sidan har man sökt göra gällande, att stadgandets kategoriska ordalag medförde, att en närmare granskning af angifvelsen och de grunder, med hvilka densamma motiverats, skulle vara obehöflig.

Emellertid torde utan svårighet inses, att en åklagare — åtminstone i vissa fall — icke utan vidare får taga för god en hos honom gjord angivelse om ett begånget brott. Enligt 25 kap. 3 § strafflagen skall hvarje åklagare,

som ställer den, han vet vara oskyldig, under åtal vid domstol, afsätts och straffas såsom i 16 kap. strafflagen är stadgadt om falsk angivelse. Åklagaren skall dessutom, om brottet det förtjänar, förklaras ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst. Här af följer, att åtal för ett af målsägande angifvet brott icke får ifrågakomma, när den åklagare, hos hvilken angifvelsen sker, själf vet, att den angifne är oskyldig.

Vidare kunna omständigheterna vid ett till åtal angifvet brott vara sådana, att häktning för brottet är tillåten eller rent af påbjuden. I ett dylikt fall måste åklagaren, innan han kan besluta om häktning, undersöka, om sannolika skäl för en sådan åtgärd föreligga. Otvifvelaktigt skulle det vara oegentligt, om en åklagare, som funnit skäl för häktning ej föreligga, ändock skulle på grund af angifvelsen vara skyldig att anställa ett åtal.

I nu omförmälta båda händelser kan sålunda med absolut visshet eller åtminstone på goda grunder antagas, att en åklagare icke utan vidare är pliktig att åtala ett hos honom angifvet brott af beskaffenhet att kunna af åklagaren åtalas först efter angivelse. Antagligen har det varit lagstiftarens mening, att detsamma skulle gälla om alla angivelsebrott; och detta antagande torde i någon mån bestyrkas af en jämförelse med hvad som gäller om brott under allmänt åtal. Föreskriften i 19 § 1 mom. af promulgationslagen till strafflagen, att åklagare skall tala å brott, som under allmänt åtal hörer, är till formen kategorisk, men innefattar dock, att en allmän åklagare äfven efter angivelse ej är skyldig att åtala ett dylikt brott, när sannolika skäl för ett åtals befogenhet icke föreligga. Bestämmelsen i mom. 3, som är lika kategorisk som regeln i mom. 1, kan omöjligt vara strängare än denna. Hvad i mom. 3 ålägges en åklagare sker under samma förutsättning som förpliktandet i mom. 1. Samma pröfningsrätt för vederbörande åklagare torde bära finnas i båda händelserna.

Den meningsskiljaktighet, som i förevarande hänseende förefinnes hos rikets åklagare, har jag under min ämbetsutöfning kunnat konstatera. I saken har vidare en af rikets domare hänvänt sig till mig och, med betonande af den härutinnan föreliggande ovissheten och vikten af en förtydligande lagbestämmelse, hänvisat till promulgationslagen till den i storfurstendömet Finland gällande strafflagen. Denna lag, som är utfärdad den 19 december 1889, innehåller i 18 § en uttrycklig föreskrift därom, att åklagaren i ett fall af förevarande beskaffenhet icke är skyldig att utföra åtal för ett angifvet brott, om bevisen för angifvelsen äro så ringa, att den ej är grundad på sannolika skäl.

På grund af hvad jag anført får jag härmed hemställa, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse af 19 § 3 mom. i förordningen om strafflagens införande m. m. den 16 februari 1864.

Härigenom förordnas, att 19 § 3 mom. i förordningen om strafflagens införande m. m. den 16 februari 1864 skall hafva följande ändrade lydelse:

Allmän åklagare vare ock pliktig att utföra åtal å brott, som hos honom af målsägande angifves, där angifvelsen är grundad på sannolika skäl, och brottet ej är sådant, att det endast af målsäganden åtalas må, efter ty i lag stadgadt finnes.

Framställning till Riksdagen angående vidtagande af åtgärder för ernående af en snabbare rättsskipning i högsta domstolen.

I min till Riksdagen år 1912 afgifna ämbetsberättelse anförde jag i fråga om rättsskipningen i högsta domstolen, bland annat, följande:

»Enligt den officiella statistiken utgjorde i fråga om revisionssaker, hvilka äro den mest tyngande delen af högsta domstolens arbetsbörda, balansen

vid 1896 års slut	.....	762
» 1897 » »	.....	717
» 1898 » »	.....	785
» 1899 » »	.....	698
» 1900 » »	.....	683
» 1901 » »	.....	631
» 1902 » »	.....	684
» 1903 » »	.....	723
» 1904 » »	.....	924
» 1905 » »	.....	1,042
» 1906 » »	.....	1,038
» 1907 » »	.....	1,153
» 1908 » »	.....	1,258
» 1909 » »	.....	1,156
» 1910 » »	.....	1,185

För 1911 kan någon bestämd siffra ej uppgifvas, men, enligt hvad jag inhämtat, torde balansen vid slutet af detta år öfverstiga 1,250.

Åtskilliga åtgärder hafva, såsom bekant, under senare tid vidtagits i syfte att nedbringa balansen till en omfattning, som något så när kunde öfverensstämma med den rättssökande allmänhetens befogade anspråk på snabb rättsskipning.

Sålunda förordnades genom lag den 18 maj 1894, att fattigvårdsmål ej finge fullföljas från kammarrätten. När denna föreskrift visade sig otillräcklig för sitt syfte, tillgreps utvägen att höja antalet ledamöter i högsta domstolen från sexton till aderton. Denna från den 1 maj 1897 bestående anordning gjorde likväl ej heller tillfyllest, utan fortfor balansen att stiga, och någon förbättring inträdde icke därigenom, att i lagen den 14 juni 1901 revisionsskillingen höjdes från 100 till 150 kronor samt förbud stadgades för allmän åklagare att hos Konungen fullfölja talan utan justitiekanslerns förordnande.

I följd häraf blefvo högsta domstolens ledamöter af statsrådet och chefen för justitiedepartementet uppfordrade att taga i öfvervägande, huruvida ej ytterligare åtgärd till balansens minskande vore erforderlig, och i sådan händelse, hvilken utväg de funne för ändamålet lämpligast. I afgifvet yttrande föreslogos två slags åtgärder för möjliggörande af ökad skyndsamhet i målens afgörande, nämligen dels provisoriska anordningar för afarbetande af den befintliga balansen och dels åtskilliga lagändringar till förebyggande för framtiden af ny balans.

I förstnämnda hänseendet förordades förstärkning af högsta domstolens arbetskrafter. För vinnande af dylik förstärkning anvisades två olika utvägar. Den ena af dessa afsåg att öka justitierådets antal med tre, dock att, sedan den för balansens afarbetande beräknade tiden eller tre år förflutit, ledamöternas antal skulle, därigenom att uppkommande ledigheter ej fylldes, åter nedbringas till det förutvarande eller aderton. Den andra utvägen åsyftade att för viss tid förordna sex extra ordinarie bisittare i rätten.

I afseende å lagändringar till förekommande för framtiden af ny balans hemställdes, bland annat, om befrielse för högsta domstolen från befattning med 1) granskning af lagförslag, 2) afgifvande af yttranden i ansökningsärenden, hvilkas afgörande tillkomme Kungl. Maj:t i statsrådet, 3) vissa skiftes mål och 4) i allmänhet sådana brottmål, som fölle utanför området för grundlag, allmän strafflag, strafflagen för krigsmakten och strafflagen för präster, hvarjämte uttalades önskvärdheten af, att beloppet af revisionsskillingen höjdes från 150 kronor till 300 kronor.

Kungl. Maj:t vidtog för tillfället ej annan åtgärd i saken, än att till

1905 års Riksdag afläts proposition med förslag om tillsättande af tre nya justitieråd, i följd hvaraf ledamotsantalet i högsta domstolen skulle, dock endast intill 1908 års utgång, utgöras af tjuguen justitieråd.

Vid samma riksdag väcktes emellertid af enskild motionär förslag om ändring af vissa bestämmelser i regeringsformen och riksdagsordningen, åsyftande att Kungl. Maj:t vid tillfälligt behof af förstärkning i högsta domstolens arbetskrafter skulle äga att för viss tid förordna högst sex lagkunnige, i domarvärf förfarne och för redlighet kände män att tjänstgöra såsom ledamöter af högsta domstolen.

Konstitutionsutskottet, som afgaf betänkande i anledning af denna motion, yttrade däri, bland annat, följande:

För pröfning af motionen måste utskottet tydligen ingå i ett bedömande af företrädet mellan de olika anordningar för afhjälpande af ifrågavarande missförhållande, som föreslagits å ena sidan af Kungl. Maj:t och å den andra af motionären; och funne utskottet därvid, att den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen med tre nya justitieråd, hvilkas platser efter någon tids förlopp icke vidare skulle besättas, ingalunda innebure en tillfredsställande lösning. I främsta rummet kunde nämligen i detta hänseende anmärkas, att det icke torde vara ett riktigt förfaringssätt att öka högsta domstolens ordinarie ledamöters antal, som redan vore jämförelsevis stort, af den anledning att man ville söka nedbringa en tillfälligt hopad arbetsbalans. En återgång till det såsom normalt antagna antalet ledamöter kunde knappast anses sannolik; förhållandenas makt komme helt visst att medföra, att det en gång ökade ledamotsantalet i själfva verket blefve permanent. Den af Kungl. Maj:t föreslagna anordningen blefve otillfredsställande äfven därutinnan, att af domstolens tre afdelningar åtminstone en under en stor del af året skulle vara sammansatt af allenast fem ledamöter, hvilken anordning måste anses synnerligen betänkelig. Uti båda nu anmärkta hänseenden ägde motionen företräde framför Kungl. Maj:ts förslag. Den rätta vägen för afhjälpanDET af ett tillfälligt missförhållande syntes vara att anlita ett medel, som verkligen vore af tillfällig natur. I föreliggande fall syntes det alltså lämpligast att provisoriskt öka högsta domstolens arbetskrafter genom upptagande af tillförordnade bisittare i domstolen. Häremot kunde visserligen invändas, att efter den uppfattning, som hittills gjort sig gällande, bisittarne i landets högsta domstol borde vara ordinarie innehafvare af sina ämbeten. Det syntes dock utskottet, att man icke borde så hårdt fasthålla vid denna i och för sig riktiga grundsats, att man icke vid särskilda undantagsförhållanden och för vissa begränsade tider kunde därifrån medgifva undantag. För öfrigt borde det enligt utskottets mening kunna antagas såsom gifvet, att dessa

tillförordnade ledamöter af högsta domstolen utsåges bland personer, som redan innehade sådana ordinarie ämbeten, att deras själfständighet och oberoende äfven i denna mera tillfälliga ämbetsutöfning blefve höjda öfver allt tvifvel. — Utvägen att anlita tillförordnade ledamöter innebure vidare den fördelen, att en hvar af domstolens tre afdelningar alltid borde kunna sammansättas med sju ledamöter, och därigenom skulle tillika möjliggöras, att domstolens alla tre afdelningar kunde arbeta under större delen af året. Domstolen skulle på sådant sätt blifva ojämförligt bättre i stånd att fullgöra sina uppgifter icke allenast i afseende å den nuvarande balansens afslutande, utan äfven för framtiden, om och när en för målens skyndsamma afgörande besvärlig balans kunde uppkomma. — Möjligen skulle man mot den af motionären föreslagna utvägen vilja invända, att rent tillfälliga anordningar icke borde erhålla helgd af grundlag. Men en dylik invändning hvilade på ett missförstånd af det föreslagna grundlagsstadgandet. Ty detta vore naturligtvis afsedt att, om och när i framtiden återigen en alltför stor disproportion visade sig mellan domstolens arbetsbörda och dess arbetskrafter, öppna möjlighet till arbetskrafternas tillfälliga förstärkande. Liksom grundlagen nu tilläte, men icke föreskrefve, att justitierådets antal skulle vara tjuguen, så skulle den föreslagna bestämmelsen tillåta, men icke föreskrifva, att ledamöter till visst antal finge förordnas. Tillåtelsen blefve således permanent och försvarade väl sin plats i grundlagen. Själfva anordningen däremot blefve tillfällig och skulle för hvarje gång särskildt beslutas i annan form.

Den af konstitutionsutskottet sålunda understödda motionen lyckades emellertid icke tillvinna sig bifall af Riksdagen, uppenbarligen af det skäl, att man fann den förordade anordningen med extra ordinarie bisittare i högsta domstolen innebära en betänkelig afvikelse från den i 1809 års regeringsform fastslagna grundsatsen, att sista instansens domare ovillkorligen borde äga den oberoende och själfständiga ställning, som åtföljer ett ordinarie ämbete.

Riksdagen antog i stället Kungl. Maj:ts förslag; och i enlighet härmed bestämdes genom lag den 20 juni 1908, att högsta domstolen skulle utgöras af tjuguen justitieråd, hvilket antal emellertid, såsom förut anmärkts, efter 1908 års utgång skulle nedbringas till aderton (i den mån sådant i följd af inträffade ledigheter kunde ske).

Stadgandet, att ökningen af antalet ledamöter i högsta domstolen sålunda endast skulle vara provisorisk, hvilade, i öfverensstämmelse med hvad ofvan antydts, på den förutsättningen, att vid nyss angifna tidpunkt sådana lagändringar vore genomförda, att antalet mål och ärenden, hvarmed högsta domstolen hade att taga befattning, väsentligen nedbringats.

I anslutning härtill utarbetades ock inom justitiedepartementet ett förslag till lag om ändring i vissa delar af 30 kap. rättegångsbalken. Förslaget, som framlades för 1907 års Riksdag, afsåg att hejda tillströmningen af mål till högsta domstolen dels genom revisionsskillningens höjande till 300 kronor dels medelst införande af en summa revisibilis. I sistnämnda afseende föreslogs hufvudsakligen, att part ej skulle äga att fullfölja talan mot hofrätts slutliga utslag i vädjadt mål, när utslaget, i hvad det gått honom emot, rörde enbart penningar eller sådant, som kunde till visst värde i penningar skattas, och värdet af hvad han tappat uppenbarligen icke öfverstege 2,000 daler. Och i brottmål, som fullföljts i hofrätt eller blifvit dess pröfning underställt, skulle ändring i hofrätts slutliga utslag icke få sökas utom i vissa fall, som i förslaget angäfvos på följande sätt:

»1:o) Tilltalad äge fullfölja talan, där han för brott, som i lagen är belagdt med dödsstraff, straffarbete, fängelse, afsättning eller mistning af ämbete på viss tid, blifvit sakfälld eller under framtiden stäld.

2:o) Målsägande vare tillåtet föra klagan, där hans talan afser ansvar för brott, som i lagen är belagdt med dödsstraff, straffarbete eller afsättning.

3:o) I afseende å ansvar för brott af beskaffenhet, som i 2:o) sägs, må, där brottet ej är sådant, att det allenast af målsäganden åtalas må, justitiekanslern förordna om fullföljd af talan, när synnerliga skäl därtill äro.

4:o) Har part dömts till böter eller vite eller har utslaget eljest gått honom emot rörande penningar eller sådant, som kan till visst värde i penningar skattas, äge parten fullfölja talan, såvidt ej uppenbart är, att sammanlagda värdet af hvad han tappat icke öfverstiger 2,000 daler. För allmän åklagare skall det värde beräknas med hänsyn allenast till honom ådömd ansvars- eller ersättningsskyldighet, och må han ej heller söka ändring i annat hänseende än nu är sagdt.

5:o) Part må föra klagan, när utslaget gått honom emot beträffande något, som icke angår ansvar och ej kan i penningar skattas.»

Högsta domstolen, som hörts öfver förslaget och i anledning af hvars anmärkningar det underkastats vissa jämkningar, hade funnit dess hufvudprinciper riktiga.

Ett justitieråd hade emellertid förklaradt förslaget icke vara förtjänt af att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Till stöd härför hade justitierådet anfört hufvudsakligen följande: Svårigen torde det kunna förnekas, att, endast om verkliga, tungt vägande skäl ställde sig hindrande i vägen mot att öka domstolens arbetsprodukt, man kunde anses försvarad med att använda ett medel, hvilket, såsom fallet vore med uteslutandet af

vissa mål från rätt till fullföljd, så lätt framstode såsom en olikhet inför lagen. Tillräckliga skäl hade man emellertid ansett sig hafva funnit i svårigheten att eljest upprätthålla vare sig domstolens fulla kompetens eller rättsskipningens enhet. Justitierådet kunde för sin del ej godkänna dessa skäl. Hvad domstolens kompetens anginge, borde det enligt justitierådets mening ej möta någon större svårighet att i vårt land erhålla tjugufyra fullt kvalificerade justitieråd. Och om antalet ledamöter i högsta domstolen sålunda ökades, torde man ej heller behöfva taga det steget i det obekanta, som upphörandet af domstolens befattning med laggranskning skulle innebära. Beträffande därefter påståendet, att en högsta instans på tre afdelningar icke skulle vara förenlig med rättsskipningens enhet, syntes detsamma innebära ett underskattande af domstolsledamöternas förmåga att tillgodogöra sig hvarandras arbete. — För vinnande af det åsyftade målet torde enligt justitierådets åsikt äfven den utvägen böra anlitas, att högsta domstolens pröfningsrätt i dit fullföljda mål begränsades. Mot att underlätta domstolens arbetsbörda genom att för dess pröfning förbehålla endast rättsfrågan, medan, beträffande sakfrågan, finge vid hofrättens pröfning bero, eller åtminstone inskränka rätten att föra ny bevisning i högsta domstolen hade man visserligen gjort gällande, att en dylik lagändring, för att ej innebära ett ingrepp i rättssäkerheten, skulle förutsätta en omgestaltning af domstolsförfarandet i de lägre instanserna. Justitierådet trodde dock för sin del, att denna invändning innehölle mycken öfverdrift; särskildt vore det justitierådet ofattligt, huru rättssäkerheten i vissa mål kunde vara tillgodosedd, trots det att de ej finge fullföljas till Kungl. Maj:t, men i åtskilliga andra, ingalunda mera invecklade mål icke tillfredsställd, när de finge fullföljas, låt vara med en viss begränsning af domstolens pröfningsrätt. — Skulle man, på sätt som föreslagits, utesluta vissa mål från högsta domstolen samt låta hofrätten för dem utgöra högsta instans, syntes det vara en oeftergiflig fordran, att man såge till, att hofrätternas sammansättning erbjöde tillräcklig trygghet för ett verkligt tillfredsställande, och under alla omständigheter mera tillfredsställande, afgörande än i underrätterna. Såsom hofrätterna nu vore sammansatta, med ett stort antal vikarier, som saknade fast anställning och större erfarenhet, erbjöde hofrättens organisation ej den garanti, som kräfdes för att låta hofrätten såsom sista instans afgöra ett betydande antal mål.

Kungl. Maj:t framlade emellertid, såsom redan nämnts, sitt förslag för 1907 års Riksdag. Lagutskottet, till hvars behandling hänsköts ifrågasvarande proposition jämte en inom Andra kammaren väckt motion, som gick ut på afslag å förslaget om revisionsskillningens höjande, hemställde i afgifvet utlåtande, dels att Kungl. Maj:ts proposition icke måtte af Riks-

dagen antagas, dels ock att berörda motion måtte anses besvarad genom hvad utskottet hemställt angående propositionen. Riksdagen biföll lagutskottets hemställan.

I sitt utlåtande hade lagutskottet anfört, bland annat, följande:

»Utskottet delar till fullo Kungl. Maj:ts mening, att åtgärder snarast måste vidtagas, ägnade att för framtiden förekomma balans i högsta domstolens arbeten. I likhet med Kungl. Maj:t anser utskottet ock högst önskvärdt, att möjlighet beredes domstolen att, på sätt jämväl från dess egen sida framhållits, gifva besluten en fylligare och mera uttömmande motivering än nu kan vara fallet, och — — —.

Kungl. Maj:ts förslag, att för tillgodoseende af dessa syftemål från fullföljd till högsta instans utesluta civila mål och brottmål, då värdet af hvad som tappats icke öfverstiger 1,000 kronor, samt att till förekommande af alltför omfattande fullföljd höja revisionsskillingen till 300 kronor, synes emellertid utskottet icke öfverensstamma med den uppfattning rörande parters rättighet i berörda hänseende, som hos landets befolkning allmänt gör sig gällande. Svårigen lär det kunna förnekas, att endast om verkliga, tungt vägande skäl göra sådant oundgängligen nödvändigt, man kan anses försvarad med att använda ett medel, hvilket så lätt framstår såsom en olikhet inför lagen. Utskottet håller således före, att förutnämnda åtgärder endast i sista hand böra anlitas, och utskottet anser icke uteslutet, att andra lika verksamma medel kunna erbjuda sig till frågans lösning.

I likhet med hvad en ledamot af högsta domstolen framhållit, anser utskottet till en början, att ett höjande af det nuvarande antalet justitieråd med ytterligare tre vore en utväg, som, om än icke i och för sig särskildt önskvärd, dock kunde ifrågasättas. Sedan numera justitierådens löneförhöjningar väsentligt förbättrats, torde svårigheten att erhålla detta högre antal till justitierådsbefattningen väl kvalificerade män väsentligen undanröjts. Emot en sådan anordning kan med fog framställas den betänkligheten, att rättsskipningens enhet skulle äfventyras genom ett så stort antal justitieråd. Faran för enheten i lagskipningen, som en högsta instans på tre afdelningar skulle innebära, skulle emellertid kunna väsentligen motverkas därigenom, att hvarje afdelning finge sig tilldelade mål af viss beskaffenhet. Dessutom synes arbetet med laggranskningen kunna öfverlämnas till en särskild därmed sysselsatt afdelning.

Sålunda ifrågasatta anordningar, hvilka för sitt genomförande kräfva grundlagsändring, skulle lämpligen kunna redan nästkommande år underställas Riksdagens pröfning. Skulle till samma års Riksdag, såsom möjligen kan antagas, förslag framläggas om inrättande af en s. k. regeringsrätt, synes såsom en åtgärd i syfte att lätta högsta domstolens arbete med

laggranskningen kunna ifrågakomma öfverflyttande å regeringsrätten af granskning af alla utom den rena civil-, kriminal- och kyrkolagstiftningen liggande lagförslag.

Vidare har framhållits, att högsta domstolens arbetstid betydligt upptages af behandling af de s. k. nådemålen och andra ansökningsärenden. Det torde åtminstone beträffande dessa sistnämnda kunna sättas i fråga att icke låta dessa mål af högsta domstolen behandlas, blott såsom hittills två justitieråd öfvervore deras föredragning i statsrådet.

I samband med nu berörda åtgärder torde böra tagas under öfvervägande, om man icke, i stället för att såsom i propositionen föreslås göra rätten till fullföljd i högsta domstolen beroende af ett visst penningvärde, skulle kunna från ifrågavarande rätt utesluta vissa *klasser* af mål. En sådan anordning skulle lika träffa alla medborgare och sålunda icke kunna anses innebära, att olika medborgare af lagen behandlades olika.»

De af lagutskottet vid 1907 års riksdag sålunda uttalade önskemålen hafva i väsentlig mån blifvit uppfyllda.

Högsta domstolens befattning med laggranskningen har upphört, sedan genom beslut vid 1909 års riksdag för ändamålet inrättats en särskild institution, lagrådet, som har att afgifva yttrande i fråga om författningsförslag, hvilka kunna af Konungen öfverlämnas till lagrådet.

Därjämte har, sedan likaledes genom beslut vid 1909 års riksdag inrättats en administrativ högsta domstol, regeringsrätten, högsta domstolen befriats från behandlingen af en del ansökningsärenden, hvilka i stället öfverlämnats till regeringsrätten.

Slutligen har i samband med lagrådets inrättande föreskrifvits, att högsta domstolen skall utgöras af tjugufyra justitieråd, af hvilka dock tre skola tjänstgöra i lagrådet. Högsta domstolen arbetar 8 veckor af året på en afdelning, 17 veckor på tre afdelningar och under den öfriga tiden af året, utom jul- och påskferier, på två afdelningar.

I detta sammanhang bör omnämnas, att högsta domstolens ledamöter på anmodan af statsrådet och chefen för justitiedepartementet i slutet af år 1907 afgåfvo yttranden däröfver, huruvida och i hvilken omfattning — frånsedt inrättandet af en regeringsrätt — åtgärder i öfrigt enligt deras mening lämpligen borde vidtagas, för att det måtte blifva högsta domstolen möjligt att utan menlig tidsutdräkt behandla dit inkommande mål. I berörda yttranden framhöllos ett par nya synpunkter i frågan.

Sålunda anförde ett justitieråd, bland annat, följande: Synnerligen önskvärdt vore att söka i någon mån hejda tillströmningen till högsta domstolen af besvärsmål, särskildt de kriminella besvärsmålen, af hvilka många kunde röra sig om helt obetydliga intressen, men ändock vara ganska vid-

lyftiga och taga i anspråk en högst oskäligen del af högsta domstolens arbetstid. En lämplig utgallring af dessa mål syntes kunna vinnas genom att belägga fullföljden af dem till högsta domstolen med en afgift, motsvarande revisionskillingen i vanliga tvistemål. Visserligen borde icke ifrågasättas att på sådant sätt försvåra för en tilltalad, som blifvit till ansvar dömd, att få frågan om sin straffskuld dragen under högsta domstolens pröfning. Men med iakttagande häraf torde i öfrigt icke kunna anföras tillräckliga skäl för den åtskillnad i förevarande hänseende, som förefunnes mellan revisionsaker och andra mål. Att vissa mellan parter tvistiga rättsfrågor skulle fullföljas genom besvär och icke i den för tvistemål i allmänhet stadgade ordning, hade säkerligen icke sin grund däri, att man velat bespara klagandepart kostnader af nu ifrågavarande art. Rimlig anledning saknades till denna lättnad vid fullföljden af civila besvärsmål, och att i brottmål uppkommen fråga om skadestånd eller annan fråga af civil natur skulle få, i olikhet med de rena tvistemålen, afgiftsfritt dragas under högsta domstolens pröfning torde numera så mycket hellre sakna fog, som det berodde helt och hållet på underrättens pröfning, huruvida ett vid underrätten behandlad mål skulle fullföljas i högre rätt såsom tvistemål eller såsom brottmål. Hvad åter anginge målsägares fullföljd af ansvarstalan, syntes en följdriktig tillämpning af den tanke, som läge till grund för den år 1905 införda inskränkningen i allmän åklagares rätt att fullfölja talan, leda därtill, att målsägare helt och hållet afskures från behörighet att i ansvarsfråga fullfölja talan mot hofrätts utslag. Och någon obillighet kunde fördenskull ej ligga i att i stället fordra en viss afgift af målsägaren vid sådan fullföljd. Justitierådet ansåge alltså sådana författningsändringar böra vidtagas, att fullföljden af besvärsmål, civila och kriminella, belades med en afgift till lika belopp med den stadgade revisionskillingen och under villkor i öfrigt, svarande mot de för revisionskillingen gällande bestämmelser, dock med befrielse härifrån för tilltalad, som vore till ansvar dömd och i själfva ansvarsfrågan fullföljde talan. Högst sannolikt vore, att härigenom skulle åstadkommas en ej obetydlig minskning i antalet fullföljda besvärsmål. Att med någon grad af tillförlitlighet uppskatta den vinst i arbetstid, som sålunda skulle tillföras högsta domstolen, vore dock gifvetvis ej möjligt.

Ett justitieråd fann likaledes lämpligt, att nedsättande af en revisionskillingen motsvarande afgift föreskrefves jämväl i besvärsmål, dock att i kriminella besvärsmål den tilltalades rätt till fullföljd icke gjordes däraf beroende. Däremot borde, enligt justitierådets mening, i alla mål, med undantag af sådana, där hofrätt vore första instans, talan enbart i fråga om rättegångskostnad ej få hos Kungl. Maj:t fullföljas.

Ett justitieråd ansåg sig böra hemställa till öfvervägande, huruvida icke, till förebyggande därpå, att åklagartalan mot hofrätts utslag fullföljdes i andra fall, än där något verkligt samhällsintresse sådant kräfde, och högsta domstolens arbetstid sålunda utan tillräckligt skäl upptoges med åklagarmål, stadgandet i 30 kap. 7 § rättegångsbalken borde undergå någon jämkning, så att därpå fullt otvetydigt framginge, att dylik talan borde ifrågakomma, endast då det funnes synnerligen angeläget.

De åtgärder, som enligt hvad ofvan utvecklats vidtagits för att nedbringa balansen, hafva såsom framgår af de i början af denna redogörelse anförda siffror hittills icke ledt till det åsyftade resultatet. Orsakerna härtill torde hufvudsakligen vara att söka dels däri, att målen i genomsnitt visa en otvetydig tendens att blifva mera vidlyftiga och invecklade, dels ock däri, att antalet inkomna mål sedan lång tid tillbaka varit stadt i stegring.

Beträffande särskildt revisionssakerna, inkommo sålunda:

under 1880-talet i årligt medeltal	under 1890-talet i årligt medeltal	1900—1904 i årligt medeltal	1905—1909 i årligt medeltal	1910
448	493	526	610	714

Med berörda fakta för ögonen lär man redan nu kunna konstatera, att ej heller för framtiden någon afsevärd minskning i balansen är att förvänta, med mindre ytterligare åtgärder för sådant ändamål varda vidtagna. I afseende härpå tillåter jag mig ock hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition till 1910 års Riksdag med begäran om anslag till bestridande af kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform. I motiveringen anförde statsrådet och chefen för justitiedepartementet, efter att hafva framhållit, att en högsta domstol med tjuguen dömande ledamöter vore för våra förhållanden onaturligt stor, bland annat, följande: »Å andra sidan kan med fog anmärkas, att ej ens nämnda antal är tillräckligt för att högsta domstolen skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt upprätthålla den tjänstgöring på afdelningar, som af domstolen fordras. Med kännedom om det för hvarje år växande antalet invecklade och svårlösta rättegångar måste man ock tvifvelsutan göra sig beredd på, att, om ej ytterligare åtgärder vidtagas, balansen icke skall låta sig nedbringas för någon afsevärdare tid.»

I samband härmed framhöll justitieministern jämväl, att verklig och varaktig bot för långsamheten i rättsskipningen uti högsta instansen ej lämpligen kunde vinnas annorledes än genom de af 1907 års Riksdag förkastade inskränkningarna i fullföljdrätten eller anordningar, som medförde

liknande verkan. Justitieministern var emellertid af den mening, att dylika åtgärder icke vore möjliga att genomföra annorledes än i samband med den af honom i propositionen förordade rättegångsreformen.

Utän tvifvel skulle det vara synnerligen olyckligt, om denna justitieministerns pessimistiska uppfattning vore riktig. Åtskilliga år lära nämligen ännu komma att gå, innan den stora rättegångsreformen varder lyckligen bragt i hann. Och olägenheterna af, att balansen i högsta domstolen under tiden skulle allt fortfarande stiga eller åtminstone icke afsevärdt minska, äro ju uppenbara.

I sistnämnda hänseende vill jag här återgifva följande yttrande af konstitutionsutskottet vid riksdagen 1856—1858: »Om det nuvarande tillståndet» (den stora balansen i högsta domstolen) »skulle få någon tid fortvara, skall ett tillstånd af ett slags rättslöshet inom svenska samhället uppstå. En sen rättvisa är mången gång föga bättre än ingen; tvistens föremål förlorar för parten ofta genom tidsutdräkten sitt värde; en tredskande, som i rättegången endast söker uppskof uti fullgörandet af en honom åliggande skyldighet, skall på det bekvämaste sätt vinna sitt mål; och en icke häktad förbrytare skall under en icke så obetydlig del af sin lefnad kunna undandraga sig vederbörlig näpst. En verksam rättsskipning är dock en af de viktigaste beståndsdelarna af den borgerliga samhällsinrättningen, och ett af de oundgängligaste villkoren för ett folks odling och välstånd. — Men rättsskipningens *långsamhet*, med den däraf härflytande översamheten, vore icke den enda menliga följden af högsta domstolens öfverhopande med göromål. Domstolens ledamöter kunna icke mer än andra vara undantagna från den mänsklighetens allmänna lag, att då skyndsamheten blifver verksamhetens regel, verksamhetens alster i samma mån försämras. Ledamöterna äro dessutom vanligen i den ålder, då ett strängare och länge ihållande arbete icke kan förrättas utan våda för deras fortfarande arbetsförmåga. Arbetet är tillika af den art, att det förr undergräfvat själs- än kroppskrafterna, hvaraf följden kunde blifva, att ledamöter länge måste, såsom kroppsligen friska, anses arbetsföra och därför fortsätta tjänstgöringen,* fastän deras utnötta själsförmögenheter menligt inverkat på beskaffenheten och fortgången af domstolens arbeten. Men icke blott för hvila äro ledamöterna i behof af ledighet från de ansträngande domstolssessionerna, utan äfven för arbete. Sådana mera invecklade mål, hvilka ledamöterna icke anse sig kunna med tillräcklig säkerhet bedöma efter den muntliga föredragningen i domstolen, cirkulera mellan ledamöterna och utarbetas af dem hemma. — — —

* Numera måste, såsom bekant, justitieråd afgå vid 70 års ålder.

För att kunna uppfylla sina plikter såsom domare i sista instansen äro högsta domstolens ledamöter långt mer än andra domare i behof af ledighet för djupt och allvarligt begrundande och för omfattande rättsvetenskapliga studier. Samhället begår en verklig orättvisa, då det å ena sidan föreskrifver plikter och åligganden, men å den andra stänger möjligheten för deras uppfyllande.»

I anslutning till hvad konstitutionsutskottet sålunda yttrade om högsta domstolens uppgifter må här, i öfverensstämmelse med hvad som gjorts i högsta domstolen, dessutom betonas önskvärdheten däraf, att domstolens beslut måtte kunna erhålla en mera uttömmande motivering, än tiden nu medgifver, och domstolen sålunda sättas i tillfälle att fylla sin synnerligen viktiga uppgift att värna om enhet och konsekvens i lagtolkning och rättsskipning samt därigenom erbjuda allmänheten den säkra ledning vid bedömande af förekommande rättsförhållanden, som för samfärdselns tryggande och rättstvisters undvikande är af nöden.

Att justitierådens tid och krafter äro synnerligen strängt tagna i anspråk, lär vara ostridigt. Vid behandlingen i högsta domstolen år 1904 af förslag till förebyggande af den långsamma rättsskipningen därstädes framhölls ock, att ingen, som hade någon kännedom om arbetet inom högsta domstolen, torde förvänta, att balansen skulle kunna afhjälpas eller för framtiden förebyggas genom högre arbetsintensitet, samt att redan nu torde i kvantitativt hänseende, d. v. s. med hänsyn till antalet afgjorda mål och ärenden, arbetsprodukten inom högsta domstolen i förhållande till antalet domare icke öfverträffas, knappast uppnås inom något annat lands högsta instans. Och för egen del har jag i annat sammanhang ansett mig kunna uttala den meningen, att icke något lands sista instans ställts under hårdare eller ens så hårda arbetsvillkor som vår högsta domstol.

I samband härmed bör emellertid en annan, närstående fråga beröras. I en vid 1905 års riksdag väckt motion, åsyftande åtgärder till förekommande af balans i högsta domstolen, yttrades, bland annat, följande: »Till sist må framhållas en synpunkt, som ej hitintills beaktats i ärendet. Uppkomsten af en balans kan bero ej blott på göromålens mängd, utan ock i icke obetydlig mån på arbetsledningen inom domstolen. I en kollegial domstol kan ordföranden utöfva stort inflytande på arbetets produktivitet. Det är en stor skillnad, om han söker leda öfverläggningen eller inskränker sig till att afvakta den tidpunkt, då samspråket afstannar af sig själf, därför att ledamöterna omsider tröttnat på att upprepa sina skäl. Ordföranden bör ock taga samlande initiativ till sammanfattande formuleringar af sväfvande spörsmål. Och det tillkommer honom att hofsam samt afböja öfverläggningens gagnlösa utsväfvande till sidofrågor eller

alltför oviktiga detaljer. Genom ett dylikt ingripande behöfver ej åsidosättas ärendenas grundliga behandling, hvilken tvärtom befordras genom ett sådant förfarande. — — — I högsta domstolen är ingen ledamot utsedd att såsom president öfvervaka arbetet i sin helhet, och icke heller utfärdas särskilda förordnanden för ordförandena på afdelningarna. På hvarje afdelning skall den äldste ledamoten själfskrifvet vara ordförande. I och för sig är en dylik jämlikhet mellan alla ledamöterna tilltalande. Men det kan ju ifrågasättas, om det ej för arbetsledningen kunde vara fördelaktigt, att, såsom förhållandet är vid högsta domstolen i andra länder, en eller flere ledamöter förordnades till ordförande inom domstolen. Den sålunda förordnade fick därigenom en uppfordran att särskildt vaka öfver arbetets gång och äfven större auktoritet i sin uppgift. Kanske kunde också en sådan anordning leda till, att en ledamot, som i påfallande grad saknade fallenhet för ett dylikt uppdrag, ej gjorde anspråk på att i sin tur ihågkommas med detsamma.»

Vid behandlingen af denna motion i Första kammaren ansåg sig en talare böra »nedlägga en gensaga mot det af motionären i motionen uttalade klander mot det sätt, hvarpå ordförandena i högsta domstolens afdelningar ledt dessas förhandlingar».

Detta yttrande gaf emellertid en annan kammarens ledamot, som själf förut tillhört högsta domstolen, anledning till följande replik: »Motionären har framställt en sak, som den föregående talaren bemötte med en protest, men som jag för min del skall bemöta med ett erkännande, frågan nämligen om arbetets ledning inom högsta domstolen. Jag anser det vara en förtjänst af motionären, att han uttalat detta, att frågan om arbetets ledning verkligen är något, som bör beaktas. För den, som vid utländska domstolar sett, hvilken stark arbetsledning där förekommer, hvilken planering för arbetet man där finner, för den är det öfverraskande, att man icke finner något sådant lämpligt och naturligt hos oss. Jag tror tvärtom, att man på den vägen kan vinna icke litet.»

Frågan om starkare arbetsledning inom högsta domstolen är gifvetvis, särskildt med hänsyn till det understöd från sakkunnigaste håll, den sålunda vunnit, förtjänt af att tagas i närmare öfvervägande. Uppenbarligen kan man dock icke genom någon förbättring uti frågavarande afseende helt vinna det åsyftade målet, förekommandet af balans i högsta domstolen. Härför fordras äfven andra och kraftigare medel.

Vid valet af de medel, som härutinnan kunna stå till buds — i hvilket afseende jag hänvisar till den föregående framställningen — lär man nu utan vidare kunna utmönstra två: ökning af justitierådets antal och högsta domstolens tillfälliga förstärkning genom extra ordinarie bisittare.

Äfvenledes är jag för min del öfvertygad om, att man för närvarande icke med utsikt till framgång kan återupptaga tanken på revisionsskillningens höjande. Denna utväg till rådande af bot å missförhållandet i fråga måste jag betrakta såsom stängd med hänsyn till den starka motvilja mot rättsväsendets fördyrande, som förut visat sig inom Riksdagen.

Af enahanda skäl lämnar jag här jämväl ur räkningen det inom högsta domstolen väckta förslaget att belägga fullföljden i besvärsmål med en afgift, motsvarande revisionsskillningen.

Ej heller vågar jag för lättande af högsta domstolens arbetsbörda förorda den utvägen, att högsta domstolens pröfningsrätt i dit fullföljda mål varder sålunda begränsad, att rätt att där förebringa ny bevisning skulle borttagas eller åtminstone inskränkas, och att följaktligen beträffande sakfrågan skulle bero vid hofrättens pröfning. En dylik reform, som utan tvifvel har framtiden för sig, lärer nämligen förutsätta ändringar i de lägre domstolarnas organisation och processverksamhet.

Bland de af lagutskottet vid 1907 års riksdag uti ifrågavarande afseende föreslagna anordningarna har allenast en icke blifvit försökt, nämligen den, som afsåg, att vissa *klasser* af mål skulle uteslutas från rätten till fullföljd i högsta domstolen.

Såsom lämpliga att i detta hänseende komma i betraktande hafva vissa skiftes mål blifvit utpekade. Man har därvid särskildt tänkt sig inrättande af en specialdomstol såsom högsta instans för dessa mål och andra till närgränsande rättsområden hörande ärenden. I motiven till det år 1911 afgifna förslaget till lag om skifte af jord m. m. yttras i afseende härå följande:

»Kommittén har jämväl haft under öfvervägande spörsmålet om lämpligheten att inrätta en specialdomstol såsom högsta instans för skiftes mål och andra till närgränsande rättsområden hörande ärenden, såsom vattenmål — — —. Det har ej kunnat förnekas, att afsevärda fördelar, särskildt ökad snabbhet i målens afgörande, skulle kunna vinnas genom en sådan anordning. Men i betraktande af de stora svårigheter, som ställa sig i vägen för åstadkommande af en fullt kompetent dylik specialdomstol, har kommittén funnit sig icke böra framställa något förslag i denna riktning. Förslaget går alltså ut från, att högsta domstolen fortfarande kommer att utgöra andra och högsta instans i skiftes mål, hvarvid emellertid som önskemål torde kunna uppställas, att indelningen och föredragningen inom högsta domstolen så ordnas, att alla skiftes mål komma på en afdelning, och att å denna minst två ledamöter äro tjänstgörande under längre tid i följd.»

I det af vattenrätts- och dikningslagskommittéerna år 1911 afgifna

förslag till vattenlag m. m. har man likaledes stannat vid den åsikten, att vattenmålen borde fullföljas till högsta domstolen.

Beträffande det här ofvan omförmälda förslaget, att talan enbart angående ersättning för rättegångskostnad ej skulle få fullföljas hos Kungl. Maj:t, lärer kunna göras det inkastet, att, om i hofrätt vinnande part alldeles icke eller allenast i otillräcklig grad erhåller ersättning för hvad han i rättegången nödgats utgifva, han i själfva verket icke ens i fråga om hufvudsaken bekommit hela sin rätt, och att konsekvensen därför synes fordra, att part, som äger draga under Kungl. Maj:ts pröfning tvistens egentliga föremål, också bör äga att dit fullfölja sitt anspråk på ersättning för rättegångskostnaden.

I hvarje händelse skulle en bestämmelse af nu ifrågavarande innebörd uppenbarligen icke vara af afsevärd betydelse beträffande högsta domstolens balans. Och detsamma gäller de för öfrigt beaktansvärda förslagen, att fullföljd till högsta domstolen icke skulle medgifvas i mål angående förseelser, som fölle utom området för grundlag, allmän strafflag, strafflagen för krigsmakten och strafflagen för präster, äfvensom att stadgandet i 30 kap. 7 § rättegångsbalken borde undergå sådan jämkning, att därpå fullt otvetydigt framginge, att åklagartalan mot hofrätts utslag finge fullföljas, endast då det funnes synnerligen angeläget.

Ej heller i öfrigt lärer någon på en gång lämplig och verksam begränsning af rätten till ändringssökande i högsta domstolen vinnas på ifrågavarande af lagutskottet vid 1907 års riksdag anvisade utväg, eller att från fullföljd utesluta vissa *klasser* af mål.

I afseende härå må framhållas, att, då frågan om åtgärder för balansens minskning år 1907 var före i högsta domstolen, en inom justitiedepartementet utarbetad öfversikt öfver utländsk lagstiftning »angående begränsning af rätten att fullfölja talan i högsta instansen med särskild hänsyn till arten af de mål, som icke få dragas under dess pröfning», tillhandahållits högsta domstolens ledamöter, hvilka emellertid torde hafva funnit de begränsningar af denna art, som annorstädes genomförts eller föreslagits, icke lämpligen kunna tjäna till förebild för svensk lagstiftning.

Af hittills föreslagna medel till afarbetande af den nu befintliga stora balansen i högsta domstolen och till förekommande af sådan balans i framtiden återstår allenast ett, eller införandet af en summa revisibilis, att här ytterligare beröra. Att detta medel skulle vara effektivt, har icke blifvit af någon bestridt. Mot detsamma har däremot anförts, att det så lätt framstode såsom en olikhet inför lagen. Må vara, att detta inkast icke kan fränkännas betydelse. Utomordentliga förhållanden kräfva emel-

lertid utomordentliga åtgärder. Och då andra, lika verksamma medel till frågans lösning icke erbjuda sig, finnes enligt min mening icke längre något val. Att nu, före den stora rättegångsreformens genomförande, tillgripa ifrågavarande medel bör desto mindre kunna möta några betänkligheter, som man för visso icke behöfver vara i besittning af någon siarcförmåga för att kunna förutsäga, att, om en summa revisibilis nu varder stadgad, någon ändring häri icke kommer att ske genom nämnda reform. En rättegångsreform, som ej från fullföljd till högsta domstolen utesluter mål, då värdet af hvad som tappats icke öfverskrider en viss, i lag fastslagen summa, lärer man icke kunna vänta.»

Enligt den sålunda framlagda utredningen äfvensom af mig sedermera inhämtade upplysningar utgjorde antalet balanserade revisionsmål i högsta domstolen vid 1910 års slut 1,185 och vid 1911 års slut 1,278, hvarjämte balansen vid 1912 års slut torde hafva uppgått till minst 1,430. Antalet inkomna revisionsmål utgjorde 714 år 1910 och 677 år 1911, hvarjämte till den 1 december 1912 till högsta domstolen inkommit 725 dylika mål.

Dessa siffror visa, att balansen af revisionsmål i högsta domstolen betydligt vuxit under de senaste åren. Då därjämte de inkomna revisionsmålen antal ådagalagt en obestriddig tendens att ökas,* anser jag det vara uppenbart, att verksamma åtgärder snarast möjligt måste vidtagas för det häri liggande missförhållandets undanröjande. Till stöd härför lärer icke behöfva åberopas något utöfver hvad jag redan anført.

Beträffande sättet för en lämplig lösning af frågan har jag visserligen icke frångått min förut angifna ståndpunkt. Då emellertid för mig naturligtvis hufvudsaken är, att rättelse vinnes, och sättet, huru detta lämpligen skall ske, är af underordnad betydelse, samt jag ej vill förneka möjligheten af, att en lösning kan erhållas genom anlitan af någon annan utväg än jag tänkt mig, har jag ansett mig icke böra framställa något bestämdt förslag i ämnet utan hemställer,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under ompröfning, genom hvilka åtgärder det anmärkta missförhållandet i afseende å rättsskipningen i högsta domstolen måtte kunna afhjälpas, samt till Riksdagen, om möjligt redan år 1914, inkomma med det förslag, hvartill denna pröfning kan föranleda.

* Den minskning i antalet öfriga mål, som uppkommit därigenom, att en del ansökningsärenden öfverflyttats till regeringsrätten, är icke af någon afsevärd betydelse.

Ämbetsresor m. m. år 1912.

Ämbetsresorna år 1912 hafva omfattat Kalmar län och Gäfleborgs län samt delar af Hallands, Göteborgs och Bohus, Älfsborgs samt Kristianstads län. Under dessa resor hafva besök gjorts hos länsstyrelser, hofrätten öfver Skåne och Blekinge, domkapitel, häradshöfdingar, rådstufvurätter, stadsstyrelsen i Borgholm och poliskammaren i Göteborg äfvensom centralfängelset å Härlanda, straffängelser samt krono-, stads- och häradshäkten. Krigsrätternas protokoll hafva äfven varit föremål för granskning, och har nödig uppmärksamhet ägnats åt domstolarnas arkiv.

Utöfver de sålunda företagna ämbetsresorna har i hufvudstaden inspektion förrättats hos Konungens befallningshafvande i Stockholms län samt hos domhafvandena i Stockholms läns västra domsaga och i Södra Roslags domsaga.

Hvad under resorna och vid nämnda inspektioner förekommit framgår af därunder förda diaries eller protokoll, hvilka jämte justitieombudsmansexpeditionens vanliga diarium och registratur komma att för granskning öfverlämnas till Riksdagens lagutskott.

Handlagda klagomål och anställda åtal.

Vid 1912 års början voro af förut inkomna klagomål fortfarande un-	45
er handläggning härstädes	
Under året hafva inkommit klagoskrifter till ett antal af.....	341
	Summa 386

Af dessa ärenden hafva	
såsom återkallade afskrifvits	9
till annan myndighet öfverlämnats	2
efter vederbörandes hörande fått förfalla	81
» annorledes verkställd utredning eller utan åtgärd afskrifvits ..	224
till åtal hänvisats	14*
föranledt annan åtgärd än åtal	25
vid årets slut varit hvilande i afbidan på förklaring eller påminnelser	18
» » » » » af annan anledning	7
» » » » på pröfning beroende	6
	Summa 386

* En af dessa klagoskrifter föranledde två särskilda åtal.

Under år 1912 hafva 16 åtal mot ämbets- och tjänstemän anställts, nämligen:

på grund af förd klagan	15
» » » anmärkning vid granskning af fångförteckningar	1

Summa 16

Sålunda har jag under år 1912 för nedan angifna fel eller försummelser i ämbete eller tjänst förordnat om åtal mot:

- 1) häradsskrifvare, för fel vid röstlängds upprättande;
- 2) regementschef, för felaktigt beslut angående dagafföring;
- 3) landtbruksingenjör, för oriktigt bevis;
- 4) t. f. landssekreterare, i fråga om lagligheten af ett förbud att offentliggöra en handling;
- 5) kronofogde, för fel vid röstlängds upprättande; och
- 6) häradshöfding, för oriktig dom.

Under året har vidare tjänstförrättande justitieombudsmannen förordnat om åtal mot:

- 7) poststationsföreståndare, för underlåtenhet att i motbok med postsparbanken göra anteckning om uttagning;
- 8) borgmästare, för felaktig order till polisbetjäning angående vissa skrifers utdelande;
- 9) t. f. borgmästare, för obehörigt beslut af rådstufvurätt om ett vittnes hämtande;
- 10) länsman, för obehörigt upptagande och behållande af fiskenät;
- 11) stadsfiskal, i fråga om obehörig häktning;
- 12) magistrat, för felaktigt beslut i fråga om upplåtande af allmän plats;
- 13) rådstufvurätt, för felaktigt beslut i fråga om en minderårig persons insättande i allmän uppfostringsanstalt;
- 14) länsman, för obehörigt debiterande af ersättning;
- 15) komminister, för underlåtenhet att efterkomma ett beslut å kyrkostämman; och
- 16) komminister, för missbruk af tjänstebrefkort.

Statsrådet och chefen för justitiedepartementet har på förfrågan tillkännagifvit, att sedan början af senaste lagtima riksdag icke någon förklaring af lag, i den ordning 19 § regeringsformen bestämmer, blifvit af Kungl. Maj:t meddelad.

För fullgörande af den i 14 § af instruktionen för justitieombudsmannen lämnade föreskrift om afgifvande af redogörelse för behandlingen af Riksdagens hos Kungl. Maj:t anmälda beslut och gjorda framställningar hafva från de särskilda statsdepartementen införskaffats uppgifter, ej mindre om hvilka åtgärder blifvit vidtagna i anledning af de utaf Riksdagen år 1912 aflåtna skrivelser, än äfven — beträffande sådana genom föregående Riksdagars skrivelser hos Kungl. Maj:t anhängiggjorda ärenden, hvilka vid 1911 års slut voro i sin helhet eller till någon del oafgjorda — om hvilka åtgärder blifvit med samma ärenden vidtagna under nästlidna år.

De sålunda vunna upplysningarna, som angifva samtliga ifrågavarande ärendens ställning vid utgången af år 1912, innefattas i tre särskilda, i bilagorna till denna berättelse intagna förteckningar. Dessa bilagor innehålla därjämte en tabell öfver de skrivelser, Riksdagen år 1912 aflåtit till Kungl. Maj:t.

Stockholm i justitieombudsmansexpeditionen i januari 1913.

BERNDT HASSELROT.

Knut von Matern.

Berättelse af kommitterade till tryckfrihetens vård;

afgifven år 1913.

TILL RIKSDAGEN.

Under år 1912 hafva följande ärenden varit föremål för kommitterades handläggning.

Sedan Stockholms rådstufvurätt på framställning af stadsfiskalen Carl Gustaf Lidberg genom beslut den 30 januari 1912 förordnat, att en å Eric Göranssons tryckeri i Stockholm år 1911 tryckt skrift med titeln »Lifsglädje och sympati i belysning af könsfrågan» skulle beläggas med kvarstad, äfvensom till Svea hofrätt insändt handlingarna i målet, hade hofrätten med skrifvelse af den 7 februari 1912 till Riksdagens kommitterade till tryckfrihetens vård öfverlämnat samma handlingar för det ändamål, 5 § 8 mom. tryckfrihetsförordningen omförmåler.

Vid pröfning af handlingarna i ärendet beslöto kommitterade tillstyrka, att den å skriften lagda kvarstaden måtte fortfara, hvarom kommitterade afläto skrifvelse till hofrätten.

Därjämte hafva kommitterade haft att pröfva åtskilliga från chefens för justitiedepartementet ombud inkomna anmälningar om tryckta skrifter indragning jämlikt 4 § 12 mom. tryckfrihetsförordningen. Samtliga de förordnanden, dessa anmälningar afsett, tillhopa 26, hafva kommitterade förklarat skola äga bestånd.

De sålunda indragna skrifterna hafva utgjorts af:

tidningen »Stormklockan», femte årgången n:r 32 B (indragen två gånger);⁸²₈₂

följande upprop eller andra flygskrifter, nämligen: »Vägra mönstra! Vägra mobilisera!» (indragen två gånger); »Kamrat!», tryckt år 1912 å Oscar Malmborgs tryckeri i Stockholm och undertecknad »S. S. U. K. Militärkommitté» (indragen tre gånger); »Se upp med provokationen!» (indragen två gånger); »Allt för fosterlandet!» (indragen tolf gånger); »Lydnadens anda.»; »Kamrat!», tryckt hos »Framåt» i Göteborg utan angifvet tryckår;

»Till den fosterlandslöse!»; »Kamrat!», tryckt å E. Sieverts boktryckeri i Kristiania år 1912 och undertecknad »Üngsocialistiska militäragitationskommittén»; och »Människor, betänken Eder!»

Indragning af berörda skrifter har ägt rum å Älfsborgs fästning (två gånger), vid Svea lifgarde (två gånger), Norrlands trängkår (två gånger), flottans station i Stockholm (två gånger), positionsartilleriregementet, lifgardet till häst, Göta lifgarde, Svea ingenjörkår, å ett flottans fartyg i Marstrands hamn (två gånger), vid Västernorrlands regemente, å Skillingaryd, vid Gottlands infanteriregemente, Hälsinge regemente, Älfsborgs regemente, Karlskrona kustartilleriregemente (två gånger), å Kronobergshed, å Trossnäs fält, vid Bodens ingenjörkår, vid Norrlands dragonregemente och å flottans skoleskader.

Vid afgörandet af de i denna berättelse omförmälta ärenden har icke någon meningsskiljaktighet yppats bland kommitterade.

Stockholm i januari 1913.

BERNDT HASSELROT.

OSCAR MONTELIUS.

TEOFRON SÄVE.

E. A. KARLFELDT.

HANS HILDEBRAND.

ERNST TRYGGER.

Knut von Matern.

BILAGOR

till

JUSTITIEOMBUDSMANNENS ÄMBETSBERÄTTELSE

till 1913 års Riksdag.

A.

FÖRTECKNINGAR

ÖFVER

RIKSDAGENS SKRIFVELSER

TILL KUNGL. MAJ:T.

I.

Förteckning på Riksdagens år 1912 till Kungl. Maj:t aflättna skrivelser, jämte anteckningar om de åtgärder, som under nämnda år vidtagits i anledning af samma skrivelser.*

1:o. Justitiedepartementet.

1:o Riksdagens skrivelse af den 28 maj 1912, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet. (2.)

1912 den 10 juni i statsrådet anmäld och föreskrifter i ämnet vederbörande meddelade.

2:o af den 22 maj, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna. (10.)

Såvidt justitiedepartementet angår anmäldes denna skrivelse i statsrådet den 20 september 1912, därvid beslöts, att skrivelserna i dessa delar skulle delgifvas vederbörande myndigheter.

3:o af den 31 januari, angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar. (11.)

1912 den 7 februari anmäld i statsrådet, därvid Kungl. Maj:t gillade och antog Riksdagens förslag (meddelande härom lämnades Riksdagen å rikssalen den 10 februari 1912).

4:o af den 16 februari, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare. (13.)

1912 den 23 februari i statsrådet anmäld och lagd till handlingarna.

---

* Det vid slutet af hvarje rubrik utsatta siffertalet utvisar skrivelserns nummer i fjortonde samlingen af bihanget till Riksdagens protokoll.

5:o Riksdagens skrifvelse af den 16 februari, angående verkställd omröstning öfver högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter. (16.)
1912 den 23 februari i statsrådet anmäld och lagd till handlingarna.

6:o af den 20 februari, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen. (18.)
Lag i ämnet utfärdad den 15 mars 1912.

7:o af samma dag, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen angående ändring af bestämmelserna om danaarf. (19.)
1912 den 22 november har Kungl. Maj:t beslutat i ärendet inhämta yttranden från vederbörande myndigheter i de städer, som enligt särskilda privilegier eller aftal åtnjuta den rätt i afseende å danaarf, som eljest tillkommer kronan, äfvensom från kammaradvokatfiskalsämbetet.

8:o af den 24 februari, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 16 kap. 10 § rättegångsbalken. (23.)
Efter det lagrådet hörts öfver det af Riksdagen för dess del i ämnet antagna lagförslag, beslöt Kungl. Maj:t den 15 november 1912 att icke bifalla förslaget.

9:o af samma dag, i anledning af dels utaf justitieombudsmannen dels ock af enskild motionär hos Riksdagen väckta förslag om vissa ändringar i lagen angående villkorlig straffdom. (24.)
Sedan lagrådet afgifvit utlåtande öfver det af Riksdagen för dess del antagna förslag till lag om ändring af 6 § i lagen om villkorlig straffdom, anmäldes ärendet i denna del i statsrådet den 15 november 1912, därvid beslöts, att lag skulle utfärdas i enlighet med Riksdagens beslut.

Ärendet i öfrigt är på Kungl. Maj:ts pröfning beroende.

10:o af samma dag, i anledning af justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändring i 1 § af förordningen den 4 mars 1862 om tio-årig preskription och om årsstämming. (29.)
Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

11:o af samma dag, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående afsöndring af lägenheter från prästerskapets lönebeställen under löpande arrendetid. (30.)
Ärendet beror på Kungl. Maj:ts pröfning.

12:o af den 5 mars, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 27 af andra hufvudtiteln gjorda framställning om fullbordande af det beslutade nya centralfängelset i Malmö. (32.)
1912 den 8 mars i regeringen anmäld och föreskrifter i ämnet vederbörande meddelade.

13:o Riksdagens skrifvelse af den 6 mars, i anledning af väckta motioner om ändring i lagen den 31 augusti 1907 angående stadsplan och tomtindelning. (34.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

14:o af den 15 mars, i anledning af väckt motion om åvägabringande af utredning och förslag i fråga om ägande- och dispositionsrätten till såväl allmän väg som förutvarande sådan väg. (39.)

Ärendet beror på Kungl. Maj:ts pröfning.

15:o af den 27 mars, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om rätt för skogsägare till väg öfver annans mark för skogsprodukters framforslande. (44.)

Ärendet har öfverlämnats till jordbruksdepartementet.

16:o af den 17 april, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 24 kap. 7 § rättegångsbalken. (62.)

Lag i ämnet utfärdad den 22 juni 1912.

17:o af samma dag, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning i visst syfte rörande bysamfälligheter. (63.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

18:o af den 24 april, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i förordningen den 22 april 1881 om tjuguarig häfd och lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom. (74.)

1912 den 22 november i statsrådet anmäld och beslöts att utfärda lag om ändrad lydelse af 10 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, samt att skrifvelsen, så vidt därigenom meddelats, att förslaget till ändring i förordningen den 22 april 1881 förfallit, skulle läggas till handlingarna.

19:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, lag om utsträckt tillämpning af lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne den 25 juni 1909 samt lag om utsträckt tillämpning af lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne den 25 juni 1909. (75.)

Sedan lagrådet blifvit hört öfver det af Riksdagen för dess del antagna förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 3 §§ i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906, har Kungl. Maj:t den 10 maj 1912 utfärdat lagar i berörda tre ämnen.

20:o Riksdagens skrifvelse af den 26 april, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § 1 punkten i lagen om val till Riksdagen. (76.)

Lag i ämnet utfärdad den 1 juni 1912.

21:o af den 1 maj, angående utredning om fängelseläkarnes kompetens i rättspsykiatriskt afseende. (81.)

Efter det fångvårdsstyrelsen afgifvit infordradt yttrande i ärendet, har däri infordrats utlåtande jämväl från medicinalstyrelsen. Sådant utlåtande har ännu icke inkommit.

22:o af den 30 april, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 14 kap. 33, 34 och 46 §§ strafflagen. (82.)

Lag i ämnet utfärdad den 17 maj 1912.

23:o af den 24 maj, angående kostnaderna för svensk författningssamling. (123.)

Skrifvelsen påkallade ingen åtgärd, enär ny proposition i ämnet aflåtits till Riksdagen redan den 11 maj 1912.

24:o af den 11 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten. (127.)

Lag i ämnet utfärdad den 1 juni 1912.

25:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar samt till lag om ändrad lydelse af 70 § utsökningslagen. (129.)

Lagar i dessa ämnen utfärdade den 1 juni 1912.

26:o af den 17 maj, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i gällande lagstiftning angående förvärfvande och förlust af medborgarrätt. (132.)

Denna skrifvelse anmälde i statsrådet den 8 november 1912, därvid Kungl. Maj:t anbefallde Kungl. Maj:ts ministrar hos främmande makter samt ministerresidenten i Buenos Ayres att öfver ifrågavarande framställning inhämta yttranden från de konsuler, hvilkas hörande kunde anses lämpligt, samt med afgifna yttranden och egna utlåtanden till Kungl. Maj:t inkomma, hvarjämte utlåtande öfver framställningen infordrades från generalkonsuln i Genève.

De anbefallda utlåtandena hafva ännu icke fullständigt inkommit.

27:o af den 21 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner. (149.)

1912 den 1 juni i statsrådet anmäld och lagd till handlingarna.

28:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af sjölagen samt till lag om ändrad lydelse

af 1 § i lagen den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser om sjöfynd. (151.)

Efter lagrådets hörande öfver det af Riksdagen för dess del antagna förslag till lag om ändring i vissa delar af sjölagen har Kungl. Maj:t den 13 december 1912 utfärdat lagar i berörda ämnen.

29:o Riksdagens skrivelse af den 21 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 80 § i lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar och lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och procura. (153.)

Lagar i dessa ämnen utfärdade den 29 juni 1912.

30:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 9, 24 och 38 §§ rättegångsbalken. (155.)

Efter lagrådets hörande öfver det af Riksdagen för dess del antagna förslag i ämnet har Kungl. Maj:t däri utfärdat lag den 29 juni 1912.

31:o af samma dag, i anledning af dels Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen m. m. och med förslag till lag om ändrad lydelse af 154 och 156 §§ samma lag, dels ock justitieombudsmannens framställning till Riksdagen om ändrade bestämmelser i fråga om sättet för kungörande af utmätt lös egendoms försäljning. (156.)

Efter det lagrådet afgifvit yttrande öfver de i Riksdagens skrivelse omförmälta lagförslag, som af Riksdagen för dess del antagits, utfärdades den 11 oktober 1912 lagar i samtliga de ämnen, som i Riksdagens skrivelse beröras.

32:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande förbud i visst fall mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete. (173.)

Lag i ämnet utfärdad den 10 juni 1912.

33:o af den 24 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående flottning af skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio samt lag angående ändrad lydelse af 14 § i förordningen om allmän flottled den 30 december 1880. (175.)

Lagar i dessa ämnen utfärdade den 10 juni 1912.

34:o af den 28 maj, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aflösning af vissa frälseräntor, lag om sammanläggning af frälseränta med den fastighet, hvaraf räntan utgår, lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, lag om ändrad lydelse af 18 § i förord-

ningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, lag om ändrad lydelse af 61 § i förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom och lag om ändrad lydelse af förordningen den 20 juli 1855 angående kronans rätt vid återbetalning af lån, som blifvit i jordebok antecknade, dels ock i anledning därpå väckta motioner. (228.)

Sedan Riksdagen i denna skrivelse anmält, att förslaget till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken af Riksdagen i oförändradt skick godkänts, att Riksdagen, som icke kunnat oförändradt bifalla förslagen till lag om aflösning af vissa frälseräntor, lag om sammanläggning af frälseränta med den fastighet, hvaraf räntan utgår, samt lag om ändrad lydelse af förordningen den 20 juli 1855, för sin del antagit lagar i dessa ämnen af sådan lydelse som i Riksdagens skrivelse angifves, samt att öfriga i propositionen innefattade lagförslag af Riksdagen afslagits, har lagrådets yttrande inhämtats öfver de tre af Riksdagen för dess del antagna lagförslagen, hvarefter Kungl. Maj:t vid anmälan af ärendet i statsrådet den 8 november 1912, med godkännande af Riksdagens beslut, i hvad det skilde sig från Kungl. Maj:ts proposition, beslutat utfärdande af lagar i enlighet med samma beslut.

35:o Riksdagens skrivelse af den 28 maj, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken. (230.)

Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts pröfning.

36:o af samma dag, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen dels ock i anledning därpå väckta motioner. (231.)

Den 6 juni 1912 i statsrådet anmäld och lagd till handlingarna.

37:o af den 29 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till jakt äfvensom åtskilliga i ämnet väckta motioner. (266.)

Sedan ärendet öfverlämnats från jordbruksdepartementet, samt lagrådet blifvit hört öfver det af Riksdagen för dess del antagna lagförslag i ämnet, har Kungl. Maj:t den 8 november 1912 däri utfärdat lag; och har Kungl. Maj:t den 27 september 1912 förordnat, att af Riksdagen i förevarande skrivelse gjorda framställningar om intagande i blifvande jaktstadga af förbud mot användande af sax vid fångst af andra djur än roffåglar samt om framläggande af förslag till bestämmelser angående jaktmärke skulle öfverlämnas till jordbruksdepartementet för vederbörlig handläggning.

2:o. Utrikesdepartementet.

38:o Riksdagens skrivelse af den 23 maj 1912, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet. (3.)

1912 den 1 juni föredragen, hvarvid Kungl. Maj:t förordnade, att Riksdagens i punkterna 1—21 af förevarande skrivelse anmälda beslut skulle delgifvas statskontoret till kännedom och efterrättelse, i hvad på detta ämbetsverk ankomme.

39:o af den 26 april, angående inköp af beskickningshus i Berlin. (77.)

1912 den 26 april föredragen, hvarvid Kungl. Maj:t bemyndigade ministern för utrikes ärendena, *dels* att till landshöfdingen Eric Trolle, hvilken fortfarande bestrede ministerbefattningen i Berlin, utfärda fullmakt att underteckna köpekontrakt med ägaren af fastigheten n:r 36 Tiergartenstrasse i nämnda stad om förvärfvande af densamma för svenska statens räkning för ett belopp af 590,000 riksmark, *dels ock* att för gäldande af den del af köpeskillingen, som skulle kontant erläggas, äfvensom med köpet förenade kostnader och stämpelafgift samt för utförande af nödiga reparationsarbeten utanordna af tredje hufvudtitelns besparingar ett belopp af 100,000 kronor.

I sammanhang härmed anbefalldes statskontoret att dels på rekvisition af utrikesdepartementet af tillgängliga medel under år 1912 utanordna det för gäldande af den del af köpeskillingen, som skulle kontant erläggas, m. fl. utgifter å extra stat för år 1913 anvisade belopp 159,000 kronor, dels ock af under händer varande medel förskjuta det belopp, som utöfver hvad som kunde bestridas med inflytande hyresmedel från det inköpta huset samt det hyresbidrag, ministern i Berlin skulle frånträda, vore för gäldande af räntan å den å fastigheten hvilande in-tecknade gäld erforderligt, att i vederbörlig ordning anmälas till ersättning.

40:o af den 18 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ifrågasatt förlängning af den å internationell konferens i Bryssel den 5 mars 1902 antagna konventionen angående beskattningen af socker m. m. (140.)

Öfverlämnad från finansdepartementet, för den åtgärd som kunde på utrikesdepartementet ankomma. 1912 den 29 juni föredragen, hvarvid Kungl. Maj:t förordnade, att ratifikation af det den 17 mars 1912 i Bryssel undertecknade protokollet angående förlängning af den genom konventionen den 5 mars 1902 bildade internationella unionen skulle i vanlig ordning utfärdas och till belgiska regeringen öfver-sändas.

3:o. Landtförsvarsdepartementet.

41:o Riksdagens skrifvelse af den 24 februari 1912, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde hufvudtiteln gjorda framställning rörande anskaffning af en flygmaskin m. m. (21.)

Vid föredragning af denna skrifvelse den 26 februari 1912 anbefalldes Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till anskaffning af den flygmaskin, hvartill medel af Riksdagen anvisats.

42:o af samma dag, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af den i värnpliktslagen föreskrifna mönstring med de värnpliktiga m. m. (31.)

Vid föredragning af denna skrifvelse den 10 maj 1912 förordnade Kungl. Maj:t, att utlåtanden öfver Riksdagens ifrågavarande framställning skulle före den 1 oktober 1912 afgifvas af *dels* samtliga arméfördelningschefer och militärbefälhafvaren på Gottland, efter vederbörande inskrifningsområdesbefälhafvares och rullföringsområdesbefälhafvares hörande, *dels ock* samtliga Konungens befallningshafvande, efter hörande af vederbörande kontraktsprostar, häradsskrifvare och mantalsskrifningsförrättare i stad. Tillika föreskref Kungl. Maj:t, att vederbörande rullföringsområdesbefälhafvare skulle i samband med ofvannämnda utlåtanden lämna uppgift för de sista tre åren, särskildt för första och särskildt för andra uppbådet, å *dels* huru mönstringsskyldigheten fullgjorts, *dels ock* huru den i § 33 mom. 2 värnpliktslagen föreskrifna anmälningsskyldigheten blifvit fullgjord.

43:o af den 15 mars, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af värnpliktslagen den 14 juni 1901. (40.)

Vid föredragning af denna skrifvelse den 16 mars 1912 beslöt Kungl. Maj:t, att lag om ändrad lydelse af §§ 27 och 53 värnpliktslagen skulle genom trycket utfärdas.

44:o af den 5 mars, i anledning af väckta motioner om åvägbringande af utredning i syfte att åstadkomma förenkling i sammansättningen af inskrifningsnämnd. (33.)

Ärendet, som remitterats till åtskilliga militära myndigheter, är hvilande i afvaktan på vidare utredning.

45:o af den 27 april, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Petsarferum på Gottland. (57.)

Vid föredragning af denna skrifvelse den 24 maj 1912 bemyndigade Kungl. Maj:t militärbefälhafvaren på Gottland att å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar låta genom offentlig auktion till den högst bjudande försälja ifrågavarande lägenhet. Tillika föreskref Kungl. Maj:t, att köpeskillingen skulle, sedan kostnaden för försäljningen afdragits, tillgodoföras landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

46:o Riksdagens skrivelse af den 11 maj, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar af vissa förskottsvis utgifna medel. (105.)

Vid föredragning af denna skrivelse den 1 juni 1912 föreskref Kungl. Maj:t, att af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar ett belopp af 248,810 kronor 44 öre skulle tagas i anspråk till gäldande af ifrågavarande förskottsvis utgifna medel.

47:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande för Svea trängkår af en nedbrunnen verkstadsbyggnad. (107.)

Vid föredragning af denna skrivelse den 1 juni 1912 bemyndigade Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att gå i författning om uppförande för en kostnad af högst 16,500 kronor af en ny verkstadsbyggnad för Svea trängkår i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af nämnda departement i skrivelse den 26 juli 1911 afgifna förslag till byggnad af eldfast material, hvarjämte Kungl. Maj:t till ersättande af en del vid ifrågavarande brand förstörda persedlar, tillhörande kårens munderingsutrustning och kasernutredning, anvisade ett belopp af högst 3,228 kronor 10 öre. Samtidigt föreskref Kungl. Maj:t, att berörda belopp, tillhopa högst 19,728 kronor 10 öre, skulle bestridas af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

48:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af en gevärsförrädsbyggnad med reparationsverkstad å Visborgs slätt. (108.)

Vid föredragning af denna skrivelse den 1 juni 1912 bemyndigade Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att gå i författning om uppförande af en dylik byggnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af arméförvaltningens artilleri- och fortifikationsdepartement med skrivelse den 10 februari 1912 till statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet öfverlämnad ritning. Tillika föreskref Kungl. Maj:t, att häraf föranledda kostnader skulle med högst 17,500 kronor bestridas från fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

49:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillbyggnad och omändring af mässbyggnad för underofficerare och manskap vid lifgardet till häst. (106.)

Vid föredragning af denna skrivelse den 1 juni 1912 bemyndigade Kungl. Maj:t arméförvaltningens fortifikationsdepartement att gå i författning om utförande af tillbyggnad och omändring af nämnda mässbyggnad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med en af fortifikationsdepartementet med skrivelse den 12 april 1911 insänd ritning. Tillika föreskref Kungl. Maj:t, att häraf föranledda kostnader skulle med högst 24,000 kronor bestridas af fjärde hufvudtitelns allmänna besparingar.

50:o af samma dag, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utvärdig reparation af stora sjukhusbyggnaden vid garnisonssjukhuset i Stockholm. (104.)